

Випуск тридцять другий, 2011 р., частина 1

Наукове видання
Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія.
Випуск тридцять другий. Частина 1.

Відповідальний за випуск М.Я. Ігнатенко

Відповідальність за достовірність наведених у публікаціях фактів, дат, найменувань, прізвищ, імен, цифрових даних несуть автори статей.
Наукові статті друкуються за авторськими варіантами.

Здано до набору 01.06.2011. Підписано до друку 28.06.2011.
Формат 60x90x16. Друк офсетний. Тираж 500 пр.

Видруковано у друкарні
РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта) РВВ КГУ
вул. Севастопольська, 2, м. Ялта,
Автономна Республіка Крим,
Україна,
98635
тел. (0654)32-21-14,
факс (0654)32-30-13

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ
РВНЗ „КРИМСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
(м. Ялта)**

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*Серія: Педагогіка і психологія
Випуск тридцять другий
Частина 1*

Ялта
2011

УДК 37
ББК 74.04
П 78

Для нотаток

Рекомендовано вченою радою РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” від 25 травня 2011 року (протокол № 15)

Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – 36. статей : – Ялта : РВВ КГУ, 2011. – Вип.32. – Ч.1. – 232 с.

Редакційна колегія:

О. В. Глузман	– професор, доктор педагогічних наук,
член-кор. АПН України
М. Я. Ігнатенко	– професор, доктор педагогічних наук
В. С. Заслуженюк	– професор, доктор педагогічних наук
Л. І. Редькіна	– професор, доктор педагогічних наук
Г. Є. Гребенюк	– професор, доктор педагогічних наук
С. Д. Максименко	– професор, доктор психологічних наук,
академік АПН України
Т. С. Яценко	– професор, доктор психологічних наук,
академік АПН України
В. Ф. Венда	– професор, доктор психологічних наук
В. К. Калін	– професор, доктор психологічних наук
В. А. Семиченко	– професор, доктор психологічних наук

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Міністерства Юстиції України серія КВ № 15372-3944 ПР від 12.06.2009 р.

Затверджено Президією ВАК України як фахове видання за спеціальністю „Педагогіка і психологія” (Постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.)

Рецензенти:

Бурда М. І. – доктор педагогічних наук, професор, член-кор. АПН України, заступник директора Інституту педагогіки АПН України;

Солодухова О. Г. – доктор психологічних наук, професор, Слов’янський державний педагогічний інститут

© РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта), 2011 р.

Для нотаток

УДК 37.034 (045)

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ, ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Золотарьова Олена В'ячеславівна

*асистент кафедри хімічної технології неорганічних речовин
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Слов'янськ*

Постановка проблеми. У новий час відкриттів і змін в науці, культурі, економічних стосунках ставлять перед педагогікою усе більш масштабні цілі. Як передати наступним поколінням те, що дісталось від попередніх? Як ввести молодих людей в громадський контекст, зробити їх соціально компетентними, зрілими? У цих питаннях - головне протиріччя, головна проблема сучасної педагогіки : конфлікт між ліберальною (заниженою з точки зору суспільства) системою цінностей і зростаючими вимогами до рівня педагогічних стосунків і вченості. З одного боку, навчання перестає встигати за прогресом, з іншої (що ще істотніше) - ліберальні цінності вступають в протиріччя з вимогами прогресу, діють розслаблююче, тягнуть людину геть від будь-яких утруднень [14].

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проведений науковий пошук (Л.С. Выготский, В.Е. Гурин, Д. Дьюи, В.В. Зеньковский, Я.А. Коменский, А.И. Кочетов, П.Ф. Лесгафт, Д. Локк, А.С. Макаренко, Э.Г. Малиночка, Ж.Ж. Руссо, Г. Спенсер, Л.Н. Толстой, СТ. Шацкий) засвідчив, проблеми по формуванню ціннісних орієнтацій присвячено досить значна кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених.

Формування цілій статті (постановка завдання). У зв'язку з цим виникла проблема організації виховної роботи у ВНЗ таким чином, щоб фахівці, що випускаються, були успішні, могли визначити направленість професійної діяльності, надати їй цінність, дозволити зайняти певну позицію в сучасному соціумі.

Виклад основного матеріалу. Дослідження стану виховної діяльності студентів ВНЗ, що почалися, за даними Міністерства освіти, показали, що зміни в житті сучасного суспільства України спричинили ряд найскладніших проблем, що торкнулися молоді в цілому і студентської зокрема.

До таких проблем належать:

- криза системи освіти і виховання;
- криза традиційних інститутів соціалізації і механізмів соціально-культурної спадкоємності, що значно ускладнює процес адаптації молодого покоління в сучасних умовах;
- пошук соціально прийнятних і оптимальних форм самореалізації особи.

Ці проблеми нерозривно пов'язані з проблемами виховання, соціальної адаптацією і, як наслідок, формуванням ціннісних орієнтацій у будь-якої особи, а тим більше у майбутніх молодих фахівців.

При проектуванні структури і визначенні змісту виховних програм ВНЗ необхідно виконувати наступні вимоги:

- враховувати результати об'єктивної оцінки стану виховання студентів в системі вищої школи;
- дотримувати і використовувати положення законодавчих і нормативних документів з питань виховання;
- використовувати теоретико-методологічні основи виховної і учбово-

виховної діяльності загальнонародського характеру і тих, що враховують специфіку сучасного українського суспільства.

Відбір і проектування заходів, а також технологій, методик, рекомендацій для включення в програму найбільш ефективний при дотриманні наступних умов:

- системне залучення до виховної діяльності усього потенційного арсеналу наявних ресурсів (ВНЗ, місцевих, регіональних);
- забезпечення органічного взаємозв'язку і збалансованого поєднання учбово-виховної і позаучбової виховної діяльності;
- побудова виховної діяльності в опорі на отримання студентом професії, спеціальності, на основний зміст і технології учбово-наукового процесу, що забезпечують найкращі психолого-педагогічні умови для сприйняття виховних дій і самовиховання [1].

Формування людини як особи вимагає від суспільства постійного і свідомо організованого вдосконалення системи громадського виховання, подолання застійних, традиційних, стихійно сформованих форм. Така практика перетворення сформованих форм виховання, не мислима без опори на науково-теоретичне психологічне знання закономірностей розвитку людини в процесі онтогенезу, бо без опори на таке знання існує небезпека виникнення волюнтаристської, маніпулятивної дії на процес розвитку, спотворення її справжньої людської природи.

У цьому сенсі під вихованням розуміється цілеспрямований розвиток кожної зростаючої людини як неповторною людською індивідуальності, забезпечення зростання і вдосконалення моральних і творчих сил цієї людини, через побудову такої громадської практики, в умовах якої те, що у дитини знаходиться в зачатковому стані або доки тільки складає можливість, перетворюється на дійсність. "Виховувати - це означає направляти розвиток суб'єктивного світу людини", з одного боку, діючи відповідно до того морального зразка, ідеалу, який утілює вимоги суспільства до зростаючої людини, а з іншого боку, переслідуючи мету максимального розвитку індивідуальних особливостей його особи [2].

Завдання сучасної структури виховання у ВНЗ, виділені М. В. Чельцовим [3], наступні:

- створення максимально сприятливих психологічних умов для навчання і усебічного розвитку кожної особистості;
- сприяння формуванню тимчасового колективу і позитивного мікроклімату в студентських групах;
- сприяння розвитку і вдосконаленню організаторських здібностей студентів через систему самоврядування ;
- розвиток пізнавальної мотивації, творчих здібностей і навичок молоді, що вчиться, через залучення їх до організації вільного часу і суспільно значущих культурних заходів;
- залучення до історії і громадського життя Батьківщини, міста і учбового закладу, виховання активної громадянської позиції студентів;
- допомога в соціалізації молоді, що вчиться.

І, якщо до недавнього часу ВНЗ значною мірою формували лише професійні знання, уміння і навички, то відповідно до нових соціальних замовлень суспільства на підготовку конкурентоздатного фахівця XXI віку потрібне створення у ВНЗ нової виховно-освітньої концепції і технології, що задовольняє в першу чергу наступним умовам:

Соколик О. В.	РАЗВИТИЕ МУЗЫКАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИГРЕ НА ФОРТЕПИАНО В ДМШ.....	188
Реброва О. Є.	ПОБУДОВА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ СИСТЕМ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ....	194
Свециньська Н. В.	ПРОБЛЕМА ТВОРЧОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ КЛАСІ.....	201
Локарева Ю. В.	МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ).....	207
Колесник Л. Ф.	РОЗВИТОК ІНТЕРАКТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ПОБУДОВИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МУЗИЧНОГО ТВОРУ.....	213
Коломоєць О. М.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОДІБНОСТІ СПОСОБІВ ІНТОНУВАННЯ МЕЛОДИЧНИХ ІНТЕРВАЛІВ У ЕПОХУ РЕФОРМИ ЗНАМЕННОГО СПІВУ І У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ.....	219

Валит Э. А.	ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА.....	129
Чеботаренко О. В.	ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЕ ВРЕМЯ – РИТМ ВЫСШЕГО ПОРЯДКА.....	133
Михалюк А. М.	ВИКОНАВСЬКА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	138
Литвинова Н. А.	ОСОБЕННОСТИ ФОРТЕПИАННОГО СТИЛЯ РОБЕРТА ШУМАНА.....	142
Березовська О. В.	СПЕЦИФИКА ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧА –МУЗИКАНТА.....	147
Чен Дин	АНАЛІЗ ЗМІСТУ МУЗИЧНИХ ВПОДОБАНЬ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА УКРАЇНИ ТА КИТАЯ.....	152
Цюй Сяо Юй	ВЛИЯНИЕ МОЛОДЕЖНОЙ СУБКУЛЬТУРЫ НА САМОУСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ	156
Чжоу Тинтин	НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АДАПТАЦІЇ ПІАНІСТІВ ДО КОНЦЕРТНОГО ВИКОНАВСТВА	160
Родина В. Н.	ВКЛАД РУССКИХ КОМПОЗИТОРОВ В РАЗВИТИЕ ОРКЕСТРОВОГО ПИСЬМА.....	165
Чирич И. П.	МЕТОДЫ И ПРИЁМЫ РАЗВИТИЯ МУЗЫКАЛЬНО-ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ УЧАЩИХСЯ 5-ГО КЛАССА ПРИ ИЗУЧЕНИИ УКРАИНСКОЙ НАРОДНОЙ ПЕСНИ.....	169
Дегтярєва Л. О.	СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ДОНБАСІ.....	175
Овчаренко Н. А.	ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-МУЗИКАНТА.....	178
Прокопенко Р. В.	РОЛЬ МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ.....	182

-процес навчання повинен розглядатися як вид професійної діяльності навченого;

- критерієм доцільно організованого виховно-освітнього процесу при цьому являється чинник збереження здоров'я усіх його учасників;

-доцільний виховно-освітній процес повинен функціонувати в спеціально організованому предметно-просторовому і тимчасовому середовищі, що зважає на специфіку майбутньої професійної діяльності навченого [2].

Відповідно цим умовам технологія навчання забезпечує формування і розвиток трудового потенціалу, що готує фахівця, який включає: психофізичний потенціал, кваліфікаційний потенціал, особовий потенціал.

Як вказував Л.С. Виготський, "Учитель з наукової точки зору - тільки організатор соціального виховного середовища, регулювальник і контролер її взаємодії з кожним учнем". Такий підхід до побудови процесу виховання як активного цілеспрямованого формування особи узгоджується з методологічною установкою на оцінку ролі суспільства і місця генотипу зростаючої людини в становленні його особи.

При визначенні основних напрямів і заходів соціалізації студентів вищих учбових закладів безумовного значення набуває проблема об'єднання студентського колективу, що виконує в певних умовах функції інструменту виховання. Заходи по формуванню згуртованого студентського колективу мають бути спрямовані на активізацію процесу соціалізації особи через поглиблення мотивації до учбової і суспільно-корисної діяльності, забезпечувати розвиток само-управлінських начал в учбовому закладі, створювати основу становлення міжособових стосунків, що характеризуються організованістю, відповідальністю, розширенням сфери духовних інтересів і спрямувань.

Одне з основних місць в системі виховання повинні займати заходи соціально-культурної спрямованості, що формують духовно-правові і моральні якості особи, але при безумовному збереження цілісності процесів виховання. Важлива роль в змісті виховання має бути відведена гуманітарній освіті, тісно пов'язаній, передусім, з історією, традиціями і культурою своїх народів.

Досягнення сучасної науки, у тому числі праці вітчизняних філософів і психологів, педагогів і фізіологів, юристів і генетиків свідчать про те, що тільки в соціальному середовищі в процесі цілеспрямованого виховання відбувається дієве вироблення програм соціальної поведінки людини, людина формується як особа, причому соціальна обумовленість розвитку особистості носить конкретно-історичний характер. Але соціально-історичне формування особи не є пасивним відзеркаленням громадських стосунків. Виступаючи і суб'єктом і результатом громадських стосунків, особа формується через її активні громадські дії, свідомо перетворюючи і навколишнє середовище, і саму себе в процесі цілеспрямованої діяльності. Саме в процесі цілеспрямовано організуваної діяльності особи формується в людині найважливіша, така, що визначає його як розвинену особу, потреба в благо іншого.

У зв'язку з цим, вітчизняні учені і педагоги-практики виходять з того, що виховання (у тому числі і в процесі навчання) не може плентатися "в хвості особового розвитку", орієнтуючись на його вчорашній день, а повинно відповідати "завтрашньому дню особового розвитку". У цій тезі чітко відбивається принцип підходу до психічного розвитку особистості як керovanого процесу, який здатний створювати нові структури особових

цінностей людей, що формуються [4].

Управління процесом виховання, здійснюване як цілеспрямована побудова і розвиток системи, що задається багатоплановою діяльністю дитини, реалізується педагогами, що вводять об'єкт виховання в "зону найближчого розвитку". Це означає, що на певному етапі розвитку особа може просуватися далі не самостійно, а під керівництвом дорослих і в співпраці з розумнішими "співтоваришами", а вже потім і цілком самостійно.

Цілеспрямоване формування особи людини припускає її проектування, але не на основі загального для усіх людей шаблону, а згідно з індивідуальним для кожної людини проектом, що враховує його конкретні фізіологічні і психологічні особливості.

"Не може не бути коливань, - писав А.С. Макаренко, - чи прагнути до виховання сміливих, чесних, наполегливих або легкодушних, боязких і брехливих". При цьому особливе значення набуває облік внутрішніх спонукальних сил, потреб людини, її свідомих прагнень. Саме на цій базі з'являється можливість і правильно оцінювати особу і побудувати ефективну систему її виховання спеціально задану діяльність. Включення дитини в організовану дорослим діяльність, в процесі якої розгортаються багатопланові відношення, закріплює форми громадської поведінки, формує потребу діяти відповідно до моральних зразків, які виступають мотивами, спонукаючими діяльність і регулюючих взаємовідносини людей.

Таким чином, мистецтво виховання полягає у використанні такого найважливішого психологічного механізму, як створення правильного поєднання мотивів", що "розуміються, і мотивів "реально діючих", а разом з тим, в умінні вчасно надати вище значення успішному результату діяльності, щоб цим забезпечити перехід і до вищого типу реальних мотивів, що управляють життям особи. Так, молоді люди знають про наявність важливого і суспільно відповідального життя дорослого члена суспільства. Але лише включення в соціально діяльність, що визнається, перетворює ці мотиви, що "розуміються", на реально діючі.

Зростання круга потреб, закон підвищення потреб, розвиток потребностно-мотиваційної сфери визначають характер формування конкретних рис в особі. До таких конкретних рис особи, які формуються в процесі виховання, відносяться:

- відповідальність і почуття внутрішньої свободи, почуття власної гідності (самоповага) і пошана до інших;
- чесність і сумлінність;
- готовність до соціально необхідної праці і прагнення до нього;
- критичність і переконаність;
- наявність твердих, не підлягаючих перегляду ідеалів;
- доброта і суворість; ініціативність і дисциплінованість; бажання і уміння розуміти інших людей і вимогливість до себе і інших; здатність роздумувати, зважувати і воля; готовність діяти, сміливість, готовність йти на певний ризик і обережність, уникнення непотрібного ризику.

Названий ряд якостей не випадково згрупований попарно. Цим підкреслюється, що немає якостей абсолютних. Сама краща якість повинна урівноважуватися протилежним. Кожна людина зазвичай прагне знайти соціально прийнятну і особисто для нього оптимальну міру співвідношення цих якостей у своїй особі. Тільки за таких умов, знайшовши себе, склавшись і сформувавшись як цілісна особа, він здатний стати повноцінним і корисним

Недвизга Н. І.	РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ЩОДО МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВУЗУ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ».....	63
М'язгий О. В.	МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КООРДИНАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ЮНАКІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ.....	71
Старокожеко О. М.	ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	76
Баранова І. Г. Колесник Т. В.	ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ТА АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ.....	80
Липська І. І.	ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРОДУКТИВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ СФЕРІ.....	87
Сивак О. А.	КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	92
Георгіаді О. А.	ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	98
Тихолаз С. І.	РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ТА ОСНОВ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	104
Фурсенко Т. Ф.	ПЕДАГОГІЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ И ХУДОЖЕСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ.....	110
Андрющенко В. П.	ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД К ПРОБЛЕМЕ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ.....	118
Борисенко Т. Г.	ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА.....	125

ЗМІСТ

Золотарьова О. В.	ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ, ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	3
Берека В. Є.	ПОЗААУДИТОРНА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ДІЙ.....	8
Мудрий Я. С.	СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПОЛІКОНФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	14
Михайліченко Ю. В.	З БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛУЖБ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ.....	20
Форостюк І. В.	МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	23
Швидка С. О.	ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	27
Петухова І. О.	ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ТЕСТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ (1920-1930).....	32
Пальшкова І. О.	ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ.....	39
Доскач С. С.	ВПЛИВ РОЗВИТКУ РЕФЛЕКСІЇ НА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ.....	47
Кимяєва О. М.	ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ.....	51
Лазаренко О. В.	РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ.....	57

членом суспільства.

Людина піддається вихованню з самого народження і практично до самої смерті, хоча сила виховної дії змінюється в залежності від віку, соціального положення і статусу і т. д. Б.Г. Ананьєв виділив в арсеналі педагогіки як науки про виховання чотири парадигми, згідно яким здійснюється виховний процес - педагогічну, андрологічну, акмеологічну і комунікативну [5]. Кожна з них знаходить своє застосування в певних умовах.

Висновки. Студентський вік є завершуючим періодом інтенсивного формування системи ЦО, що чинить вплив на становлення характеру і особи в цілому. Це пов'язано із зміцненням на цьому віковому етапі необхідних для повного формування ЦО передумов: оволодінням самостійним логічним мисленням, накопиченням достатнього морального і первинного професійного досвіду, заняттям певного соціального положення. Процес формування системи ЦО стимулюється значним розширенням спілкування, збільшенням потоків інформації, зіткненням з різноманітними форм поведінки, поглядів, ідеалів. Поява і зміцнення переконань в студентському віці свідчить про значний якісний перелом в характері становлення системи моральних і соціальних цінностей.

Резюме. Стаття присвячена проблемам формування ціннісних орієнтацій у студентів технічних ВНЗ. У педагогіці вищої школи програми виховання студентів не отримали належного дослідження і обґрунтування. У зв'язку з цим виникли проблеми організації виховної роботи у ВНЗ. Під час дослідження були розглянуті різні визначення, терміни, поняття ЦО, були зіставлені позиції різних авторів, що дають визначення і обґрунтування цьому.

Резюме. Статья посвящена проблемам формирования ценностных ориентаций у студентов технических ВУЗов. В педагогике высшей школы программы воспитания студентов не получили должного исследования и обоснования. В связи с этим возникли проблемы организации воспитательной работы в ВУЗе. Во время исследования были рассмотрены различные определения, термины, понятия ЦО, были сопоставлены позиции различных авторов, дающих определения и обоснования этому.

Summary. The article is devoted the problems of forming of the valued orientations for the students of higher educational establishments. In pedagogics of higher school of the program of education of students did not get due research and ground. In this connection there were problems of organization of an educate work in higher educational establishment. During research different determinations, terms, concepts of the valued orientations, were considered, positions of different authors were confronted, givings determination and ground to it.

Література

1. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: Учебное пособие. - М.: Академия, 2001. - 304 с.
2. Лихачев Б.Т. Воспитательные аспекты обучения. - М., 1979.
3. Чельцов М.В. Проблемы воспитания студенческой молодежи в вузе [Электронный ресурс].- Режим доступу: <http://www.philosophy.edu.ru/Library/PH05/Celcov.htm>. - Назва з екрану (25.03.2011)
4. Кларин МВ. Педагогическая технология в учебном процессе. - М.: Танио, 1989.
5. Петровский В.А. Личность в психологии. - Р.-на-Д., 1996.

Подано до редакції 01.05.2011

УДК 371.385+378.144.111(045)

**ПОЗААУДИТОРНА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ДІЙ**

*Берека Віктор Євгенович, доктор педагогічних наук,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький*

Постановка проблеми. Курс України на інтеграцію з країнами Європи обумовлює вихід на більш якісний рівень діяльності освітянської галузі, наближення її до стандартів та здобутків європейської освітньої структури. Це потребує змін у системі підготовки кадрів, застосування нових підходів до формування майбутніх фахівців. Організація навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах України має сприяти вирішенню завдань, спрямованих на забезпечення високої професійної підготовки майбутніх спеціалістів та формуванню у них таких базових цінностей, як демократизм, толерантність, гідність, повага до людини тощо.

В умовах реформування вищої освіти, приєднанням України до Болонського процесу, акцент в організації навчального процесу переноситься на самостійне вивчення навчального матеріалу, тобто на роботу студента в позаурочний час, запровадження нових форм проведення позааудиторної роботи. Це вимагає пошуку та запровадження додаткових ресурсів у напрямі вдосконалення навчально-виховного процесу через створення сприятливих педагогічних умов, що визначаються низкою керівних документів (законами України «Про вищу освіту», «Про освіту» та ін.).

Стан дослідження проблеми. Дослідженню методів навчання та виховання у вищій школі присвячені роботи А.Алексюка, Ю.Бабанського, В.Безпалька, І.Зязюна, І.Підласого, С.Сисоевої та ін. Питання щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу за рахунок використання ресурсів позанавчального часу досліджували в своїх роботах В.Гапонова, В.Козаков, П.Підкасистий, Л.Романишина, М.Сметанський та ін., професійної моделі педагога у О.Дубасенюк, Р.Гуревича, І.Зязюна, Н.Ничкало та ін. Однак ґрунтовне дослідження алгоритму дій студента в позааудиторній навчальній діяльності з позицій сучасних методологічних засад відсутнє.

Мета даної статті спроектувати алгоритмізацію дій студента в позааудиторній навчальній діяльності.

Виклад основних положень дослідження. Алгоритм (від лат. за арабським ім'ям узбецького вченого IX ст. Аль-Хорезмі) система правил для розв'язування певного класу задач [63].

З метою створення належних умов навчально-пізнавальної діяльності студентів у позааудиторний час, реалізації їхнього потенціалу, підвищення рівня профільної підготовки з врахуванням індивідуальних особливостей у ВПНЗ необхідно вирішити низку специфічних завдань:

1. На першому курсі навчити студентів правильно використовувати час, відведений на самостійну підготовку. Першокурсник, який тільки що закінчив школу, в першому семестрі проходить адаптацію до умов навчання. Тому, дуже важливо привчити його до виконання розпорядку дня, своєчасно готуватись до навчальних занять, правильно використовувати джерела інформації, вміти виділяти головне у великому обсязі навчального матеріалу за умов дефіциту часу. Під час самостійної роботи студент має не тільки набувати умінь самоконтролю та самоорганізації, а також вчитися визначати цілі та

music teachers, and leaders of choral groups. **Keywords:** choral singing, indicatory marks, znamenny chant.

Література

1. Бражников М. Древнерусская теория музыки / М. Бражников. – Л.: Музыка, 1972. – 167 с.
2. Грубер Р. История музыкальной культуры / Р. Грубер. – М.: Музгиз, 1941. – 269 с.
3. Келдыш Ю. История русской музыки / Ю. Келдыш. Т. 1. – М.: Музыка, 1973. – 341 с.
4. Коломоєць О. Хорознавство / О. Коломоєць. – Львів, К., 2001.
5. Музыкальная эстетика России XI – XVII веков. – М.: Музыка, 1973. – 231 с.

Подано до редакції 06.05.2011

способу інтонування, характеру звуковедення та звукоутворювання під час роботи з самодіяльним та навчальним хором.

Висновки. Як бачимо, між вказівними помітками Шайдурова і сучасними словесними виразами, які допомагають співакам свідомо змінювати інтонацію в бік підвищення чи пониження, існує певна спорідненість. Аналіз значення вказівних поміток надає можливість припустити, що у 17 столітті і в наші часи існували подібні вокально-хорові проблеми щодо мелодичного строю і вирішувалися вони у деяких випадках однаково, тобто співаки корегували інтонацію у певному напрямку задля збереження чистоти строю і вокального ансамблю. Короткий порівняльний аналіз „вказівних” поміток переконує в тому, що створені на рубежі 16-17 ст. шайдурівські помітки, виявились близькими, зрозумілими нам і корисними у сучасній практичній хоровій роботі. Ознайомлення з шайдурівськими помітками наводить на думку, що та струнка система інтонування інтервалів у хорі, що створена майстрами хорової справи П. Чесноковим – вихованцем московського Синодального хору і К. Пігровим – представником петербургської Придворної хорової капели, бере початок із „вказівних” поміток Шайдурова, який в свою чергу перейняв дещо у своїх попередників. А якщо так, то у своїй практиці ми користуємось результатом багатомісячного досвіду майстрів знаменного співу.

Резюме. У статті висвітлюються хорознавчі питання стосовно хорового строю в музиці різних епох. У стислій формі подаються відомості щодо реформи знаменного співу середини 17 століття. Методом зіставлення вказівних поміток та сучасних словесних виразів, для позначення відтінків інтонації, виявлена подібність методів вирішення ідентичних хорових проблем у різних часових вимірах. Порушені в статті фахові питання зацікавлять студентів вищих навчальних закладів, вчителів музики, керівників хорових колективів. **Ключові слова:** знаменний спів, буквенні помітки (позначки), інтонування.

Резюме. В статье освещаются хороведческие вопросы, касающиеся хорового строя в музыке различных эпох, и излагается краткое сообщение об особенностях реформы знаменного пения середины 17 столетия. Методом сопоставления указательных помет и современных словесных выражений, для обозначения оттенков интонации, выявляется сходство методов решения идентичных хоровых проблем в различных временных пластах. Профессиональные вопросы, затронутые в статье, заинтересуют студентов высших учебных заведений, учителей музыки, руководителей хоровых коллективов. **Ключевые слова:** знаменное пение, буквенные пометы (знаки), интонирование.

Abstracts. In the article the issues of choral knowledge regarding the choral system in music of different epochs are discussed. A brief information about the reform of znamenny chant in the middle of the 17th century is presented. As a result of the analysis of the Shadurov indicatory marks basing on the theory of choral singing their resemblance to the modern marks regarding the methods of intonation of some intervals was found. By the method of comparison of the indicatory marks and the modern verbal expressions for marking of high, middle and low inflections of intonation the relation of the methods for solving identical choral problems in different time periods was found. In practical choral work the usage of indicatory marks is possible only as a supplement for the modern figurative expressions which assist singers to rise or lower intonation deliberately. The professional issues being discussed in the article will be useful for students of higher education institutions,

досягати їх.

2. З першого курсу активно залучати студентів до виконання науково-дослідних робіт за темами профільної підготовки, розвивати наукову складову в змісті фахової підготовки фахівців.

3. Вдосконалювати систему контролю знань студентів, зробити її відкритою: ознайомлення студентів на початку вивчення дисципліни з контрольними завданнями та всіма формами контрольних заходів і критеріями їх оцінювання

4. З самого початку навчання зробити навчання мотивованим, переорієнтувати цілі студентів з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, умінь та навичок.

Цікавим для наших досліджень є зарубіжний досвід організації самостійної роботи у навчальному закладі Великобританії. Так, наприклад, навчальний рік англійського коледжу складається з двох семестрів і включає всього 38 п'ятиденних тижнів. Навчальні групи кількістю 15-20 чоловік мають всього 20 годин аудиторних занять. Розпорядком дня студенту передбачено знаходитись в коледжі 8 годин, решту часу - в бібліотеках, комп'ютерних залах. Під час аудиторних занять з теоретичних дисциплін використовуються такі форми: оглядові лекції, групові та індивідуальні консультації з самостійно вивченого студентами матеріалу, обговорення проектів, робота в малих групах та командах, аналіз документації, інші форми. В англійських університетах аудиторних занять ще менше 12 годин на тиждень [1]. Навчальне навантаження студентів ВНЗ США складається з аудиторної (близько 15 годин на тиждень) та позааудиторної (близько 45 годин на тиждень) роботи [94] Для американських педагогів важливим фактором є максимальна увага студентів за короткий час, тому лекція в американському вищому навчальному закладі не перевищує 50 хвилин [95]. Велика увага приділяється раціональній організації самостійної роботи студента як основи організації навчання. Студент французького та американського університету обирає до п'яти начальных предметів на семестр, має необмежений доступ до бібліотечних фондів, які постійно поповнюються якісною літературою, та електронних ресурсів за допомогою Інтернету [96].

Навчання студентів плануванню самостійної роботи в позааудиторний час мало за мету:

- формування прийомів моделювання навчальної діяльності студента;
- визначення студентами на підставі діючих наказів, розпоряджень та інструкцій власного механізму виконання розпорядку дня задля раціональної підготовки до навчальних занять;
- усвідомлення та послідовне відпрацювання ними раціональних прийомів роботи з навчальним матеріалом;
- оволодіння прийомами поглибленого та динамічного читання, конспектування;
- оволодіння прийомами складання планів різноманітних дій, постановки та вирішення навчально-практичних завдань.

Досвід роботи викладачів, кураторів показав, що в організації самостійної роботи необхідний комплексний підхід, який включає всі етапи їхньої діяльності як в навчальний, так і в позанавчальний час. Це надає можливість покращити якість навчання студентів з кожної навчальної дисципліни, яка викладається у ВНЗ.

Самостійна підготовка, як вид самостійної роботи студентів під

керівництвом викладача, проводилась з метою набуття навичок роботи над джерелами з даної навчальної дисципліни (змістового модуля), вивчення теоретичних положень, окремих питань і тем навчальних програм, розробки курсових робіт (проектів, задач), написання рефератів, виконань індивідуальних робіт, вивчення озброєння, техніки і оволодіння практичними навичками роботи на навчально-тренувальних тренажерах, відпрацюванні алгоритму дій типових ситуацій.

Важливим елементом позааудиторної навчальної діяльності є групові та індивідуальні консультації, що проводились науково-педагогічним складом у передекзаменаційний період і в період безпосередньої підготовки студентів до заліків і іспитів. Від форм організації і методів проведення таких консультацій багато в чому залежали результати успішності студентів [70]. Додаткові, не передбачені розкладом (навчальним планом), заняття з окремих дисциплін проводились у випадках, коли навчальний матеріал не засвоєний більшістю студентів групи за різними причинами, або матеріал складний і потребує додаткового вивчення.

1. Визначення першочерговості вивчення навчальних дисциплін на тиждень, обсягу та складності навчального матеріалу, врахування наявності пропущених або не засвоєних занять, незадовільних оцінок з предметів навчання.

2. Визначення місця проведення самостійної підготовки: в аудиторії, комп'ютерному класі, на кафедрі, в бібліотеці, поза межами навчального закладу.

3. Вибір літератури: навчальних підручників, посібників, методичних рекомендацій, планів семінарських занять, нормативних документів, наукових джерел, інформації комп'ютерних мереж, т.п.

4. Розподіл часу, відведеного на самостійну підготовку, на часові інтервали, відрізки, в які буде здійснюватись підготовка домашніх завдань з навчальних дисциплін.

5. Складання індивідуального розкладу самостійної роботи студентом, який передбачає підготовку до планових навчальних занять протягом всього тижня з урахуванням складності дисциплін та затрат часу на кожний предмет.

6. Перевірка засвоєння навчального матеріалу методом відповідей на контрольні запитання за допомогою куратора, товаришів у групі, проведення самодіагностики та самоконтролю з конкретної навчальної дисципліни, тощо.

7. Як виняток, перенесення студентом самостійної роботи в інші часові елементи позааудиторного часу: особистий час, час, відведений розпорядком дня на виховні, організаційні заходи, в разі невиконання індивідуального розкладу з підготовки до навчальних занять або недостатньої підготовки за браком часу.

8. Перевірка за допомогою товаришів або самоперевірка засвоєння навчального матеріалу в ранковий час, безпосередньо на початку заняття.

Урізноманітнення форм організації позааудиторного часу дозволила студенту усвідомити, що самостійна навчальна діяльність можлива не тільки і не стільки в години самостійної підготовки, а й в будь-який часовий інтервал знаходження поза аудиторією.

В організації позааудиторної діяльності з студентами ми застосовували індивідуальний підхід, враховували особливості розвитку, нахили та інтереси окремого студента.

Під час організації позааудиторної роботи на першому - другому курсах з числа студентів, чий рівень самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності

Шайдурівська поміта пропонує виконувати „закидаючи” кожен звук угору, що означає „високе” інтонування. У сучасній термінології ця поміта відповідає широкоровжаному виразу „співати зверху”. Поміта значно посилює сучасний словесний вираз яскравою образністю й емоційністю, бо наказове „закинь” додає співові ще й енергії, активності і сміливості у звукоутворенні та сприяє збереженню високої співацької позиції. Ця поміта здавна стояла на сторожі високого інтонування висхідних великих секунд, а її яскравий образний вираз – „закинь” – допоможе й сучасним співакам утримувати високу співацьку позицію.

Поміта „Л” (ломи чрес глас) - стрибок на велику терцію вгору. За правилами інтонування верхній звук висхідної великої терції має бути виконаний гостро, високо. Відомо, що у сучасному хоровому співі терція не є стрибком, але співаки 17 століття, виховані на „согласіях”, відчували значний розрив у звуковеденні при співі висхідної великої терції. Ті, хто працюють з хорами, помічають, що інколи у співаків виникають складнощі з інтонуванням висхідної великої терції, якій передують поступові секундові ходи у мелодії. На заваді неточного і млявого інтонування цього інтервалу може стати яскравий образний вираз „ломи чрес глас”, якому немає аналогів у сучасній хормейстерській термінології. Серед інших поміт ця поміта є найяскравішею і найдієвішею, яка дивовижним чином впливає на якість інтонування. Вона наказує діяти рішуче, напористо, надає співакові вокальної сміливості та психологічної розкутості у подоланні стрибка, сприяє активному звукоутворенню і високому інтонуванню. Ця поміта завжди допоможе перебороти млявість і боязкість інтонування висхідної великої терції переважно у високій та середній теситурі.

Поміта „К” – хвилеподібний рух мелодії. Поміта „качни” застерігає співака від надмірної активності у низхідному русі мелодії й спонукає його до м'якості звуковедення. Передбачає збереження високої позиції на нижньому звуці та високого інтонування на верхньому. З огляду на те, що у церковному звукоряді між „согласіями” зустрічаються діатонічні півтони, ця поміта сприймається неоднозначно, по-перше як „легке” інтонування низхідної в.2, по-друге як „близьке” інтонування діатонічного півтону.

Поміта „Р” – рівний спів на одному звуці. У Бражнікова є цікаве для нас пояснення подібного мелодичного руху знамені під назвою „Стопиця”: „А стопица едина или множество их просто говорити” [1, с. 205]. Це пояснення скоріше вказує на спосіб звуковедення *non legato*, ніж на спосіб інтонування. Згідно з правил інтонування інтервал ч.1 є складним для виконання, оскільки кожний наступний повторюваний звук має тенденцію до пониження. У наш час поміту „Р” виконують інакше, тобто використовують інший образний вираз. Щоби отримати в хорі „равно”, сучасні хормейстери пропонують хористам виконувати повторювані звуки ледь підтягуючи інтонацію вгору, аби не понизити стрій.

Кожна з поміт пройшла апробацію автором статті у її практичній роботі як з самодіяльними так і з навчальними хорами. Найбільш уживаними з них є вказівні поміти „ударити”, „закинь”, „ломи чрес глас” і „качни”, якими можна сміливо користуватись навіть не змінюючи словесний вираз Шайдурова. Суть поміт „борзо” і „равно” можна донести до співаків за допомогою інших відповідних сучасних образних виразів. Для хормейстера ці давні поміти можуть стати поштовхом до створення своїх власних фантазій щодо пояснення

нашого уважного вивчення і порівняння із сучасним способом інтонування деяких інтервалів у мелодичному строї. Розглянемо шайдурівські вказівні поміти.

У – (ударити) – хід на ступінь униз

Б – (борзо) – такий самий хід угору

З – (закинь) – хід на два ступені вгору

Л – (ломи чрес глас) – стрибок на велику терцію вгору

К – (качни) – хід на ступінь униз та назад

Р – (равно) – рух на одній висоті.

Як видно, ці поміти, а точніше їх словесні вирази, вказують не лише на спрямування руху мелодії, але й містять інформацію щодо характеру звуковедення. В його помітах можна побачити й натяки на способи інтонування найчастіше вживаних у стародавньому хоровому співі інтервалів в.3; в.2; ч.1. Автор поміт був визнаним знавцем співу і, беззаперечно, ці образні вирази є узагальненням досвіду попередніх майстрів співу. Сучасна теорія хорового співу у розділі “Хоровий стрій” також використовує певні позначки в нотах (стрілочки) та певні словесні вирази для нормальних, високих і низьких відтінків інтонації, які базуються на закономірностях ладового тяжіння. “У працях із хорознавства визначних майстрів хорового виконавства П. Чеснокова, К. Пігрова, В. Соколова, В. Краснощокова можна натрапити на такі словесні вирази: співати рівно, гостро, підтягувати вгору; стійко; низько, осідаючи, з напруженням до пониження” [4, с. 108]. Сучасним професійним хоровим співакам, що володіють знаннями з правил інтонування інтервалів і спроможні самі свідомо змінювати інтонацію у бік підвищення чи пониження, ця хормейстерська термінологія слугує лише нагадуванням щодо способу інтонування. А у самодіяльних і навчальних хорових колективах перед хормейстером інколи постає необхідність у винайденні таких словесних виразів, які б яскраво характеризували певні мелодичні ходи і пов’язані з ними інтонаційні складнощі.

Проаналізуємо вказівні поміти 17 століття з позицій сучасного ставлення до інтонування зазначених інтервалів з метою виявлення очікуваної спорідненості методів роботи над інтонаційними складнощами в хорових творах.

Поміта „У” – інтонування низхідних великих секунд. Згідно з теорією хорового співу великі секунди слід інтонувати з одностороннім розширенням. Поміта, відповідаючи вимогам сучасного інтонування, характеризує „глибоке”, „низьке”, „широке” інтонування цього інтервалу, до того ж вказує на енергією звукоутворення. Вказівка “ударити” допомагала колись й наразі допомагає співакові достатньо активно, рішуче, сміливо опустити звук, аби не схибити інтонацію у бік підвищення.

Поміта „Б” – висхідна велика секунда. Виходячи із закономірностей інтонування ступенів ладу великі інтервали слід інтонувати з одностороннім розширенням. Поміта “борзо”- (прудко, жваво, швидко; рос.- резво) спонукає до активності звукоутворення у високій співацькій позиції, надає співакові сміливості у подоланні несигурних складностей і допомагає йому яскраво заспівати верхній звук. Все це й передбачає „високе” інтонування висхідної великої секунди відповідно до правил інтонування.

Поміта „З” – висхідний рух по великих секундах вгору. Згідно з теорією хорового співу висхідний рух по великих секундах є неабиякою вокально-хоровою складністю, бо має тенденцію до пониження інтонації.

достатньо високий, було передбачено створення та роботу наступних груп:

- ініціативної групи взаємодії з викладацьким складом та деканатом;

- групи допомоги студентам, які мають проблеми з навчанням, відпрацюванням пропущеного або незасвоєного навчального матеріалу.

На студентів групи взаємодії з викладацьким складом або актив курсу покладались наступні обов’язки:

- разом з кураторами проводити уточнення у викладацького складу завдань підготовки до навчальних занять з конкретних дисциплін;

-спільно з кураторами вирішення питань на кафедрі щодо проведення викладачами додаткових індивідуальних та групових занять, консультацій, інших форм співпраці;

Куратор, як правило, відсутній на плановому занятті і не може точно деталізувати його хід, визначити специфіку дидактичних завдань. У позааудиторній навчальній діяльності у студентів виникає нагальна потреба в уточненні на кафедрі списку рекомендованої навчальної літератури, порядку роботи з електронними джерелами, що може оперативним чином вирішити ініціативна група.

- разом з куратором уточнення у науково-педагогічних працівників стану з відпрацювання незадовільних оцінок та пропущених занять, поточних заборгованостей окремих студентів.

За умови роботи ініціативної групи характеру відпрацювання незадовільних оцінок та усунення поточних заборгованостей студентами була надана оперативність та динаміка, посилилась взаємодія викладача з кураторами в площині якісної підготовки до занять.

Також, практикувалось персональне закріплення студентів, які мали високий рівень підготовки, за студентами, що слабо встигали з предметів навчання.

Вказані заходи сприяли на практиці реалізації робочих стосунків «студент-студент».

На першому курсі студентам пояснили призначення та режиму роботи:

-загальної та спеціальної бібліотеки (правила користування бібліотечними ресурсами, порядок відвідування та користування читальним залом, планування, пріоритетність та послідовність використання різних бібліотечних джерел при підготовці до навчальних занять протягом навчального тижня);

-комп’ютерних класів (правила користування персональним комп’ютером, використання інформаційно-пошукових та навчально-довідникових систем, ресурсів електронних бібліотек з навчально-пізнавальними цілями, можливостей обміну навчально-науковою інформацією в режимі «on-line»);

-загальноунавчальних і профільних кафедр (графік чергування викладачів та роботи навчально-методичного кабінету, порядок перескладання пропущеного або незасвоєного навчального матеріалу, складання всіх форм підсумкового контролю, залків та екзаменів, порядок організації і проведення індивідуальних та групових консультацій, напрямки навчальної діяльності, науково-дослідної роботи і наукові досягнення, результати в спортивно-прикладних змаганнях, зв’язок з практичними органами, наявність наукових гуртків, спортивних секцій та графік їх роботи, тощо);

- навчального відділу (вимоги нормативних документів щодо організації навчально-виховного процесу у ВПНЗ, порядок визначення відмінників навчання та тих, хто встигає на відмінно та добре, за результатами підсумкового семестрового контролю, можливість переведення па

індивідуальний графік самостійної підготовки, умови отримання диплому з відзнакою по закінченню навчання, тощо).

Безпосередньо в аудиторії при вирішенні навчальних питань куратором зверталась увага студентів на відпрацювання наступних елементів:

- планування власної навчально-пізнавальної діяльності в позааудиторний час на день та навчальний тиждень, своєчасна підготовка до занять;
- вироблення навичок самостійного пошуку інформації, вміння виділяти головне у великому обсязі навчального матеріалу за умов постійного дефіциту часу;
- навчання самостійному формуванню вмінь та навичок розумової діяльності, користування засобами самоконтролю та самостійного визначення рівня засвоєння навчального матеріалу;
- поопераційне введення навчальних дій, логічне, поетапне засвоєння знань, що можливе за умови модульного навчання;
- можливість вибору під час виконання кожного етапу роботи;
- формування відповідальності за результати навчання, своєчасність відпрацювання пропущеного або незасвоєного навчального матеріалу, складання форм підсумкового контролю;
- гнучка система зворотних зв'язків «студент – викладач» та «студент куратор», що позитивно впливала на студента.

На другому курсі в експериментальних групах кураторами акцентувалась увага на закріплення студентами володіння формами навичками планування, організації та використання позааудиторного часу з навчально-пізнавальними та науково-дослідницькими цілями. Поступово до форм роботи кураторів додавались мотиваційні чинники, що відносяться до виховної функції позааудиторного часу впливу на студентів.

На третьому курсі в експериментальних групах форми роботи кураторів змінювались надалі. Позааудиторний час, використаний на виховні завдання та цілі, в 1,7-2 рази перевищував час, затрачений на вирішення навчальних цілей і завдань.

Ми зафіксували, що на цьому етапі студенти, в переважній більшості, володіють формам та прийомами роботи в позааудиторний час, мають власний стиль організації та його використання з підготовки до занять, відпрацювання незасвоєного навчального матеріалу і пропущених занять. Робота була спрямована на закріплення у студентів попередньо набутих вмінь та навичок з планування, організації і використання ресурсу позааудиторного часу з навчально-пізнавальними цілями. Проте, студенти третього курсу ще не мають переконань з організації власної професійної поведінки, у них не сформовані мотиваційні чинники подальшої педагогічної діяльності, про що свідчать відгуки про результати їхньої практичної підготовки у навчальних закладах.

На третьому четвертому курсах навчання студентам, які займалися науково-дослідною роботою та мали досягнення в цій галузі, мали можливість в часи самостійної підготовки займатися поза межами інституту (відвідування міських бібліотек, навчально-наукових та комп'ютерних центрів, підготовка в домашніх умовах). В розпорядку дня студентів випускного курсу були заплановані зустрічі з керівництвом ВНЗ та та органами освіти, на яких обговорювались питання практичної професійної діяльності випускників.

Характер типових завдань, зводився до оволодіння прийомами та формами самостійної навчальної роботи на першому курсі, закріплення та розвиток власної навчально-пізнавальної діяльності на другому курсі,

багаторізним трактуванням знамен почала гальмувати подальший розвиток православної професійної церковної музики.

Одним із найважливіших заходів, спрямованих на зміцнення та удосконалення знаменного розспіву, була реформа крюкової нотації, яка відбулася та увійшла до вжитку за царя Михайла Федоровича між 1613 та 1645 рр. У спеціальній музикознавчій літературі ця реформа пов'язана з іменем новгородського розспівника, музичного теоретика, майстра співу, півного дяка Івана Якимовича Шайдурова (Шайдюра). Шайдуров теоретично розробив систему руських ладів-согласій і на цій основі встановив кіноварні степенні согласні поміти (помітки, заремби) тобто буквенні знаки, що вказували на точну висоту звуків у знаменній нотації, а також поміти вказівні, що позначали спрямування та характер руху голосу.

Сутність цього нововведення полягала в тому, що за основу поміт було покладено 12-ступеневий діатонічний звукоряд діапазоном G – d1. Цей звукоряд називається церковним, або обіходним. Церковний (обіходний) знаменний звукоряд за Шайдуровим складається з чотир'ох ладів – согласій, а саме: просте, мрачне, світле та трисвітле (ТТ1/2; ТТ1/2 ; ТТ1/2; ТТ1/2). “Согласіє” являє собою висхідну послідовність трьох звуків, яка повторюється по чистих квартах вгору: g-a-h, c-d-e і т.п. „У співацьких посібниках 15-16 ст. немає жодних вказівок на те, що цей звукоряд був відомий руським майстрам раніше. Розробку його варто вважати досягненням вітчизняної музично-теоретичної думки 17 ст.” [3, с. 209].

Предметом зіставлення і винайдення подібності способів інтонування у минулому і у сучасній практичній хоровій роботі є саме ці шайдурівські поміти: степенні согласні поміти та вказівні поміти.

Степенні согласні поміти, тобто знаки-букви, звичайно писалися над текстом біля крюків, до яких вони відносились. Кожен ступінь звукоряду отримав буквенне найменування. Ці поміти являють собою початкові літери назв звуків висотних рівнів звукоряду у малій октаві : (*до* – гораздо низько ГН; *ре* – низько Н; *мі* – середнім гласом С.; *фа* – мрачно М; *соль* – покой П; *ля* – високо В; *сі b* – гораздо високо ГВ). Якщо проаналізувати ці степенні поміти з огляду на сучасне хорознавство, то можна припустити, що вони вказують на теситурні особливості наспівів, діапазон яких у межах м.7, а також на регістри голосів у межах цього діапазону. Так, *до*, *ре* – низька теситура і низький регістр голосу, *мі*, *фа*, *соль* – середня теситура і середній регістр голосу, *ля*, *сі b* – висока теситура і високий регістр голосу. Виходить за межу *реl* не дозволялося, цьому перешкоджала своєрідна етична норма оцінювання хорової звучності. Верхній регістр тенорового голосу у церковному звукоряді не використовувався і від того в звучанні хору переважало басове забарвлення. Коли Павло Алеський описував подорож антиохійського патріарха Макарія з Італії до Росії (сер.17 ст.), то почувши московські хори, відзначив своєрідність їхнього звучання: „Кращий голос у них – грубий, густий, басистий – не надає слухачеві задоволення. Як у нас він вважається недоліком, так у них наш високий наспів вважається непристойним” [5, с. 169].

Окрім цієї системи степенних согласних поміт Шайдуров ввів іще так звані **вказівні поміти**, що позначали спрямування руху голосу. Вказівні (рос. – указательные) поміти уточнювали способи виконання найпростіших ходів голосу всередині „согласія”. Ці поміти є початковими буквами слів, які характеризують ходи голосу під час співу. Саме вказівні поміти є об'єктом

національної хорової культури і виявлення значення її у історичному розвитку загальноєвропейського хорового виконавства. Звернення до стислої історичної довідки стосовно деяких особливостей давньоруського співу у епоху його найвищого розквіту створить сприятливі умови для більш повного розуміння подальшого значення реформи знаменного співу для вітчизняної хорової справи.

У даній статті стисло висвітлюється значення реформи знаменного співу 17 століття, яка спричинила до заміни середньовічної давньоруської монодії на багатоголосся “партесного” типу. Відомо, що на період першої половини 17 століття Україна і Московія знаходилися на різних етапах розвитку церковного співу. В Московії ще був в ужитку одноголосний **знаменний розспів**, а на Україні вже практично відбувся перехід на п’ятилінійну європейську систему нотації. Українські розспівники (композитори) творчо перейнявши з Заходу п’ятилінійну нотацію (“київське знамя”) і новий хоровий стиль, вже повсюдно використовували у богослужінні гармонійний багатоголосний спів. Українські й білоруські розспівники та півчі раніше за московитів оволоділи новим хоровим співом і, співаючи у церквах Московії, сприяли цій реформі та прискорювали перехід на загальноєвропейську систему нотації. Вже наприкінці 16 ст. з причин ускладнення знаменного письма виникла потреба інтервального уточнення знамен, а також деяких особливостей виконання того чи іншого знака. Відсутність чіткої або приблизної вказівки щодо звуковисотності у крюковому запису, призводила до ряду непорозумінь та різних прочитань. З цією метою майстри, навчаючи співу „за крюками”, писали біля співацького знаку букви, тобто **п о м і т и**, які визначали відносну висоту звуку, позначуваного цим знаком.

Сама ідея **буквенних поміт** могла прийти до руських майстрів із Заходу, культурні зв’язки з яким підтримувались на західних землях України та Білорусії. З цього приводу неабияку зацікавленість може викликати інформація з історії розвитку введення форм точної фіксації висоти звуків у католицькій церковній музиці. Так, починаючи з 9-10 ст. в католицьких григоріанських піснеспівах при безлінійних невмах вже проставляли букви, які були початковими літерами слів „вище”, „низько”, „підняти”, „опустити”, „рівно”, що характеризували висотні співвідношення звуків мелодії. Італійський музичний теоретик і реформатор у царині музичної практики раннього середньовіччя, монах Бенедиктинського монастиря в місті Ареццо - Гвідо Аретинський (д’Ареццо) (990-1050) - ввів чотирилінійний нотний стан, шестиступеневий звукоряд – гексахорд (ТТ ½ ТТ½) та складове позначення звукоряду – ut, re, mi, fa, sol, la. „Таким чином Гвідо вдалося звільнити пам’ять тих, хто навчався музиці, від великої кількості нескінчених правил і домогтися простого і швидкого навчання нотному письму на основі наочної загальної значимої нотації” [2, с. 543]. Це прогресивне нововведення в подальшому посприяло виникненню великої кількості різних форм церковного та світського багатоголосся.

Головним недоліком давньоруської крюкової нотації 16-17 ст. залишалась відсутність точної фіксації висоти звуків. Доки церковне співацьке мистецтво вдовольнялося одноголосним монодичним співом, то мелодії зачували за спеціальними знаками - крюками, знаменами, які не мали фіксації висоти звуку, але у багатоголосних творах знаменного співу вертикаль вже вимагала точного визначення інтервальних співвідношень. І тут крюкова нотація з її

інтенсифікації застосованих форм та методів роботи на третьому курсі, максимальне використання позааудиторного часу в напрямі підготовки до педагогічної та останньому, четвертому курсі.

За результатами досліджень, застосування вказаних форм та методів роботи студента в позааудиторний час сприяло вирішенню низки організаційних та навчально-методичних завдань:

1. Досягалась більш ефективна підготовка та якість засвоєння студентами теоретичного матеріалу, надбання конкретних практичних навичок у порівнянні з самостійною роботою за відсутністю викладача.

2. Студенти з першого курсу привчалися раціонально організовувати свій час, відведений на позааудиторну діяльність. Різний рівень навичок самоорганізації накладає свої особливості використання студентами ресурсів позааудиторного часу. Одним студентам для підготовки до занять необхідно весь час, відведений на самостійну підготовку. Іншим, достатньо повторити навчальний матеріал безпосередньо на початку заняття або в інший часовий інтервал позааудиторного часу, не пов’язаний із самостійною підготовкою.

3. Одночасно досягались виховні цілі, цілі психолого-педагогічної підготовки та всебічного розвитку студентів. Викладач має певний професійний та життєвий досвід, йому є чим поділитися з студентами як з навчальних питань, так і з проблем, що виникають у студентському колективі, підказати шляхи їх вирішення.

У студентів на молодших курсах закладався фундамент чіткої організації самостійної роботи, раціонального використання часу, відведеного для підготовки, до занять. В подальшому, студент мав необхідний стрижень та правильну методику організації самостійної роботи.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що позааудиторну навчальну діяльність студента можна представити як дієвий інструмент оволодіння програмою підготовки фахівців.

Нам визначено специфічні завдання самостійної діяльності студента, роль куратора в організації позааудиторної роботи майбутнього спеціаліста.

У процесі дослідження було розроблено та запроваджено алгоритм дій студента у позааудиторній навчальній діяльності, який сприятиме реалізації освітніх завдань в ході підготовки майбутнього працівника.

Перспективи подальших розвідок. Публікація не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальшої розробки потребують організаційні та навчально-методичні форми позааудиторної навчальної діяльності студентів на підставі комплексного застосування системного підходу та інноваційних технологій.

Резюме. У статті здійснено аналіз алгоритму дій студента під час позааудиторної навчальної діяльності. Наведено приклади зарубіжного досвіду цього виду діяльності, виділено низку специфічних завдань вітчизняної практики, визначено роль куратора в організації позааудиторної навчальної діяльності студента. **Ключові слова:** алгоритм дій; навчальна дисципліна; позааудиторна навчальна діяльність; позааудиторний час; самостійна навчальна діяльність студента.

Резюме. В статье осуществлено анализ алгоритма действий студента во время внеурочной учебной деятельности. Приведены примеры зарубежного опыта этого вида деятельности, выделены специфические задания отечественной практики, определено роль куратора в организации внеаудиторной учебной деятельности студента. **Ключевые слова:** алгоритм

действий; учебная дисциплина, внеаудиторная учебная деятельность; внеаудиторное время; самостоятельная учебная деятельность студента.

Resume. Analysis of the algorithm of students actions during out-of-school hours educational activity has been made in the article. The examples of foreign experience according this activity have been given. Succession of specific tasks of native practice has been defined. The role of academic supervisor in organization of students out-of-school hours educational activity has been defined. **Keywords:** algorithm of actions; educational subject; out-of-school hours educational activity; out-of-school hours; individual educational activity of a student.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник: 3000 статей / С.У.Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры, дискуссии. (Анализ зарубежного опыта) / М.В.Кларин. – Рига: НПЦ «Эксперимент», 1995. – 176 с.
3. Ляшенко О.І. Освіта по-американськи / Олександр Іванович Ляшенко // Україна сьогодні. – 2008. – 13-19 лист. № 120 (469). С.7.
4. Меліхова Т.О. Аналіз американської системи вищої освіти / Т.О.Меліхова // Реалізація принципів і завдань Болонського процесу в Україні: VI всеукр. науково-метод. конф., 8-9 грудня 2006 р.: зб. доп. – Запоріжжя: вид-во ЗДІА. – С.211-214
5. Образцов П.И. Дидактика высшей школы: [уч. пос.] / П.И.Образцов, В.М.Косухин. – Орел: Академия спецсвязи России, 2004. – 317 с.
6. Овчарук О.В. Сучасні тенденції розвитку змісту освіти в зарубіжних країнах / Оксана Василівна Овчарук // Шлях освіти. – 2003. - №2. – С.10-15.

Подано до редакції 03.05. 2011

УДК 159.923.2

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПОЛІКОНФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Мудрий Ярослав Сергійович, кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри загальної та соціальної педагогіки
факультету педагогіки, психології та соціальної роботи,
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Актуальність та постановка проблеми. Історично так склалося, що саме релігійний чинник, на рівні із сім'єю, звичаями та іншими факторами займав одне з ключових місць у процесі становлення людини.

Але на сьогоднішній день релігійні процеси в Україні характеризуються глибокою кризою, що виражається в загостренні міжцерковних і внутрішньоконфесійних процесів, у зниженні впливу традиційних релігійних течій, оволодінням релігійним полем України різними закордонними місіями, деструктивними культурами, у відсутності глибокої віри [1, с. 89].

У молодій людини формується «духовний вакуум», у який і потрапляє вплив засобів масової інформації, субкультур, релігійного сектантства тощо. Тому актуальним стає питання не тільки морального виховання, а й «духовної безпеки» взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значної уваги дослідженню

УДК 005+658.8(1)+303.425+37(477)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОДІБНОСТІ СПОСОБІВ ІНТОНУВАННЯ МЕЛОДИЧНИХ ІНТЕРВАЛІВ У ЕПОХУ РЕФОРМИ ЗНАМЕННОГО СПІВУ І У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

*Коломоєць Олена Михайлівна, викладач-методист
Дніпропетровський педагогічний коледж ДНУ ім. Олеся Гончара*

Постановка проблеми. Сучасний стан вокально-хорового виховання дітей і молоді у шкільних і позашкільних закладах України конче потребує достатньої кількості спеціалістів з хорового фаху. Вчителі музики, викладачі, керівники хорів та студенти окрім вмінь і навичок практичної хорової роботи мають володіти й знаннями з історії української хорової культури, яка є надбанням багатьох поколінь. Ці знання надихатимуть ентузіастів до відродження хорової справи і нададуть їм переконаності в тому, що усвідомлення своєї етнологічної відмінності сприятиме укріпленню національної гордості й патріотизму. Але для тих, хто відчуває потребу більш глибокого розуміння національних особливостей хорового професійного виконавства на Україні, корисно буде не тільки ознайомитися з минулими та теперішніми практичними формами, а й порівняти їх з позицій сучасної теорії хорового співу.

Аналіз досліджень і публікацій. У відомих нам класичних працях з теорії та практики роботи з хором П. Чеснокова, К. Пігрова, В. Соколова та сучасних українських авторів, таких як В. Мархлевський, Т. Кудрявцева, О. Коломоєць, В. Доронюк, не спостерігаємо зіставлення методів роботи з хором в минулому з сучасною практичною роботою. У цій статті автор презентує порівняльний аналіз способів інтонування у 17 столітті і у наші часи. Презентований ракурс висвітлення хорознавчого питання щодо історичної спорідненості методів вирішення деяких проблем з мелодичного строю, а також подібності способів інтонування мелодичних інтервалів виконавцями періоду знаменного співу і у сучасному вимірі, є ексклюзивним. З позицій теорії хорового співу ця проблема вперше розглядається саме у цій статті («знамена», «крюки» – знаки давньоруської музичної безлінійної нотації; «знаменний розспів, знаменний спів» – основний вид давньоруського церковного співу).

Метою даної статті є збагачення і удосконалення методів практичної роботи з хором через ознайомлення з визначним культурологічним явищем 17 століття – реформою давньоруського знаменного співу. Сутність цього проекту складає нестандартний підхід до словесних виразів щодо способів інтонування високих, середніх і низьких відтінків виконуваних мелодичних інтервалів, які базуються на закономірностях ладового тяжіння.

Виклад основного матеріалу. Хоча реформа й не була актуальною для українського церковного співу, проте ознайомлення майбутніх вчителів музики з цим визначним культурологічним явищем допоможе їм виявити історичне місце України в ряду тих умов, які передували співочій реформі. Обізнаність з основними положеннями реформи значно підвищить професійний інтерес студентів до вивчення таких питань з теорії хорового співу, як хоровий стрій та ансамбль, і знадобиться їм для розуміння подальшого розвитку хорової справи. В той же час ознайомлення студентів з реформою знаменного співу відкриє широкі можливості для глибинного усвідомлення досягнень своєї

виконавець (автор інтерпретації твору). Таке проникнення в емоційний зміст музики є умовою інтерактивних вмінь, та їх розвитку.

Зазначимо, що володіння інтерактивними методами навчання охоплює також уміння *самопрезентації* у спілкуванні, уміння захопити, утримати і перехопити ініціативу у спілкуванні, уміння здійснити невідготовлену комунікацію, уміння точно спрямувати процес спілкування на розв'язання педагогічних завдань.

Висновки. Таким чином, проблема розвитку інтерактивних вмінь, як важлива складова професіоналізму випускників-музикантів педагогічних університетів, прямо пов'язана із емоційним вихованням майбутніх педагогів, що потребують використання суб'єкт-суб'єктної взаємодії між педагогом та учнем і забезпечує *діалогічне педагогічне спілкування*, яке полягає у визнанні певної рівності позицій вчителя і учня, у визнанні і прийнятті активної ролі учня в процесі навчання і виховання, взаємності впливу, в здатності педагога керувати своєю поведінкою в процесі спілкування і здійснювати фасилітуючий вплив на учня.

Резюме. Розглянуто особливості розвитку інтерактивних вмінь майбутніх учителів музики в процесі створення інструментально-виконавської інтерпретації музичного твору. Проаналізовано поняття інтерпретації, емоційна природа музичної взаємодії на уроках музики. **Ключові слова:** інтерактивні уміння, інструментально-виконавська інтерпретація, взаємодія.

Резюме. Рассмотрены особенности развития интерактивных умений будущих учителей музыки в процессе создания инструментально-исполнительской интерпретации музыкального произведения. Проанализировано понятие интерпретация, эмоциональная природа музыкального взаимодействия на уроках музыки. **Ключевые слова:** интерактивные умения, инструментально-исполнительская интерпретация, взаимодействие.

Resume. Features of the formation of interactive skills of future music teachers during the creation of instrumental performer's interpretation of a musical composition are discussed. The concept of interpretation, emotional nature of musical interaction at the lessons of music are analysed. **Keywords:** interactive skills, instrumental performer's interpretation, interaction.

Література

1. Антоненко Н. П. Спілкування на уроках музики / Н. П. Антоненко. – Дрогобич : Коло, 2002. – 116 с.
2. Корыхалова Н. Интерпретация музыки / Н. Корыхалова. – Л. : Музыка, 1979. – 208 с.
3. Теоретические основы гармонизации интеллектуального и эмоционального факторов повышения качества профессиональной подготовки будущих педагогов: монография / коллектив авторов; общ. ред. проф. Л. В. Кондрашовой. – Кривой рог : КДПУ, 2010. – 280 с.
4. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей // Хрестоматия музыки и музыкальных способностей / Сост. Ред. Тарас А.Е. – М. : АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – С. 16-360.

Подано до редакції 06.05.2011

релігійного феномену, історичних та соціокультурних тенденцій у сучасному християнському світі, теоретичних і методологічних проблем морально-етичного чинника як регулятора духовного й суспільно-політичного процесів надавали українські релігієзнавці М.Бабій, П.Гопченко, А.Гудима, В.Доля, Ю.Калінін, М.Киришко, Л.Конотоп, П.Косуха, Б.Лобовик, В.Лубський, Д.Ляхович, І.Мозговий, О.Онищенко, В.Павлюк, С.Плохий, М.Рибачук, О.Саган, Л. Филипович, А.Черній тощо.

Виклад основного матеріалу. Після падіння «залізної завіси» українські терени перетворилися на своєрідний неосвоєний духовний простір для божого служіння різноманітних «нових релігійних течій та рухів» протестантського, неохристиянського, неоорієнталістського, неоязичницького, синкретичного, сайєнтологічного, езотеричного та іншого напрямів.

Нові релігійні течії і рухи, що існують в Україні, є дуже неоднорідними за своїм походженням, характером та формами релігійної організації й діяльності, тому, використовуючи різні методи та спроби їх класифікації умовно всіх їх типологічно можна об'єднати у декілька груп.

Першу групу складають найбільш впливові та найчисельніші класичні історичні протестантські церковні згромадження. В Україні вони представлені – Всеукраїнським Союзом Об'єднань євангельських християн-баптистів, Братством незалежних церков та місій євангельських християн-баптистів України, Всеукраїнським Союзом Церков християн віри євангельської - п'ятидесятників, Союз вільних церков християн євангельської віри України, Українська Уніонна Конференція Церкви адвентистів сьомого дня, Українська Християнська Євангельська Церква, Собор незалежних євангельських церков України, Божа Церква України християн віри євангельської, Асоціація місіонерських церков євангельських християн України та інші.

Другу групу складають новітні неорелігійні течії і рухи різних напрямів. Найбільш чисельнішими та найпотужнішими з них є релігійні організації неохристиянського напрямку, до якого по-перше, відносяться насамперед, такі неопротестантські різні течії та місії новітнього західного християнства як Духовне управління Церков євангельських християн, Об'єднана Християнська Євангельська Церква Живого Бога, Об'єднання Євангельських Церков України, Об'єднання незалежних харизматичних християнських церков України (Повного Євангелія), «Церква Ісуса Христа Святих останніх днів» (мормони), «Церква Христа», «Новоапостольська церква», «Церква Нового Єрусалиму» (сведенборгці), «Церква Філадельфія», «Церква Скелі», релігійна організація Свідків Іегови, Українське біблійне товариство та інші. По-друге, це неохристиянські течії проросійської орієнтації «Церква Воскресаючої Богородиці» (Богородична церква), іоаніти, церква марійської орієнтації «Альфа і Омега» тощо. По-третє, крім того в Україні з'явилися модернові християнські об'єднання власного походження, зокрема Церкви «Благодать», «Голгофа», «Ковчег спасіння», «Нове життя» та інші, об'єднані у Собор незалежних євангельських церков.

До другою напрямку належать так звані східні релігійні організації «орієнталістського» спрямування, які репрезентовані неоіндуїзмом, течіями буддистського толку та рухами сінтоїстської орієнтації. В Україні неоіндуїзм представлений громадами і центрами Міжнародного Товариства Свідомості Крішні, Ошо Раджніша, Саї-Баби, Шрі-Чінмоя, Місії «Світло душі», Міжнародного товариства «Всесвітня чиста релігія» (сахаджі), Трансцендентальна медитація та іншими. Буддистські течії поширені в Україні

переважно у їх модернових формах. Буддизм в Україні представлений громадами таких напрямів: дзен-буддизм, нітерен, різні школи тибетського буддизму (карма каг'ю, дзог чен, гелугпа, ріме).

Окремий напрямок складають синтетичні (штучно створені) неорелігійні течії, що в своїх догматах, культурі поєднують у собі множинні елементи та християнства, ісламу, буддизму, ведизму, західні і східні релігійні традиції але не просто еkleктично поєднують їх, а створюють свої власні вчення, систему обрядових дійств, сильну церковну організацію, претендуючи на статус надрелігії. В них надто розвинутий культ лідера, авторитет власних віросповідних джерел, присутня ідея богообраності їх послідовників. До цієї групи відносяться Церква об'єднання (або уніфікації), Всесвітня Віра Багаї, Церква Об'єднання, Аум Сенрікьо, Велике Біле Братство та ін.

Поруч із цими релігійними організаціями в Україні діють різні позавіросповідні езотеричні об'єднання, а саме теософські, антропософські, екстрасенсорики та сайєнтологічні рухи, психо-терапевтичні культури від йоги до системи оздоровлення Порфірія Іванова. Більшість існуючих в Україні езотеричних і сайєнтологічних рухів мають іноземне походження, тобто поширилися тут завдяки західним проповідникам, хоч їх засновниками часто виступали і наші співвітчизники (Олена Блаватська, подружжя Періхів).

Крім виділених вище груп, є в Україні така віросповідна течія, яку важко ідентифікувати з жодною з них. Мова йде про сатаністів - прихильників обожнення сил зла, поклоніння Сатані (Дияволу або Люциферу). Прихильники Сатани в Україні нечисельні, організаційно не об'єднані, існують як молодіжні екстремістські або трешофільні чи хардроківські угруповання, чії світоглядні пристрасті є молодіжним віковими зацікавленнями, що з часом переростаються їх представниками.

Цікавим явищем сучасного релігійного життя в Україні, як, до речі, і в усьому світі, можна вважати відродження язичництва в основі якого лежить ідея відродження дохристиянських етнічних релігійних вірувань, обрядів, звичаїв та традицій. Утворені громади послідовників вчителів і пророків Володимира Шаяна, Лева Силенка, прихильників прадавніх дохристиянських вірувань українського народу, РУН Віра (Рідна Українська Національна віра), лицарі сонячного ордену, рідновіри, ладовіри, вогнепоклонники, шанувальники давньоруської богині Березині тощо) належать до неоязичницької групи.

Третю групу релігійних організацій в Україні представлено різноманітними етноконфесійними громадами корінних народів української держави - караїмів та кримчаків, так і національними меншинами чехів, корейців, шведів, угорців, вірменів, німців, євреїв та інших націй. Релігійна мережа даних національних меншин представлена в основному такими етноконфесійними громадами як - Духовне управління незалежних громад євангельських християн України, Закарпатська Реформатська Церква, Німецька Євангелічно-Лютеранська Церква, Новоапостольська церква, Українська єпархія Вірменської Апостольської Церкви, Українська Лютеранська Церква та інші.

Оскільки нові неорелігійні об'єднання які представляють собою своєрідний релігійно-культурний феномен, мають широкий спектр не тільки ідеологічної, а й інституційної функціональності, то й відтак діяльність яку вони здійснюють носить досить великий як культурологічний так і політично-економічний вплив на всі сфери життя як людини, так і суспільства.

що може надати відповідь на його життєві питання.

Наведемо визначення Н. Корихалової: «Інтерпретація – це розпізнавання сенсів, які несе знакова система, представлена яким-небудь видом мистецтва. Розпізнавання і реалізація смислового значення, ідеї (задуму) твору, тобто інтерпретація виникає в результаті читання твору мистецтва, розпізнавання значення мови мистецтва (будь то мова літератури, живопису, скульптури, музики), а розпізнавання сенсу означає протікання пізнавального процесу (пізнання)» [2, с. 162-172].

Як бачимо, побудова інтерпретації музичного твору, безпосередньо пов'язана із змістом, з його «прочитанням». Який зміст охоплює музичний твір? Звернемося до визначення Б. Теплова: «Зміст музики – почуття, емоції, настрої. Специфічним для музичного переживання є переживання звукової тканини як вираження певного змісту» [4, с. 18]. І далі той самий автор вказує на спорідненість музики та мови, які є засобами спілкування, що мають певний зміст. За Б. Тепловим, основна функція музики – функція вираження, а основна функція мови – функція позначення. Музика перестає бути музикою, якщо вона невиразна, без вираження немає музики [4, с. 28-29]. Автор підкреслює, що значення музичного образу виростає з його емоційної виразності як «музичне переживання» в момент слухання [4, с. 30].

Змістом музичного мистецтва є *емоційний* світ людини, а емоція стає видом інформації, яка передається через звуки. В такому разі для розуміння музики треба мати не тільки розвинутий слух, але і розвинуту емоційність.

Розвиток емоційної сфери особистості набуває важливого значення у підготовці майбутніх вчителів музики, тому що визначає такі професійно необхідні педагогічні параметри, як визначення *власних емоцій* і *емоцій інших* учасників освітнього процесу, здатність володіти емоціями і виражати їх у спілкуванні з іншими людьми. Особливого значення набуває емоційний фактор в проведенні уроків музики, де емоційна складова включатиметься до змісту предмету вивчення і до здійснення драматургії уроку в цілому (або його перебігу). Адже саме емоції, що виникають на уроці музики як результат естетичної дії і впливу творів мистецтва, спонукають встановленню цілей, прийманню рішень ситуаційного характеру протягом уроку. Розвиток у майбутнього учителя музики вміння виявляти емоції і власне реагування через міміку, жести, забарвлення голосу, а також керувати настроєм і емоційним станом учнів, володіти прийомами утворення емоційного клімату і психологічного комфорту для кожного учасника навчального процесу свідчитиме про оволодіння інтерактивними вміннями.

Виконавець створює свою власну *інтерпретацію* твору, яка складається з об'єктивного (наявного тексту твору) і суб'єктивного, привнесеного неповторними інтелектуальними та психічними властивостями виконавця (темперамент, настрої, ерудиція, досвід, світогляд та інше.). Інтерпретація матеріалізується у засобах виконання: в прийомах звукоутворення, в техніці музиканта. Змістом музичного мистецтва є емоційний світ людини, через який опосередковано зображуються певні події, явища, предмети, а дійсність віддзеркалюється у почуттях, переживаннях, ставленні людини до неї.

Для того, щоб музика справила вплив на інтелектуальну, емоційну сферу слухача, виконавець повинен зрозуміти, тонко відчуту душею кожний мотив музики, перейнятися різноманітними відтінками почуттів у музичних фразах, щоб викликати емоції у слухача аналогічні руху музики, викликати бажання слухати звуки, затамувавши подих, і сприймати почуття так, як їх відчуває сам

взаємозв'язком між ними як суб'єктами навчального процесу, кожний з яких відкритий до змін, що відбуваються в результаті впливу партнера по спілкуванню. Зазначимо, що вміння спілкуватися для педагога постає нагальним професійним завданням, вирішення якого забезпечує успішну спільну діяльність учителя і учнів. Успішність застосування інтерактивних вмінь пов'язується із володінням вміннями впливати на (дитячу) аудиторію, що поєднує професію педагога із акторською.

На шляху вирішення професійних завдань підготовки фахівця-педагога в класі фортепіано ми звернулись до зрощування вмінь, які потрібно студенту застосовувати в подальшій практичній діяльності в шкільному класі, а саме: пробуджувати у дітей емоційний відгук на музику, доносити слухачам красу і зміст мистецького твору, виявляючи у виконанні досконалість і натхнення. Окреслені вміння характеризують інтерактивний процес, а формування інтерактивних вмінь потребує зусиль, педагогічного впливу з боку викладача музичного інструменту.

На наш погляд, майбутній педагог-музикант в процесі інструментально-виконавської підготовки має засвоїти і практично опанувати метод переведення предмету вивчення (твору мистецтва) у особистісно ціннісні знання. Це означатиме, що студент має донести зміст, ідейне наповнення художнього твору до слухачької аудиторії (зокрема, у власному музичному виконанні), виявляючи його цінність в історичному і сучасному вимірах, пов'язуючи із сьогоденням, з образами, що зрозумілі та близькі слухачам (дитячому сприйманню), таким чином репрезентуючи власну інтерпретацію мистецького твору. Здійснення спеціальної підготовки студентів до практичного виконання зазначених професійних завдань відбувалось із застосуванням методів, які можна окреслити як професійно спрямовані. Багато з них є повторенням прийомів і методів, що використовує учитель музики в шкільному класі.

Така схожість має методичну доцільність, надаючи змогу в класі фортепіано засвоювати хід, послідовність вивчення особливостей музичного твору – будови, засобів виразності, інтонаційно-образного мислення та ін.

З огляду на пріоритет особистісно-розвивальної парадигми освіти в Концепції мистецької освіти замість традиційного «аналізу» творів мистецтва пропонується ввести в педагогіку уроку музики поняття «інтерпретація» творів мистецтва, адже принципного значення набуває пошук учнями в мистецтві особисто значущих смислів, співзвучних власному духовному світу, художньо-естетичному досвіду.

Інтерпретація – від латинського *interpretatio* – витлумачення, пояснення – метод тлумачення змісту твору і його форми в певній культурно-історичній ситуації його прочитання.

Художній текст – явище складне, завдання інтерпретатора – вилучити максимум закладених у нього думок і почуттів митця. Метод інтерпретації базується на принципі відкритості, багатозначності художнього образу (до якого можна застосувати необмежену кількість тлумачень).

Досліджуючи природу інтерпретації твору, слід звернути увагу, що людина «проживає» в мистецтві те, що є «об'єктуванням глибинного змісту через механізми проєкцій». На твір мистецтва проєктуються власні життєві стани, ситуації, проблеми. Це стосується як митця, авторської інтерпретації твору, так і інтерпретації реципієнтом, який в процесі сприймання того самого твору по-різному розуміє його... Читач прагне побачити те, що його хвилює,

Релігійні організації завжди намагаються по-різному впливати як на суспільство в цілому так і на окрему особу зокрема. Людина постійно знаходиться під різними видами впливу, в результаті чого вона, наприклад, може змінювати свої політичні переконання, перебувати в тій чи в іншій партії, переходити з однієї в іншу. Зміна економічних, культурних та інших інтересів і уподобань людини в повсякденному житті особи стала нормою і не викликає негативних реакцій. Як тільки мова заходить про впливи в сфері релігійного життя тут же виникають і використовуються бурхливі, негативно налаштовані, емоційні поняття. На відміну від інших світоглядних змін, на вернення у віру описується як навіюване божевілля, кодування, переключення, втрата розуму, викрадення психіки, зміна мислення, заволодіння свідомістю [4, с. 118-119]. Необхідно розуміти, що наслідком будь-якого впливу – політичного, економічного чи культурного, релігійний вплив в цьому не є винятком, є світоглядна та діяльнісна трансформація особистості та суспільства загалом.

Суспільна інституційна діяльність нових релігійних громад і об'єднань характеризує виразну спрямованість на активну місіонерську, євангелізаційну роботу, динамічний розвиток мережі навчальних закладів, употужнення благодійної та соціальної роботи. Все це відбувається через благодійницьку діяльність, просвітництво, видання і поширення релігійної літератури, пропаганду істин свого вчення в засобах масової інформації, через факт визнання їх державою - реєстрацію в органах влади, налагодження стосунків з традиційними церквами тощо.

Прагнучи якнайповніше включитись в різні сфери суспільного життя України новітні неорелігійні течії та рухи намагаються демонструвати досить високу соціальну активність серед своїх послідовників, в поєднанні з визнанням їхніх релігій у якості єдиної визначальної життєвої цінності.

Реалізація діяльності значної кількості суспільних програм релігійними організаціями з надання гуманітарної, соціальної та фінансової допомоги, добродійних послуг особам, які їх потребують в основному можлива через активну співпрацю вітчизняних релігійних організацій з їхніми одновітцями з закордону. Протягом останніх років майже 75% від загальної кількості гуманітарних вантажів з-за кордону надійшло в Україну саме релігійними каналами.

Важливим фактором суспільної діяльності релігійних організацій в Україні є реалізація різноманітних проєктів та заходів добродійної та милосердницької роботи у напрямі духовної опіки та допомоги по догляду за особами, які перебувають у закладах соціального захисту – будинках для літніх людей, центрах для одиноких, будинках для дітей із фізичними та розумовими вадами, у пенітенціарних закладах тощо. Переважно при релігійних організаціях утворюються осередки охорони здоров'я, реабілітаційні центри, лікарські кабінети, санаторії, де надають допомогу хворим, забезпечують ліками, медичним обладнанням, працюють пункти безкоштовного харчування, осередки соціальної (гуманітарної) допомоги для надання комплексу побутових послуг інвалідам, ветеранам війни та праці, самотнім людям похилого віку за місцем їхнього проживання, створюються оздоровчі табори для дітей-інвалідів та сиріт, дітей із малозабезпечених сімей. Вся ця діяльність переважно супроводжується паралельним активним проведенням душпастирської роботи.

У розгортанні соціальної діяльності релігійними організаціям надається підтримка та сприяння з боку органів виконавчої влади та місцевого

самоврядування: виділяються земельні ділянки під будівництво благодійних закладів, проводиться часткове фінансування дитячих будинків тощо.

Таким чином беручи на себе не тільки відповідальність за морально-етичний духовно-релігійний стан суспільства, а й частину суспільної соціальної діяльності, яка здебільшого виходить за конфесійні межі, новітні релігійні організації намагаються охопити під своїм впливом по суті всі сфери громадського життя.

Нові отримані переконання, детерміновані різноплановими віроповчальними нормами, обумовлюють трансформацію не тільки поведінки і способу життя віруючого, а й його громадської самоідентифікації та громадянської позиції в суспільстві, бо ж він опиняється, виходячи вже з факту нетрадиційності віровчення у межах українського соціуму, на точці перетину, з одного боку, різних чужорідних як ментально не усадкованих ним культурних і релігійних систем та схем, а з іншого – універсалістських, синкретичних і космополітичних (точніше неокосмополітичних) смислових парадигм [3, с.100].

Масовий суспільний вплив закордонних місіонерів здійснюється переважно через різноманітні місіонерські освітньо-пропагандистські програми, релігійні теле- та радіопередачі, веб-ресурси та інше.

Так, за участі іноземних проповідників відбуваються не тільки так звані місіонерські, духовні, освітньо-просвітницькі конференції, семінари, а організуються і проводяться курси по підготовці різноманітних виробничих кадрів нового типу, створюються цілі освітні навчальні релігійні заклади в яких місіонери з-за кордону здійснюють навчально-виховну підготовку кадрів служителів для українських конфесій.

Розгляд різноманітної інформаційної продукції нових релігійних організацій свідчить, що серед їх прихильників відбувається відповідна як позитивна так і негативна переорієнтація життєвих цінностей. Так зокрема в широко розповсюджуваний друкованій літературі, аудіо та відео продукції піднімаються і опрацьовуються досить по-сучасному, навіть по-науковому представляється питання взірцевих сімейних взаємовідносин, здорового способу життя, дослідження глобальних проблем сучасності, наукова біблеїстика. Протягом останніх років найбільш актуальними сюжетами стала боротьба з наркоманією, алкоголізмом, аморальністю, СНІДом.

Механізми залучення окремих осіб до своїх рухів та методи роботи і впливу на них є досить креативно різноманітними. Стратегії та тактики роботи, які побудовані в основному навколо соціальних проблем та духовного розвитку людини і будуються на прямих особистісних контактах та зустрічах віруючих, в позитивному плані є добрим явищем, але в негативному аспекті вони здебільшого нагадують загальні прийоми психологічного маніпулювання [2, с. 117]

Внаслідок різнопланової конфесійної діяльності деяких окремих замкнених релігійних груп, в окремих осіб, відбувається виникнення психологічних, соматичних та соціальних особистісних проблем. Так постійний психологічний культовий контроль призводить до докорінних змін особистості (порушення особистісної ідентичності). Особливий стан релігійної свідомості людини в якому постійно намагаються тримати людину сприяє нападам паніки та тривоги, депресія, уповільнення особистісного розвитку, почуття провини та страху. Втрата свободи волі вибору й контролю над своїм життям приводить до регресу поведінки з поверненням до дитячих форм

проблема потребує педагогічної уваги протягом всіх етапів роботи над інструментально-виконавськими навичками і логічно пов'язуватись із послідовністю роботи з учнем над інтерпретацією музичного твору.

Мета статті - визначити особливості розвитку інтерактивних вмінь майбутнього учителя музики в процесі створення інструментально-виконавської інтерпретації музичного твору.

Виклад основного матеріалу. В умовах гуманізації і демократизації сучасної системи вищої педагогічної освіти важливим завданням є побудова навчального процесу таким чином, щоб розвивати інтелектуальну й емоційну сфери його учасників, дотримуючись особистісної зорієнтованості навчальної діяльності. Розвивальну функцію якнайкраще виконує мистецтво, якщо суб'єкт сприймання (учень, студент) вступає у спілкування з художнім твором, тобто розуміє мову мистецтва і здійснює художнє пізнання. Налагодження діалогу між твором мистецтва (його автором) і учнем можна вважати тим єдиним містком до справжнього Мистецтва, який веде сприймаючого до «переживання» естетичних почуттів, і який є бажаним і єдино передбачувано-можливим варіантом залучення школярів до змісту предмету «Музика» на уроках.

Досліджуючи проблему розвитку у студентів, майбутніх учителів музики здібностей і вмінь щодо спілкування на уроці засобами музики (доповнюючи словесними коментарями), ми з'ясували, що, для того щоб передати музику виразно, необхідно власне *розуміння* і захоплення художнім образом твору з боку учня. Керуючись положеннями Концепції мистецької освіти щодо пріоритетності *діалогової стратегії педагогічної взаємодії*, забарвленої позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням художньою діяльністю, домінуванням відчуття успіху, насолоди від бодай мінімальної самостійної участі на шляху до пізнання мистецтва, розглянемо види діалогу на уроці музики. Це діалог реципієнта (учня) із митцем, «учень – учень» або «вчитель – учні» (де може здійснюватись взаємопроникнення особистісних смислів у системі), внутрішній діалог.

Діалог є прикладом активних методів і форм організації навчального процесу, що розраховані на колективне, публічне обговорення проблем, на активну взаємодію педагога та його учнів, живий обмін думками між ними.

Під терміном «діалог» розуміється не просто розмова, бесіда (дослівний переклад з грецької), а насамперед, ланцюжок взаємозалежних вербальних і невербальних спілкувань між педагогом і учнями на основі партнерських стосунків, обміну особистісними духовними цінностями. Учитель музики, який викладає дисципліну через спілкування, інформує учнів не тільки вербальним викладом матеріалу, але і кожним елементом власної поведінки, кожною своєю дією; навіть зовнішній вигляд несе інформацію про учителя – вираз очей, одяг, манера сидіти чи стояти тощо – все мимоволі здійснює вплив на учнів, з чого складається образ викладача (учителя). Так само «зчитування» інформації по зовнішньому вигляду учня (студента) стає підставою для розуміння викладачем стану учня, особливостей його сприймання, мислення, темпераменту, дозволяє виробити вміння «чутти» його настрої, щоб передбачити тактику власних дій. Учень в такій спосіб впливає на учителя, на хід уроку. Тоді відбувається взаємовплив учителя і учня (викладача і студента), що визначає значною мірою рівень взаєморозуміння (учителя і учня), позначається на результаті засвоєння навчальних завдань. Тобто, ефективність професійного спілкування між учителем і учнем може характеризуватись

мистецтвом, яка надихатиме учнів і буде переконливою завдяки таланту учителя, його вмінню продемонструвати власне почуття, думку, відношення до музики. Але оволодіння переліченими вміннями представляє для майбутнього учителя музики (студента ВНЗ) чималі складності: практичні заняття студентів в школі виявляють недостатню емоційну виконавську виразність (мовну чи музичну), невміння самостійно обґрунтувати і передати власне розуміння художнього образу твору, використовуючи попередньо накопичені знання і досвід музичного виконання в період навчання у ВНЗ. Виходячи з проблеми забезпечення якісної підготовки фахівців з музичної освіти, нами були поставлені завдання дослідити можливості удосконалення підготовки студентів в напрямку володіння інтерактивними вміннями і розроблення методик розвитку інтерактивних вмінь в процесі інструментально-виконавської підготовки.

Аналіз досліджень. Аналізуючи педагогічно-методичну літературу, наведемо педагогів-музикантів, які розробляли проблему взаємодії педагога та учнів на уроках музики: Г. Падалка, О. Рудницька, О. Ростовський, О. Щолокова. Музичне мислення піаніста-виконавця та спілкування на уроках музики досліджувались у працях Н. Антоненя [1].

Питанням оволодіння інтерактивними вміннями приділяли увагу видатні педагоги-піаністи ХХ ст. Г. Нейгауз, В. Савшинський, Ф. Бузоні, які вважали, що виконавець має «захопити» слухача своїм виконанням, переконливо виконувати музичний твір, розкриваючи його емоційну різноманітність і глибину, художній зміст. Для досягнення цього результату вказані автори розглядали методи вивчення нотного тексту твору, розвитку ігрового апарату піаніста, мислення, оволодіння звуковидобуванням, педалізацією, формоутворенням, стилем – різними складовими виконавської майстерності. Але лишалися недостатньо вивченими психологічні закономірності оволодіння фортепіанним виконанням, питання керування психологічним станом під час виконання. Рекомендації з фортепіанної педагогіки стосуються методів навчання, але вони не висвітлюють багатьох сторін психології музично-виконавського процесу як мистецтва, що триває перед певною слухачською аудиторією, з якою має контактувати піаніст-виконавець.

Взаємовідносини педагог-учень в музичній педагогіці набувають особливого значення, оскільки вони відбуваються переважно у формі індивідуальних занять. Питання взаємовідносин в класі фортепіано розглядаються в працях Б. Міліча, Г. Когана.

За даними психолого-педагогічних досліджень Л. Кондрашової [2, с. 90], виявлена необхідність гармонізації інтелектуального і емоційного аспектів в підготовці майбутніх педагогів, констатується невміння студентів і викладачів адекватно виражати свої емоції, правильно використовувати емоційні можливості власної особистості, що негативно впливає на емоційний клімат в студентській аудиторії, стимулює емоційну напругу відношень, емоційний дискомфорт у вузівській практиці. Нами було виявлене протиріччя (невідповідність) між рівнем методичної підготовки викладачів та розвитком інтерактивних вмінь виконавця музичного твору. Натомість доказано, що знання, які привласнюються *емоційно* і включаються до кола власних потреб особистості, перетворюються на особистісні цінності (учня, студента).

Але у перелічених авторів не визначено методичних рекомендацій з питань розвитку інтерактивних вмінь виконавця музичного твору. Ми знаходимо у педагогів-піаністів лише вказівки з цього питання, в той час як

реагування. Порушення звичайних усталених соціальних контактів, відчуженість та апатія щодо родини й соціальних обов'язків веде до неспроможності зав'язувати близькі дружні стосунки та насолоджуватися гнучкими відносинами із неодновірцями.

Перебування особи в замкнених групах викликає й соціальні ускладнення, а саме занепокоєння родини, фінансові збитки, втрату фахових навичок і суспільного статусу, часом навіть переслідування й загрози після виходу з релігійної громади.

Функціонування віруючих осіб в радикальних аскетичних організаціях приводить й до виникнення соматичних проблем в людини, серед яких необхідно відзначити розлади сну, травлення, сексуальні розлади та функціональні розлади вегетативної нервової системи. Серйозною загрозою здоров'ю є уникнення деяких видів медичної допомоги, яке обстоюють окремі релігійні організації, найбільш поширеним є заборона переливання крові.

Висновки. Враховуючи широке поліконфесійне поле України, яке виникло внаслідок розпаду атеїстичної державної системи, входження нових закордонних релігійних клерикальних центрів приводить не тільки до розмивання традиційної християнської православної та католицької догматики, а й сприяють як позитивній так і негативній трансформації свідомості сучасної людини, в результаті чого її релігійність стає, з одного боку, плюралістичною, міжкультуральною, онаучненою, прагматичною, а з другого – містифікованою, вузькосектантською.

Резюме. В статі подана класифікація нових релігійних течій і рухів, що сьогодні існують в Україні, установи, якими вони представлені. Розглянуто культурологічний та політично-економічний вплив релігійних течій та рухів на сфери життя як людини так і суспільства. Визначені можливі наслідки впливу конфесійної діяльності деяких релігійних груп на особистість індивіда. **Ключові слова:** релігійні течії, релігійні групи, політично-економічний вплив, становлення особистості, поліконфесійне середовище.

Резюме. В статье подана классификация новых религиозных течений и движений, которые сегодня существуют в Украине, учреждения, которыми они представлены. Рассмотрено культурологическое и политически-экономическое влияние религиозных течений и движений на все сферы жизни как человека так и общества. Определены возможные последствия влияния конфессиональной деятельности некоторых религиозных групп на личность индивида. **Ключевые слова:** религиозные течения, религиозные группы, политически-экономическое влияние, становление личности, поликонфессиональная среда.

Summary. The article is on a classification of new religious movements that currently exist in Ukraine, on the institution which they represented. It is described a cultural and political-economic impact of religious trends and movements on such areas like human life and society. Possible effects of the religious activities of certain religious groups on personality are allocated. **Keywords:** religious movements, political-economic impact, religious activities, personality, poly-confessional environment.

Література

1. Анисимов С.Ф. Духовные ценности: производство и потребление. -М.: Мысль, 1988. - С 89-90.

2. Карагодіна О. Проблема навернення в нові релігійні течії // Релігійна свобода: історичне підґрунтя, правові основи і реалії сьогодення. Науковий

щорічник. За загальною редакцією проф. А. Колодного.- Київ, 1998.- 155 с.

3. Павленко П. Сучасні харизматичні церкви і національні інтереси Української держави // Українське релігієзнавство. - №21. – 2001. – С. 98-108.

4. Филипович Л. Нові релігії України: поява, типологія, перспективи // Релігійна свобода: історичне підґрунтя, правові основи і реалії сьогодення. Науковий щорічник. За заг. ред. проф. А. Колодного. - Київ, 1998. - 155 с.

Подано до редакції 22.05.2011.

УДК 378: 364

З БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛУЖБ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВЕДІННЯ

*Михайліченко Юлія Володимирівна, викладач
Луганського національного університету імені Т. Шевченка*

Постановка проблеми. Соціально-правовий захист дитинства є одним із показників рівня розвитку суспільства, його цивілізованості і перспективності. Протягом останніх років в Україні відбуваються позитивні зрушення у вирішенні питань захисту прав дітей. Державна політика у цій сфері спрямована на посилення соціального захисту і соціальної підтримки сімей з дітьми. Разом з тим, у грудні 2010 року на парламентських слуханнях у Верховній Раді „Законодавче забезпечення та реальний стан дотримання прав дитини в Україні” підкреслювалось, що за умов економічної нестабільності вимагає покращення міжвідомчої співпраці служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, соціальних інспекторів, працівників освіти, системи охорони здоров'я, органів внутрішніх справ з метою підсилення реального стану захисту дітей [1, с. 26].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми вдосконалення міжвідомчої співпраці служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї та інших інституцій розглядається у працях сучасних науковців О.Безпалько, В. Бочарової, О. Вінгловської, Ю. Василькової, Л. Волинець, І. Звереві, А. Капської, О. Караман, З. Малькової, Л. Мішчик, В. Оржеховської, С. Харченка, Н. Щербак та інших.

Метою даної статті є розгляд британського досвіду координації дій регіональних служб захисту дітей від жорстокого поведіння з метою визначення можливих шляхів його використання вітчизняними фахівцями соціальної роботи.

Виклад основного матеріалу. Під час розробки механізмів покращення міжвідомчої співпраці вітчизняних інституцій з захисту прав дітей варто звернутися до найкращого зарубіжного досвіду у цієї сфері, творчо адаптувавши його до національних особливостей українства. Провідне місце в якому по праву належить Великій Британії, де з 1884 року працює Національне товариство захисту дітей від жорстокого поведіння (NSPCC).

Практичний аспект взаємодії британських державних інституцій та установ, місцевих соціальних служб у захисті прав та інтересів дітей, які зазнають від жорстокого поведіння у сім'ях, проаналізуємо на прикладах такої діяльності у територіальному регіоні, до складу якого входять унітарні області Перт і Кінросс та Ангус і Данди (Perth, Kinross, Angus, Dundee) у центральній частині Шотландії.

Н.Дівінська, Б. Корольов та ін.; за заг. ред. В. Андрушенка, В. Лугового. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 256 с., іл.

5. Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць № 13. – Спеціальний випуск: Мистецько-педагогічна освіта: проблеми та перспективи / Редкол.: Буряк В.К. (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – 316 с.

6. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Вид. центр «Академія». – 2000. – 544 с.

7. Ядова И.В. Играем по слуху. Учебное пособие – М.: Издатель Смолин К.О., 2004. – 56 с.

Подано до редакції 06.05.2011

УДК 785:371.32

РОЗВИТОК ІНТЕРАКТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ПОБУДОВИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МУЗИЧНОГО ТВОРУ

*Колесник Лариса Федорівна
голова циклової комісії фортепіано
Дніпропетровський педагогічний коледж
Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара*

Гуманістична педагогіка зорієнтована на особистість, на створення передумов для розкриття природних задатків учасників навчального процесу, розвиток їх творчих можливостей. Пріоритетом гуманістичної парадигми освіти стає не сформованість обсягу знань, умінь та навичок, а інтелектуальний, фізичний, моральний розвиток особистості як суб'єкта навчально-виховного процесу, здатного самостійно мислити, діяти в різних навчальних і життєвих ситуаціях з позицій громадянина, загальнолюдських цінностей.

Постановка проблеми. Перед сучасною системою вищої педагогічної освіти постає завдання підготовки фахівців, які не тільки знають свій предмет і володіють сучасними методами передавання власних умінь і досвіду, але і забезпечитимуть особистісно орієнтоване навчання і виховання, виявляючи рівноправні відношення з учнями (замість авторитарних - з педагогічним тиском на особистість), сприятимуть самореалізації особистості кожної дитини. Актуальною лишається проблема формування у майбутніх педагогів вміння створювати на уроках атмосферу творчості, спільного пошуку, підтримувати позитивний емоційний фон в учасників навчання. Такі педагогічні завдання набувають особливого значення під час проведення уроків музики, де живе спілкування стає головною формою навчальної діяльності, що підвищує роль взаємовідносин її учасників, роль інтерактивного процесу в музично-педагогічній діяльності. На уроці музики триває професійне спілкування, в якому відбувається безпосереднє сприймання його учасниками ситуації спілкування, а також сприймання одним одного (учитель-учні). Вміння взаємодіяти - інтерактивні вміння - відіграють важливу роль на уроці: як в стилі роботи учителя музики, так і в ставленні учнів до предмету, рівні їх зацікавленості предметом і в результатах навчання. Учитель своїм натхненним словом, художнім виконанням на фортепіано або виразним співом (хоровим чи соло) може утворювати неповторну атмосферу спілкування з

теоретичних та інструментальних дисциплін, презентував роботу один з провідних колективів університету «Юність», який очолює заслужений діяч мистецтв України Геннадій Бродський. 16 випуск був присвячений потужному мистецькому проекту, мюзиклу «Долаючи смерть» створеного на основі твору В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» та французького мюзиклу Ж. Пресгурвіка, 17 – розповідь про роботу кафедри образотворчого мистецтва і дизайну, висвітлив дипломні роботи випускників, 19 – «Концерт концертів», присвячений жанру фортепіанного концерту, 20 випуск підготували студенти заочного відділення – «Той самий джаз!».

Створений студентський медіа-проект «Гаудеамус» є доказом доцільності використання експериментальної методики, яка базувалася на впровадженні у навчальний процес спецкурсу «Мистецтво і медіа-простір».

Висновки. Використання можливостей мультимедійних технологій оптимізує процес професійного становлення майбутніх вчителів музики, зміцнює характер їх професійно-особистісного розвитку, збагачує знання, відкриває безпрецедентні можливості для оновлення змісту навчання і методів викладання; розширює доступ до загальної професійної освіти; якісно зміцнює роль викладача у навчальному процесі; дає можливість творчо самовиразитися, вести постійний діалог, який перетворює інформацію на знання та розуміння, створює разом із студентом на ґрунті сучасних педагогічно-організованих інформаційних технологій та телебачення, відповідне навчальне середовище та існує в ньому, впливаючи на його розвиток і збагачення.

Резюме. У статті висвітлюються проблеми інформатизації професійної музично-педагогічної освіти, використання мультимедійних технологій як важливого засобу оптимізації професійного становлення майбутніх вчителів музики. **Ключові слова:** професійне становлення, майбутній вчитель музики, мультимедійні технології, медіа-простір.

Резюме. В статье рассматриваются проблемы информатизации профессионального музыкально-педагогического образования, использование мультимедийных технологий как важного способа оптимизации профессионального становления будущих учителей музыки. **Ключевые слова:** профессиональное становление, будущий учитель музыки, мультимедийные технологии, медиа-простор.

Resume. The article highlights the problem of information of professional music-teacher education, the use of multimedia technology as an important means of optimizing professional development of future music teachers. **Keywords:** professional development, the future teacher of music, multimedia technology, media space.

Література

1. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти): навч.-метод. посібник / авт. кол.; за ред. М. Л. Смольсон. – К.: «Педагогічна думка», 2008. – 256 с., іл., табл.
2. Красильников И. М. Содержание и методы обучения музицированию на компьютере в общеобразовательной школе // Искусство в школе. – 2003. – № 3. – С. 58-63.
3. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія та практика: монографія / Л. М. Масол. – К.: Промінь, 2006. – 423 с. Бібліограф.
4. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія / автори: В. Андрущенко,

В цих областях департаменти соціальної роботи місцевих муніципалітетів, доповідачі комісії у справах неповнолітніх, прокурори, громадські прокурори, поліція, служба охорони здоров'я, департаменти освіти та волонтерські організації з метою профілактики і раннього реагування спільно розглядають і аналізують задокументовані факти жорстокого поводження з дітьми у сім'ях [2, с. 146]. Головним елементом їх стратегії скоординованої профілактики жорстокого поводження з дітьми у сім'ї є раннє виявлення і розпізнання проблеми та визначення шляхів забезпечення ефективної допомоги.

Ефективність захисту дитини значною мірою залежить від оперативності реакції особи, яка першою дізнається про те, що хлопчик або дівчинка можуть перебувати або вже перебувають у ризиковому становищі внаслідок жорстокого поводження з боку батьків. Муніципальні служби захисту дітей (Local Safeguarding Children Board), які працюють під егідою Головної ради з питань соціального захисту (General Social Care Council) і залучені до реагування на подібні випадки, координують свою діяльність так, щоб її співпрацівники, не дублюючи одне одного, могли правильно оцінити ситуацію і діяти відповідним чином, щоб якомога менше травмувати дитину. Представники громадськості і фахівці, встановлюючи контакт з дитиною та її батьками, повинні забезпечити кваліфікований, інтегрований і разом з тим тактовний підхід, який має на меті створення умов для належного розвитку дитини [3, с. 84].

У таких випадках робота починається з проведення наради або конференції з питань захисту дітей (Child Protection Conference), тобто засідання повноважних представників служб соціального захисту, поліції, охорони здоров'я та педагогів. Кожна соціальна служба має спеціально уповноваженого (Reporter to Children's Panels), який відповідає за скликання та організацію наради для розгляду справи за виявленим фактом жорстокого поводження з дитиною в сім'ї.

На засідання такої наради її ініціатори можуть запросити будь-яку особу, представника будь-якої інституції. Поліції, зокрема, яка здійснює розслідування фактів насильства щодо неповнолітніх і повідомляє про відповідні випадки громадського прокурора та доповідача комісії у справах неповнолітніх, або департаменту соціальної роботи, який несе відповідальність за розгляд справи і забезпечення звіту доповідача комісії у справах неповнолітніх, якщо дитина потребує особливих заходів піклування.

Муніципальні служби захисту дітей, одержуючи інформацію або заяви про факти жорстокого поводження з дітьми в сім'ях, розробляють потрібні спільні заходи, координують свої дії на ранніх етапах вирішення проблеми, не ставлячи під сумнів повноваження інших так само діяти на захист дитини. У разі підтвердження факту жорстокого поводження з дитиною в сім'ї керівник служби захисту дітей може порушити питання про скликання наради по справі за участю уповноваженого службовця, які працюють у кожному з головних офісів департаменту соціальної роботи.

Мета такої наради – обмін інформацією та думками між професіоналами, які працюють з даною дитиною та її сім'єю, колегіальне обговорення можливих шляхів вирішення проблеми і їх затвердження. На нарадах по справі також розглядають результати спеціальних розслідувань, оцінюють ситуацію, її складність, прогнозують перспективи. Тут можуть бути також вироблені рекомендації для скоординованих дій, визначені окремі види послуг, затверджені конкретні індивідуальні плани захисту дитини (Child

Protection Plan). Народи по справі передбачають також розгляд попередніх висновків педагогів, вихователів, соціальних працівників, лікарів-терапевтів, педіатрів, представників поліції та інших фахівців, які були залучені до попереднього збору матеріалів до справи [4, с. 126].

Така нарада у деяких випадках може винести рішення про внесення дитини до спеціального Реєстру захисту дітей (Child Protection Register). Становище дітей, які в ньому зареєстровані, перевіряється представниками соціальних служб кожні три місяці, при цьому кожного разу розглядається питання про необхідність їх подальшого перебування в реєстрі дітей, які потребують особливого зовнішнього догляду і опіки.

Відносно всіх дітей, яких внесено до реєстру захисту, складаються індивідуальні особисті плани захисної роботи (Child Protection Plan), спрямовані на виправлення становища. Мета кожного такого плану:

- захист дитини від подальшого насильства в сім'ї;
- підтримка її здоров'я і розвитку.

Кожен особистий план повинен містити:

- детальний опис першочергових потреб дитини;
- реалістичну стратегію і перелік конкретних дій для задоволення цих потреб;

- чітке визначення ролі і обов'язків професійних співробітників служб соціального захисту та членів сім'ї, включаючи характер і періодичність контактів фахівців з дітьми і їх батьками у даній справі;

- перелік конкретних осіб, які працюють з кризовою або проблемною сім'єю, наприклад, патронажних медсестер, терапевтів і вчителів, а також інших фахівців, які за рішенням наради надають підтримку дитині та її батькам;

- дату проведення наступного розгляду справи на нараді.

Кожний муніципалітет регіону веде відповідний Реєстр захисту дітей (Child Protection Register). Робиться це з метою забезпечити:

- всі відповідні соціальні служби доступом до реєстру захисту дітей, чия безпека є предметом докладного професійного вивчення;
- інформацією всіх відповідальних осіб про тих дітей в регіоні, які в даний момент вже занесені в реєстр, гарантуючи, що план роботи з ними переглядатиметься щонайменше кожні три місяці;
- швидкий доступ до інформації фахівцям, які опікуються дітьми;
- статистичну інформацію, яка допомагатиме планувати та управляти доступними ресурсами [5, с. 42].

Висновки. В статті досліджені практичні аспекти взаємодії британських регіональних служб захисту дітей від жорстокого поводження та представників поліції, служб охорони здоров'я, департаментів освіти та волонтерських організацій з метою профілактики і раннього реагування на факти жорстокого поводження з дітьми у сім'ях. Вважаємо, що творче використання вітчизняними фахівцями соціальної роботи такого досвіду щодо створення конкретних індивідуальних планів захисту дитини з наступним внесенням до відповідного реєстру захисту дітей сприятиме підвищенню реального стану захисту дітей.

Резюме. Метою статті є розгляд британського досвіду координації дій регіональних служб захисту дітей від жорстокого поводження і визначення можливих шляхів його використання вітчизняними фахівцями соціальної роботи. **Ключові слова:** захист прав дітей, міжвідомча співпраця служб у

Зміст спецкурсу містить 5 змістових модулів: «Мистецтво», «Медіа-простір», «Мистецтво і медіа-простір», «Медіа-освіта», «Мистецькі медіа-проекти». До кожного змістового модуля програми розроблено комплекс практичних завдань різного рівня складності (за вибором) та завдання для самостійної роботи (виконання творчого проекту з використанням мультимедійних технологій).

Плідним результатом впровадження спецкурсу «Мистецтво і медіа-простір» є потужний студентський мистецький мультимедійний проект «Гаудеамус» (автор та координатор проекту Ю.Локарева), який було започатковано у 2004 році на базі мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Телепередача висвітлює масштабні мистецькі події, творчі проекти, креативні музичні постановки, художні виставки і є частиною експериментального дослідження, в якому студенти та молоді спеціалісти мають змогу проявити себе у творчому напрямку, самовиразитися, самовизначитися, знайти власний почерк.

Проект «Гаудеамус» представляє собою цикл передач, присвячених роботі різних факультетів КДПУ імені Володимира Винниченка. Програма має просвітницький характер і систематично транслюється на каналах Кіровоградської державної обласної телерадіокомпанії і має чотири постійні рубрики: «Сьогодні студент, завтра – спеціаліст!», «Alla Prima», «Vivat, Professore!», музичний телелекторій «В гостях у муз». Тематика передач «Гаудеамус» різноманітна: перша передача «Ваганти» була присвячена історії виникнення студентства, «В гостях у Евтерпи» розповіла про роботу кафедри хорового диригування та методики музичного виховання музичного відділення мистецького факультету, «Alla Prima» – прекрасний мистецький проект, який започаткували викладачі та студенти художньо-графічного відділення. Четверта передача «В гостях у Терпсихори» висвітлює творчі надбання хореографічного відділення мистецького факультету. Цікавим спільним проектом факультету іноземних мов та мистецького факультету стала п'ята передача «Ангели на снігу», шоста – «День студента» підготували студенти мистецького факультету та української філології. Сьома передача презентувала нову рубрику «Сьогодні студент – завтра, спеціаліст» (мистецький факультет), а восьма вийшла під рубрикою «Vivat, Professore!», і розповіла про творчий доробок замдекана мистецького факультету Ларису Володимирівну Гайдай. Дев'ята передача «Перший ювілей» присвячена п'ятирічному ювілею мистецького факультету. В її створенні брали участь усі уславлені колективи мистецького факультету.

Десятий ювілейний випуск, присвячений міжнародному конкурсу «Кримська весна-2009», в якому прекрасно представили наше місто студенти ти викладачі кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка і привезли чимало нагород, серед яких перша премія (Андрій Романюк-саксофон). Несподіваною подією був одинадцятий ретроспективний випуск «Подорож до маленького Парижу» та наступний випуск «Мюзикл і не тільки!», який розповів про різні музичні жанри, серед яких один із самих популярних – мюзикл. Тринадцята передача – «Как здорово, что все мы здесь сегодня собрались», присвячена творчості бардів, у 14 випуску презентував свою роботу народний хор «Дивосвіт» та його найкращі солісти, 15 випуск висвітлює роботу кафедри музично-

методики наукових досягнень [6]. І. Ядова [7] також досліджувала проблему використання комп'ютерних технологій та електронних пристроїв: до учебного посібника «Граем по слуху» авторка надає пісні з мультфільмів і кінофільмів з використанням треків на комп'ютері, І. Красильніков [2] зосереджує увагу на аранжуванні музичних творів для музичних синтезаторів. Багато посібників вищезазначених науковців розкривають загальні питання метру, ритму, звукорежисерського редагування, аранжування, надають зразки програм з «Основ електронної комп'ютерної музики», «Основ композиції» тощо.

Для досягнення основних цілей інформатизації навчального процесу у ВНЗ, в яких здійснюється підготовка майбутніх вчителів музики до роботи в сучасних навчальних закладах, ефективного використання ними можливостей, які забезпечує навчальне середовище нового покоління, необхідно:

- створити сучасну матеріально-технічну базу навчального процесу, комп'ютеризовані аудиторії, лабораторії, зали для самостійної роботи, забезпечити доступ студентів і викладачів до мережі Інтернет тощо;

- розробити сучасне комп'ютерно-орієнтоване науково-методичне забезпечення навчального процесу, зокрема комп'ютерно-орієнтовані підручники і навчальні посібники, використовуючи існуючі програмні засоби професійного призначення, комп'ютеризоване лабораторне обладнання;

- підготувати викладачів до роботи в умовах використання сучасних комп'ютерно-орієнтованих систем навчання різних предметів, зокрема систем дистанційного навчання;

- переорієнтувати роботу методичних кафедр на підготовку майбутніх вчителів до роботи в умовах широкого використання сучасних комп'ютерно-орієнтованих систем навчання в навчальному процесі у ВНЗ;

- організувати розробку програмного забезпечення навчального призначення для підтримки навчання різних дисциплін, факультативів, спецкурсів [5].

З огляду на світові тенденції і вітчизняні соціокультурні потреби на мистецькому факультеті КДПУ імені В. Винниченка (кафедра музично-теоретичних та інструментальних дисциплін) було розроблено і впроваджено навчальну програму спецкурсу «Мистецтво і медіа-простір» (викладач Ю. Локарева), метою якого є опанування студентами знаннями і набуття практичних умінь у галузі засобів масової інформації, виховання в них естетичного сприймання, основ інформаційної культури, креативного мислення, самооцінки та критичного ставлення до власної діяльності, створення умов для самовираження та творчої самореалізації особистості.

Даний спецкурс, спрямований насамперед, на єдність усіх компонентів структури професійного становлення майбутнього вчителя музики: мотиваційно-потребового, професійної підготовки, креативно-рефлексивного в результаті якої здійснюється можливість творчого самовираження, самопрезентації та демонстрації власних творчих мистецьких проєктів.

Під час впровадження спецкурсу студенти матимуть змогу ознайомитися з особливостями та поліфункціями мистецтва, різноманітними напрямками, еволюційними процесами, різними аспектами мистецтвознавства, отримати знання про основні тенденції розвитку масової інформації і комунікації, самовиразитися у різних професійних якостях: режисера, кінорежисера, оператора, дизайнера, музичного редактора, звукорежисера та звукооператора, ді-джейа, диктора, телеведучого, телерепортера тощо.

справах дітей, британський досвід, соціальний захист.

Резюме. Целью статьи является рассмотрение британского опыта координации действий региональных служб защиты детей от жестокого обращения и определение возможных путей его использования отечественными специалистами социальной работы. **Ключевые слова:** защита прав детей, межведомственное сотрудничество служб по делам детей, британский опыт, социальная защита.

Summary. Purpose of this article is to examine the British experience of coordination of regional services and protection the children from the domestic violence and possible ways of its use by local experts of social work. **Keywords:** child protection, interagency cooperation, services for children, the British experience, and social protection.

Література

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. Стен. звіт. про парламентські слухання „Законодавче забезпечення та реальний стан дотримання прав дитини в Україні” від 22 грудня 2010 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sls2212110.htm.

2. Корнюшина Р. В. Зарубежный опыт социальной работы / Р. В. Корнюшина. – Владивосток: Дальневосточный государственный университет: Тихоокеанский институт дистанционного образования и технологий: Издательство Дальневосточного университета, 2004.

3. Hughes Liz, Owen Hilary. Good Practice in Safeguarding Children: Working Effectively in Child Protection/ Liz Hughes & Hilary Owen. – London: Jessica Kingsley Publishers, 2009.

4. Козубовський В.В. Соціальний захист неповнолітніх у Великій Британії (порівняльний аналіз): наукове видання / В. В. Козубовський. – Ужгород: УжНУ, 2004.

5. Northern Ireland Dept of Health, Social Services and Public Safety : Co-operating to safeguard children - Chapter 4: Area Child Protection Committees and Child Protection Panels. [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.dhsspsni.gov.uk/safeguard_chpt4.pdf

Подано до редакції 01.05.2011

УДК 378.036

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕЯКИХ ВИДІВ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА У ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

*Флорестюк Інна Вадимівна, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри англійської мови
Східноукраїнський Національний Університет імені В. Даля*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасне українське суспільство потерпає від активного наступу та широкого впливу так званої масової культури, яка вимиває національні традиції, почуття причетності до рідної культури, сприяє деградації естетичних смаків, ідеалів, розуміння та сприйняття народної творчості як мистецтва.

Пошук перспективних шляхів розвитку творчого потенціалу студентської

молоді як необхідної умови професійної та особистісної реалізації є одним із найважливіших завдань вищої школи на сучасному етапі розвитку. Ефективне вирішення цього завдання в освітньому процесі гарантує підготовку справжнього професіонала, творчої особистості та водночас людини високої культури.

У світлі культуротворчої парадигми педагогічної науки серед ефективних засобів розвитку творчого потенціалу молоді особливе місце посідає українське народне мистецтво. З одного боку, сучасні глобалізаційні процеси негативно впливають на формування у студентської молоді відчуття причетності до власної культури. В той же час глобальне не замінює й не знищує локального, адже саме поняття культури передбачає існування відмінностей [1]. Виникає гостра необхідність розвитку етнічно-культурної свідомості молоді, виховання в неї розуміння й поваги до рідної культури як до унікального явища, але у той же час, як до частини загальнолюдської культури. Українське народне мистецтво, може стати базою, спираючись на яку, ми матимемо змогу розвивати творчий потенціал молоді, формувати творчу особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми естетичного виховання студентів у вищому навчальному закладі розглядаються в роботах Г. Шевченко, В. Бугайова, А. Верем'єва, Г. Кутузової, проблеми естетики на переломі культурних традицій – Н. Маньковської. Творчому розвитку особистості студентів присвячені роботи А. Мелік-Пашаєва, В. Роменця, О. Левченка, Л. Любимової, Н. Опалко. Питання розвитку етнічної та національної свідомості студентства піднімають, В. Борисов, П. Ситник, А. Дербак, В. Горбунова.

У сучасній освіті є можливість перетворення інформації про національний простір у категорії різних наук і мистецтв, в тому числі і декоративного мистецтва. Ця інформація веде до формування національної самосвідомості. Борисов В. В. приводить дані сформованості національної самосвідомості студентської молоді: низький – 59,0%, середній – 28,0%, високий – 13,0% [2]. Формування національної самосвідомості студентів вищих навчальних закладів забезпечує адекватне сприйняття входження до складу української нації.

„Чим більшу кількість зв'язків з нацією усвідомлює людина, тим активнішою стає її життєва позиція... Націотворча активність тим більшою мірою є доцільно-конструктивною, чим значніший масив знань, на які вона спирається, чим більшим є духовний досвід, яким вона керується” [3, с.200].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі постає важлива проблема, з якою, на нашу думку, більше стикаються викладачі вищих навчальних закладів: це відсутність інтересу у студентської молоді до мистецьких надбань українського народу, до етнографії та різноманітних видів народного мистецтва. І в результаті етнопедагогічна діяльність не завжди досягає практичних цілей і результат цієї діяльності не дуже високий.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є розгляд методик, за допомогою яких ми мали б змогу підняти зацікавленість молоді до українського мистецтва, а також дослідити можливості розвитку творчого потенціалу молоді засобами народного мистецтва. Результат подібної роботи має дати стимул для підтримування самоідентифікації молоді і в той

■ як інструменту для творчої реалізації та самовираження студентів – майбутніх викладачів [5].

Сучасне суспільство існує в умовах перенасиченого інформаційного поля, і йдеться не тільки про Інтернет і ЗМІ, а про всі мас-медіа, що репрезентуються у освоєнні різних комп'ютерних програм з метою навчитися записувати та аранжувати музику, створювати власні музичні композиції у різних стилях та жанрах, підбирати акомпанемент у різних фактурах, створювати власні творчі проекти, мистецькі заходи, телевізійні програми, а також здійснювати запис заходів методичного характеру: уроків, методичних розробок, лекцій, лекцій-концертів, музичних лекторіїв тощо.

Мультимедійні технології активізують пізнавальну діяльність студентів і одночасно виховують відповідні якості особистості. Здійснюється це в ході педагогічного процесу у вищій школі, який спирається на дидактичні принципи навчання: свідомості і активності; наочності; систематичності та послідовності; ідейно-моральної спрямованості; науковості; доступності; зв'язку теорії з практикою; виховного навчання. Інформаційні технології дозволяють аналізувати, моделювати і представляти інформацію наочно, у всій її структурній складності, їх застосування дозволяють втілювати складні репрезентативні задуми, освоєння різних комп'ютерних програм з метою реалізації різних творчих завдань (аранжування, стилізації, композиція, звукозапис, створення та запис власних творчих програм, проектів, мистецьких заходів, телевізійних передач тощо). Але все це – вторинне, а первинним є формування автором творчого задуму, розробка і планування процесу реалізації, вибір оптимальних рішень творчих задач, самостійне дослідження, інтеграція різномірної інформації, відбір матеріалів і виражальних засобів. Таким чином, подібний принцип музично-педагогічної освіти фокусує увагу не на підготовці до якої-небудь однієї спеціалізації, а на вихованні людини, здатної долати вузькопрофесійні межі.

Простір освіти перетворюється на інформаційно насичений простір вільної творчої комунікації, який дозволяє студенту знайомитися і освоювати найширший спектр нових технологій і матеріалів в рамках проектної організації творчого процесу. Звідси, постає завдання забезпечення психолого-педагогічними і методичними розробками, направленими на виявлення оптимальних умов використання можливостей мультимедіа в цілях оптимізації професійного становлення студентів, підвищення його ефективності і якості.

О. Переверзов визначає основні загальні особливості використання мультимедіа в освітніх цілях: негайний зворотний зв'язок між користувачем і комп'ютером; комп'ютерна візуалізація учбової інформації про об'єкти або закономірності процесів і явищ як таких, що мають місце в реальному світі, так і «віртуальних»; архівне зберігання досить великих об'ємів інформації з можливістю її передачі, а також легкого доступу і обігу користувача до центрального банку даних; автоматизація процесів обчислювальної інформаційно-пошукової діяльності, а також обробки результатів учбового експерименту з можливістю багатократного повторення фрагмента або самого експерименту; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційного управління учбовою діяльністю і контролю за результатами засвоєння [5, с. 174-179].

М. Фіцула виявляє такі напрями використання комп'ютерних засобів: комп'ютер як об'єкт навчання; комп'ютер як засіб навчання; комп'ютер як складова частина управління учбовим процесом; комп'ютер як елемент

Виникають обставини, за яких насичення художньо-культурного простору синтетичними явищами різного походження ставить перед професійною музично-педагогічною освітою серйозні вимоги щодо розробки відповідного технологічного забезпечення педагогічної інтеграції, що потребує певних змін в методах, формах, засобах освіти, які б гармонійно корелювали з інтегративним змістом сучасної культури.

Останнім часом в наукових колах ведеться розмова про професійне і особистісне становлення вчителя музики в умовах інформаційного суспільства. Інформатизація освіти розглядається як процес створення розвиненого інформаційно-освітнього середовища, в якому важливим засобом оптимізації професійного становлення майбутнього вчителя музики є мультимедійні технології. В усьому світі термін **медіа** (від лат. *media* – засіб) використовується як синонім засобів масової інформації та комунікації, до яких традиційно відносять друковані видання, пресу, фотографію, звукозапис, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, зокрема Інтернет. Під поняттям мультимедіа (від англ. *multimedia*, від лат. *multum* – багато, *medium* – засоби) розуміється комплекс апаратних і програмових засобів, що надають можливість користувачеві працювати в діалоговому режимі з різними типами інформації (графікою, текстом, звуком, відео) організованими в єдину систему.

Вплив медіа і мас-медіа на студентів, на думку багатьох дослідників [1; 2; 3; 5; 9; 10; 11] є всебічним і надзвичайно потужним, адже завдяки ним зростає зацікавленість предметом, можливість творчого самовираження, відбувається розвиток творчих здібностей та нахилів студентів, розширення можливостей власної самостійності, прояву креативності, свободи опрацювання образної сфери музичних текстів до конкретного використання елементів творчості в практичній діяльності. Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі має беззаперечний дидактичний і психолого-педагогічний потенціал і дозволяє практично реалізувати себе як творча особистість.

У педагогічній теорії і практиці йде активний пошук шляхів удосконалення методів навчання, проводяться інтенсивні дослідження з питань запровадження в навчальний процес мультимедійних засобів, комп'ютерно-орієнтованих систем навчання, що відображається у дослідженнях і публікаціях відомих вчених Н. Бугайової, Л. Варанавської, І. Красильнікова, В. Депутат, П. Дітюк, М. Жалдак, Ю. Ільїна, О. Комісарової, Ю. Машбиць, Л. Масол, О. Пехоти, О. Переверзова, М. Фіцули, В. Цап, І. Ядвової та інших.

Мультимедійні технології, вважає О. Переверзов, перетворили учбову наочність із статичної в динамічну, з'явилася можливість відстежувати процеси, що вивчаються, в часі. Можливість моделювати процеси, інтерактивно змінювати параметри цих процесів, складають дуже важливу дидактичну перевагу мультимедійних навчальних систем. Тим більше, що досить багато освітніх задач пов'язані з тим, що демонстрацію явищ, які вивчаються, неможливо провести в навчальній аудиторії, в цьому випадку засоби мультимедіа є єдино можливими на сьогоднішній день. Використання мультимедійних технологій для мистецько-педагогічної освіти, творчого розвитку особистості фахівця, професійного становлення майбутніх учителів музики має два можливі напрями:

- як інструменту навчання;

же час дозволить залишатися на рівні сучасного розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Нами проводилася робота, спрямована на розвиток творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів засобами народного мистецтва. Вона відбувалася у різних організаційних формах. Наприклад, під час аудиторних занять проводився курс лекцій за темами: "Творчість та творче мислення", "Можливості розвитку творчої уяви", "Педагогіка творчості"; були розглянуті поняття творчості, здібності, уява, творча уява, асоціація та інші, етапи творчого мислення, механізм творчої уяви. Використовувались, також полемічні бесіди, що підводили студентів до нових понять й у той же час до майбутніх дискусій на теми, пов'язані з українським народним мистецтвом та сучасністю.

Під час позааудиторної роботи студентам був запропонований психологічний тренінг, спрямований на розвиток творчих здібностей, а також дискусії на теми: "Світоглядні уявлення та вірування українського народу", "Ваше відношення до Різдва та Великодня, чи потрібні сучасним людям давні звичаї і обряди?", "Стародавня символіка та її сучасне застосування. Чи цікава вона сучасній молоді?"

І, нарешті, під час самостійної роботи реалізувалися творчі та науково-творчі проекти, проводилися майстер-класи «Майстер-підмайстер» мета яких – навчитися використовувати засвоєні навички для творчого вирішення різноманітних практичних та теоретичних завдань в сфері народного мистецтва. Оскільки вказані майстер-класи проводилися під час весняного семестру, основну увагу було спрямовано на мистецтво писанкарства.

Для підвищення зацікавленості студентів в проведенні наукової дослідницької роботи в сфері українського народного мистецтва ми використовували особливості нашого, східноукраїнського, регіону. Це території, де не було сталої культурної традиції. В результаті певних історичних процесів, Схід сьогодні – це урбанізована частина країни, що відчула культурний вплив різних регіонів України, Росії та деяких інших народів, є їх прямим нащадком і не може виокремлювати себе від будь-якої з них. Специфічною рисою народного мистецтва, наприклад, Луганщини є еkleктичність – мозаїчне застосування широкого спектру технік та орнаментів, привезених переселенцями з різних куточків України, а також жапозичених у найближчих сусідів – росіян [4, с.214]. Саме багатонаціональність регіону дає можливість спиратися у виховному процесі на культурний потенціал багатьох народів. До того ж, як свідчить досвід європейських країн, урбанізація не є занадто великою перешкодою для розуміння давньої культурної спадщини сучасними людьми. Тому одним з напрямків, який ми також пропонували для досягнення такої мети, як підвищення зацікавленості студентів вищих навчальних закладів у народному мистецтві, є вивчення окремих його видів у порівняльному контексті. Це може допомогти молодим дослідникам відчути себе частиною європейської спільноти, зрозуміти й прийняти один із важливих лозунгів Європейського союзу: "ми рівні тому, що різні".

Розвиток України тісно пов'язаний також з історією та культурою сусідніх держав. Тому багато видів, наприклад, декоративного мистецтва можна вивчати і порівнювати з тими, що розвинуті в Польщі, Литві, Чехії, Словаччині, Росії, Молдові та інших країнах. Ця дослідницька діяльність допомогла підняти зацікавленість до певних різновидів даного мистецтва, розширити круг знань з культурології, мистецтвознавства та країнознавства. В

сфері писанкарства був зібраний багатий матеріал, який охопив дане явище з різних боків – починаючи від назви і закінчуючи порівнянням візерунків та трактуванням символіки.

Щодо вивчення та порівняння обрядових традицій, то поряд з відомими традиціями Різдва та Великодня нами розглядалось, наприклад, свято Івана Купала, якому, як вважається, більше трьох тисяч років. Студентами була знайдена цікава інформація, що шведські танці, які представники цього народу танцюють під час свята Midsommar, схожі на слов'янські купальські ігрища. Вогняну квітку (у нас квітка папороті) шукають в той же час жителі Чехії та Швейцарії. В Англії шукають насіння папороті. У Литві подібне свято називають свято Лади, у Польщі – Соботки.

Вивчення символіки, яка використовується в українському народному мистецтві виявився також досить цікавим для молоді, тому що під час роботи вони намагалися виразити в своїх творах власні ідеї за допомогою стародавніх символів. Їм цікаво було дізнатися, що символіка використовується не тільки в писанкарстві, декоративному розписі, вишивках, але й в народних піснях, колядках та шедрівках.

В результаті спільної діяльності виникли додаткові науково-дослідні завдання, такі, як, наприклад, розгляд історії розвитку та використання наступних символів в різних видах народного мистецтва: "Світове дерево" та "Велика богиня", "Сонце" та "Бик-місяць", "Хрест", "Зірка" та "Косий хрест" (або сварга). Ці символи стоять в ряду основних, базових, які знаходяться поза часом, є вічними й незмінними для нашого світу [5, с.14].

В поєднанні багатьох видів й розкривається вся глибина народного мистецтва будь-якої країни. Якщо людина володіє знанням про сутність хоча б деяких з них, про те, що мистецтво одного народу не можна розглядатись окремо, бо воно пов'язано із народним мистецтвом близьких чи далеких сусідів, тоді вона відчуває себе частиною людства, толерантно відноситься до інших народів та їхньої культури й поважає свою.

Ми згодні із висновком, зробленим алітиками центру культурних досліджень, що одним із завдань культурної політики України має бути створення професійного менеджменту, який міг би у найоптимальніший для української держави спосіб пов'язати регіональний, національний та глобальний контексти, який би узгоджував інтереси різних культурних спільнот між собою та із зовнішнім світом [1]. Вищі навчальні заклади являють собою саме ту ланку, в якій можна проводити подібну роботу.

В той же час, представлення національної української культури у світі має йти у сучасному руслі, через заохочення перекладів, веб-сайтів, фестивалів, виставок, стажувань [1]. Якщо цей процес буде йти на такому рівні, він буде цікавий для молоді, вона залучатиметься до нього, буде знати та гордитися своєю національною культурою.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, ми бачимо, що виховання студентів, це творчий процес, зорієнтований на проблеми, пов'язані зі специфікою вищого навчального закладу і особливостями регіону; в процесі етнокультурного виховання студентів необхідно мати на увазі зацікавленість молоді в цій діяльності, тому важливо переводити цю діяльність у практичну площину, застосовувати сучасні організаційні форми. Використання декоративного мистецтва може стати складовою частиною процесу розвитку творчого потенціалу студентів, а це, в свою чергу, дає можливість втілювати у виховному процесі принципи

Література

1. Бонфельд М. Ш. Музыка: Язык. Речь. Мышление: Опыт системного исследования музыкального искусства / М. Ш. Бонфельд. – Вологда, 1999. – 256 с.
2. Брудный А. А. Психологическая герменевтика / А. А. Брудный. – М.: Мысль, 1998. – 232 с.
3. Исьянова Л. М. Феноменологическая диалектика. Искусство. Музыка. Уроки А. Ф. Лосева / Л. М. Исьянова. – К.: Институт повышения квалификации работников культуры Министерства культуры и искусств Украины, 1998. – 450 с.
4. Київське музикознавство. Проблеми музичної інтерпретації. Зб наук. пр. – К.: Видання Київського державного вищого музичного училища ім. Р. М. Глієра, 1999. – Вип. 2. – 150 с.
5. Узнадзе Д. Н. Психологические исследования / Д. Н. Узнадзе. – М.: Наука, 1966. – 449 с.

Подано до редакції 06.05.2011

УДК 371.134:78:004

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Локарсва Юлія Валеріанівна

викладач кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Постановка проблеми. У багатогранному процесі професійного становлення вчитель музики – поняття різнобічне і поліфункціональне, в соціальному плані представляє синтез окремих професій (педагога, вокаліста, диригента, аранжувальника, композитора, психолога, вихователя, артиста, режисера, сценариста тощо), який вбирає особливості особистісної характеристики, умов професійної діяльності, соціальний статус, образ життя, форми професійного самовизначення і самореалізації.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвивається новий підхід до підвищення кваліфікації вчителя музики, інформатизації музично-педагогічної освіти. Л. Масол, простежує зміну художньо-естетичних традицій, класичної систем уявлень, необхідних для інтерпретації нового мистецтва й осмислення його основоположних принципів, які характеризують початок процесу поступової трансформації культурологічної, естетичної і художньої парадигми, основними рисами якої є: виникнення нових мистецьких феноменів, збагачення арсеналу культурології, естетики, мистецтвознавства, педагогіки новими категоріями й смислами, інтенсивна візуалізація культури (від кіно до дисплею), від мистецтва до медіа-простору. У підтвердження цьому виникнення таких явищ як синтез мистецтв, нова концепція тривимірності, синтез видів, стилів, жанрів мистецтв і як результат такі мистецькі феномени: асамбляж, кольоромузика, інсталяція, перфоманс, хепенінг, інвайронмент, рок-опера, симфо-джаз, відео-кліп, колаж тощо [3].

орієнтир у пошуках стилевідповідних виражальних засобів та прийомів. Особливого значення при цьому набуває: формування навчально-виконавського репертуару інструменталіста, де важливою якісною характеристикою його змісту виступає стильова різноманітність творів; досягнення певного рівня інтелектуального розвитку музиканта-виконавця, його широка ерудиція у різних галузях теорії, історії, естетики музики, що зумовлюють стилістичну точність та об активну правильність побудови виконавського образу.

Теоретичні аспекти музично-виконавської інтерпретації дають змогу констатувати, що:

- музично-виконавська інтерпретація музичного твору повинна ґрунтуватися на об активних даних нотного тексту, але передбачає індивідуальний творчий підхід виконавця відповідно до стильової специфіки музичного матеріалу;

- здійснення музично-виконавської інтерпретації передбачає володіння конкретними виражально-технічними прийомами, стилевідповідною технікою виконання;

- творчий процес виконавця починається зі сприймання, декодування та осягнення авторського тексту, а закінчується втіленням ідей твору у виконанні, де відтворюється як стиль композитора, так і стиль виконавця;

- у навчально-педагогічному процесі формування вміння виконавської інтерпретації музичного твору учнем повинне здійснюватися в контексті певного стилю і за умови емоційного сприйняття художнього образу, розвинутої творчої уяви, аналітичного й логічного мислення, мобільності технічного ігрового апарату.

Висновки. Отже, інтерпретація постає одним із видів творчої діяльності людини, цілісним, багатокомпонентним процесом, результатом якого є розуміння вже існуючого і створення нового, своєрідного, індивідуально-особистісного на основі діалогічної взаємодії тексту на всіх його рівнях та особистості виконавця-інтерпретатора.

Резюме. У статті автор робить спробу проаналізувати основні тенденції розвитку питання інтерпретації музичних творів у музичній педагогіці, відслідкувати проблеми музично-виконавського мислення музиканта, виділити головні питання виконавсько-педагогічної інтерпретації музичних творів. **Ключові слова:** музична педагогіка, інтерпретація музичних творів, музично-виконавське мислення, виконавсько-педагогічна інтерпретація.

Резюме. В статье автор анализирует основные тенденции развития вопроса интерпретации музыкальных произведений в музыкальной педагогике, проследить проблемы музыкально-исполнительского мышления музыканта, выделить главные вопросы исполнительско-педагогической интерпретации музыкальных произведений. **Ключевые слова:** музыкальная педагогика, интерпретация музыкальных произведений, музыкально-исполнительское мышление, исполнительско-педагогическая интерпретация.

Resume. The article attempts to analyse main trends in issues of interpretation of musical works in music pedagogy, traced the problem musical thinking musician, to identify the main issues of performing and educational interpretation of the music. **Keywords:** music education, interpretation of musical words, music and performance thinking, performing and teaching interpretation.

народності, культуровідповідності виховання, активності, самодіяльності та творчої ініціативи.

Резюме. Одним з перспективних шляхів розвитку творчого потенціалу студентської молоді розглядається народне мистецтво. Перевод роботи, яка ведеться в руслі етнокультурного виховання в практичну та дослідницьку площину підвищує зацікавленість студентської аудиторії та покращує результати діяльності. **Ключові слова:** творчий потенціал, народне мистецтво, символіка, виховання.

Резюме. Одним из перспективных путей развития творческого потенциала студенческой молодежи рассматривается народное искусство. Перевод работы, имеющей этнокультурную направленность, в практическое и исследовательское русло, повышает заинтересованность студенческой аудитории и улучшает результаты деятельности. **Ключевые слова:** творческий потенциал, народное искусство, символика, воспитание.

Summary. Folk art is considered as one of the most promising way to develop students' creativity. Turning the job of ethno-cultural education to the practical and research work raises students' interest and gives better results. **Keywords:** creativity, folk art, symbols, education.

Література

1. Проблеми розвитку національної культури в умовах глобалізації та нових інформаційних технологій / М. Б. Кушнар'ова, М. Ю. Рябчук, О. В. Ірванець // [Електронний ресурс] : Веб-портал : «Експериментальна вебсторінка науковців українського центру культурних досліджень» – Режим доступу : <http://www.culturalstudies.in.ua>

2. Борисов В. В. Теоретико-методологічні засади формування національної свідомості: Автореферат дис.канд.пед.наук: 13.00.07. – К., 2005. – 36с. – с. 20.

3. Ситнік П.К., Дербак А.П. Проблеми формування національної самосвідомості в Україні: монографія. – К.: НІСД, 2004. – 226с.

4. Каплун Н. М. Народне мистецтво Луганщини: традиції та сучасність / Н. М. Каплун. // Краеведческие записки : сб. науч. статей. – вып. IV. – Луганск : ООО «Виртуальная реальность», 2008. – С. 210-217.

5. Гурська А. С. Мова та граматика українського орнаменту : навч.-метод. посібник / А. С. Гурська. – К. : Альтернативи, 2003. – 144 с. : іл.

Подано до редакції 12.05.2011

УДК 378.14

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Світлана Олександрівна Швидка
кандидат педагогічних наук, доцент
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві виникла нагальна потреба у зміні ставлення населення до власного здоров'я та впровадження в життя оздоровчої ідеології. Основою цих змін має слугувати філософська система поглядів на світ і місце людини в ньому,

природовідповідних життєвих позицій людини щодо світу і самої себе, в тому числі і власного здоров'я, розробка стратегії буття і створення нового світосприйняття на основі формування оздоровчої свідомості соціально-педагогічними заходами у кожної людини, починаючи від її народження. Людське життя є найвищою суспільною цінністю, а здоров'я кожного індивідууму є складовою суспільного багатства. Тому держава, а зокрема, освіта повинні дбати про здоров'я дітей, молоді, усіх громадян суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми здоров'я і здорового способу життя присвячені праці відомих вітчизняних науковців: М.Амосов, Г.Апанасенко, Е.Булич, І.Муравов. Навчання здорового способу життя на засадах життєвих навичок через систему шкільної освіти впроваджували О.Балакірева, Л.Ващенко, Т.Воронцова, В.Пономаренко. Проблеми і перспективи формування здорового способу життя молоді вивчали О.Яременко, О.Вакулєнко, Ю.Галустян. Феномен здоров'я молоді як цілісність і гармонія його складових частин: духовної, психічної, соціальної та фізичної стверджували в своїх працях І.Бех, І.Брехман, С.Кримський, Л.Сохань, Є.Марчук, Л.Іващенко та ін.

Дослідження дозволяють зробити висновок, що ситуація в сьогоденному суспільстві характеризується такими особливостями: погіршенням екологічного стану усєї планети, як результату згубного впливу людини на навколишнє середовище; різкими процесами перебудови та кризи суспільно-економічного життя; духовним зубожінням, нівелюванням загальнокультурними цінностями, відсутністю ідеалу; неефективною стратегією нинішньої системи охорони здоров'я; негативними наслідками науково-технічного та інформаційного прогресу; піратським засиллям іноземної масової культури; проблемами якості продуктів харчування; низьким рівнем загальної освітньої культури.

Метою даної статті є виявлення шляхів формування здорового способу життя студентської молоді в умовах вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Узагальнюючи погляди фахівців відносно феномену здоров'я, можна сформулювати декілька положень: абсолютного здоров'я не існує; жодна людина не буває здоровою впродовж всього життя; кожна людина може бути здоровою у відповідних умовах життя (умови сприятливі для однієї людини можуть бути несприятливі для іншої).

Ряд вчених визначають здоровий спосіб життя з філософської точки зору як таке „в людській діяльності, що стосується збереження і зміцнення здоров'я, все, що сприяє виконанню людиною своїх людських функцій через посередництво діяльності по оздоровленню умов життя - праці, відпочинку, побуту” [4,14].

З точки зору валеології вчені схиляються до визначення, що здоровий спосіб життя – це „так звана формула здоров'я, що означає усі дії людини, безпосередньо спрямовані або які опосередковано торкаються формування, збереження, зміцнення, споживання, відновлення і передачі здоров'я” [4,15].

Також існує думка, що поняття „здоровий спосіб життя” – це концентрований вираз взаємозв'язку способу життя і здоров'я людини. Здоровий спосіб життя об'єднує все те, що сприяє виконанню людиною професійних, громадських і побутових функцій в оптимальних для здоров'я умовах. Він орієнтує діяльність індивідууму в напрямку зміцнення і розвитку індивідуального і суспільного здоров'я [1, 95].

точки зору з того питання, яке вирішується у цей момент. Кожен звук має набути життя у процесі виконання, тому він повинен мати особистісно-важливі сенс, містити частину живої душі музиканта.

Окрім того, музичне мистецтво неможливе поза спрямованістю на досягнення творчого результату, який виявляється під час сценічного виконання твору. Робота над ним є копіткою, тривалою і вимагає творчих зусиль, фантазії, натхнення, адже особливістю музичного мистецтва є неосяжний світ образів, втілений у звуках, що народжуються, існують та зникають у нескінченному процесі власного становлення. Музикант прямуює шляхом творчості, не припиняючи пошуків можливих засобів розуміння та відтворення змісту нотного тексту, порівнюючи різноманітні варіанти виконання, намагаючись проникнути у найпотаємніші думки, що їх залишив композитор у символічному вигляді.

Робота з символом вимагає проникнення в його сутність через здійснення діалогу: знак нотного тексту потребує тлумачення, інтерпретації, містить багато можливостей прочитання, розуміння, основою якого є відповідність зовнішнього та внутрішнього, він завжди базується на вираженні спільної мови, зрозумілої для усіх учасників комунікації. Єдиним джерелом цієї мови виступає зміст внутрішнього світу, особистий досвід суб'єкта.

Проблема виконавської інтерпретації з давніх часів була суттєвою для усіх видів та жанрів інструментальної музики. Виконавська інтерпретація вимагає відповідального, професійного ставлення до нотного тексту, пов'язана із вмінням аналізувати матеріал з метою адекватного прочитання та відтворення авторського задуму. Цей процес означає здійснення цілісного музично-теоретичного та історико-стилістичного аналізу твору, який залучає також види спеціального аналізу музичної форми – структурний, поліфонічний, гармонічний.

Разом з тим, знаки нотного тексту стають джерелом самостійного пошуку власного, індивідуального образу твору. Ретельний аналіз авторських текстових ремарок, власні уявлення про зміст музичного твору у поєднанні з емоційним включенням та слуховим контролем під час виступу мають бути основними засобами втілення художніх образів твору.

Слід зазначити, що повноту своєї реалізації у матеріально-предметній діяльності інтерпретаційний процес знаходить в акті публічного, сценічного виконання даного музичного твору, тобто у моменті втілення власного художнього задуму у життя.

Суть виконання – у розкритті ідейно-образного змісту твору через особисту, власну інтерпретацію авторського тексту. Для цього замало лише природних даних та віртуозної техніки – тут потрібні всебічний розвиток та вміння творчо, самостійно працювати, підпорядковуючи всі засоби музичної виразності головній меті. Основні вимоги до відтворення образного змісту музики – переконливість, самобутність, відповідність авторського задуму, а також жанру, стилю та формі.

Виконавцю необхідно активізувати особистісно-емоційні якості, мати спеціальні знання, вміння та навички, які сприяють успішній реалізації процесу на всіх його рівнях – від ознайомлення з матеріалом для інтерпретування до винесення своєї виконавської версії на сцену і повноцінного її втілення.

Педагогічний аспект проблеми створення музично-виконавської інтерпретації пов'язаний з цілеспрямованим формуванням в учнів музично-стильових уявлень як основи процесів пізнання та оцінки музичних творів, як

індивідуальному перевтіленні. Зокрема, наявність таких компонентів як зв'язок, взаємодія елементів зумовлює цінність музики як такої.

З музично-педагогічних позицій поняття «інтерпретація» передбачає індивідуальний підхід до музики, що виконується, активне ставлення до неї, наявність у виконавця власної творчої концепції втілення авторського задуму. В. М. Крицький зауважує, що формування інтерпретації відбувається у свідомості інтерпретатора як ідеальне утворення у вигляді розуміння предмету інтерпретації, а вже потім реалізується, чи може бути реалізованим у виконанні або якійсь іншій формі. Тобто, здійснення інтерпретації – розуміння змістовної сутності музичного твору та втілення розуміння у виконанні

Грунтовні дослідження з проблем музичної інтерпретації здійснює В. Москаленко, який пропонує таку класифікацію видів інтерпретації – редакторська, виконавська, композиторська та музикознавча. Автор відзначає плідність взаємодії перелічених видів, на основі якої «може виникнути семантично містка і професійно аргументована музично-інтерпретаційна версія» [4, с. 12].

Ціннісною ознакою виконавської інтерпретації є художність. Вона, як інтегральне явище, є раціонально. Художність – це потенціал твору, а не об'єктивна реальність, і фіксується та здійснюється вона тільки у процесі художньо-інтерпретаційного виконання. Художня інтерпретація передбачає глибоке проникнення в зміст музичного твору, виявлення ціннісного ставлення до музики, відтворення набутого досвіду в усій його цілісності. Невід'ємною складовою досвіду, зокрема виконавського, є уміння, що зумовлюють здатність належно виконувати певні дії.

Виконавський досвід є сукупністю знань і навичок, які безпосередньо впливають на продуктивність процесу професійної діяльності. Знання виступають особливою формою духовного засвоєння результатів пізнання процесу відображення дійсності виконавця, шляхом глибокого усвідомлення авторської концепції. Навички – це дії, складові частини яких у процесі формування виконавської інтерпретації стають автоматичними на основі застосування знань про відповідний спосіб дій, шляхом цілеспрямованих вправлянь. На відміну від навичок, уміння характеризуються як готовність до свідомих і точних виконавських дій. У становленні художньої інтерпретації уміння, як складний процес аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку, зумовлюють створення і закріплення асоціації між завданням, необхідним для його виконання та застосуванням знань на практиці. Формування умінь художньої інтерпретації має такі стадії: ознайомлення з музичним твором, усвідомлення його змісту, опанування драматургії твору, самостійне виконання музичної концепції.

Найважливішою умовою творчого проникнення у внутрішній зміст твору вважається особистісне осмислення його сутності і при цьому має виключно індивідуальний характер процесу тлумачення мистецьких творів. Адже унікальність внутрішнього світу кожного музиканта є джерелом його індивідуального стилю інтерпретації творів, їх неповторного тлумачення, оригінального, «живого» виконання [3, с. 208].

Важливу роль у музично-педагогічній діяльності виконують вроджені здібності, особистісні якості, але їх слід розкрити, збагатити професійним досвідом. Варто також мати відповідні знання з фахової галузі, володіти вміннями та навичками, що набуваються багатогодинною, щоденною працею. Разом з тим, будь-який етап роботи музиканта вимагає окреслення власної

Ми поділяємо думку О.Н.Столяра про те, що здоровий спосіб життя – це той, в якому з одного боку людина не створює собі ніяких перешкод уможливаючи свій прояв у зовнішньому природному світі, а з іншого – природа не ускладнює цей прояв [3,53]. Тобто – це гармонійне поєднання того, що є у прагненнях людини і реакції на них зовнішнього світу. Такий стан залежить від багатьох факторів. Серед них: небажання завдати шкоду живому; відсутність заперечення, протистояння, негативної реакції природи на вчинки; усвідомлений прояв гармонійної поведінки; відповідність емоційного, психічного і фізичного стану людини виконуваним нею діяльності.

Здоровий спосіб життя можна визначити як життєву реалізацію духовних, психічних, фізичних і соціальних факторів людини, що сприяють гармонійному розвитку особистості і оточуючого середовища.

Духовне здоров'я - «Я прагну», один з найважливіших показників здорового всебічного гармонійного розвитку особистості. Гармонія і краса возвеличує людину, тому так необхідне спілкування з прекрасним не тільки спогляданням його, але й творенням краси у взаєминах з природою та людьми. Стан духовного здоров'я обумовлюється такими якостями, як свідомість, ментальність, світогляд, ставлення до сенсу життя та оцінка реалізації власних здібностей і можливостей.

Психічне здоров'я - «Я хочу», тісно пов'язане не лише з фізичним здоров'ям, а й духовним і соціальним здоров'ям. Від врівноваженості, психологічної стійкості та самодостатності особистості залежать її взаємини з навколишнім світом, адаптація до змін соціального середовища. Здорова людина завжди життєрадісна, активна, комунікативна, має оптимальний рівень розумового розвитку.

Фізичне здоров'я - «Я можу» - обумовлює життєздатність організму і залежить від успадкованих генетичних задатків, здоров'я батьків та природних і соціальних умов, в яких живе особистість. Якщо людина з дитинства має міцне здоров'я, повноцінний фізичний розвиток, це слугує твердим підґрунтям її подальшого розвитку і власного особистісного становлення.

Соціальне здоров'я - «Я здатний» - характеризується рівнем соціалізації особистості, ставленням до норм і правил, прийнятих у суспільстві. Провідна роль у соціалізації людини належить характеру спілкування та взаємостосунків з близьким та далеким соціумом. Виховання поваги до іншого, доброзичливе ставлення, вміння поступатися допомагає людині легко адаптуватися до соціальних умов та їх вірогідних змін [2,65].

Здоровий спосіб життя повинен бути не лише засобом досягнення міцного здоров'я, а нормою щоденного життя, важливою потребою людини. Метою такого способу життя, безперечно, має стати прагнення до власної і соціальної досконалості. Спосіб життя містить у собі три основні категорії: рівень життя, якість та стиль життя [5,210]. Дві перші категорії мають суспільний характер, остання - персоніфікована залежить від особистісних нахилів і переконань і здійснює найбільший вплив на стан здоров'я особистості.

Здоровий спосіб життя передбачає реалізацію основних здоров'язберігаючих передумов:

- наявність особистісно-мотиваційної настанови на реалізацію власних фізичних, інтелектуальних, соціальних і духовних можливостей і

здібностей;

- сформованість світоглядних позицій та культури людини, ступінь орієнтації на здоров'я та здоровий спосіб життя;
- досягнення психічної, духовно-моральної гармонії у житті;
- толерантне ставлення до соціального оточення;
- вилучення із власної поведінки шкідливих звичок, пристрастей, помислів (алкоголізм, куріння, наркоманія, лінощі, переїдання, негативне мислення, негативні емоції, малорухливість тощо);
- забезпечення повноцінного, збалансованого харчування;
- дотримання правил гігієни (чистоти тіла і чистоти думок, загартованість).

У цілісній системі соціально-педагогічних заходів щодо здорового способу життя визначальними має бути орієнтація суспільства на наступні напрямки світоглядного характеру: на цілісне світосприйняття;

- на повноцінне життя і здоров'я; на фізичне, психологічне, духовне та соціальне удосконалення; на життєву мету кожної особистості, що полягає у прагненні бути здоровим заради загального процвітання суспільства, визначати власний життєвий шлях та прагнути до ідеалу [2, 71].

Навчально-виховні заклади є основоположним осередком формування здорового способу життя дітей та молоді. Адже саме тут молоде покоління отримує можливість для здобуття знань в усіх сферах життєдіяльності і навичок практичного їх застосування. Саме в процесі навчання людина проходить процес соціалізації, формується як особистість. Тому важливо, щоб навчальні плани, програми були побудовані із можливістю включення в різні предмети, протягом усього навчально-виховного процесу елементів формування здорового способу життя.

Якщо проаналізувати рівень сформованості здорового способу життя студентської молоді, то можна говорити про певні зміни і амплітуди коливань у даній сфері життєдіяльності. Так студенти першого курсу, особливо ті, хто починає своє самостійне життя, активно вживають спиртні напої (72%), палять (54%), порушують режим дня (86%) і режим здорового харчування (88%), не займаються спортом (76%). Все вищезазначене дозволяє стверджувати, що у вузі необхідно не лише навчати певним дисциплінам, але вести активну, цілеспрямовану роботу по формуванню здорового способу життя. Адже державі і суспільству потрібні не лише грамотні але в першу чергу здорові і повноцінні фахівці.

Таким чином у межах міждисциплінарних зв'язків ми об'єднали певні предмети, які вивчаються протягом п'яти років навчання одним основоположним гаслом: «Здорова людина». Такими дисциплінами стали «Екокультура особистості» (1 курс), «Теорія та історія соціального виховання» (2 курс), «Соціальна робота у сфері вільного часу», «Основи сценарної роботи соціального педагога» (4 курс), «Формування здорового способу життя» (5 курс). Хоча, на наш погляд, останню дисципліну варто вивчати на молодших курсах. Але ми діяли у межах визначених планів і програм.

Отже, на першому курсі, оволодіваючи теоретичними знаннями у сфері культури, екологічної культури, культури взаємин із оточуючим середовищем студенти формують нову свідомість, розширюють обрії світобачення. Досліджуючи з позиції філософії, історії, біології, фізики, релігії Сонце, Землю, Воду, Повітря, Рослинний, Тваринний світи та їх роль у житті людини,

(Н.Антонець) або на вербалізацію, категоріальну визначеність музичного образу з метою його педагогічної інтерпретації (В. Крицький, Н. Мозгальова, Л. Яковенко та ін.), опирається на художньо-змістові аспекти музичного мислення (Э. Абдуллін), розглядає останнє як суто пізнавальний процес в умовах музичної діяльності (М. Арановський, В. Остроменський, А. Ростовський, О. Рудницька, Г. Ципін та ін).

Особливе місце у виконавській творчості займає сфера художньо-образної інтерпретації твору. Як «контекстова імпровізаційність» (В. Григор'єв), що базується на поза музичних змістових пластах твору, художньо-образна інтерпретація є абсолютною творчістю.

У художньо-образній сфері інтерпретація твору отримує своє істинне значення. Художнє «бачення» твору, розкриття поетичного змісту, закладеного в авторському тексті, ґрунтується на властивості будь-якої, навіть так званої «чистої», музики містити потенційно своєрідну художню програму. Два шляхи творчої інтерпретації – внутрішньо текстовий і контекстовий – взаємозумовлюють і взаємодоповнюють один одного, збагачуючи загальний художній результат.

У останні десятиріччя ХХ – на початку ХХІ століття значно підвищується увага дослідників до проблеми виконавської інтерпретації. Це питання вийшло за межі самих лише музично-критичних досліджень і посідає гідне місце серед найважливіших галузей музичної теорії та практики.

В музикознавстві термін «інтерпретація» (від лат. – «пояснення, тлумачення») – визначається як художнє тлумачення музичного твору в процесі його виконання, розкриття ідейно-образного змісту музики виразними і технічними засобами виконавського мистецтва, а зокрема, як:

- активний творчий процес, в якому воля композитора повинна стати власною волею інтерпретатора (С. Фейнберг);

- виконавська або авторська концепція стосовно таких виражальних засобів як темп, динаміка, артикуляція, фразування, акцентування (С. Мальцев);

- процес, що є похідним від двох факторів (виконавець як суб'єкт та об'єктивні умови: музичні інструменти, зміни основних тенденцій виконавського мистецтва, традиційні форми суспільного музикування) і визначає кінцевий результат – створення виконавського тлумачення, яке втілюється в ряді конкретних одноразових виконань. Інтерпретація у вузькому розумінні пов'язана з виконанням твору, а в широкому – зі сприйняттям будь-якого твору мистецтва (Н. Корихалова);

- художнє тлумачення виконавцем авторської інформації, яке зумовлює діалектичну єдність об'єктивного і суб'єктивного, виражене у вигляді особистісного ставлення до твору, що виконується (В. Белікова).

Л. Мазель зазначає, що сила інтерпретації вимірюється, перш за все, плідністю поєднання художнього і технічного, її цінністю і змістовністю. Творче осягнення музики виключає механічне застосування стандартних прийомів і правил. Безумовно, виконавська інтерпретація спирається на відповідні знання та аналітичні навички, але передбачає розвинену інтуїцію, художнє чуття.

Важливим феноменом інтерпретації, з позиції Н. Горюхіної, є інтонаційність, а засобом її осягнення виступає поетична стилістика. На думку вченої, основу музичного тексту складає сутність інтонації в її

В. Москаленко, С. Шип, Б. Яворський та ін.), музичної психології (Л. Бочкар'єв, А. Готсдинер, В. Петрушин, Г. Тарасов, Б. Теплов, Б. Цагарелі та ін.), теорії та педагогіки виконавства (С. Волков, Р. Гржибовська, В. Григор'єв, Г. Єржемінський, К. Мартинсен, Г. Ципін та ін.).

Незважаючи на глибоку дослідженість у теорії виконавства питання проблеми інтерпретації: особливостей інтонування (В. Колоній, А. Малиновська, О. Маркова, М. Переверзєв та ін.); виконавського аналізу музики (О. Сайгушкіна, В. Слонім, Т. Рошина); формотворення (О. Красовська) та аналізу фактури музичного твору (Л. Касьяненко, В. Приходько, Д. Резник, Т. Родіна); шляхів активізації творчості учня-піаніста (В. Шульгіна).

Науково-методичні праці в галузі музичної педагогіки, присвячені розвитку музичного мислення студентів, фокусувались на формуванні художньо-образного, вербального інтерпретаційного виконавського мислення (Н. Антонєць, А. Береза, В. Крицький, І. Медведєва, Н. Мозгальова, Г. Падалка, І. Полякова, Л. Яковенко).

У ХХ сторіччі особливу актуальність проблеми індивідуальної інтерпретації музичних творів підкреслювали відомі піаністи Київської консерваторії Г. Беклемішев, Ф. Блуменфельд, В. Пухальський, К. Михайлов та інші. За спогадами Г. Артоб'євської, Б. Міліна, Г. Когана, Л. Ніколаєва, музикант В. Пухальський наголошував, що суть виконання – в розкритті ідейно-образного змісту п'єси через особисту, власну інтерпретацію авторського тексту. На його думку, для цього замало лише природних даних та віртуозної техніки – тут потрібні всебічний розвиток та вміння творчо, самостійно працювати, підпорядковуючи всі засоби музичної виразності головній меті [5, с.54].

Мета статті – проаналізувати основні тенденції розвитку питання інтерпретації музичних творів у музичній педагогіці.

Виклад основного матеріалу. Протягом тривалого періоду розвитку теорії та методики музичного виконавства різні виконавські школи та наукові концепції відрізняються лише спрямованістю та змістом інтелектуальних пошуків у музичному виконанні: від рухово-технічних, психолого-фізіологічних, теоретико-конструктивних до слухово-аналітичних, художньо-образних тощо.

Погоджуючись із думкою М. Бонфельда, що музично-виконавська діяльність містить у собі музично-мисленеві процеси, але не зводиться до них, не можна, разом з тим, заперечувати, що розумова активність пронизує весь процес виконавського становлення музичної інтерпретації твору – від його пізнання, осягнення і до творчого здійснення на сцені. Це зумовлено, передусім, «аксіомою осмисленості як обов'язкової умови художності» [1], художньої вартості виконання.

Провідні фахівці сучасної персонології пов'язують інтерпретацію з поняттями «образ мислення» або «рівень розуміння» явищ навколишньої дійсності, «Я – концепція», «самоусвідомлення», «саморозуміння», «самоактуалізація» та інші якості людини. Вони дійшли висновку, що розумінню (а значить, інтерпретації) можливо і треба навчати, і це призведе до актуалізації, прояву вищезазначених якостей, особливо значущих у нинішніх умовах. Такий висновок безумовно потребує активних, невпинних пошуків у галузі музичної педагогіки [2, с.241].

Музична педагогіка, орієнтується на «осягнення авторського задуму і добору виконавських засобів для його адекватного втілення у звучанні»

їх тісний і вічний взаємозв'язок – студенти краще починають розуміти своє місце у Всесвіті, свою місію, свою відповідальність перед життям. А звідси – нове ставлення до себе як до краплі великого Океану.

На другому курсі, вивчаючи роль соціуму у формуванні особистості наші студенти визначають помилки і проблеми сучасного суспільства і шукають ті умови, які можуть бути сприятливими для здорового в усіх проявах життя людини. В такому соціумі мають місце два провідних орієнтири: основоположний ряд, в центрі якого людина, любов, творчість, духовність, свобода, відповідальність, обов'язок як сенс життя; другий, похідний від першого включає ті цінності, які необхідні для розвитку людини – гуманне співтовариство, активна творча діяльність, краса, ідея гармонії людини і суспільства. Дотримуючись даних умов студенти моделюють життєві ситуації, створюючи таким чином прообраз гармонійного співіснування досконалої людини у досконалому середовищі.

На третьому курсі вивчаючи зміст і структуру вільного часу та соціально-педагогічну організацію дозвілєвої діяльності людини, студенти вчаться проходити сходинками розвитку, підіймаючись від найнижчого рівня пасивного споживання через цілеспрямоване активне споживання до творчості і екстеріорізації. Завдяки певній побудові практичних і семінарських занять студенти мають змогу зустрічатися з керівниками і учасниками різних студій, секцій, гуртків і активно залучатися до роботи в них. Молоді люди усвідомлюють, що за умов пасивності і виникають такі негативні прояви як шкідливі звички, інертність, байдужість; що лише в діяльності (духовній чи матеріальній), у русі людина проявляє себе як особистість, звільняючись від зайвих залежностей і виходячи на рівень свободи і творчості.

На четвертому курсі оволодіваючи основами сценарної майстерності майбутні педагоги вчаться творити образи життя, ставити цілі, планувати шляхи досягнення, прогнозувати результат. Створюючи сценарії виховних заходів, вистав, фільмів студенти демонструють своє бачення життя, ідеали, свою активну творчу і перетворюючу позицію.

Висновки. Таким чином вже на п'ятому курсі в ми проводимо заключний експериментальний зріз рівня сформованості здорового способу життя і констатуємо, що в більшості студентів сформоване чітке усвідомлення важливості здоров'я людини для її повноцінного життя; відсутні шкідливі звички; наявна активна творча життєва позиція і готовність розвиватись і вдосконалюватись далі. Завдяки специфіці професії, наші студенти мають змогу брати участь у різноманітних акціях, фестивалях та інших виховних заходах по формуванню здорового способу життя і бути при цьому не лише теоретиками, але справжніми практиками, фахівцями у сфері формування здорового способу життя.

Резюме. У статті проаналізовані проблеми здорового способу життя молоді, визначені зміст і структура здорового способу життя та шляхи формування здорового способу життя студентської молоді в умовах вищого навчального закладу. Визначені умови взаємозв'язку навчальних дисциплін у вирішенні питання збереження здоров'я студентів. **Ключові слова:** здоров'я, фізичне, духовне, психічне, соціальне здоров'я, здоровий спосіб життя.

Резюме. В статье проанализированы проблемы здорового образа жизни молодежи, определены содержание и структура здорового образа жизни и пути формирования здорового образа жизни студенческой молодежи в условиях высшего учебного заведения. Определены условия взаимосвязи

учебных дисциплин в решении вопроса сохранения здоровья студентов .
Ключевые слова: здоровье, физическое, духовное, психическое, социальное здоровье, здоровый образ жизни.

Summary. In the article there is analysed problems of healthy mode of life of youth, substance and structure healthy mode of life and means forming healthy mode of life of student youth in conditions of higher educational establishment. There is defined conditions of intercommunication educational subjects in the solution of conservation health of students. **Keywords:** health, physical, spiritual, psychically, social health, healthy mode of life.

Література

1. Вакуленко О.В. Сучасне розуміння здоров'я людей як соціальна умова їх розвитку / О.В.Вакуленко // Соціалізація особистості: Зб.наук.праць. – Вип. 1.– К.: НПУ, 2000. – 216с .

2. Вернадский В.И. Биосфера и ионосфера. / В.И. Вернадский – М.: Айрис-Пресс, 2002. – 210 с.

3. Столяр О.Н. Развитие резервных возможностей организма людини / О.Н.Столяр // Підготовка соціальних працівників до формування здорового способу життя дітей та молоді. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Черкаси, 2006.- 219с.

4. Формування здорового способу життя молоді : проблеми і перспективи // О. Яременко, О. Вакуленко та ін.. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000.-324с.

5. Цось А.В. Система здорового способу життя в «Поученні» В. Мономаха / А.В.Цось // Педагогіка і психологія.- 1998 – № 2 – С. 208 – 216.

Подано до редакції 07.05.2011

УДК 371.26

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ТЕСТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ (1920-1930)

Петухова Ірина Олексіївна

Національний університет державної податкової служби України, м. Ірпін

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Питання підготовки вчительських кадрів заслуговує особливої уваги на кожному етапі суспільно-історичного розвитку людства. Навколо даної проблеми точаться чисельні дискусії, в яких обговорюються основні складові викладацької компетентності, до яких зазвичай відносять: досконале знання навчальної дисципліни, володіння методикою її викладання, а також спеціальні індивідуально-психологічні характеристики, без яких неможлива ефективна взаємодія з учнівським колективом. Соціальна, психологічна, педагогічна спрямованість професійної діяльності вчителя розкривається через високий рівень його соціально-культурної зрілості, оскільки споконвіку саме вчитель закладає основи фундаментального розвитку дитини, а отже, і майбутньої нації. Нині вчитель, у своїй професійній діяльності зобов'язаний використовувати сучасні освітні тенденції, до яких ми відносимо і метод тестів, який активно впроваджувався

3. Злобин Э. В. Управление качеством в образовательной организации / Э. В. Злобин, С. В. Мищенко, Б. И. Герасимов. - Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2004. - 88 с.

4. Кантор И. М. Педагогическая лексикография и лексикология /И. М. Кпнтор. – М.:Просвещение, 1968. – 199 с.

5. Качалов А. В. Педагогические условия формирования творческой самостоятельности студентов педвуза /Олександр Владимирович Качалов // Известия Уральского государственного университета. – 2009.– № 1\2 (62). – С. 212-217.

6. Компетенция [Электронный ресурс] // Глоссарий ЮНЕСКО .Режим доступа http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RKusvlylt.o9!wghuytoqg

7. Лю Цяньцян. Формування художньої компетентності майбутніх учителів музики і хореографії в педагогічних університетах України і Китаю. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук спеціальності 13.00.02 – «теорія і методика музичного навчання»/ Лю Цяньцян, Київ. - 2010. – 20 с.

8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Галина Микитівна Падалка. - К.: Освіта України, 2008. - 274 с.

9. Чванова М.С., Липский И.А. Информатизация системы непрерывной подготовки специалистов: методология, теория, практика. Монография. - Тамбов-Москва, ТГУ им. Г.Р. Державина, 2000. - С.5-94.

10. Buisson F. Nouveau Dictionnaire de pédagogie et d'instruction / F. Buisson. – Paris, 1911. – 2087 p.

11. Monroe P. A cyclopedia of education / P. Monroe. – New York, Macmillan, 1911-1913. - V.4. - P. 4.

Подано до редакції 06.05.2011

УДК 785' 781.68

ПРОБЛЕМА ТВОРЧОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ В ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ КЛАСІ

Свещинська Наталя Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, зав. кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Постановка проблеми. Пошук нових прогресивних технологій навчання в галузі музично-педагогічної освіти методологічно ґрунтується на гуманістично-культуротворчій парадигмі, стратегічна мета якої – становлення особистості як творчого суб'єкта культури. На таких засадах актуалізується як провідна культуротворча спрямованість діяльності вчителя музики, що передбачає володіння ним важливими мистецькими якостями, зокрема, майстерністю художньої «ретрансляції» музичних культурних цінностей у творчих актах «живого» виконання.

Аналіз останніх публікацій. Невичерпність означеної проблеми зумовила розвиток наукових досліджень, в яких феномен музичного мислення отримав широко аспектне висвітлення, зокрема в працях музикознавства (Б. Асаф'єв, М. Барановський, М. Бонфельд, В. Медушевський, М. Михайлов,

побудови організаційно-методичних систем в контексті управління якістю освіти враховує нормативні загальнодержавні (держстандартні) вимоги та регіональні потреби в особливих якостях та компетенцій фахівців, особливо в галузі мистецької освіти, оскільки мистецтво має свої характерні риси в різних етнічних середовищах, подальший його розвиток обумовлений і культурно-мистецькими традиціями регіону.

Методологічним підґрунтям створення організаційно-методичних систем в контексті теорії і практики управління пізнавальними процесами були кібернетичні ідеї (Норберт Вінер), тектологічні ідеї (О. Богданов), теорія наукового менеджменту (Ф. У. Тейлор). Методологічною основою педагогічних систем управління якістю освіти є концепції В. Афанасьєва, В. Беспалько, А. Субіто інших науковців, а також концепції компетентнісного підходу, класифікації професійних компетенцій, що більш поглиблено презентує можливість застосування фахових якостей в суспільному та педагогічному середовищі.

Організаційно-методична система містить дві блочні взаємозв'язані структури: організаційний блок (форми діяльності, фактори впливу, що об'єктивно існують, діють); методичний блок: принципи, педагогічні умови, методи. Процесуальність організаційно-методичних систем передбачає чітко оформлену поетапність її впровадження в залежності від поставленої мети. Суттєвим чинником ефективності дії системи є орієнтація на художньо-творчий потенціал самого мистецтва, що в багатьох проаналізованих системах обумовлює вибір організаційних форм та методів; щодо вибору принципів та педагогічних умов, то це переважно залежить від обраних концептуальних наукових підходів та загальної стратегії дослідника на вирішення поставлених завдань.

Резюме: Стаття присвячена проблемі побудови організаційно-методичної системи як атрибуту управління якістю освіти. Показано методологічні та конструктивні аспекти побудови такої системи з урахуванням особливостей підготовки якісного фахівця в галузі мистецької освіти у вищій школі.

Ключові слова: якість освіти, управління, організаційно-методична система, компетентнісний підхід

Резюме: Статья посвящена проблеме построения организационно-методической системы как атрибута управления качеством образования. Показаны методологические и конструктивные аспекты построения такой системы с учетом особенностей подготовки качественного специалиста в области художественного образования в высшей школе. **Ключевые слова:** качество образования, управление, организационно-методическая система, компетентностный подход.

Resume: The article is devoted the problem of construction of organizational and methodical system as an attribute of quality of education management. The methodological and structural aspects of construction of such system are rotined taking into account the features of preparation of high-quality specialist in area of artistic education at higher school. **Keywords:** quality of education, management, organizational and methodical system, of competence approach.

Література

1. Афанасьев В.Г. Общество: системность. познание, управление /В. Г. Афанасьев. - М.: Политиздат, 1981. - 432 с.

2. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии /В.П.Беспалько. - М.: Педагогика, 1989. - 192 с.

при підготовці вчительських кадрів в Україні в 20-30-х рр.. ХХ століття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питанням професійної підготовки вчителів сьогодні досліджують А. Алексюк, В. Бондар, І. Гумлевський, Н. Киричук, В. Кліменко, О. Левченко, О. Мороз, М. Скоробогатова та інші. Аналіз різних аспектів професійно-педагогічної компетентності вчителя на основі сторичного підходу здійснили С. Гармаш, Г. Грінченко, Н. Дем'яненко, Л. Задорожна, В. Майборода, В. Матвійчик, В. Микитюк, М. Мискарян, Л. Сігаєва, А. Пугач та інші. Пошуками нової концепції підготовки вчителів у 20-30-х рр.. ХХ ст. присвячені роботи С. Ананьїна, Г. Ващенко, А. Головченка, О. Залужного, Д. Кроленка, Я. Чепіги та інших.

Метою даної статті є з'ясування історії підготовки вчительських кадрів та впровадження методу тестів як альтернативного методу психолого-педагогічної діагностики в освітній простір України 20-30-х рр.. ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. До питання підготовки педагогічних та педологічних кадрів у радянській педагогіці 20-30-х рр.. ХХ століття держава ставилась досить відповідально. Це підтверджується чисельними постановами, що регламентували фахову підготовку, перепідготовку, перекваліфікацію кадрів освіти. Варто відмітити, що вчителі отримували від держави певні пільги та гарантії. Зокрема, місцевим органам було доручено не відривати вчителів для суспільної роботи під час занять у школі чи підготовки до них; категорично заборонялось використовувати вчителів для виконання різних технічних доручень по роботі у сільраді; відзначалась тенденція до прийому дітей вчительства до технікумів, вузів нарівні з дітьми робітників; об'єднання державних книжко-журнальних видавництв (ОГІЗ) організувало розсилку необхідної навчальної літератури за доступною ціною тощо [6].

Проте і до вчительства з боку держави висувались високі вимоги у справі навчання і виховання підростаючого покоління. Так, окрім безпосереднього викладання відповідної навчальної дисципліни, учитель був зобов'язаний привчати дітей до роботи з підручниками та книгами, до самостійного виконання різноманітних письмових робіт, до роботи у кабінеті, лабораторії, навчальній майстерні, широко застосовувати демонстраційні досліди, організувати екскурсії. Крім того, вчитель повинен був надавати кваліфіковану педагогічну допомогу дітям у скрутних навчальних ситуаціях. Все це вимагало від освітянина ґрунтовної фахової підготовки, систематичного поповнення знань шляхом самоосвіти та курсів перепідготовки чи підвищення кваліфікації.

Зазвичай, оцінювання професійної компетентності викладача ґрунтувалось на відгуках «гарний учитель», «нікчемний педагог», почутих з вуст колег, батьків, адміністрації тощо. З метою вироблення єдиного підходу до визначення педагогічної компетентності особистості викладача та характеристики його роботи, український дослідник А. П. Головченко запропонував шкалу оцінювання вчителів шкіл масової профосвіти. Дана шкала включала наступні складові елементи:

1. Наявність відповідної освіти.
2. Стаж педагогічної роботи.
3. Відповідність політичного світогляду та педагогічного кредо вимогам,

що висувались до педагога радянської школи (актуальна теза досліджуваного періоду, що зайвий раз демонструє нам, що викладач був і залишається суспільно-політичною особою, що пропагує встановлені суспільно-політичні погляди).

4. Знайомство викладача з сучасним станом науки та техніки, що свідчило про високий рівень суспільного та особистого інтелекту викладача, його всебічно розвиненого світогляду.

5. Вміння складати програму предмету, пояснювальну записку, робочий план відповідно до основних завдань школи, вікових та індивідуальних особливостей учнів.

6. Уміння пов'язувати теорію викладання з виробничою практикою.

7. Вміння планувати педагогічний процес, дотримуватись програм та робочих планів.

8. Відсутність надмірного перевантаження (у даному випадку мова йшла про неможливість працювати в інших учбових закладах).

9. Загальний стан здоров'я, що міг позначитись на якості роботи, зокрема відсутність дефектів вимови та інших зовнішніх недоліків, що впливали на роботу.

10. Вміння працювати з усім класом, а не з окремими його учнями.

11. Ввічливе ставлення до учнів, стриманість у поєднанні з вимогливістю.

12. Жвавість та цікавість викладання, унаочнення матеріалу відповідними схемами, таблицями, прикладами з виробничої практики та повсякденного життя.

13. Об'єктивність та точність оцінювання знань учнів, вміння обґрунтовувати оцінку та використовувати методи об'єктивного оцінювання.

14. Дисциплінованість, що передбачала вчасний початок і закінчення учбових занять, відсутність прогулів.

15. Володіння українською мовою та методикою її викладання.

16. Участь викладача у роботі школи.

17. Наявність організаційних та адміністративних здібностей.

18. Активність викладача як члена профспілки, кількісне та якісне виконання ним громадської роботи [4].

На нашу думку, запропонована шкала максимально широко охоплює весь спектр соціальних, педагогічних, психологічних складових, необхідних для ефективної професійної діяльності педагога в сучасних умовах.

Варто відмітити, що підготовка педагогічних кадрів носила комплексний характер: майбутніх вчителів готували в інститутах народної освіти, на педагогічних курсах при ІНО, при лікарсько-педагогічних кабінетах тощо. Питання про те, що не всі бажаючі можуть якісно виконувати педагогічну роботу, турбувало дослідників зазначеного періоду. Відповідно до психолого-педагогічної характеристики педагога 20-30-х рр., визначався як фахівець, що мав бажання працювати з дітьми, відрізнявся нормальним розумовим розвитком, характеризувався здатністю до розуміння дитячої психіки, вмів цікаво, зрозуміло подавати навчальний матеріал. З метою дослідження вище перерахованих характеристик, українськими дослідниками Д. П. Кроленко, А. П. Феоктистовим, В. І. Харцієвим було проведено дослідження професійних здібностей випускників педагогічних курсів. Здатність до вчителювання визначалась за допомогою наступних тестів.

1. Оповідання про власні переживання дитинства на основі спогадів. Даний опис дозволяв згадати яскраві моменти минулого, зрозуміти себе як

культури (педагогічна практика з СХК) та в сфері наукового пошуку в галузі мистецтва та мистецької освіти здійснюється концентрація максимально можливих ресурсів (інтелектуальних, емоційних, творчих) студента, що і дозволяє йому знайти вихід своєї ментальної енергетики та отримати художньо-творчий результат. Крім того, саме ці форми дозволяють найбільш рельєфно здійснити акт «самопрезентації», а отже реалізувати потребово-мотиваційну стратегію особистісного розвитку фахівця.

Наступним компонентом системи, що моделює об'єкт, що досліджується в динаміці його позитивного розвитку слід назвати фактори впливу, оскільки вони стають чинниками визначення системи принципів, а згодом і педагогічних умов формування зазначеного феномену.

Наступним блоком системи виступає безпосередньо методичне забезпечення. До методичного забезпечення в педагогічних системах відносять педагогічні принципи, педагогічні умови та методи. Взагалі щодо організаційно методичних моделей та систем, то поняття «методика» має сукупний характер та багатозначність: це і комплекс методів, засобів, принципів, і методика викладання окремо взятої дисципліни. В залежності від цілі і завдань обирається і методика їх досягнення та вирішення. Колись слушне висловлювання Бюїсона, що виховні прийоми не ізольовані один від одного в даному суспільстві і вони створюють одну систему [10, с.1539], сьогодні набуває іншого значення і звучить вже трохи інакше – методичний комплекс охоплює такі складові, що не є ізольованими один від одного і саме в сукупності забезпечують досягнення мети.

Художньо-педагогічна сфера має свій арсенал принципів. Мистецьке навчання, за Г. Падалкою, здійснюється на основі принципів цілісності культури відповідності, естетичної спрямованості, індивідуалізації, рефлексії [8, с.149]. Повністю погоджуючись з позицією Г. Падалки доповнимо, що обирання принципів до організаційно-методичної системи, як правило продиктовано науковими підходами, які застосовує дослідник. Саме в колі підходів обґрунтовуються найбільш вагомі принципи, що складають комплексну методіку. А самі підходи продиктовані специфікою, структурою феномена, що формується або розвивається.

Якщо принципи в педагогічних дослідженнях та організаційно-методичних системах зв'язують з підходами, то педагогічні умови інколи зв'язують з факторами.

Аналіз більшості побудованих організаційно-методичних систем показує традиційне спирання науковців на поетапність впровадження педагогічних умов та експериментальних методів. Етапність застосовується як до процедури діагностики якості освіти, так і до процедури формування бажаних якостей тощо.

Висновки. Підсумовуючи основні методологічні положення та практично доцільні дії щодо побудови організаційно-методичних систем в контексті управління якістю мистецької освіти акцентуємо увагу на наступному:

1. Будь яка організаційно-методична система, що побудована з метою досягнення поставлених завдань підвищення якості освіти, у тому числі і мистецької, стає атрибутом управління цим процесом, оскільки управління - це сукупність цілеспрямованих поступових пролонгованих дій, що спрямовують та організують педагогічний процес в певному напрямку, та забезпечують оптимально ефективний розвиток усіх елементів цілісної педагогічної системи в їх взаємодії та взаємодоповненні. Стратегія і тактика

- Спрямовані, або індивідуальні;
- Ручні, або вербальні;
- Автоматизовані, або за допомогою навчальних приладів та засобів [2].

Крім того варто звернути увагу і на характеристики педагогічної системи за В. Афанасьєвим, які виокремлюють основні її параметри як цілісного явища з точки зору проблематики управління нею:

- інтеграційні якості (такі, якими не володіє жоден з окремо узятих її елементів);
- складові елементи, компоненти;
- структура (зв'язки і відношення між частинами і елементами);
- функціональні характеристики;
- комунікативні властивості (зв'язки з навколишнім середовищем);
- історичність, спадкоємність [1].

Отже процесуальність, функціональність, якісність та структурізм стають ознаками цілісності педагогічних систем, що наводить на слушний висновок – педагогічна система не є побудованою раз і назавжди – це мобільний, динамічний, злагоджений механізм надання освітніх послуг за параметрами, що продиктовані вимогами суспільства, або педагогічною методичною доцільністю у досягненні мети, що постала.

Будь які педагогічна система, з точки зору управління ними, містять у собі організаційний та методичний компоненти, що між собою мають певний зв'язок. Організація (від стародавньої латинської «organize» – «повідомляю», «влаштовую») – об'єднання індивідів в єдине ціле для сумісної дії.

Організувати навчальний процес з підготовки майбутнього вчителя музики, або хореографії і просто і важко водночас. Просто, тому що є певні традиційні форми навчання мистецтву, наприклад, індивідуальна робота з викладачем в процесі здійснення виконавської підготовки, заняття-урок як форма хореографічної підготовки; лекційні форми роботи з метою надання необхідних знань та практичні для здійснення моніторингу якості їх засвоєння та активізації самостійної роботи студентів; існуючі традиції в організації нормативних видів практик: виробнича, педагогічна, практика в літніх таборках. Але, модернізація освітньої галузі, що є наслідком євроінтеграційних процесів, створює певні протиріччя між традиційними формами, які мають позитивні напрацювання продовж тривалого часу та існуючими вимогами щодо сучасного вчителя, який має бути підготовленим до роботи в сучасних школах та з сучасними дітьми. А останні, як свідчить практика, найбільш налаштовані на мистецтво, що не включено до програмних нормативних рекомендацій, і на постійно оновлюючи інноваційні інформаційні технології, що їх використовують в процесі своєї комунікативної діяльності з однолітками з приводу мистецтва.

Ми виокремили організаційні форми діяльності студентів, що найбільш сприятливі для застосування раніше засвоєних знань з інших дисциплін, зокрема історико-теоретичних, художніх, психолого-педагогічних, їх інтеграції на рівні мислення та творчої самостійності, саме за рахунок питомої ваги годин, що пропонується на самостійну роботу: виконавська підготовка, художньо-виробнича, науково-творча, як така, що формує науковий стиль мислення і інтегрує його з художньо-образними, творчо-пошуковими процесами в самостійній художньо педагогічній сфері діяльності студентів.

Звертаючись до обраних нами форм навчальної діяльності, наголосимо, що саме в процесі виконавства, складної виробничої діяльності в сфері художньої

дитину, адже дослідники виходили з того, що той, хто не має дитячих спогадів, не може зрозуміти дітей.

2. Тест на визначення наявності емоційної пам'яті полягав у розповіді про переживання покараної дитини. Дане оповідання вимагало розуміння природи дитячих почуттів, живої дитячої репродукції.

3. Розповідь за малюнком. Цим тестом досліджувалось вміння знаходити індивідуальний підхід до учнів.

Тести на виявлення загального розумового розвитку.

1. Міркування

а) тест-аналогія: знайти четверте слово, що так співвідносилось з третім, як друге з першим. До тесту додавалось 20 друкованих рядків аналогій;

б) знаходження протилежностей;

в) числові ряди: знаходження принципу побудови запропонованих рядків чисел;

г) висновок з байки, що дозволяв виявити здатність до узагальнення через розуміння змісту;

д) знаходження цілого по його частині;

е) знаходження споріднених предметів;

є) складання короткого резюме до оповідання з багатьма подробицями.

2. Фантазія

а) метод Еббінгауза (заповнення пропусків у тексті);

б) метод «трьох слів» Біне, що передбачав складання п'яти речень з трьох однакових слів;

в) уявне визначення кількості діагоналей куба (на тест відводилась одна хвилина).

3. Увага

а) концентрація уваги, що визначалась наступним чином. Протягом трьох хвилин слухачі писали назви предметів, в яких були відсутні літери а, е, н;

б) об'єм уваги: слухачам демонструвався тематичний малюнок, дивитись треба було на один предмет, а після 10 сек. записати всі предмети, що були зображені;

в) переключення уваги вивчалось за допомогою коректурної проби, яка широко застосовується в сучасній практиці (викреслювання на друкованому бланкові літер протягом 3 хвилин).

4. Пам'ять. Слухачам один раз зачитувався текст, який слід було запам'ятати і записати якомога чіткіше. Через чотири дні дослідники відтворювали вищезазначений матеріал без попереднього читання.

5. Етична оцінка. Слухачам курсів пропонувались оповідання, в яких розкривались певні моральні сторони персонажів, стосовно яких варто було висловити власну точку зору з приводу моральності зазначених подій.

Оцінювання даної серії тестів носило, на наш погляд, дещо суб'єктивний характер, оскільки статистичному аналізу відповіді першого та п'ятого блоку не підлягали. Дані дослідження могли мати значно більшу педагогічну цінність у випадку, коли б вони проводились безпосередньо до вступу у вищий навчальний заклад: це дозволяло б спрямувати державні кошти та час на навчання максимально мотивованих абітурієнтів та заощадити витрати на слухачів, які не мають необхідних педагогічних здібностей [5].

В межах нашої проблематики варто детально зупинитись на методах об'єктивного оцінювання, зокрема методи тестування та його ролі у підготовці вчительських кадрів, адже для того, щоб у своїй педагогічній діяльності

педагог відійшов від недиференційованих оцінок «задовільно», «незадовільно» до більш об'єктивних і точних показників, що можна отримати на основі тестів, майбутній вчитель повинен був досконало володіти методикою проведення тесту, знати процедуру отримання результатів, чітко усвідомлювати всі позитивні і негативні моменти тестування. Все це було можливо завдяки безпосередньому включенню педагогів у сам процес тестування, внаслідок чого вони мали змогу досконало вивчити методику проведення наукового експерименту; ознайомитись з системою підрахунку результатів; засвоїти специфічний понятійний апарат тощо. У педагогічній практиці 20-30-х рр. ХХ століття під «моду» розглядався показник, що найчастіше зустрічався у тесті порівняно з іншими результатами; «відхилення» визначалось як різниця між величиною даного вимірювання і найбільш ймовірною величиною; «медіана» – бал, що ділив результати тесту на дві рівні частини; «норма» вираховувалась як середній показник для різних груп, «коефіцієнт успішності» відображав показник індивідуальної успішності учня в окремому тесті; «коефіцієнт досягнень» визначав сумарну оцінку досягнень учнів по всім розділам шкільної роботи [2].

Окрім визначення професійної придатності до вчителювання, в межах підготовки вчителів у вищій школі, тести використовувались як метод оцінювання навчальних досягнень під час перевірки засвоєння навчального матеріалу. Вперше метод тестів при підготовці педагогічних кадрів було впроваджено у 1926 р. для студентів Педагогічного і Дошкільного відділень на курсах, організованих професором О. П. Болтуновим. Дані тести були рекомендовані для кінцевого обліку знань студентів з навчального курсу. Значення та важливість даного експерименту для викладачів полягало у «безособистості» тестового обліку: викладач мав справу з відповідями студентів як об'єктивно встановленими фактами і керувався однаковими для всіх досліджуваних критеріями оцінки. Об'єктивність оцінювання була обумовлена автоматизованою обробкою результатів відповідно до ключа. Дана форма оцінювання порівняно з іспитом була більш економною в сенсі часу і затрати сил при перевірці. Крім цього, тестова форма обліку була простішою для викладача: останній давав загальну інструкцію, роздавав бланки і автоматизовано перевіряв результати роботи.

При з'ясуванні думки студентів щодо доцільності та об'єктивності оцінювання за тестовим методом у порівнянні з класичним екзаменом, студентами були виявлені наступні аргументи на користь тестів:

1. 78% респондентів відповіли, що під час тестового обліку вони хвилювались менше: цьому сприяли звичність обстановки, невтручання екзаменатора, об'єктивність оцінки, необмеженість часу.

2. 91% досліджуваних визначили тестовий облік як такий, під час якого не можна було «проскочити», не знаючи матеріалу через те, що у тесті були запитання з усього пройденого курсу, доводилось працювати самостійно, неправильні питання були добре сформульовані.

3. 85% студентів вказували, що успішне розв'язання тестів мало місце у тому випадку, коли весь опрацьований матеріал з курсу був ґрунтовно усвідомлений.

4. 83% респондентів вказували на пряму пропорційність між підготовкою до тесту та його результатом.

До недоліків тестового контролю студенти віднесли:

1. Висунення надто високих вимог до екзаменованої особи.

шкільного управління представлено також і в Педагогічному словнику Гердера (1952-1955), в інший довідковий педагогічній літературі минулих часів. Незважаючи на їх або прагматичний, або теологічний контекст, ідеї того, що процес набуття досвіду, виховання мають бути керованими, простежується достатньо чітко.

Підрунтям сучасного теоретико-наукового вивчення феномену управління можна вважати декілька наукових концепцій, а саме:

■ Кібернетичні ідеї, що виникли уперше в концепціях Норберта Вінера (1948р.) знайшли свого подальшого розвитку в теорії менеджменту. Нагадаємо, що кібернетика (від др.-грец. κυβερνητική — мистецтво управління) — наука, що вивчає загальні закономірності процесів управління, а також процеси передачі інформації в різних системах: технічних, біологічних, суспільних, які, між тим, мають ще й зворотній зв'язок.

■ Тектологічні ідеї, - від грец. tekton творець і logos - вчення щодо загальних питань організаційної науки, запропоновані ще на початку ХХ століття О.Богдановим. Сутність якої полягала у вивченні організаційних принципів і законів, загальних для всіх можливих систем. Це поклало початок новому організаційному підходу до створення, дослідження та управління системами.

■ Теорія наукового менеджменту, що розроблена американським інженером Ф. У. Тейлором, сутність якої полягає в дослідженнях, поясненнях наукової організації праці, визначенні шляхів її оптимізації.

Організаційно-методична модель, як атрибут управління якістю освіти, відбиває складну методичну систему, що розробляється, проходить стадію апробації з метою підтвердження результативності, та після цього пропонується як науково-доведений ефективний шлях.

Про системний підхід в управлінні якістю освіти наголошено майже в усіх найбільш вагомих дослідженнях зазначеної проблеми. Саме у руслі технологій менеджменту останнім часом проводяться розвідки щодо розробки системи підвищення якості освіти. Як пишуть науковці Е. Злобін, С. Міщенко, Б.Герасимов, сьогодні спостерігається стійкий інтерес багатьох працівників вищої освіти до можливостей використання концепцій менеджменту якості, що вживаються у виробничій сфері, для управління вузами. Зокрема, мова йде про застосування принципів Загального менеджменту якості заснованих на розробці передової методології (TQM) і вимог міжнародних стандартів ІСО серії 9000 версії 2000 року задля побудови внутрішньовузівських систем менеджменту якості (СМК) [3].

Слід нагадати, що пізнання і перетворення будь-якого об'єкту є провідним загальнонауковим підходом; «це напрям методології спеціально-наукового пізнання і соціальної практики, в основі якого лежить дослідження об'єктів як систем» [9]. Характеризуючи об'єкт як систему варто дотримуватися найбільш властивих характеристик системних утворень, а саме: цілеспрямованість, складність, подільність, цілісність, різноманіття елементів і відмінність їх природи, структурованість [3].

За класифікацією педагогічних систем за типами організації і управління пізнавальною діяльністю В. Беспалько, існують наступні їх класи:

■ Розімкнуті, такі що не контролюються та не коректують пізнавальний процес;

■ Циклічні, що мають контроль, самоконтроль та взаємоконтроль;

■ Розсіяні, або фронтальні;

та результативності освіти школярів представлено в дослідженнях В.Безпалька, В.Величка, С.Вітвицька, Б.Гершунського, В.Кременя, О.Лященко, В.Максимової, О.Мітвіної, С.Пинчука, С.Пліскановського, інших науковців. У зв'язку з стрімкою модернізацією та інформатизацією освітнього простору та глобалізаційним тенденціям в освітній та соціокультурній сфері застосування категорії якостей в оформленні вимог до фахівця була замінена на більш узагальнене поняття - компетенції та компетентності. Дотепер в науковій думці здійснюють дослідження щодо міри компетенцій в цій або іншій сфері діяльності. Але в їх розумінні полягають найбільш широкі тлумачення, що надані у глосарію ЮНЕСКО, а саме: компетенція - єдність знань, професійного досвіду, здібностей діяти і навиків поведінки індивіда, визначуваних метою, заданістю ситуації і посадою. В глосарії не подається поняття компетентності, але визначено поняття протилежного характеру – некомпетентності, з якого можна інтерпретувати і компетентності. Отже, якщо некомпетентність - невідповідність рівня знань, умінь, навиків й інших якостей працівника, вимогам щодо його посади, то зворотній бік цього – відповідність сформованих знань, умінь, й інших якостей посади фахівця [6].

Управління сьогодні є і категорією, і процесом реальної практики в різних сферах діяльності. Як категорія – вона характеризується багатомірністю, оскільки пояснює: керування процесами діяльності, моніторинг ефективності діяльності, створення системи щодо досягнення мети діяльності, створення умов для реалізації основного та допоміжних, додаткових чинників, які зв'язують з людським фактором, а отже і психічними процесами взаємодії між людьми. Як процес, управління - цілеспрямована, пролонгована дія, що характеризується впливом на різні елементи цілісного штучно-створеного середовища або сукупність суб'єктів, що взаємодіють у напрямку досягнення визначеної мети. Управління - це сукупність дій організаторів процесу, що забезпечує злагоджене функціонування усіх ланок системи в дотримання спільної стратегії, та паралельно з цим вирішує питання забезпечення розвитку, оптимізації усіх елементів системи, ланок будь-якого складного цілісного соціального утворення та угруповання.

Якщо звернутися до педагогічної лексики та лексикології минулих століть, то зустрінемо в педагогічному словнику В.Рейна (Перше видання 1895-1899 р.р., що систематизує матеріал за педагогічними проблемами, то знаходимо в розділі Б підрозділ II, що має назву «Шкільне управління» [4, с.14]. У Педагогічній енциклопедії за редакцією П. Монро (1911-1913 р.р.) питому вагу статей включено за авторством Дж. Дьюї. Крім того, що увесь блок статей (а саме - 36) присвячено проблематики релігії та виховання із посиланням на традиції, культуру, ментальні ознаки («Педагогіка Нового завіту» (т.4), «Християнська освіта раннього періоду» (т.1), «Домініканці і освіта» (т.2), «Францисканці і освіта» (т.2) тощо), Дж. Дьюї велику роль надає категорії «досвід», що має дві сторони: одна – динамічна, що зв'язана з перетвореннями, друга – статична, що зв'язана з традиціями». А головне, він порушує ідею керівництва процесом набуття досвіду, що здійснюється шляхом контролю. «Усе, що в досвіді допомагає контролю над його розвитком, а також виключенню небажаного – є «метод, шлях, форма досвіду. Те, що використовує вплив контролю, складає матеріал, структуру досвіду» [11]. Такі методичні концептуальні положення призвели до того, що до Педагогічної енциклопедії було включено навіть цілий розділ з назвою « Управління освітою», якій містить узагальнення досвіду 70 держав світу. Питання

2. Великий обсяг матеріалу, що викликав втому наприкінці роботи над тестами.
3. Виключення можливості співбесіди з викладачем, внаслідок чого облік носив надто сухий характер.
4. Неможливість висловити власну точку зору.
5. Можливість списати.
6. Незнання того, які помилки були допущені.

Такі недоліки, як можливість списати, ліквідувались за допомогою більш ретельної організації процесу тестування, тобто через розсадження досліджуваних таким чином, щоб запобігти будь-яку можливість несамостійної роботи. У випадку, якщо приміщення не дозволяло запобігти списуванню, учасники тестування розподіляли по групах. Стосовно того, що студенти не мали змогу проаналізувати власні помилки, викладачі відстоювали ту позицію, що студентам не варто одразу після тестів вказувати на допущені помилки, оскільки залишалась висока ймовірність передачі відомостей тим студентам, які не приймали участь в оцінюванні. Проте аналіз помилок по закінченню тестування виявлявся корисним як для студентів, так і для викладачів, адже надавав можливість ліквідувати прогалини в знаннях та методиці викладання дисципліни. Стосовно такого недоліку, як висунення надто високих вимог до екзаменованого студента, то саме ця особливість була і залишається перевагою тестового контролю порівняно з іншими методами [7].

Окрім інститутів народної освіти, що готували молоді педагогічні кадри, актуальним залишалось питання перепідготовки та підвищення кваліфікації досвідчених вчителів, що вже мали відповідний педагогічний стаж роботи. Школа 20-30 рр. XX століття вимагала від учителя принципово нового підходу, що полягав у вивченні дитячої природи, її потреб відповідно до суспільно-політичної ситуації, що склалась у країні. Керівництво партії розуміло важливість впливу, що здійснює на молоде підростаюче покоління освічений вчитель, тому питання перепідготовки вчительських кадрів було взято під контроль держави. Радянська педагогіка, обравши вектором навчання колектив як основний виховний фактор впливу на особистість, вимагала якісно нової підготовки педагогічних кадрів в галузі освіти. З цією метою в Харкові, Києві, Одесі, Катеринославі були створені лікарсько-педагогічні кабінети, в яких була сконцентрована робота по теорії та практиці соціального виховання дітей, що «випадали» з колективу, робота з важковиховуваними, розумово-відсталими дітьми, до яких вимагався індивідуальний підхід, детальне вивчення особистості. Головною метою таких кабінетів було повернення даної категорії дітей до колективу таким чином, щоб у подальшому вони могли брати повноцінну участь у його житті. З огляду на основні завдання лікарсько-педагогічного кабінету як науково-практичного осередку, головною метою даного закладу було підвищення кваліфікації педагогів через вивчення особистості дитини та середовища, в якому вона розвивалась; сутності статистичного методу, покладеного в основу обробки результатів тестового обліку; значення діаграм та техніка їх складання; вивчення особливостей поведінки та працездатності дитини; вивчення та розвиток пам'яті за методикою Біне; досліди по заповненню пропусків за Еббінгаузом; порівняння абстрактних понять. Варто відмітити, що вище перераховані види роботи проводились учасниками курсів спочатку над самими собою, детально обговорювались, вивчались та аналізувались, а вже потім здійснювались безпосередньо за участю школярів [3].

Додатково, з метою підвищення кваліфікації працівників освіти, при інститутах народної освіти організовувались педологічні курси та семінари. Так, при Київському ІНО у 1922-1923 навчальному році під керівництвом професора С. А. Ананьїна було створено факультет професійної освіти, на базі якого функціонував педологічний семінар, робота якого була спрямована на вивчення особливостей різних вікових категорій дітей (дошкільний, шкільний, юнацький вік). До програми семінару були включені наступні теми: зміст та методи науки про дитину, психофізіологічні основи розвитку, особливості вікових періодів розвитку дитини, вивчення психічних процесів та станів (відчуття і сприйняття, емоції, мислення, уява, увага, пам'ять, воля). Розглянуто особливості розробки анкет для вивчення побуту і психології учнів шкіл фабрично-заводської, профшкіл, дослідження психології безпритульних дітей, дитячого колективу, особливості проведення дитячої гри. Варто відмітити, що на подібних семінарах окрім теоретичного вивчення тем слухачі практично опановували методи дослідження дитини, серед яких провідне місце займав тест [1].

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Професійна підготовка вчителів в Україні у 20-30-х рр. ХХ ст. відповідала суспільно-політичним тенденціям зазначеного періоду і здійснювалась під патронатом держави. В даний період були зроблені перші спроби у сенсі вироблення єдиного підходу до основних складових педагогічної компетентності. Зокрема, соціальний компонент компетентності передбачав відповідність політичного світогляду учителя суспільно-політичним вимогам, що висувались до педагога радянської школи; знайомство викладача з сучасним станом науки та техніки; активність викладача як члена профспілки, кількісне та якісне виконання ним громадської роботи. Психологічний компонент включав ввічливе ставлення до учнів, стриманість у поєднанні з вимогливістю, наявність організаційних та адміністративних здібностей. Педагогічний компонент був представлений максимально широко і передбачав наявність відповідної освіти; стаж педагогічної роботи; вимоги до складання програмного забезпечення дисципліни; вміння поєднувати теорію з практикою; уміння працювати з усім класом, а не з окремими учнями; жвавість та цікавість викладання, унаочнення матеріалу; об'єктивність та точність оцінювання знань учнів. Фахова підготовка педагогічних кадрів здійснювалась в межах інститутів народної освіти, спеціальних педологічних курсів та семінарів при ІНО. В межах професійної підготовки, тести використовувались як метод оцінювання знань студентів з навчальних дисциплін (педагогічні) та з метою визначення індивідуальних характеристик, необхідних для ефективної професійної діяльності (психологічні) майбутніх вчителів. На нашу думку, до перспектив подальших розвідок можна віднести порівняльний аналіз тестів, що використовуються при підготовці сучасних вчителів у вищій школі з їх українськими попередниками першої третини ХХ століття.

Резюме. У статті розкриті основні психолого-педагогічні тести, що використовувались при підготовці вчительських кадрів в Україні у 20-30 рр. ХХ століття. **Ключові слова:** педагогічний компонент, психологічний компонент, підготовка.

Резюме. В статье раскрыты основные психолого-педагогические тесты, которые использовались при подготовке учительских кадров в Украине в 20-30 гг. ХХ века. **Ключевые слова:** педагогический компонент, психологический компонент, подготовка.

Мета статті полягає в узагальненні основних методологічних положень побудови організаційно-методичної системи як атрибуту управління якістю освіти в проєкції фахового навчання майбутніх учителів мистецьких дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка майбутнього фахівця – процес трудомісткий, обумовлений потребами суспільства, тенденціями до глобалізації та інтеграції у всесвіті, змінами в соціальному та економічному становищі суспільства, науково-технічним прогресом, іншими соціокультурними факторами; він не є стихійно-еволюційним, а є таким, що підпорядковується цілеспрямованому управлінню, зорієнтованому на досягнення кінцевої мети. Ця теза має давню історію розвитку, яка відображена майже в усіх довідкових джерелах з педагогіки, які розглядають соціальну обумовленість навчання і виховання як закономірний процес. У своєму Новому словнику по педагогіці і початковій й освіті Бюісон дуже чітко висловився з цієї думки: «Немає такої людини, яка змогла б змусити суспільство у даний момент мати систему виховання, не відповідну його структурі... Невірно думати, що ми виховуємо наших дітей як бажаємо. Ми мусимо дотримуватися правил цього суспільного середовища, в якому ми живемо» [10, с. 1538].

В основі стратегії щодо реалізації визначеної мети – підготовки якісного професіонала, зокрема, майбутнього вчителя, лежить деякий комплекс нормативних документів, що, у свою чергу, базуються на узагальненні основних положень наукової теорії та ефективної практики. В обігу термінів для позначення цього вживається поняття «держстандарту». Однак, стрімке тяжіння до Європейського освітнього простору обумовлює вироблення концепції певної автономії ВНЗ. Якщо держава – основний замовник на якісного фахівця, вона і диктує вимоги щодо його фахового портрету. Виникає питання: чи не буде такі чіткі вимоги та нормативні параметри перешкодою в реалізації автономії ВНЗ. Якщо існує певні правила, то існують виключення з них. Це загальне судження в нашому випадку найкраще пасує до пояснення автономії ВНЗ, але як приклад протилежний. Йдеться не про те, що ВНЗ, створюючи свою організаційно-методичну систему підготовки фахівця буде порушувати нормативні стандарти, а про те, що створюються умови їх доповнення, поширення, надаються додаткові можливості здобуття якісної освіти, отримання супутніх знань та формування комплексу сучасних компетенцій, що робить фахівця конкурентоспроможним на ринку праці у своїй державі, і навіть в інших державах світу. Саме з такою метою навчальними планами передбачено варіативну частину, тобто, дисципліни, що пропонує ВНЗ та обирають самі студенти. Саме в цієї частині цілісної системи підготовки фахівця кожний підрозділ ВНЗ має певну автономію.

Отже, створюючи організаційно-методичну систему підготовки фахівця, керівники (декани, директори інститутів, завідувачі кафедрами), що сьогодні виступають у якості менеджерів освіти, враховують два взаємодоповнюючих напрямки: фаховий якісно-нормативний та фаховий якісно-варіативний. Якщо перший орієнтований на загальні вимоги щодо фахівця з оглядом на державні потреби та критерії оцінювання фахової компетентності, то інший скоріше спрямований на регіональні потреби.

Нагадаємо, що питання результативності освіти розглядається в контексті підвищення її якості, відповідності до інтенсивного розвитку суспільства, що формує певні вимоги до фахівця. Питання розробки критеріїв щодо якості

УДК 378.013+370.711+780

**ПОБУДОВА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ СИСТЕМ В
КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

Реброва Олена Євгенівна

кандидат педагогічних наук,

докторант НПУ імені М.П.Драгоманова (м. Київ)

Постановка проблеми. Проблема управління якістю освіти та підготовки конкурентоспроможного фахівця на сьогодні стає однією з основних в наукових розвідках та практиці вищої школи. За загальною думкою науковців, якість в даний час стає стратегією багатьох організацій і розглядається як основна складова конкурентної переваги. Не є виключенням і освітні організації, що активно обговорюють роль і значення якості в реформуванні системи освіти, у тому числі, вищої школи [3, с. 3]. Це показник ефективності праці та відповідності фахівця вимогам професійної відповідності. Якість освіти – це характерна ознака результативності освітньої діяльності на основі визначеної, запроєктованої та втіленої в практику системи набуття знань, розвитку здібностей, накопичення досвіду, сформованості навичок та умінь, що у сукупності задовольняє потребу та сприяє особистості в її прагненні знайти своє місце у сучасному суспільстві та самореалізуватися у якості фахівця. Отже організаційно-методична система стає атрибутом управління якістю освіти, та повністю відповідає стратегічно визначеним цілям. Однак, в залежності від напрямку підготовки фахівця обґрунтовуються методологічні засади побудови такої системи, що дає можливість зробити її більш гнучкою, мобільною, відповідною не лише до загальної нормативної вимоги щодо якості освіти, а й варіативної, що дозволяє вирішувати конкретні задачі у визначеному варіантному напрямку. Підготовка майбутнього вчителя музики в контексті управління якістю мистецької освіти потребує обговорення методологічних засад організаційно-методичної системи з орієнтацією на фаховий напрям.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукових досліджень щодо запровадження концепції управління в науково-педагогічну галузь дозволив визначити їх напрямки та класифікувати їх наступним чином:

- Сутність та специфіка компетентностей та компетенцій в залежності від фахового напрямку підготовки, що стають в полі зору управління якістю освіти (нормативно - кваліметрична функція) (Е. Бондаревська, Т. Браже, І. Зімня, С. Кульневич, А. Маркова, О. Овчарук, Д. Равен, І. Рахімбаєва, А. Хуторської, інші);

- Технологія моніторингу якістю освіти (функція контролю) (В. Беспалько, В. Вовна, В. Горб, В. Короченцев, А. Суббіто та інші).

- Управління якістю освіти, педагогічний менеджмент (функція керування та адміністрування) (В. Беспалько, В. Качалов, Н. Кузьміна, Н. Селезньов, П. Третьяков, О. Цокур);

- Розробка організаційно-методичних систем (функція формування та вдосконалення) (М. Гаріна, В. Докучаєва, Е. Злобін, В. Корольков, Г. Мотова, В. Панасюк, М. Поташнік, Г. Серіков, А. Суббето)

Усі визначені аспекти належать до процесу управління якістю освіти як цілісного, цілеспрямованого, регламентованого та системного явища, що стало центром уваги науковців наприкінці ХХ – початку ХХІ століть.

Summary. Basic psychology-pedagogical tests which were used for training of teaching personal in Ukraine in 20s-30s of XX century are exposed in the article.
Keywords: pedagogical component, psychological component, preparation.

Література

1. Ананьїн С. А. Педологічний семінар при Київському ІНО / С. А. Ананьїн // Шлях освіти . – 1923. – № 7 – 8. – С. 269 – 271.

2. Бухгольц Н. А. Очередные вопросы учета школьной успешности // Тесты: теория и практика –М.:1930, 199 с.

3. Владимирский А. В. К вопросу о повышении квалификации педагога (Из опыта киевского областного врачебно-педагогического кабинета)// Шлях освіти . – 1923. - № 7-8. – С. 82 – 121.

4. Головченко А. П. Облік та оцінка роботи в масовій школі профосвіти // Записки Харківського інституту народної освіти ім. О.Потебні – Харків:1927, С. 28-37.

5. Кроленко Д. П. Дослідження здатності до учителювання // Шлях освіти . – 1925. - № 11. – С. 135 – 147.

6. Постановления: ЦК ВКП (б) от 25 июля 1930 г. «О всеобщем обязательном начальном обучении; ЦК ВКП (б) от 5 сентября 1931 г. «О начальной и средней школе»; ЦК ВКП (б) от 25 августа 1932 г. «Об учебных программах и режиме начальной и средней школе»; Постановление ЦК ВКП (б) и СНК СССР от 15 мая 1934 г. / Директивы ВКП (б) и постановления советского правительства о народном образовании за 1917 – 1947 гг. – Вып. 1. – М.: Политиздат, 1947. – 351 с.

7. Семенова-Болтунова А. П. Принципы составления тестов школьной успешности для нулевых классов // Педологические исследования под ред. М. Басова, А. Болтунова, В. Мочано, В. Мясичева. М.: Работник просвещения. – 1930. –С. 75 – 95.

Подано до редакції 17.05.2011

УДК 371.15:373.3

**ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ**

Пальчикова Ірина Олександрівна

Доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогічних технологій початкової освіти

Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса)

Постановка проблеми. У сучасних дослідженнях результати і ефективність професійної підготовки вчителя визначають у різноманітних особистісних новоутвореннях. Одним з таких новоутворень, що формується у процесі підготовки до професійно-педагогічної діяльності, поряд з готовністю до діяльності, компетентністю, педагогічною майстерністю, професіоналізмом розглядається культура вчителя у всьому різноманітті її проявів.

Поняття «загальна культура», «педагогічна культура», «професійна культура» використовуються на сторінках педагогічної літератури, в наукових і навчально-методичних джерелах для характеристики особливостей діяльності вчителя або його особистості. Поняття «професійно-педагогічна культура

вчителя», зустрічається менше і, на відміну від інших, на сьогоднішній день фактично не знайшло відображення у спеціальних науково-педагогічних дослідженнях. Отже, постає проблема обґрунтування природи та об'єктивного існування означеного феномена.

Мета статті. Обґрунтовано поняття «професійно-педагогічна культура вчителя початкової школи» як самостійне явище, визначити особливості професійно-педагогічної культури в контексті практико-орієнтованого підходу.

Аналіз останніх публікацій. Визначаючи логіку дослідження феномена професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи, ми виходили з того, що сучасний стан наукових досліджень у галузі педагогіки вищої школи визначається зростанням уваги не тільки до прикладних, але й фундаментальних проблем. Проте недостатня увага науковців щодо пошуку найбільш широких філософських узагальнень у поясненні фактів, що спостерігаються в педагогічній дійсності, приводить до емпіризму як домінуючого принципу і способу вирішення педагогічних проблем. У результаті педагогічна теорія розпадається на певну множину описів окремих фактів та явищ, які відтворюють розрізнені фрагменти педагогічної реальності, але не розкривають світоглядний сенс того, що спостерігається.

Попередній аналіз наукових досліджень, присвячених проблемі формування культури вчителя, показує, що її науково-теоретичне осмислення характеризується різноманіттям підходів і напрямів. Виходячи з визначення основної дефініції «культура», що наводяться у працях філософів, дослідники наповнюють її новим змістом через власне розуміння природи і сутності цього процесу. У культурі і, зокрема, в педагогічній культурі, дослідники виділяють лише такі особливості, які відповідають меті виконуваного дослідження. Важливо, що недостатня увага дослідників до використання філософських узагальнень у поясненні явищ, що спостерігаються, заперечує можливості виявлення їх світоглядного сенсу, співставлення і упорядкування з позиції відображення у них загальних законів й закономірностей розвитку суспільних явищ. С.Бондаревська з цього приводу зазначає, що можна навести багато різних визначень, але «...ніхто з дослідників не використовує поняття педагогічної культури для характеристики якісного стану педагогічної дійсності в цілому або окремих її явищ і процесів» [5, с.37]. І далі: «...педагогічна культура – поняття достатньо широке, щоб за його допомогою описати і класифікувати всі явища і процеси, що відбуваються у педагогічній дійсності» [5, с.37]. Рівень наукової теорії вимагає побудови логіки і методології дослідження за визначеними філософськими категоріями і законами, на підставі яких проводиться узагальнення. Наявність таких філософських категорій слугує показником та критерієм об'єктивності і адекватності концепції дослідження. Вони ж забезпечують реалізацію основних функцій наукової теорії: онтологічної, гносеологічної та методологічної.

Потреба дослідження феномена професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи у межах певних філософських категорій зумовлена особливостями соціального знання, яке на відміну від природничо-наукового, немає суворо локалізованої реальності. Найбільш гостро це виявляється у гуманітарному знанні, котре відображає мотиваційно-сміслові, ціннісні чинники і цільові залежності, що належать суб'єктивному світу людини. «Предмет гуманітарного знання – людина значимий і значущий матеріал, особистісні виміри об'єктів, їх «доленосність...». Отже, річ береться не у

музыкальных жанрах, формах, овладение некоторыми музыкальными терминami (регистр, темп, фраза, часть и т.д.)

Обучаясь пению, ребята приобретают знания, необходимые для овладения певческими навыками (звукообразование, дыхание, дикция и т.д.). В музыкально-ритмической деятельности дошкольники осваивают различные движения и способы их исполнения, что также требует специальных знаний: о слитности характера музыки и движений, о выразительности игрового образа и его зависимости от характера музыки, от средств музыкальной выразительности (темпа, динамики, акцентов, регистра, пауз). Дети узнают названия танцевальных шагов, усваивают названия танцев.

Выводы. Итак, важно заметить и развить у каждого ребенка стремление к общению с музыкой в том виде музыкальной деятельности, к которому он проявляет наибольший интерес, в котором его способности реализуются наиболее полно. Это не означает, что остальные виды музыкальной деятельности не должны им осваиваться. Если эти ведущие виды деятельности проявились в дошкольном детстве, нужно принимать во внимание особенности каждого ребенка и соответственно им ориентировать процесс музыкального воспитания на развитие именно его способностей, склонностей, интересов. В противном случае процесс обучения сводится к «натаскиванию». Если обучение осуществляется без индивидуально – дифференцированного подхода, оно перестает быть развивающим.

Резюме. В статье затронуты некоторые аспекты развития музыкального мышления дошкольников в процессе обучения игре на фортепиано. Рассматриваются пути приобщения детей дошкольного возраста к музыкальному образованию, а также на что именно следует обратить внимание педагогу в самом начале музыкального обучения, как сделать занятия музыкой интересными. Данная методика применима в младших классах детской музыкальной школы. **Ключевые слова:** музыкальная школа, фортепиано, музыкальное мышление.

Резюме. У статті розглядаються деякі аспекти розвитку музичного мислення дошкільників у процесі навчання гри на фортепіано. Розглядаються шляхи залучення дітей дошкільного віку до музичної освіти, а також на що саме слід звернути увагу викладачів на самому початку музичного навчання, як зробити музичне навчання більш цікавим. Ця методика може бути застосована в молодших класах дитячої музичної школи. **Ключові слова:** музичне мислення, музична школа, фортепіано.

Resume. These are some aspects of development of preschool children in the course of playing on a piano in this work. We have considered ways of familiarizing of children of preschool age to music education and to what it is necessary to pay special attention to the teacher in the beginning of musical training as we can make employment by music interesting. We recommend this technique in elementary grades of children's music school. **Keywords:** music school, piano, musical thinking.

Література

1. Назайкинский Е. В. Музыкальное восприятие как проблема музыкального воспитания // Восприятие музыки. Сборник статей / Ред.-сост. В. Н. Максимов. – М.: Педагогика, 1980. – С. 145-149.

2. Теплов Б. М. Психология индивидуальных различий / Б. М. Теплов. – М.: Педагогика, 1985. – С.31-34.

Подано до редакції 06.05.2011

Педагог открывает перед ребенком дверь в страну музыки. От него зависит – что там, за этой дверью. Интересно там или нет, холодно там или тепло, комфортно ли там будет нашему ученику, даже если у него что-то на первых порах будет «не получаться». Процесс постановки игрового аппарата у пианистов, например, очень длителен. Порой не так уж интересно ученику повторять без конца свои первые упражнения на фортепиано. А когда ребенок начинает играть гамму двумя руками и оказывается, что аппликатура в обеих руках неодинакова – это же просто катастрофа! Как важно на заре знакомства с музыкой не настроить Ребенка и Музыку друг против друга.

Опытный педагог умело чередует род деятельности на уроке, может выстроить урок таким образом, что ученик уходит домой с сознанием получения новых понятий и навыков, и с хорошим впечатлением от своего успеха на уроке. «Сыграем эту упражнение», «вспомним это ощущение – ощутил свободную руку», «прохлопаем ритм этой песенки», «я сыграю тебе эту пьесу – какая она, грустная или веселая? что б ты нарисовал, слушая её?», «спой мотив этой песни», «сыграй мне только правой рукой, а я подыграю левой». Таким образом постоянная смена деятельности помогает сосредоточиться даже самым неусидчивым детям. Нужно постоянно помнить: ребенок слушает вас до тех пор, пока ему интересно. Что касается похвалы, то она имеет огромное значение в воспитании. Обязательно нужно похвалить ребенка за преодоление какой-то трудности. Причем сразу, а не через какое-то время.

Если дети различают смену характера музыки, могут сравнивать музыкальные образы с образами в окружающем мире – они используют это при исполнении пьес и в творческих импровизациях. Без развитого восприятия исполнительская деятельность детей сводится к подражанию и не выполняет развивающей функции.

Детское исполнительство необходимо им самим для дальнейшего музыкального развития. К детскому исполнительству вряд ли можно применить требование художественности, скорее элементарной выразительности. Через него дети передают свои чувства, мысли, переживания.

Для развития музыкального мышления детям необходимы определенные знания. Необходимо рассказать ребенку о некоторых средствах музыкальной выразительности (мажорный или минорный лад, различный тембр, динамика и т.д.), которые создают определенное настроение, нежное или грозное, веселое или торжественное, что музыкальную форму определяют смена эмоциональной окраски музыки, изменение характера в отдельных частях и т.д.

Для формирования музыкально-слуховых представлений важны знания о том, что музыкальные звуки имеют различную высоту, что мелодия складывается из звуков, которые движутся вверх, вниз или повторяются на одной высоте. Развитие чувства ритма нуждается в знании того, что музыкальные звуки имеют различную протяженность – бывают долгими и короткими, что они движутся и их чередование может быть мерным или более активным, что ритм влияет на характер музыки, ее эмоциональную окраску, делает более узнаваемыми различные жанры. Формирование мотивированной оценки музыкальных произведений помимо накопления слухового опыта предполагает определенные знания о музыке, ее видах, композиторах, музыкальных инструментах, средствах музыкальной выразительности,

формі об'єкта, а суб'єктивні, що дозволяє в ній виділяти специфічно людські значення і приналежності, кваліфікувати її як гуманітарний об'єкт» [8, с.48].

Орієнтація на суб'єкт-суб'єктне відношення, що реалізується через і завдяки людської діяльності в усіх її параметрах визначає специфіку гуманітарного знання і філософський рівень його узагальнення. У багатьох джерелах підкреслюється, що філософія за своєю суттю є концепцією світу і концепцією людини, яка відображає, усвідомлює цей світ і своє місце в ньому. Це особливий спосіб узагальнення знань, що визначає соціальну, моральну і теоретичну орієнтацію особистості у довікллі і своєму власному; це прояв усвідомленого ставлення до дійсності і його теоретичне обґрунтування [8, с.22].

Характер і спрямованість означеного філософського відношення розкривається у категоріальному апараті, за яким відбувається аналіз дійсності та в методі, за яким здійснюється узагальнення спостережуваних явищ у науковому знанні. Використання діалектики як методу пізнання професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи на рівні філософських узагальнень дозволяє вийти за межі безпосереднього чуттєвого досвіду в конструюванні концептуальної моделі.

У положеннях методології науки наголошується на тому, що за рівнем узагальнень всі наукові дослідження можуть розподілятися на конкретні, окремі та загальні (М.Бахтін [1], В.Біблер [3], А.Вежицька [6], Л.Коган [7] та ін.). Конкретна методологія пов'язана з окремими дослідницькими діями в межах конкретних наукових дисциплін і виявляється у процедурах (методиках) організації експерименту, опитування, тестування тощо. Окрема (приватна) методологія базується на дослідницьких діях, що є типовими і використовуються в окремих галузях наукового знання. Рівень цієї методології виявляється у способах аналізу і узагальнення, що використовуються у дослідження для з'ясування сутності, специфіки досліджуваного об'єкта. Загальна методологія виходить з універсальних законів пізнання, які незалежні від того, у якій галузі наукового знання проведено дослідження. Отже, методологія дослідження виявляється через спосіб обґрунтування наукового знання, що здобувається у результаті дослідження; систему категорій, що використовуються координатами наукового мислення, складають логіку наукового пошуку; систему наукових тверджень, наукових теорій, на які опирається наукове дослідження; критерії адекватності, що визначають простір використання і межі достовірності результатів дослідження.

У філософії науки підкреслюються відмінності між природничим і гуманітарним знанням за об'єктом і цілями пізнання, способами його пояснення, аналізу та багатьох інших моментах. Проте збігаються вони у використанні єдиної категоріальної структури наукового мислення, що з філософського погляду розкривають бачення предмета дослідження в контексті сучасної досліднику картини світу. Абсолютні категорії означеної структури розкривають сутність досліджуваних об'єктів у динамічній послідовності «було-є-буде». Порівняльні категорії виявляють у цих об'єктах їх статичні ознаки, що зберігаються у послідовності «раніше-водночас-пізніше». Тобто використання способів абсолютних категорій дозволяє описати об'єкт наукового пізнання в його становленні, як частки загального процесу розвитку довіклля. У системі порівняльних категорій світ предметів, у тому числі і досліджуваний об'єкт, предстають як дещо усталене, як буття. Визначення методології дослідження професійно-педагогічної культури

вчителів початкової школи потребує свого уточнення з урахуванням особливостей гуманітарного знання. Філософи, культурологи підкреслюють, що на відміну від природничих наук, які досліджують природу і у яких вона предстає як об'єкт пізнання і тільки так, гуманітарні науки, до яких належить педагогіка, пізнають штучний світ – світ людини. У цьому світі будь-який об'єкт суб'єктивований, бо є відбитком свідомості, цінностей, здібностей людини, яка його створила: «...сам об'єкт дослідження має суб'єктивний вимір, «дух» пізнає «дух», суб'єкт пізнає суб'єкт» [8, с.266].

Виклад основного матеріалу. Отже, гуманітарне дослідження – це завжди діалог, що підіймається до діалектики. «Діалектика народилась з діалогу для того, щоб знов повернутися до діалогу на вищому рівні (діалогу особистостей)» (В. Біблер [2]). З цього погляду, будь-яке гуманітарне знання базується на виявленні людського значення, сенсу в об'єкті пізнання, воно народжується з аналізу його людського змісту і полеміки, критики, діалогу з автором цього змісту.

У ході дослідження було визначено коло філософських категорій, у межах яких необхідно провести аналіз професійно-педагогічної діяльності вчителя початкових класів для розкриття і науково-теоретичного обґрунтування її природи як складного об'єкта, що має властивості саморуку й саморозвитку.

У філософії підкреслюються, що першими категоріями, з яких має починатися пізнання будь-якого об'єкта, є категорії якості та кількості. У філософському сенсі якість – це здатність всього, що існує, виділяти себе із довкілля, універсальна і тому чисто логічна (тобто визначена шляхом умовиводів) властивість речей. Якість є способом прояву самого факту існування речей, процесів, явищ. Онтологічна функція пізнання професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи в межах означеної категорії полягає в обґрунтуванні таких ознак, що визначають її приналежність до феноменів культури і відокремленість, розмежування з іншими.

Слід зазначити, що категорія якості зазвичай використовується для характеристики одиничного об'єкта, феномена як цілісності, щоб надалі засобами формальної логіки, це визначення можна було поширити на певний клас об'єктів, беручи до уваги, що якість є визначальною властивістю (або сукупність властивостей), що відрізняють означений клас об'єктів від усіх інших. При цьому враховується, що філософське розуміння якості не передбачає опису всієї множини властивостей, що є типовим для цього об'єкта, а лише таких, які визначають належність даного об'єкта до певного класу носіїв цієї якості. Наявність набору властивостей, що визначають якість, зумовлюють відокремленість об'єктів одного класу від інших у зовнішньому середовищі і виявляють їх однорідність. Стосовно професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи це передбачає визначальне її положення у межах родових і видових відносин, де означений феномен займає певне місце в загальному процесі розвитку.

Філософський сенс категорії «кількості» пов'язаний із визначенням законотворного розвитку будь-якого явища, що відбувається за рахунок кількісних змін у його властивостях. За законами діалектики, кожна якість, що виникла, починає розвиватись, множитись, утворюючи певну множину або клас. Вона тиражується, набуває нових ознак і властивостей у межах кількісних перетворень, зберігаючи при цьому свою якість. У контексті дослідження професійно-педагогічної культури вчителя категорія кількості дозволяє з'ясувати напрями й об'єктивні причини, що призвели до її

музыкального розвитку дошкільників. Поєднанню важно використовувати всі види музыкальної діяльності.

Восприятие – это отражение в коре головного мозга предметов и явлений, воздействующих на анализаторы человека. Восприятие всегда активный процесс, активная деятельность. Оно является первым этапом мыслительного процесса, следовательно предшествует и сопутствует всем видам музыкальной деятельности. Восприятие зависит от уровня музыкального и общего развития человека, от целенаправленного воспитания.

Восприятие музыки – ведущий вид музыкальной деятельности во всех возрастных периодах дошкольного детства. Слышать, воспринимать музыку – это значит различать ее характер, следить за развитием образа: сменой интонации, настроений. Известный музыкант-психолог Е. В. Назайкинский предлагает различать два термина: восприятие музыки и музыкальное восприятие – в зависимости от того, состоялось ли оно. Музыкальным восприятием он называет состоявшееся восприятие – прочувствованное и осмысленное. Важно формировать именно музыкальное восприятие. В противоположном случае музыка воспринимается как звуковые сигналы, как нечто слышимое и действующее на орган слуха.

Восприятие у ребенка и у взрослого в силу различного музыкального и жизненного опыта не одинаково. Восприятие музыки детьми раннего возраста отличается произвольным характером, эмоциональностью. Постепенно, с приобретением некоторого опыта, ребенок может воспринимать музыку более осмысленно, соотносить музыкальные звуки с жизненными явлениями, определять характер произведения. У детей старшего возраста с обогащением их жизненного опыта, опыта слушания музыки восприятие музыки рождает более разнообразные впечатления.

Вместе с тем качество восприятия музыки не связано только с возрастом. Незрелое восприятие отличается поверхностностью. Оно может быть и у взрослого человека. Качество восприятия во многом зависит от вкусов, интересов. Если человек рос в «немузыкальной» среде, у него зачастую формируется негативное отношение к «серьезной» музыке. Такая музыка не вызывает эмоционального отклика, если человек не привык сопереживать выраженным в ней чувствам с детства.

Детям, как правило, требуется несколько прослушиваний, что бы восприятие произведения стало более осмысленным, прочувствованным. Поэтому так необходимо развивать музыкальное восприятие дошкольников, тренировать его.

Знаменитый скрипач С. В. Стадлер однажды заметил: «Что бы понять прекрасную сказку на японском языке, надо хотя бы немного его знать». Как говорилось выше, усвоение любого языка начинается в раннем детстве. Музыкальный язык не является исключением.

Восприятие музыки осуществляется не только через слушание, но и через музыкальное исполнительство – пение, музыкально-ритмические движения, игру на музыкальных инструментах.

Музыкальное исполнительство – как к нему подойти? Для освоения различных видов исполнительской деятельности необходимо формировать у детей определенные навыки и умения. Некоторые из них осваиваются с легкостью, другие – с трудом. Самое главное в деле обучения игры на инструменте – делать это с доброжелательностью.

Если ребенок исполняет что-то перед другими – будь то пьеса, песня или танец – тренируются также и волевые качества, умение собираться в нужную минуту и делать что-то наилучшим образом.

Развитие музыкальных способностей, одна из главных задач музыкального воспитания детей. Важным для педагогики является вопрос о природе музыкальных способностей: представляют ли они собой врожденные свойства человека или развиваются в результате воздействия окружающей среды, воспитания и обучения.

Б. М. Теплов в своих работах дал всесторонний анализ проблемы развития музыкальных способностей. Он признает врожденными некоторые особенности, предрасположения человека, задатки. Но способности он рассматривает как продукт, создаваемый деятельностью, которая находится в постоянной динамике.

Деятельность – это активный процесс овладения общественным опытом, достижениями культуры. На протяжении своей жизни человек осваивает различные виды деятельности, в результате которых у него формируются психические качества и свойства личности. Некоторые из них приобретают особую значимость, протекают наиболее успешно. В избирательных отношениях, склонностях к определенным видам деятельности проявляются личностные качества человека. В деятельности совершенствуется восприятие, память, мышление, воображение, ощущение.

В процессе любой деятельности ребенок осваивает определенные действия, которые ведут к определенному внешнему результату, и внутренние, психические действия, которые составляют основу содержания психического развития (восприятие, мышление, воображение, память). Также и музыкальная деятельность состоит из многочисленных действий. Например, при усвоении песни ребенок внимательно слушает вступление к песни, старается вовремя начать ее, улавливает заданный темп, при ее исполнении отражает несложные оттенки, одновременно с своими сверстниками заканчивает исполнение. Как видим, действия могут быть внешними, предметными: ребенок поет, двигается, дирижирует, играет на инструменте и т.д., а так же внутренними: воспринимая музыку, он проникается ее эмоциональной настроенностью, сравнивает сольное и хоровое звучание, прислушивается к собственному пению. Если действие повторяется многократно, оно постепенно усваивается и переходит в навык. Совокупность этих навыков позволяет ребенку справиться затем с новыми, более сложными действиями.

В музыкальном воспитании детей выделяются следующие виды музыкальной деятельности: восприятие, исполнительства, творчество, музыкально-образовательная деятельность. Все они имеют свои разновидности. Так, восприятие музыки может существовать как самостоятельный вид деятельности, а может предшествовать и сопутствовать остальным видам. Исполнительство и творчество осуществляется в пении, музыкально-ритмических движениях и игре на музыкальных инструментах. Музыкально-образовательная деятельность включает в себя сведения общего характера в музыке как виде искусства, музыкальных жанрах, композиторах, музыкальных инструментах и т.д., а так же специальные знания о способах исполнительства. Каждый вид музыкальной деятельности, имея свои особенности, предполагает овладение детьми теми способами деятельности, без которых она не осуществима, и оказывает специфическое влияние на

виокремлення серед інших феноменів культури. Категорія кількості в онтологічному і гносеологічному планах наголошує на тому, що будь-яка якісна визначеність об'єкта не може бути визначеною раз і назавжди. В той момент, коли об'єкт набуває своєї якісної визначеності, тобто стає відокремленим від інших як цілісність, він започатковує власну кількість.

Зв'язок якості та кількості завдяки певній мети виявляє глухий або прогресивний шлях розвитку певного об'єкта. У контексті дослідження феномена професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи це дозволяє припустити, що в процесі розвитку означеного феномена є певна межа, за якою його подальше диференціювання на різноманітні форми втрачає сенс і закономірно призводить до руйнації, до виникнення у ньому передумов для створення і розвитку нової якості, тобто феномена, принципово відмінного від того, що існує.

У логіко-методологічному аналізі вкрай важливо, що означена закономірність пояснює, чому порушення міри призводить не просто до змін якості, а до протилежних результатів. Науковими дослідженнями доведено, що по різні боки міри відношення якості і кількості підкорюється різним - протилежним законам і перехід межі міри є підставою для створення нової якості. Тобто порушення межі міри призводить не до подальших кількісних змін якості, а до протилежних результатів – її руйнування: зв'язок якості та кількості завдяки певній мети виявляє регресивний або прогресивний шлях розвитку певного об'єкта.

Гносеологічний сенс закону перебігу якості в кількості і навпаки виявляється в тому, що будь-який визначений у власній якості об'єкт має сенс лише в тому випадку, коли взаємодіє з іншими якостями, зберігаючи свою визначеність. Усталеність є ознакою здатності об'єкта протидіяти зовнішнім впливам, зберігаючи свої визначальні властивості й характеристики якості. Через поняття усталеності виявляється внутрішня активність об'єкта, спрямована на збереження наявної якості, його зрілість. Порушення здатності об'єкта протидіяти зовнішнім впливам, що відбувається за рахунок надмірного кількісного перетворення, накопичення, можливостей у прояві властивостей якості, призводить до втрати рівноваги між ними, неусталеності їх взаємозв'язку і взаємообумовленості, що кінець-кінцем розхитує і порушує їх цілісність. Цей момент започатковує народження нової якості, нового за своїми властивостями об'єкта.

У філософському сенсі неусталеність, на відміну від усталеності, характеризує готовність об'єкта при відповідних зовнішніх впливах перейти в нову якість. Відносно професійно-педагогічної культури вчителів початкових класів означена закономірність привертає увагу до виявлення моментів, що характеризують її теперішній стан з точки зору обставин, які підтримують його і сприяють подальшому розвитку. За логікою якісно-кількісного відношення можна прогнозувати, що феномен професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи має набутися певного розмаїття у формах свого прояву. Проте є певна межа, за якою розвиток цього феномена, приведе до створення нового, відмінного від досліджуваного. Кількісні перетворення у феномені професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи дозволяють виявити умови її існування у якісній спорідненості, єдності. Вони ж дозволяють встановити тенденції, завдяки яким цілісна за своєю якістю професійно-педагогічна культура вчителів початкової школи закономірно може стати джерелом створення нової якості, нового феномена.

Наступні категорії, якими визначається обрана нами логіка дослідження професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи – це категорії сутності та існування. Звертаючись до аналізу професійно-педагогічної культури крізь призму означених категорій, ми виходили з того, що якісно-кількісні перетворення констатують зовнішні ознаки, властивості, за якими цей феномен відокремлює себе від інших і зберігає свою якісну визначеність, вони характеризують його в контексті незмінності у просторі (було-є-буде). Категорії сутності та існування переводять аналіз досліджуваного явища із зовнішнього у внутрішній план, у простір часових вимірів (раніше-водночас-пізніше). Філософи підкреслюють, що аналіз сутності спрямований на визначення внутрішніх властивостей феномена, їх зв'язків і відношення, які забезпечують його типовість, незважаючи на відмінності у формах і способах прояву. Отже, аналіз сутності спрямований на виявлення у феномені професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи внутрішніх властивостей, що зумовлюють усталеність її прояву за різних зовнішніх обставин. Категорія існування констатує конкретні форми, через які сутність реально проявляє себе. Вона переводить аналіз і обґрунтування професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи в іншу площину, а саме як явища, створеного і притаманного всім педагогам, що працюють у початковій школі.

Проведення аналізу феномена професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи у категоріях сутності та існування потребує уточнення понять «властивість», «функція», «відношення». У низці цих понять відношення констатує момент зв'язку, взаємодії двох або більшої кількості речей, об'єктів, включених у сферу аналізу. Відношення є логічною категорією, що формально і тому абстрактно виділяє факт зв'язку між різними якостями, воно є тим середовищем, у якому ці якості відтворюють, реалізують себе. Отже, відношення є моментом наукового аналізу, логічною операцією, що використовується для ствердження факту існування певної якості, моменту прояву її об'єктивної сутності.

Відомо, що властивість є внутрішньою характеристикою якостей. Саме наявність певних властивостей, їх сукупність зумовлюють функціонування якості як цілісності. Втрата властивостей закономірно веде до зміни якостей. Отже, властивість – це сукупність домінуючих ознак, завдяки яким якість набуває можливості існувати як усталена цілісність і виявляти себе в такій формі поряд з іншими цілісностями. На відміну від властивості, функція констатує момент прояву якості відносно зовнішнього середовища. Перебіг від властивостей до функцій є характеристикою якості в системі «буття для себе» до «буття для інших». У філософському сенсі функція або функціональний аналіз якості виявляє доцільність, ефективність її існування відносно інших якостей, які знаходяться в її оточенні, поза межі її власної якісної визначеності. На відміну від властивості, що визначає усталеність стану якості, функції виявляють простір, де означена усталеність взаємодіє з іншими ефективно.

Зауважимо, що означені категорії характеризують загальну логіку дослідження професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи, послідовність аналізу педагогічної реальності, в межах якої цей феномен виявляється. Проте вони не визначають загального методологічного принципу, з позиції якого будуть розглядатись явища і процеси, що спостерігалися. Конкретизувати такий принцип необхідно, оскільки в педагогічних дослідженнях чітко виявляються два основних принципи або підходи в

Музыкальное развитие оказывает ничем не заменимое воздействие на общее развитие: формируется эмоциональная сфера, совершенствуется мышление, воспитывается чуткость к красоте в искусстве и жизни. Музыка развивает ребенка и умственно, и эмоционально. Ребенок познает эталоны красоты. Беседы о музыке имеют познавательное значение, что включает характеристику эмоционально-образного содержания, следовательно, словарь детей обогащается образными словами и выражениями. Что еще может повлиять на общее развитие ребёнка? Умение воспроизвести звук определенной высоты и длительности, напеть несложную мелодию, повторить за учителем простой ритмический рисунок, сопоставить похожие мелодии и прочее – все это также предполагает определенные умственные усилия.

Как уже было сказано, музыка развивает эмоциональную сферу. Эмоциональная отзывчивость на музыку – одна из важнейших музыкальных способностей. Она связана с развитием эмоциональной отзывчивости и в жизни, с воспитанием таких качеств личности, как доброта, умение сочувствовать другому человеку.

Порой дети, все «мотающие на ус», слышат взрослые разговоры: «Отдаем его в музыкальную школу, лишь бы по улице не бегал».

Тут же в его голове возникает неприятие этой самой «музыкальной школы», т.к. по всему видно, что из-за неё он гулять на улице больше не будет! Казалось бы, действие родителей – приобщение ребенка к музыке – имеет только положительную сторону. Но подать его можно по-разному.

Очень важно объяснить ребенку вначале: почему именно нужно учиться музыке, получать знания. Далеко не каждый педагог начинает свое общение с ребенком с объяснения того, что музыкальное образование (ровно как и эстетическое образование вообще) делает жизнь человека интересной, более полной, расширяют границы доступного ему мира. Доступного не в плане – «взять и съесть», а в плане – «понять».

Родителям, дети которых учатся в музыкальной школе, задавали вопрос: для чего вашему ребенку музыка? Отвечали по-разному: чтобы стал музыкантом; чтобы умел на каком-нибудь инструменте играть; чтобы полюбил музыку; для общего развития. А один папа сказал: чтобы не рос злым. Этот ответ кажется особенно важным: задача музыкального воспитания не столько в обучении музыке, сколько в воздействии через музыку на духовный мир ребенка.

Вообще родители по-разному относятся к музыкальному образованию. И вот почему. Если при словах «музыкальное обучение» вы вспоминаете свои детские страдания, когда родители из-под палки загоняли вас в музыкальную школу, то наверняка вы не захотите повторения этого негативного опыта для вашего ребенка. Но учиться музыке можно совсем по-другому – легко, весело и непринужденно.

Даже если ребенок не станет профессиональным музыкантом, он сможет подобрать на слух любимую мелодию, сыграть по нотам песню, которая ему понравилась, и его не надо будет насильно усаживать за инструмент. Он будет подходить к нему сам, испытывая радость от музицирования. Занятие музыкой – это еще и постоянная тренировка внимания. Корректируется нервная система, подвижные дети становятся более усидчивыми, а рассеянные – более собранными.

УДК 78:159.9:786.2.071.5

РАЗВИТИЕ МУЗЫКАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИГРЕ НА ФОРТЕПИАНО В ДМШ

*Соколик Оксана Васильевна, старший преподаватель
заведующая фортепианным отделом
Ялтинской музыкальной школы им. А. А. Спендиарова*

Постановка проблемы. Всё большую актуальность и практическую значимость приобретают вопросы приобщения дошкольников к творческой деятельности на всех стадиях обучения и воспитания, важным звеном которого является развитие музыкального мышления подрастающей личности.

Музыкальное воспитание необходимо начинать в дошкольном возрасте. Отсутствие полноценных музыкальных впечатлений в детстве с трудом восполняемо впоследствии. Человек с детства окружен звуками, восприятие окружающего мира идет не только через осязание, вкус, запах и т.д., но и в первую очередь через слух. Развивая слух, мы помогаем одновременно развивать и остальные способности. Чем раньше родители начинают задумываться о том, что надо развивать музыкальное мышление ребенка, тем лучше.

Цель статьи – понимание воздействия музыки как самого действенного средства развития музыкального мышления дошкольников в процессе обучения игре на фортепиано в ДМШ.

Изложение основного материала. Обладая большой силой эмоционального воздействия, музыкальное искусство воспитывает чувства человека, формирует вкусы, развивает мышление. Музыка имеет сходную с речью интонационную природу. Многие музыкальные инструменты (виолончель, скрипка, фортепиано, фагот, тромбон и др.) по своему тембру напоминают человеческий голос. Ребенок должен иметь возможность приобрести опыт восприятия музыкальных инструментов разного тембра, поэтому нет более правильного помощника в этом чем симфонический оркестр. Подобно процессу овладения речью, для которой необходима речевая среда, для изучения музыки нужно привыкнуть к разным музыкальным интонациям.

Некоторые преподаватели иностранного языка ограничиваются изложением грамматических правил, учат отдельные слова и конструкции наизусть, заставляют прописывать слова по несколько строчек, при этом спустя несколько лет родители удивляются, почему ребенок, постоянно выполняющий задания, до сих пор не разговаривает свободно на иностранном языке.

Безусловно, эти элементы должны присутствовать, но ни в коем случае они не могут заменить живое общение, а так называемый «языковой барьер» многие так и не преодолевают. Точно так же в музыке. Можно много говорить с ребенком о красоте музыки, но не дав ему услышать все слова будут потрачены впустую. Задача педагога на музыкальных уроках – в первую очередь научить слушать и слышать.

Если ребенок попадает в определенную социальную изоляцию, происходит задержка умственного развития. А те дети, которым пели колыбельные, читали сказки – имеют гораздо больший творческий, креативный потенциал.

інтерпретації отриманих даних. Перший, найбільш поширений, базується на елементному або структурному підході. Головна мета його полягає у визначенні в об'єкті дослідження найпростіших і невідлужимих структурних одиниць. При цьому припускається, що властивості означеного об'єкта як цілого породжуються сумою, механічним складанням властивостей його елементів, що логічно приводить до висновків, згідно яких зміни властивостей самого об'єкта пояснюються змінами властивостей його елементів. Другий принцип також спрямований на дослідження об'єкта через відношення цілого і елементів. Але його головне припущення, головна ідея полягає у тому, що властивості цілого не є породженням суми властивостей його елементів. Принцип цілісності і системний підхід, що його реалізує, базуються на тезі, що властивості цілого в його реальному існуванні можуть бути відсутніми у його елементів. Ці властивості виникають у результаті складної взаємодії структурних елементів, у процесі якої одні властивості змінюються, інші – втрачаються, утворюючи при цьому нові, що виявляють себе як якості цілого (Е. Юдин [9]).

І.Блауберг, Е.Юдин та інші філософи зазначають, що принцип цілісності в дослідженні соціальних процесів і явищ дозволяє пояснити особливості становлення нової цілісності, що відбувається у надрах старої [4, 518]. За теорією системного підходу джерелом цілісності є не простий і абстрактний елемент, який у процесі розвитку набуває рис складного і конкретного, а різноманітні тенденції розвитку багатьох елементів. Коли вони набувають усталеного характеру і спрямованості, виникає цілісність з ознаками і властивостями нової якості. Отже, цілісність є кінцевою характеристикою певної якості, що виявляє себе в замкненості, відокремленості відносно інших. За теорією систем і системного підходу тільки завдяки власній цілісності будь-які матеріальні об'єкти набувають здатності виявляти себе однією і тією самою якістю в усіх відношеннях і зв'язках, утворювати єдність у всій множині форм існування.

Висновки. Отже використання принципу цілісності для опису і обґрунтування сутності професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи дозволяє схарактеризувати її як феномен, що не народжується як результат механічного накопичення певної суми знань, умінь і навичок і формально засвідчує про рівень їх досконалого використання. Професійно-педагогічна культура вчителя початкової школи – це принципово інший за своєю природою феномен, цілісність якого вимагає свого спеціального аналізу і доказу. І цим вона відрізняється від компетентності, педагогічної майстерності, професіоналізму тощо.

На завершення треба підкреслити, що зміст категорій, які обрано для обґрунтування професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи як самостійного явища, визначають методологічну базу дослідження, постанову і послідовність вирішуваних завдань. Проте вони не вичерпують усієї повноти науково-теоретичного і методологічного осмислення означеного феномена. Вони лише вказують на ті плани його буття (онтологію), якими обмежується запропоноване дослідження.

Перспективи. Проведене дослідження показало важливе значення в практиці сучасної вищої школи, але не вичерпує змісту проблеми, що вивчається. Ця робота вимагає подальшого дослідження, яке полягатиме у розгляді особливостей змісту і методу пізнання професійно-педагогічної культури в контексті практико-орієнтованого підходу.

Резюме. У статті обґрунтовано поняття «професійно-педагогічна культура вчителя початкової школи» як самостійне явище, визначено особливості професійно-педагогічної культури в контексті практико-орієнтованого підходу. **Ключові слова:** культура вчителя, професійно-педагогічна культура вчителя початкової школи.

Резюме. В статье обосновано термин «профессионально-педагогическая культура учителя начальной школы» как самостоятельное явление, определены особенности содержания и метода познания профессионально-педагогической культуры в контексте практико-ориентированного подхода. **Ключевые слова:** культура учителя, профессионально-педагогическая культура учителя начальных классов.

Summary. In the article grounded concept «professionally pedagogical culture of teacher of initial school» as independent phenomenon, the features of professionally-pedagogical culture are certain in the context of the praktiko-oriented approach. **Keywords:** culture of teacher, professional-pedagogical culture of teacher of initial classes.

Література

1. Брудный А. А. Психологическая герменевтика. / А.А. Брудный – М.: Изд-во МГУ, 1998. – 324 с.
2. Вадимовский И. П. Становлення і розвиток педагогічної освіти в Центральній і Східній Україні (1802-1866 рр): Дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / І.П. Вадимовський / Полтавський держ. педагогічний ун-т ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 2002. – 203 с. – Бібліогр.: с. 171-203.
3. Валиахметова Н. Р. Развитие профессионально-педагогического образования учителя начальной школы в России конца XIX – начала XX века: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: 13.00.01. – общая педагогика и история педагогики / Н.Р. Валиахметова – М., 2004. – 17с.
4. Василюк Ф. Е. Психология переживания: Анализ преодоления критических ситуаций. / Ф.Е. Василюк – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 199с.
5. Вонсович В. П. Підвищення ефективності внутрішнього контролю знань майбутніх вчителів початкової школи (на матеріалі теорії освіти і навчання): Дис. канд. пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / В.П. Вонсович / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 1997. – 213с.
6. Головна Е. В. Оптимизация процесса формирования личности студента в системе подготовки учителей начальных классов: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: 13.00.08. – дошкольная педагогика / Е.В. Головна – М., РГБ, 2005. – 21 с.
7. Коган Л. Н. Теория культуры. / Л. Н. Коган – Екатеринбург, 1993. – 256 с.
8. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д.А. Леонтьев. – М.: Смысл, 1999.–487 с.
9. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности / Э. Г. Юдин — М.: Наука, 1978.–391 с.

Подано до редакції 08.05.2011

виступати у ролі акомпаніатора, добре читати з аркушу, вміти підбирати на слух і т. д.), знати і використовувати на практиці досягнення передової музично-педагогічної думки та методики індивідуального навчання, використовувати різні види музичної діяльності задля формування у школярів інтересу до музичного мистецтва і потреби у спілкуванні з ним. Таким чином, фортепіанна підготовка, як різновид інструментальної, займає особливе місце у фаховій підготовці вчителя музики, вся практична діяльність якого пов'язана з інструментом, вимагає відповідних виконавських навичок, вміння самостійно проникати у зміст твору і творчо доносити його до учнів.

Резюме. Стаття “Роль музично-інструментальної підготовки у фаховій підготовці майбутніх вчителів музики” присвячена актуальній проблемі визначення місця, ролі, мети і завдань музично-інструментальної підготовки у фаховій підготовці майбутніх вчителів музики, що здійснюється переважно у процесі опанування практичного курсу “Основний музичний інструмент”. **Ключові слова:** фахова підготовка, вчитель музики, фортепіано.

Резюме. Статья “Роль музыкально-инструментальной подготовки в специальной подготовке будущих учителей музыки” посвящена актуальной проблеме определения места, роли, цели и задач музыкально-инструментальной подготовки в специальной подготовке будущих учителей музыки, которая осуществляется преимущественно в процессе освоения практического курса “Основной музыкальный инструмент”. **Ключевые слова:** специальная подготовка, учитель музыки, фортепиано.

Resume. The article “The role of music and instrumental training in special training for future music teachers” is devoted to the urgent problem of defining the place, role, goals and objectives of music and instrumental training in special training for future music teachers, which occurs mainly in the completion of a practical course “The main musical instrument”. **Keywords:** special training, a music teacher, piano.

Література

1. Арчажникова Л. Г. Формирование профессиональных качеств учителя музыки в процессе инструментальной подготовки. В оп.: Профессиональная направленность музыкального образования в педагогическом вузе / Л. Г. Арчажникова. Вып.1. – М.: Просвещение, 1987. – 145 с.
2. Маруфенко О. В. Формування вокально-слухових навичок майбутнього вчителя музики: автореф. ... дис. канд. пед. наук / О. В. Маруфенко. – К., 2006. – 20 с.
3. Ражников В. Г. Три принципа новой педагогики в музыкальном обучении / В. Г. Ражников // Вопросы психологии. – 1988. – № 1. – С. 34-39.
4. Смирнова Л. А. Принципы отбора учебного материала для профессиональной подготовки учителя музыки: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. А. Смирнова. – М., 1991. – 19 с.
5. Тарарак Н. Г. Міжпредметні зв'язки вокально-хорових дисциплін у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Н. Г. Тарарак. – Харків, 2008. – 20 с.

Подано до редакції 06.05.2011

музичний інструмент (фортепіано)". Практика показує, що володіння інструментом є необхідною умовою для здійснення вчителем музики його професійної діяльності на високому рівні. Під час уроку вчителю доводиться не лише виконувати сольні твори чи їх фрагменти, а й виконувати роль акомпаніатора під час хорового співу, диригувати однією рукою, грати партитуру. Володіння фортепіано сприяє підвищенню рівня музично-естетичної підготовки, розвиває художній смак, розширює музичний кругозір, створює умови для більш глибокого вивчення музичної літератури. В процесі оволодіння інструментом формуються естетичні смаки і переконання, професійна майстерність майбутнього вчителя, вдосконалюється його виконавська культура, конкретизуються музично-теоретичні знання, розвиваються особистісні якості". Для виконання цих завдань Л. Г. Арчажникова рекомендує використовувати при підготовці майбутніх вчителів музики такі методичні прийоми:

- 1) вивчення різноманітних спеціальних програм;
- 2) знайомство з різними стилями і формами фортепіанного письма, виховання вміння розкривати художній образ твору на основі опрацювання нотного тексту та власного виконавського досвіду;
- 3) виховання навичок самостійної роботи над музичним твором;
- 4) робота над шкільним репертуаром зі слухання музики [1].

Говорячи про фортепіанну підготовку майбутніх вчителів музики не можна оминати важливого і нічим незамінного елементу цієї підготовки – музичного твору. Цікавою з цього приводу є думка В. Г. Ражникова. Вчений наголошує, що не дивлячись на те, що головна увага викладача у фортепіанних класах педагогічних вузів має бути спрямована на особистість студента, значення музичного твору у фортепіанній педагогіці завжди залишатиметься суттєвим не лише тому, що це матеріал, на базі і з допомогою якого проходить процес виховання вчителя-музиканта, а і тому, що саме музичні твори згодом стануть для вчителя музики у школі головним засобом вирішення виховних завдань [3].

Л. А. Смірнова наголошує, що необхідними і основоположними принципами відбору навчального матеріалу у музично-виконавському курсі "Основний музичний інструмент (фортепіано)" є принципи системності, історизму, всебічності розгляду навчального процесу, взаємозв'язку історичного та логічного підходу в інтерпретації системи наукових знань, інтелектуалізація змісту навчання. На основі цих принципів дослідниця виокремлює 3 основних аспекти у вивченні навчального матеріалу у класі фортепіано: історичний, стильовий та жанровий [4].

Основною формою роботи з курсу "Основний музичний інструмент (фортепіано)" є індивідуальне заняття. З цього приводу Л. Г. Арчажникова зазначає: "...Основною формою навчальної і виховної роботи у класі фортепіано є індивідуальне заняття. Специфіка побудови індивідуальних занять створює всі умови для всебічного вивчення психологічних особливостей кожного студента, а відповідно до цього, для здійснення диференційованого підходу у навчанні. Кожне індивідуальне заняття включає в себе виконання ряду завдань, що спрямовані на формування цілісної особистості вчителя музики" [1].

Висновки. Отже, головною метою музично-інструментальної підготовки майбутніх вчителів музики є підготовка всебічно розвиненої особистості, що здатна професійно володіти музичним інструментом (виконувати сольні твори,

УДК 159.923.2

ВПЛИВ РОЗВИТКУ РЕФЛЕКСІЙ НА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

*Світлана Сильверстівна Доскач, кандидат психологічних наук
Чернівецький національний університет
ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці*

Постановка проблеми. У зв'язку з вирішенням завдань реалізації ідеї створення національної системи соціально-психологічної служби актуальною є підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі практичної психології. Характерним для сьогодення є підвищена цікавість до психології, а також соціальної значущості професії практичного психолога, стрімке зростання її популярності та розширення сфери застосування.

Водночас розвиток мережі психологічних послуг гальмується недостатнім досвідом цільової підготовки спеціалістів цієї сфери, технологіями навчально-виховного процесу у ВНЗ, переважно зорієтованими на підготовку психологів як дослідників та викладачів. У зв'язку з цим особливої уваги набуває феномен особистісного становлення майбутнього фахівця ще на етапі вузівської підготовки майбутніх практичних психологів.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання про особистісні та професійні властивості практичного психолога досліджувались вченими: Г. Абрамовою, О. Г. Асмоловим, О. Бондаренко, Є. Клімовим, Н. Пов'якель, О. Санніковою, Т. Шевченко.

Особливості акмеологічного підходу до становлення особистості професіонала розглядали Н. Кузьміна, Л. Мітіна, О. Реан.

Зокрема концептуальні засади дослідження професійної підготовки психолога досліджували О. Бондаренко, Л. Долинська, В. Панок, Н. Чепелева, Т. Яценко. Зокрема, В. Панок стверджує, що достатній рівень професійної підготовки майбутнього фахівця може бути забезпечений лише за умови розвитку його особистісних якостей [3]. Це система цінностей, психологічна культура, самосвідомість, соціально-перцептивний інтелект тощо.

В. Семиченко, І. Семенов, С. Степанов розглядали рефлексію як регулятора життєвого становлення особистості.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування впливу розвитку рефлексії на особистісне становлення майбутніх практичних психологів на вузівському етапі їх підготовки.

Виклад основного матеріалу. Поряд із світоглядною та професійною підготовкою майбутніх фахівців особливого значення набуває розвиток рефлексії як особистісного утворення. Проблема професійного становлення особистості майбутнього практичного психолога підкреслює провідну роль самопізнання у цьому процесі, наголошуючи, що саме активна рефлексія дає змогу зробити професійне становлення активним, творчим й особистісно значущим процесом.

Особистісна рефлексія передбачає самоаналіз, дослідження людиною свого внутрішнього світу й поведінки. Її розвиток впливає на становлення людини як учасника соціальної взаємодії. У результаті такого дослідницького процесу людина усвідомлює себе по-іншому, оскільки співвідношення власних почуттів і переживань з почуттями і переживаннями іншої людини, аналіз і розуміння своєї поведінки дозволяє їй побачити ситуацію і себе в ній з іншого

боку, що сприяє більш адекватній оцінці власної поведінки [6, с.120-139].

У сучасній психології рефлексія досить активно теоретично й експериментально вивчається, проводиться аналіз ролі рефлексії у спілкуванні, науковому пізнанні, навчанні, у розвитку самосвідомості тощо. Особливий інтерес останнім часом викликає феномен професійної рефлексії, її місце в різних видах професійного мислення і діяльності та взаємозв'язок з професійною майстерністю [5, 7].

Професійна рефлексія психолога-практика спрямована на свідоме ставлення до себе, як професіонала; пізнання власних дій, поведінки, іміджу та прогнозування наслідків впливу; усвідомлення змісту запиту клієнта; його істотності та глибинного змісту; розкриття змісту ситуації клієнта та можливих засобів її розвитку; моделювання наслідків і прогнозування дій клієнта тощо [3, с. 4-5].

Одним із основних механізмів самопізнання особистості, свого внутрішнього світу є особова рефлексія. На відміну від логічної рефлексії, спрямованої на вирішення завдань, особова розуміється як пізнання себе, як особливий дослідницький акт, під час якого людина досліджує не тільки власний внутрішній світ, але й себе як дослідника [7]. Феноменом особової рефлексії є очікування рефлексій, під якими розуміють уявлення людини про те, що про неї думають оточуючі – найближче коло спілкування, а також інші люди.

Важливою складовою особистісної рефлексії є соціальна рефлексія як механізм самосвідомості, акт дослідження свого внутрішнього світу й поведінки у зв'язку з соціальними очікуваннями. Особистість визначається стосовно конкретних явищ, сфер діяльності, окремих людей і соціальних груп, норм і правил, цінностей тощо. Саме цінності розкривають способи бачення світу, є світоглядними, ідеологічними орієнтирами, відіграють суттєву спонукальну роль у життєтворчості. Зіставлення себе зі світом є життєвим самовизначенням особистості. Рефлексія є порівняльно-оцінюючим механізмом [6, с.123].

Соціальна рефлексія пов'язана з проблемою професійного самовизначення, професійного самоусвідомлення. Характерною для сучасної ситуації на ринку праці є криза професійної ідентичності, що обумовлено рядом причин: неспроможністю сучасної молоді бути вповні суб'єктом власного професійного і життєвого становлення, відсутністю справжньої професійної самоідентичності, яка забезпечує «вживання» особистості у професію. Розв'язання цієї проблеми може бути забезпечено завдяки зрілій самосвідомості й позитивній рефлексивності особистості (7, с.80).

Розвинена рефлексивність формує у студентів навчально-професійні інтереси, цілі, очікування, дії, досягнення, результати, якості, які складають потенціал професіонала, цінності майбутньої професійної діяльності тощо (7, с.81).

Якісний аналіз розвитку рефлексії можна простежити на прикладі опису вікових змін [2]. В основу якого покладено утворення очікувань рефлексій:

1) аналіз рефлексії торкається окремих вчинків дитини (9-12 років), причому навіть в такій формі вона виявляється лише у незначній кількості дітей. 2) аналіз рефлексії торкається характеру самої людини, починаючи з 12-13 років. Підліток прагне до аналізу рефлексії через дослідження свого характеру, помічає особливість своєї особистості. 3) аналіз рефлексії відбувається з само пристрасно. У підлітка виникає критичне ставлення до

тих студентів, основним інструментом яких є баян (акордеон), гітара чи скрипка фортепіано є додатковим інструментом.

Таким чином, незалежно від того, який саме музичний інструмент для того чи іншого студента є основним, всі майбутні вчителі музики отримують фортепіанну підготовку. І це не дивно, адже саме фортепіано є загальноновизнаним універсальним інструментом і володіє найбільшим звуковим діапазоном – понад 7 октав. До того ж, у більшості загальноосвітніх шкіл у класі, де проходять уроки музики зазвичай є фортепіано, чого не можна сказати про інші інструменти. Також варто зауважити, що під час проведення уроку музики вчителю постійно необхідно виконувати ті чи інші твори (або їх фрагменти) на інструменті і, у разі потреби, одночасно з виконанням, наприклад, мелодії, диригувати однією рукою. У випадку з гітарою, баяном чи скрипкою одночасне виконання навіть простої мелодії і диригування є фізично неможливим (у випадку зі скрипкою неможливим буде також і проспівування вчителем мелодії, що ще більше ускладнить процес). До того ж, вчителю музики часто доводиться виконувати уривки з опер, балетів, симфоній – тобто творів, які були написані для ансамблю, оркестру, оркестру з хором та ін. Зробити він це може, користуючись обробками цих творів. А от кількість обробок для фортепіано значно більша, ніж для інших інструментів.

Реальне звучання твору композитора, що об'єктивно існує у вигляді нотного запису, можливе лише у процесі його художньої інтерпретації виконавцем. Цим визначається значення музичного виконавства взагалі та виконавської діяльності вчителя музики зокрема. Вищі педагогічні навчальні заклади, де проходять професійну підготовку майбутні вчителі музики не готують музикантів концертно-виконавського профілю, однак виконавство є складовою частиною творчої діяльності студентів як під час навчання, так і під час майбутньої професійної діяльності. Зміст, рівень сформованості та характер окремих умінь і навичок у цій області визначаються метою і формами музичного виконавства в умовах загальноосвітньої школи.

Фортепіанна підготовка, як складова інструментальної, займає особливе місце у професійно-педагогічній підготовці вчителя музики, вся практична діяльність якого пов'язана з інструментом, вимагає відповідних виконавських навичок, вміння самостійно проникати у зміст твору і творчо доносити його до учнів. Виконавська майстерність залежить від професійної спрямованості підготовки і виявляється у єдності загальнопедагогічного і виконавського факторів діяльності студентів у навчанні.

Л. А. Смірнова виокремлює такі завдання, що вирішує курс “Основний музичний інструмент (фортепіано)” у загальній професійній підготовці майбутніх вчителів музики:

- 1) формування діалектичного мислення, наукового світогляду, гуманістичних ідеалів і переконань;
- 2) розвиток музичного мислення, музично-слухових уявлень, пізнавальних інтересів, навичок емоційного сприйняття музики та її емоційної інтерпретації;
- 3) формування виконавських умінь і навичок, піаністичної майстерності;
- 4) формування дослідницьких умінь і навичок, навичок самостійної роботи, творчої активності;
- 5) підготовка до педагогічної практики та самостійної роботи у загальноосвітній школі [4].

Л. Г. Арчажникова у своїх працях зазначає: “...Найважливіша роль у підготовці висококваліфікованого вчителя музики належить курсу “Основний

усвідомити структурну будову музичних творів, засвоїти значний комплекс знаків та позначень, що використовуються у нотному тексті. Окрім того, вивчення таких дисциплін як сольфеджіо, гармонія, поліфонія необхідне для розвитку мелодичного та гармонічного слуху – тобто для професійних навичок.

Вокальна підготовка майбутніх вчителів музики як складова фахової у науковій літературі розглядається як процес, спрямований на максимальний розвиток здатності студентів до глибокого усвідомлення змісту музичних образів та втілення їх у досконалії співацько-виконавській формі. За словами О. В. Маруфенко специфіка вокальної підготовки вчителя музики передбачає акцентування уваги саме на педагогічній спрямованості вокального навчання студентів. Зміст їх вокальної підготовки, на думку дослідниці, зумовлено метою та завданнями, які відповідають майбутній практичній педагогічній діяльності з формування вокальної культури школярів. Дана цільова установка передбачає здобуття майбутніми вчителями музики теоретичних знань та практичних навичок, пов'язаних з вокально-педагогічною діяльністю; розуміння сутності процесу голосоутворення та його вікової специфіки; свідоме володіння навичками діагностування та корекції співацького процесу школярів [2].

Окрім індивідуальних занять з постановки голосу майбутні вчителі музики систематично займаються у хоровому класі. Процес їхньої професійної підготовки у хорі сприятиме:

- 1) формуванню гармонійно розвиненої особистості;
- 2) створенню умов для розкриття і розвитку творчого потенціалу кожного студента та його подальшої самореалізації;
- 3) підготовці до організації та проведення вокально-хорової діяльності у класній та позакласній роботі;
- 4) розвитку у студентів професійних вмінь та навичок співу у хорі;
- 5) вихованню у студентів професійних навичок керування хоровим колективом на основі оволодіння методами роботи з хором, дидактичними принципами і знанням психофізіологічного процесу співацької діяльності;
- 6) вивченню кращих зразків хорового мистецтва, які будуть сприяти музичному, художньому та естетичному вихованню студентів.

Особливої уваги у фаховій підготовці майбутніх вчителів музики заслуговує інструментальна підготовка. Інструментальна підготовка майбутніх вчителів музики передбачає, окрім усього іншого, опанування студентами вмінням добре грати на музичному інструменті. Оскільки провідною навчальною дисципліною даного блоку фахової підготовки є курс “Основний музичний інструмент” (у більшості випадків – фортепіано), ми вважаємо за необхідне визначити:

- 1) місце і роль курсу “Основний музичний інструмент (фортепіано)” у фаховій підготовці майбутніх вчителів музики;
- 2) мету і завдання курсу “Основний музичний інструмент (фортепіано)”;
- 3) принципи відбору навчального матеріалу у фортепіанній підготовці майбутніх вчителів музики.

Як ми вже зазначали вище, провідною навчальною дисципліною інструментального блоку фахової підготовки майбутніх вчителів музики є курс “Основний музичний інструмент”. Також у навчальному плані наявні й такі дисципліни як “Додатковий музичний інструмент” та “Акомпанемент”. У якості основного інструменту у більшості випадків виступає фортепіано, а для

себе, внаслідок чого, ним виявляються власні негативні риси характеру, виникають афектні переживання з приводу власних негативних рис (13-14 років). 4) аналіз рефлексії торкається характеру людини, особливостей спілкування (15-16 років). При цьому самокритичність відходить на задній план, ставлення до себе набуває спокійного, доброзичливого характеру. Різні складнощі у відносинах пояснюються нерозумінням оточуючих.

При переході від підліткового до раннього юнацького віку особова рефлексія втрачає афектну забарвленість по відношенню до «я» людини і набуває спокійного емоційного фону.

Глибина та інтенсивність юнацької рефлексії залежать від багатьох соціальних (соціальне походження і середовище, рівень освіти), індивідуально-типологічних (ступінь інтраверсії-екстраверсії) та біографічних (умови сімейного виховання, стосунки з однолітками, характер читання) чинників, співвідношення яких ще недостатньо вивчено.

Через рефлексію формується професійна ідентифікація – це необхідна умова професійної самосвідомості особистості. Вона передбачає прийняття провідних професійних ролей, цінностей та норм, котрі спонукають особистість до ефективної практичної діяльності (3, с.244). Тобто процес в ході якого особистість стає суб'єктом професійної діяльності передбачає появу особливостей розвитку та характеру зв'язків значущих рефлексивних компонентів у професійному становленні практичних психологів

Саме професійне становлення особистості розглядають як вагомий складник загального розвитку особистості та її життєдіяльності. Він пов'язаний з індивідуальною неповторністю особистості, яка займається професійною діяльністю [6].

Тому оптимальною може бути така система підготовки, у рамках якої створюються умови професійної самоідентифікації студента. Під професійно самоідентифікацією розуміється таке оволодіння знаннями, навичками та вміннями, за якого відбуваються самодіагностика, самопізнання, застосування до себе тих чи інших вимог до професії, створюються можливості вибору найбільш відповідних індивідуальним особливостям кожного студента [3, с.217].

Формування професійної самоідентифікації психолога передбачає усвідомлення ним своєї соціальної ролі, розуміння очікувань соціуму щодо його професійних функцій та результативності роботи. Саме тому формування позитивної мотивації оволодіння професією психолога, усвідомлення необхідності самопізнання може допомогти студентам у визначенні життєвих цілей, пошуку шляхів їх реалізації. Несформована професійна ідентифікація – навіть при високому рівні теоретичної підготовки й відпрацьованих практичних умінь – не дає змогу фахівцеві впевнено почувати себе у процесі виконання своїх функцій, викликаючи до дії механізми психологічного захисту, які відчутно заважають справі [3, с.244].

Характерною для сучасної ситуації на ринку праці є криза професійної ідентичності, що обумовлено наступними причинами: неспроможністю сучасної молоді бути повною мірою суб'єктом власного професійного і життєвого становлення, відсутністю справжньої професійної самоідентичності, яка забезпечує «вживання» особистості з професією. Розв'язання цієї проблеми може бути забезпечено завдяки зрілій самосвідомості й позитивній рефлексивності особистості [1, с.80].

Висновки. Успіх професійної діяльності практичного психолога залежить

від його особистісних властивостей, а саме від його уміння рефлексувати. Важливою складовою особової рефлексії є соціальна рефлексія, яка впливає на процес професійного самовизначення і професійного самоусвідомлення. Професійна рефлексія втілюється у різних видах професійного мислення і діяльності, вона взаємопов'язана з професійною майстерністю і виникненням почуття професійної ідентичності. Процес формування професійної самоідентифікації практикуючого психолога полягає в оволодінні знаннями, вміннями і навичками, завдяки якому відбувається самодіагностика, самопізнання, застосування до себе тих чи інших вимог до професії, що впливатиме на високу результативність у роботі.

Резюме. У статті подано аналіз розвитку рефлексії у майбутніх практичних психологів як особистісного творення. Розкрито зміст і механізми цього феномена і його роль у самопізнанні особистості. Охарактеризовано особову та її складову – соціальну рефлексії. Визначено їх вплив на усвідомлення особистістю своєї соціальної ролі, розуміння очікувань соціуму щодо його професійних функцій та результативності роботи, що сприятиме формуванню самоідентифікації. Зроблено висновок про те, що вона впливає на професійне самовизначення і професійне самоусвідомлення особистості, внаслідок чого формується професійна самоідентифікація. Саме вона, впливатиме, в майбутньому, на успішне становлення фахівця у психологічній галузі. **Ключові слова:** рефлексія, рефлексивність, особова рефлексія, соціальна рефлексія, самоідентичність, професійна самоідентифікація.

Резюме. В статье подано анализ развития рефлексии у будущих практических психологов как личностного образования. Раскрыто содержание и механизмы этого феномена и его роль в самопознании личности. Охарактеризовано личностную и ее составляющую – социальную рефлексии. Определено их влияние на осознание личностью своей роли, понимание ожиданий социума его профессиональных функций и результативности работы, что способствует формированию самоидентификации. Сделано вывод о том, что она влияет на профессиональное самоопределение и профессиональное самосознание личности, в следствии чего формируется профессиональная самоидентификация. Именно она будет влиять, в будущем, на успешное становление специалиста в психологической отрасли. **Ключевые слова:** рефлексия, рефлексивность, личностна рефлексия, социальная рефлексия, самоидентичность, профессиональная самоидентификация.

Summary. The article presents an analysis of reflection in the students as a personality characteristic. The content and mechanisms of this phenomenon and its role in self identity. Characterize the personal and its component - social reflection. Determined their impact on individual awareness of its social role, understanding the expectations of society for its professional features and performance of work that will help build self-identification. It was concluded that it affect the professional identity and professional consciousness of personality, resulting in forming professional identity. That it will affect in the future, becoming a successful professional in the psychology industry. **Keywords:** reflection, reflexivity, personal reflection, social reflection, self-identity, professional identity.

Література

1. Варбан М.Ю. Рефлексія професійного становлення в юнацькому віці. / М. Ю. Варбан // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 6-7. – С. 80-83.
2. Максименко С.Д., Ільїна Т.Б. До проблеми розробки освітньо-

Аналіз останніх публікацій. Проблематика музично-інструментальної підготовки майбутніх вчителів музики вже неодноразово була у полі зору багатьох науковців. Так, були досліджені питання щодо специфічної виконавської інтерпретації вчителів музики, що має бути спрямована на дитячу аудиторію (І. Ф. Гажим); досліджена важливість і необхідність професіоналізації навчання у класі основного інструменту (М. П. Черниш, В. С. Ханаєва, Г. М. Падалка). Однак, не дивлячись на те, що питання музично-інструментальної підготовки майбутніх вчителів музики вже давно досліджуються багатьма вченими, досі не вироблено єдиного погляду та остаточно не конкретизовано зміст цієї підготовки, її місце у фаховій підготовці фахівців даного профілю.

Мета статті полягає у визначенні мети, ролі, завдань та принципів відбору навчального матеріалу курсу “Основний музичний інструмент” (фортепіано) у фаховій підготовці майбутніх вчителів музики.

Основний матеріал. У науковій літературі фахова підготовка майбутніх вчителів музики розуміється як така підготовка, що передбачає здобуття, поглиблення та інтеграцію загальнопедагогічних та спеціальних музичних знань; створення спеціальних умов для формування особистості сучасного вчителя-просвітителя, спеціаліста широкого гуманітарного профілю, і з цією метою – на оволодіння цілісною системою філософських, моральних, естетичних і музично-педагогічних знань, а також, що дуже важливо, вміння застосовувати здобуті у ВНЗ знання на практиці [5]. Поглиблення фахової компетенції майбутніх вчителів музики є запорукою того, що молоді спеціалісти зможуть на належному рівні виконувати свої професійні обов'язки у стінах загальноосвітньої школи.

Фахову підготовку майбутнього вчителя музики забезпечують навчальні дисципліни предметно-фахового циклу, метою яких є всебічна гуманітаризація процесу музичної освіти, інтеграція її з іншими видами художньої творчості, багатопрофільність музичної освіти та фундаменталізація набутих навичок. Зміст фахової музично-педагогічної підготовки майбутніх вчителів музики полягає у засвоєнні ними системи узагальнених знань про закономірності розвитку теорії та історії музики, про сутність та специфіку музичного мистецтва як засобу художнього відображення дійсності, його суспільно-історичної зумовленості і соціальної значущості; знань основних категорій музичного мистецтва і музикознавчих понять, необхідних у практичній діяльності (зміст і форма твору, музичний образ і музична мова, музична драматургія, засоби музичної виразності тощо, а також розуміння інтонаційної природи музичного мистецтва, його жанрової основи, художньо-структурних особливостей різних музичних жанрів) [5].

Теоретичний блок фахової підготовки майбутніх вчителів музики складають музично-історичні та музично-теоретичні знання. Музично-історичні знання дозволяють майбутньому вчителю музики отримати цілісну картину виникнення та розвитку музики як виду мистецтва, проаналізувати її стилістичну еволюцію через призму різних епох та народів, ознайомитися з кращими зразками творів багатьох композиторів під час слухання музики на лекціях тощо. Основними навчальними дисциплінами даного блоку є історія української та зарубіжної музики.

Музично-теоретичні знання конче необхідні вчителю музики і для отримання професії, і для здійснення професійної діяльності. Без наявності музично-теоретичних знань вчитель музики не зможе проаналізувати та

Резюме. У статті розглядаються основні напрямки дослідження мети, змісту складу, завдань, методів вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, яка є важливим компонентом фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах музично-педагогічного спрямування. **Ключові слова:** вокальна підготовка, вокальна компетентність, постановка голосу, методи вокальної підготовки.

Summary. The main lines of research intention, content, structure, tasks, methods of future teachers-musicians vocal training are considered in this article, which is an important component of professional training students in higher education institutions of the musical-pedagogical direction. **Keywords:** vocal training, vocal competence, voice development, vocal training methods.

Література

1. Гребенюк Н. С. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти. [Монографія]. // Н. С. Гребенюк. - К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 1999. - 269 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. - К.: Либідь, 1997. - 376 с.
3. Дмитриев Л. Основы вокальной методики: учеб. пособ. для муз. вузов / Леонид Борисович Дмитриев. - М.: Музыка, 1968. - 675 с.
4. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению / Анджелина Георгиевна Менабени. - М.: Просвещение, 1987. - 93 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник / Михайло Миколайович Фіцула. - Вид. 2-ге, випр., доп. - К.: Академвидав, 2006. - 560 с.
6. Юссон Р. Певческий голос: Исследование основных физиологических и акустических явлений певческого голоса / Рауль Юссон. - М.: Музыка, 1974. - 262 с.
7. Маруфенко О. В. Проблеми вокально-педагогічної підготовки вчителів музики (http://www.culturalstudies.in.ua/sekcia_s_s5_4.php).

Подано до редакції 06.05.2011

УДК 378.016:785

РОЛЬ МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

*Прокопенко Роман Володимирович, аспірант
Національного педагогічного університету
ім. М. П. Драгоманова (м. Київ)*

Постановка проблеми. Фахова підготовка майбутніх вчителів музики у вищому педагогічному навчальному закладі входить до структури їх професійної підготовки і передбачає оволодіння студентами комплексом спеціальних знань, умінь і навичок із дисциплін історико-музикознавчого, теоретичного, вокально-хорового та інструментального циклів. Особливого значення у рамках фахової набуває музично-інструментальна підготовка, що здійснюється переважно у процесі опанування курсу “Основний музичний інструмент”. Даний практичний курс вивчається не лише у педагогічних вищих навчальних закладах, а й у консерваторіях, училищах культури та ін. У зв’язку з цим видається важливим виокремлення мети, ролі і завдань цього курсу саме при підготовці майбутніх вчителів музики.

кваліфікаційної характеристики сучасного психолога. / С.Д. Максименко, Т.Б. Льбіна // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 1. – С. 2-6.

3. Панок В. Основи практичної психології. / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. Підручник. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.

4. Панок В.Г. Концептуальні підходи до формування особистості практикуючого психолога. / Практична психологія та соціальна робота, 1998. – № 4-5 – С. 5-7, С.4-6.

5. Пов’якель Н.І. Професійна рефлексія психолога-практика. / Н.І. Пов’якель // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 6-7. – С. 3-6

6. Савчин М.В. Вступ до спеціальності: Психолог, практичний психолог: Навчальний посібник / М.В. Савчин, З.С. Гавриш. – Івано-Франківськ: Місто НВ. 2007. – 400 с.

7. Степанов С. Н., Семенов И. Н. Психология рефлексии: проблемы и исследования. № 3, 1985. – С. 31-40

Подано до редакції 11.05.2011

УДК 330.322:338.49

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

*Кимяева Олена Миколаївна, аспірантка
Макіївського економіко-гуманітарного інституту, диспетчер
Української інженерно-педагогічної академії*

Постановка проблеми. Важним аспектом у контексті формування залізничної інфраструктури транспортно-дорожній комплекс України представляє собою систему транспортних комунікацій, що об’єднує усі види транспорту.

Ми виходимо з того, що єдину транспортну систему України становлять: транспорт загального користування; промисловий залізничний транспорт; відомчий транспорт; трубопровідний транспорт; шляхи сполучення загального користування.

До складу залізничного транспорту входять підприємства залізничного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів, рухомий склад залізничного транспорту, залізничні шляхи сполучення, а також промислові, будівельні, торговельні та постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров’я, фізичної культури та спорту, культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації, підприємства промислового залізничного транспорту та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують його діяльність і розвиток.

Українські залізниці – потужна транспортна система, яка за розмірами, обсягами перевезень і рівнем застосування технічних засобів посідає чи мале місце в СНД [1].

Укрзалізниця включала в себе допоміжні підприємства та досить розгалужену соціальну інфраструктуру. Отримавши у спадок величезну інфраструктуру та рухомий склад, українські залізниці не здійснювали достатніх інвестицій в їх утримання й до 1998 року отримали 49% повністю

зношеного обладнання [2].

Саме наявність зазначених аспектів, а також необхідність зменшення негативних тенденцій в галузі обумовлюють актуальність дослідження

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато науковців, педагогів-практиків розглядають проблему інфраструктури залізничного транспорту (А.П. Абрамова, І. В. Белова, В.Г. Галабурди, Д.І. Дмитрієва, Ю.В. Елізарьєва, А.І. Журавля, Ю.Н. Кожевникова, В.П. Красовського, Би. М. Лапідуса, В.Н. Лівшица, Л.А. Мазо, М.Е. Мандрікова, Д.А. Мачерета, Е.В. Міхальцева, С.А. Николаєвой, і інших транспортних Вузів країни, а також зарубіжних авторів: Э. Загса, Э. Майеру, Р. Манна, Х.Й. Фольмута, Д. Хана і ін.)

Формування цілей статті (постановка завдання) Метою даної статті є виявлення проблем і напрямків розвитку залізничної інфраструктури в умовах сучасних ринкових відносин

Виклад основного матеріалу дослідження. У залізничній інфраструктурі залізниця є базовою адміністративно-господарською одиницею. Залізнична інфраструктура - складний технологічний комплекс, що включає залізничні колії загального користування та інші споруди; залізничні станції; пристрої електропостачання; мережі зв'язку; системи сигналізації, централізації і блокування; інформаційні комплекси і систему управління рухом; що інші забезпечують функціонування цього комплексу будівлі, споруди, спорудження, пристрої і обладнання.

До шляхового господарства відносяться залізничні колії і штучні споруди. У сферу пасажирського господарства входять будівлі вокзалів, платформи, перони і пішохідні мости. Вантажні двори, сортувальні гори, естакади відносяться до об'єктів вантажного господарства. Частина локомотивного і вагонного господарства – це пересувний склад і депо. Пристрої СЦБ, зв'язку, автоматики і телемеханічного управління також є важливою частиною залізничної інфраструктури.

Залізничний транспорт є однією з базових галузей економіки. Стабільне та ефективне функціонування залізничного транспорту є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності, національної безпеки і цілісності держави, підвищення рівня життя населення.

На даний час залізниця в основному задовольняють потреби суспільного виробництва та населення у перевезеннях. Проте стан виробничо-технічної бази залізниць і технологічний рівень перевезень за багатьма параметрами не відповідає зростаючим потребам суспільства та європейським стандартам якості надання транспортних послуг, що найближчим часом може стати перешкодою для подальшого соціально-економічного розвитку держави.

Проведення ринкових перетворень на залізничному транспорті сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва та підвищенню конкурентоспроможності Українських залізниць на ринку транспортних послуг, дасть можливість ефективно використовувати вигідне геополітичне розташування України, а також збалансувати інтереси залізниць та споживачів їх послуг.

Залізничний транспорт – виробничо-технологічний комплекс організацій і підприємств залізничного транспорту загального користування, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми

- робота над вивченням методики розвитку вокальних і музичних здібностей засобами вокального мистецтва, опанування музичним репертуаром і вокальною творчістю композиторів різних епох і народів.

Ефективність вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів залежить від методів, за допомогою яких викладач постановки голосу здійснює процес передачі вокально-педагогічного досвіду. У педагогічному словнику поняття «метод» з грецької - шлях дослідження чи пізнання - спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями об'єкта, що розглядається» [2]. За визначенням М. Фіцулі «метод навчання - це спосіб упорядкованої, взаємопов'язаної діяльності вчителя та учнів спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку в процесі навчання» [5]. Методом вокальної підготовки можна вважати спосіб організації упорядкованої взаємопов'язаної діяльності педагога та студента, спрямованої на практичне засвоєння та теоретичне осягнення засад вокального навчання, тобто - спосіб за допомогою якого викладач передає, а студент засвоює теоретичні знання та вокально-практичні уміння та навички. Так, наприклад, у сучасній вокальній педагогіці використовуються різні методи розвитку співацького голосу. Існують класичні методи розвитку співацького голосу вокалістів (концентричний, інструментальний, фонетичний) у вокальній педагогіці виникають новаторські методи постановки голосу, такі, як фонопедичний (В. Смельянов) та алгоритмічний (Д. Огороднов). Досліджуючи основні фізіологічні та акустичні явища співацького голосу, Р. Юссон вирізняє основні методи виховання співацького голосу: 1) методи прямого впливу на установки та рухи м'язів; 2) методи прямого впливу на тембр; 3) методи, які фіксують внутрішні відчуття співака; 4) методи, які спираються на емоційне налаштування співака; 5) методи з опорою на зворотні зв'язки слухового походження [6]. Дана класифікація методів схожа на систему методів за Л. Дмитрієвим, а саме: 1) методи прямого впливу на м'язові установки; 2) методи впливу на тембр голосу шляхом зміни забарвлення голосних; 3) методи фіксації внутрішніх відчуттів; 4) методи вольових наказів та емоційних станів; 5) методи слухових впливів [3]. З опорою на класифікування методів у загальній педагогіці провела класифікацію методів науковець А. Менабені, виділяючи пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи постановки голосу [4]. Зміст та форми організації сучасної вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта потребує застосування як відомих методів формування вокальних компетентностей так і пошуку нових методологій у вирішенні даної проблеми.

Висновки. Таким чином, необхідність наукового обґрунтування мети, змісту складу, завдань, методів вокальної підготовки у ВНЗ, систематизованого обсягу навчального матеріалу та створення цілісної системи повноцінної підготовки майбутнього вчителя-музиканта, належить до актуальних сучасних проблем музичної педагогіки, музичного мистецтва і стосується розроблення системно-методичного комплексу вокальної освіти загалом.

Резюме. В статті розглядаються основні лінії дослідження цілей, содержания, структури, заданих, методів вокальної підготовки майбутніх учителів-музикантів, которая является важным компонентом профессиональной подготовки студентов высших учебных заведений музыкально-педагогического направления. **Ключевые слова:** вокальная подготовка, вокальная компетентность, постановка голосу, методы вокальной подготовки.

закріплюються об'єктивні відношення взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів вокальної та загальної педагогіки, основ вокальної методики і вокального виконавства, а також їх зумовленість усією системою навчання» [1].

У виявленні складу вокальної підготовки, існує визначена думка вчених, які виділяють у ній такі частини: науково-теоретична підготовка, практична підготовка, психо-фізіологічна підготовка.

Згідно з дослідженням О. Маруфенко, вокальну підготовку слід розглядати як цілісну складну систему, що є сукупністю різних складових: суб'єктів, об'єктів, структури, методики, етапів розвитку, а також, різноманіття існуючих між ними зв'язків; а сам процес підготовки складається з таких структурних елементів: мотиваційного, інформаційного, операційного [7].

Завданнями вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта є:

- здійснювати естетичне виховання студентів;
- формувати відчуття любові, уміння розуміти й цінувати красу вокального мистецтва та співацької майстерності;
- розвивати виконавські, художньо-творчі здібності;
- формувати розуміння психологічних та біофізичних механізмів співацького процесу;
- встановлювати стійкі критерії якості співу і співацької майстерності;
- розвивати активний вокальний слух, виховувати уявлення про акустично та художньо повноцінне звучання співацького голосу;
- удосконалювати вокально-технічні та артистичні навички;
- формувати знання з основ методики формування, розвитку та охорони дитячого та дорослого співацького голосу;
- готувати студентів до самостійного підвищення співацької та вокально-педагогічної кваліфікації в умовах практичної діяльності.

Результативність вокальної підготовки майбутніх вчителів-музикантів нерозривно пов'язана з моніторингом рівнів готовності студентів до вокальної діяльності. Моніторинговий зріз, який здійснює викладач постановки голосу, стосується передусім:

- стану мотиваційно-потребової сфери студента щодо майбутньої вокально-виконавської та вокально-педагогічної діяльності;
- конкретних вокально-музичних даних студента, тобто, вокально-музичних здібностей;
- наявності у майбутнього вчителя-музиканта наукових знань про співацький процес як психологічне, біофізичне та мистецьке явище;
- рівня сформованості вокальних компетентностей;
- рівня розвитку музично-вокального слуху;
- відповідності педагогічних знань, умінь і навичок студента методиці формування його співацької культури в процесі навчання;
- орієнтації у вокальному репертуарі різних типів голосів, шкільному програмному дитячому репертуарі, науково-методичній літературі.

У процесі вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта повинен бути творчий підхід самого студента до навчання, який проходить за такими напрямками:

- свідомою роботою над голосом, самостійною роботою над якісним звукоутворенням, розвитком відчуттів і вокальних уявлень через розуміння голосоведення і нейромоторної діяльності організму;

власності та видів діяльності тощо; [3]

залізниці – статутне територіально-галузеве об'єднання, до складу якого входять підприємства, установи та організації залізничного транспорту і яке, при централізованому управлінні, здійснює перевезення пасажирів та вантажів у визначеному регіоні транспортної мережі; [3]

Виникнення проблем у діяльності та розвитку залізничного транспорту зумовлене рядом негативних факторів, зокрема:

- прогресуючим старінням основних фондів. Загальний ступінь зносу основних фондів становить 56 %, у тому числі рухомого складу – 68 %. Потребує істотної модернізації інфраструктура залізниць. Протяжність колій, ремонт яких не проведено своєчасно, досягла 30 % загальної протяжності. Внаслідок цього обмежується швидкість руху поїздів, створюється реальна загроза безпеці руху на залізничному транспорті, виникнення техногенних катастроф; [4]

- відсутністю державної підтримки інноваційного розвитку галузі та недосконалістю законодавчої бази у частині залучення інвестицій; [4]

- низькими тарифами на перевезення пасажирів і відсутністю дієвого механізму компенсації збитків під час надання суспільних послуг, що призводить до перехресного субсидування збиткових пасажирських перевезень за рахунок вантажних. Збитки від таких перевезень тільки у 2005 році перевищили 2 млрд грн., що значно обмежує можливість техніко-технологічної модернізації залізничного транспорту. [4].

Залізнична інфраструктура держави – це комплексний інститут зі своїми системними проблемами. Їх не можна вирішити окремо: або лише за рахунок зусиль в частині будівництва нових колій, або тільки за рахунок створення нового вигляду техніки. Залізничники формують попит на продукцію галузі: як ми бачимо, зараз не тільки зростає обсяг грузо- і пасажироперевезень, але і ускладнюються транспортні логістичні ланцюжки.

Тому, довгострокова картина за кількісними і якісними показниками перспективного попиту надто важлива для підприємств транспортного машинобудування. Стійкий розвиток транспортних потоків може бути забезпечене, у свою чергу, лише за наявності необхідної кількості економічно і енергетично ефективної техніки.

Транспортне машинобудування, таким чином, не повинне стати фактором стримування розвитку транспортної системи, при цьому галузь винна і має можливість скористатися свого роду «вікном можливостей» [5], що виникло в наслідок високих темпів зростання ринку перевезень. Необхідно задовольнити внутрішній попит на вантажні вагони і ліквідувати існуючий дефіцит пасажирських.

Для забезпечення життєдіяльності залізничного транспорту вживаються заходи щодо підвищення ефективності роботи на основі впровадження ресурсозберігаючих та інформаційних технологій перевезень, застосування гнучкої тарифної політики, удосконалення системи ремонту та утримання рухомого складу, колій, засобів енергозабезпечення, зв'язку тощо.

Реструктуризація залізничного транспорту України розглядається як пов'язана система реформ, яка охоплює принципові перетворення в сферах: організаційних структур, майнових відносин, інвестиційно-модернізаційній, технологічній, фінансово-економічній, соціально-кадровій, законодавчій. Основними цілями Програми реструктуризації є:

- створення орієнтованої на споживача гнучкої та економічної системи

управління, сприйнятливої до технічного прогресу та здатної до збереження і зміцнення позицій залізничного транспорту України на внутрішньому і міжнародних транспортних ринках;

- збільшення доходів залізниць за рахунок залучення додаткових вантажопотоків, збільшення обсягів та підвищення якості послуг;

- приведення основних фондів, трудових і матеріальних ресурсів у відповідність з потребами економіки і населення в перевезеннях, скорочення витрат шляхом впровадження протизатратного механізму в усіх ланках господарства, ліквідації збиткових та низькорентабельних видів діяльності, виділення зі складу залізничного транспорту непрофільних виробництв та підприємств, які не входять до сфери основної діяльності;

- модернізація рухомого складу та інфраструктури залізничного транспорту, його технологічне переоснащення, досягнення на цій основі високої економічної ефективності виробництва, сучасних рівнів споживчих стандартів, інтеграції залізниць у європейські транспортні системи;

- удосконалення економічних відносин залізничного транспорту із споживачами його послуг, суміжними видами транспорту, державою, регіонами, а також внутрігалузових стосунків на ринкових принципах.

Враховуючи організаційну та технологічну складність залізничної інфраструктури як єдиного територіально-виробничого комплексу, а також важливість забезпечення усталеної та надійної роботи усіх її ланок для вирішення державних та економічних завдань, при формуванні Програми забезпечувалися такі загальні принципи:

- поетапність реструктуризації, перехід від одного етапу до наступного в міру того, як створюються відповідні технічні, економічні та соціальні передумови;

- збереження на кожному етапі реструктуризації керованості та стабільності функціонування залізничного транспорту;

 - додержання вимог безпеки руху поїздів;

- забезпечення цілісності економічного простору держави та задоволення попиту на транспортні послуги, в першу чергу на перевезення для державних та суспільних потреб;

- повне забезпечення економічно обґрунтованих витрат підприємств залізничного транспорту з врахуванням необхідності оновлення технічних засобів;

- підвищення реальної заробітної плати залізничників, гарантованість її своєчасної виплати;

- додержання соціальних гарантій працівникам, у тому числі тим, що вивільнюються в ході реструктуризації.

Стратегічним напрямом реформи управління є створення системи комплексного транспортного обслуговування споживачів. На базі створюваних на залізницях та сітьового центрів комплексного транспортного обслуговування, широкої агентської мережі передбачається кардинально спростити процедури оформлення перевезень, забезпечити проведення гнучкої тарифної політики, більш повне врахування вимог вантажовласників, гарантоване і якісне виконання замовлень. Це зміцнить позиції залізниць на ринках транспортних послуг, сприятиме залученню додаткових вантажопотоків у внутрішньому та міжнародних сполученнях, підвищить (як свідчить досвід іноземних залізниць) на 15-20% рівень валових доходів залізничного транспорту від вантажних перевезень.

Психологічним основам освіти і виховання особистості присвячені дослідження Л. Виготського, О. Леонтєва, Р. Немова, С. Рубінштейна, С. Науменко; психологічним і науково-методичним питанням вокального процесу: Н. Андгуладзе, Д. Аспелунда, В. Багадурова, К. Витвицького, Ф. Вітта, П. Голуб'єва, Н. Гребенюк, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, Ф. Заседателева, К. Злобіна, Д. Люша, В. Морозова, І. Назаренка, П. Органова, І. Прянішнікова, Н. Шильникова, Р. Юссона, В. Юшманова та інших. Вимоги до вокальної підготовки та голосу вчителя музики багато в чому співпадають з вимогами до підготовки студентів виконавської вокальної спеціальності, що відображено в працях А. Датського, Л. Василенко, О. Маруфенко, А. Менабені, Г. Стасько, Ю. Юєвича, О. Прядко, О. Матвєєва, Л. Гавриленко.

Аналіз праць з теорії і методики музичної педагогіки свідчить, що більшість досліджень у галузі вокальної педагогіки присвячувалися проблемам підготовки професійних співаків до виконавської діяльності. Разом з тим, змістовний підхід до проблем вокальної підготовки, висвітлений у дослідженнях, залишає невирішеними багато теоретичних, методичних, практичних, організаційних питань щодо процесу професійного вокального становлення майбутнього вчителя-музиканта. Педагогічний доробок теоретиків і практиків освіти і культури показав, що проблема вокальної підготовки студентів протягом останніх десятиліть досліджувалася у багатьох напрямках, але комплексному підходу до розв'язання проблеми розвитку вокальних умінь, розробці відповідної методики, прицільно орієнтованої на вокально-педагогічну діяльність, не приділено належної уваги.

Виклад основного матеріалу дослідження. Феномен педагога - музиканта полягає у володінні професійними компетенціями в різних сферах діяльності: науковій, методичній, виконавській, педагогічній, організаторській адже він має досконало володіти власним співацьким голосом, умінням гри на музичному інструменті, бути виконавцем, лектором, володіти педагогічною майстерністю, ґрунтовними знаннями методики музичного виховання учнів, бути обізнаним із сучасними тенденціями розвитку культури та освіти.

У системі вокальної підготовки педагога-музиканта дисципліни «Постановка голосу», «Методика постановки голосу» є профілюючими дисциплінами у навчальному закладі. Мета цих дисциплін і, взагалі, вокальної підготовки - цілеспрямовано формувати позитивну мотивацію до виконавської і викладацької вокальної діяльності, розвивати природні вокальні здібності студентів, формувати вокально-технічні, вокально-слухові та виконавські навички, вчити майбутніх вчителів-музикантів самостійно працювати над виконанням творів, дати теоретичні знання та практичні вміння з методики розвитку співацького голосу. Особливістю педагогічного спрямування вокального навчання у вищих навчальних закладах вимагає формування високого рівня розвитку вокально-технічного виконавського комплексу умінь та навичок, методичного інструментарію з постановки дитячого та дорослого голосу, усвідомлення закономірностей розвитку вокально-слухових умінь, володіння сучасною науково-теоретичною базою знань з проблем розвитку співацького голосу.

Зміст вокальної підготовки студентів у вищих музичних початкових закладах спрямований на формування професійних якостей співака-виконавця, педагога-музиканта, його художньо-естетичних смаків, здатності до творчої діяльності в педагогіці та мистецтві. На думку Н. Гребенюк «навчання викладача вокалу передбачає засвоєння низки понять, у яких відображаються й

этом крае. **Ключевые слова:** кобзарство, профессиональное исполнительство, бандура.

Resume. In the article is told about becoming professional kobza-player art in Donbasse, features of work herein krae. **Keywords:** kobza-player, professional carrying, bandura out.

Подано до редакції 06.05.2011

УДК 378.147:784

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-МУЗИКАНТА

*Овчаренко Наталія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики музичного виховання,
співу та хорового диригування
Криворізького державного педагогічного університету*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів полягає у тому, що вона є важливим компонентом фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах мистецького спрямування. Основні положення даної проблеми знайшли широке висвітлення у світоглядно-культурологічній, психолого-педагогічній, науково-методичній літературі.

Дослідження особливостей вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта в умовах навчання у вищих педагогічних закладах, виявило значну кількість суперечностей, а саме: невідповідність змісту і форм навчання у вокальному класі музично-педагогічних закладів освіти сучасним вимогам до підготовки вчителя-музиканта, що посилюється розбіжностями між досягнутим високим рівнем розвитку теорії вокалу та відсутністю конкретних рекомендацій з її реалізації в процесі вокальної підготовки студентів; достатньою виконавською підготовкою майбутнього вчителя музики і його слабкою готовністю до вокально-педагогічної діяльності; переважанням репродуктивних методів навчання та необхідністю реалізації інноваційних методик. Подолання зазначених суперечностей вимагає глибокого вивчення мети, змісту, складу, завдань, методів вокальної підготовки майбутнього вчителя-музиканта та розробки спеціальних ефективних методик у процесі вокального навчання, націленого на школу.

Аналіз досліджень і публікацій. Загальнопедагогічні засади професійної освіти майбутніх педагогів висвітлюються у дослідженнях О. Абдуліної, А. Алексюка, С. Архангельського, С. Гончаренка, М. Гриценка, І. Зязюна, В. Кремня, Д. Ніколаєнка, І. Підласого, В. Сластьоніна М. Фіцули, М. Ярмаченка. Теоретико-методичні аспекти вивчення означеної проблеми відображено у працях, які розкривають професійну підготовку майбутніх учителів музики у системі вищої музично-педагогічної освіти: Л. Арчажнікової, Л. Баренбойма, Е. Бриліна, О. Дем'янчука, А. Ковальова, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Щолокової; методичні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики розглядаються в дослідженнях О. Апраксіної, В. Муцмахера, Н. Орлової, О. Ростовського, Г. Стулової, Л. Хлебнікової.

Щоб відповідати загальноєвропейському рівневі, залізниця треба буде розв'язати ряд проблем, що накопичувалися десятиліттями й особливо загострилися в останні роки в умовах переходу галузі до ринкових відносин. Головним чином у наслідку того, що обсяг перевезень з 1990 року знизився на 55%, тобто майже в два рази. Серйозним фактором, що сприяв перетворенню раніше високорентабельної галузі в збиткову, став дисбаланс між цінами на фонди споживання і цінами за перевізну роботу. Остання не встигала за різким ростом першої. Підвищення цін за перевезення гальмувалося як політикою уряду, так і зuboжінням споживачів, не здатних оплатити послуги залізничного транспорту. Адміністрації залізниць приходилося прив'язувати ціни за перевезення не до їхніх реальних витрат, а до доходів населення. Третій удар галузі нанесли неплатежі, що перетворили різко скоротилися прибуткові вантажні перевезення, за рахунок яких виживав залізничний транспорт, у неефективні. У таких умовах залізниця довелося реорганізувати свою діяльність, поміняти пріоритети, завдяки чому галузь вижила. В даний час положення залізниці хоча і можна охарактеризувати як критичне, але в ній зримо намітилися тенденції до відродження і розвитку.

Відповідно до цієї програми намічається визначити чіткі взаємодії департаменту з державою. Укрзалізниця зі своєї сторони виробила міри, що дозволять максимально скоротити експлуатаційні витрати і вишукати можливості для одержання прибутку. Серед цих мір скорочення мереж сортувальних станцій на половину; переспеціалізація станцій, що скорочуються, для виконання роботи з місцевими вагонопотоками; подовження тягових пліч, що дозволили забезпечити можливість пропуску потягів по основних напрямках доріг 1-го класу практично з одного кінця країни в інший та ін. Важливим питанням для України, у плані її інтеграції в європейську єдину залізничну систему, є приведення української залізничної колії до європейського зразка, а також включення Укрзалізниці в європейську програму будівництва швидкісних залізничних магістралей.

Висновки. Залізничний транспорт складає конкуренцію автомобільному транспортові на середні відстані й у перспективі складе конкуренцію повітряному транспортові на далекі відстані при розвитку швидкісного залізничного руху. Залізничні пасажирські станції в Україні є центрами притягання ділового світу, бізнесу, торгівлі, інших видів транспорту, тобто стануть великими пасажирськими вузлами, що використовуються пасажирями для поїздок узагалі, незалежно від того, їдуть вони залізницею, літаком, автобусом або таксі. Департамент "Укрзалізниця" ставить за мету по своїх технічних можливостях, організаційним формам і якостям транспортного обслуговування грузо- і пасажиропотіків адаптуватися до нових вимог клієнтів. Ці нові вимоги зв'язані з посиленням диференціації відправлень, зусиллями підвищити ефективність перевезень та більш ефективну роботу інфраструктури через ріст транспортних витрат шляхом залучення державних інвестицій, з необхідністю пристосування до зміни структури економічних зв'язків у ринкових умовах, забезпеченням регулярності і ритмічності пасажирських і вантажних перевезень, підвищенням рівня скоронності і темпу доставки вантажів, необхідності дотримання безпеки руху при збільшенні її інтенсивності, з необхідністю враховування екологічного аспекту розвитку галузі, а також зниження її енергоємності.

Резюме. В процесі розглядання даної статті основна увага приділена проблемам та напрямкам розвитку залізничної інфраструктури. В результаті

росту ринкових відносин в Україні економічний рост нерозривно зв'язаний з розвитком базових галузей економіки, провідне місце серед яких належить залізничному транспорту. Провідна участь залізниць в забезпеченні внутрішніх та міждержавних транспортно-економічних зв'язків, їх соціально-економічне та політичне значення, величезний інтеграційний потенціал вимагають підвищення організаційно-економічних можливостей. Це спричинює необхідність реформування залізничного комплексу з метою перетворення його на ринково орієнтовану конкурентоспроможну галузь, в якій забезпечується фінансове розмежування природномонопольного сектора - інфраструктури і розвиток конкуренції в сфері експлуатації. **Ключові слова:** Залізнична інфраструктура, Укрзалізниця, залізничний транспорт.

Резюме. В процессе рассмотрения данной статьи основное внимание уделено проблемам и направлениям развития железнодорожной инфраструктуры. В результате роста рыночных отношений в Украине экономический рост неразрывно связан с развитием базовых отраслей экономики, ведущее место среди которых принадлежит железнодорожному транспорту. Ведущее участие железных дорог в обеспечении внутренних и межгосударственных транспортно-экономических связей, их социально-экономическое и политическое значение, огромный интеграционный потенциал требуют повышения организационно-экономических возможностей. Это вызывает необходимость реформирования железнодорожного комплекса с целью превращения его на рыночно ориентированную конкурентоспособную отрасль, в которой обеспечивается финансовое разграничение природномонопольного сектора - инфраструктуры и развитие конкуренции в сфере эксплуатации. **Ключевые слова:** Железнодорожная инфраструктура Укрзалізниця, залізничний транспорт.

Summary. In the process of consideration of the given article basic attention is spared problems and directions of development of railway infrastructure. As a result of growth of market relations in Ukraine economic post indissolubly tied with development of base industries of economy, a leading place among which belongs to the railway transport. The leading participating of railways is in providing of internal and intergovernmental transport economic connections, them socio-economic and political value, enormous integration potential is required by the increases of organizationally economic feasibilities. It causes the necessity of reformation of railway complex with the purpose of transformation of him on the market oriented competitive industry the financial differentiating of naturally monopolistic sector of infrastructure and development of competition in the sphere of exploitation is provided in which. **Keywords:** Railway infrastructure, Ukrzaliznytsya, railway transport.

Література

1. Д.В. Зеркалов Довідник залізничника . У восьми книгах. Книга п'ята: Економіка. – К.: Основа, 2006. – 616 с.
2. Державний комітет статистики, 1998.
3. Закон України «Про залізничний транспорт» <http://www.lidasoft.com.ua/component/lica/?p=0&base=1&menu=40277&u=1&type=1&view=text>
4. Концепція державної програми реформування залізничного
5. Ангелейко. Железнодорожный транспорт Украины в 1956 – 1965 годах. К.: 1960.
6. Укрзалізниця. Поступ часу, 1991-1996: Матеріали до історії

Н. В. Нагорнова (Морозевич) – професор, Заслужений діяч мистецтв – працює в Одесі, очолює також тріо «Мальви» Одеської філармонії, гастролює по всьому світу.

В 1992 році відкрито клас бандури в Донецькій консерваторії, очолює його також випускниця Северодонецького музичного училища О. М. Бордилюк (Симонова). Нею створено також ансамбль, який гастролює по Україні, Фінляндії та ін. 3 роками бандура набуває шанувальників і в Донецьку.

Випускники северодонецького музичного училища класу Л. О. Дегтярьової очолюють клас бандури в Харківському музичному училищі – Л. В. Панова, в консерваторії – кандидат мистецтвознавства, доцент Мандзюк (Валерко), в Академії культури – Н. В. Мельник (Глушакова), яка створила чудову капелу бандуристів, що гастролює по всьому світу.

Потрібно вказати, що Л. О. Дегтярьова грала на бандурі Харківського типу, яку вона потім презентувала Харківському товариству ім. Г. Хоткевича. Її учні, що працюють у Харкові, продовжують славні традиції харківського способу гри, започатковані Г. Хоткевичем.

В університеті ім. І. Котляревського м. Харкова започатковано Міжнародний конкурс ім. Г. Хоткевича за підтримки дочки Г. Хоткевича, яка щоразу приїздить з Франції на час проведення конкурсу, рівень якого дуже високий. Все це сприяє розвитку професійного зростання бандуристів.

Зараз відкриті класи бандури в багатьох містах і селищах Луганської та Донецької областей. Учні Л. О. Дегтярьової працюють в містах, районах: Новопсков, Білокуракіне, Старобільськ, Кремінне, Луганськ. В дитячих музичних школах працюють справжні ентузіасти і патріоти України: О. О. Іванова, Л. К. Піляєва, Л. В. Ширай, О. М. Бережна, Т. О. Наумчева, С. В. Зеленська та інші.

В 1980 році в м. Луганськ приїхала працювати Фалалеева Валентина Геннадіївна. Вона навчалась в Дніпропетровському музичному училищі, потім в Київській консерваторії в класі професора С. В. Баштана. Спочатку Валентина Геннадіївна працювала в дитячій музичній школі № 4, а в 1987 році відкрила клас бандури в музичному училищі м. Луганська. За час роботи В. Г. Фалалеевої випущено близько 40 випускників. Зараз у м. Луганську відкрито класи бандури в чотирьох музичних школах, деякі випускники працюють в інших містах України, близько 15 стали лауреатами конкурсів, фестивалів.

В 1988 році біло організований при училищі м. Луганська ансамбль бандуристів «Конвалія», який являється неодноразовим лауреатом конкурсів.

В 2003 році В. Г. Фалалеева відкрила клас бандури в Інституті культури та мистецтв, а в 2008 році В. Короленко відкрила клас бандури в Педагогічному університеті. Ансамбль «Конвалія» зараз – це зведений колектив коледжу та Інституту культури та мистецтв, бере активну участь в концертній діяльності Луганська та області.

Висновки. Таким чином, дякуючи ентузіастам українського народного мистецтва Л. О. Дегтярьовій, В. Г. Фалалеевій та їхнім випускникам, бандура впевнено крокує по землі Донбасу та України.

Резюме. У статті розповідається про процес становлення професійного кобзарського мистецтва в Донбасі, особливості роботи в цьому краї. **Ключові слова:** кобзарство, професійне виконавство, бандура.

Резюме. В статье рассказывается о процессе становления профессионального кобзарского искусства в Донбассе, особенности работы в

Проблема узагальнення спадщини видатних діячів української культури є актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства. Вона тісно пов'язана з проблемою збереження та розповсюдження досвіду духовної традиції кобзарів в процесі формування духовних цінностей у молоді.

Мета статті – висвітлити розвиток професійного кобзарського мистецтва на теренах Донецької та Луганської областей.

Виклад основного матеріалу. Першим проявом професійного навчання можна назвати Кобилкіна Івана Тихоновича, який, будучи за фахом баяністом, самотужки навчився грати на бандурі. Іван Тихонович деякий час очолював дитячу музичну школу в місті Старобільську Луганської області. Тут було відкрито клас бандури і навчалось гри на бандурі чимало дітей, а деякі з них продовжили навчання в музичному училищі (Пашковська Олена та інші). Також професійне навчання було в ДМШ м. Перевальська Луганської області. Тут відкрила клас бандури в ДМШ Плашкіна Марта Миколаївна. Вона приїхала за сімейними обставинами з Західної України і виховала талановитих учнів, що продовжили навчання гри на бандурі в подальшому: Н. В. Нагорнова, Л. В. Коханська, Л. В. Хабенко, І. М. Бордилюк та інші. Нажаль, Марта Миколаївна недовго працювала у нашому краї, вона згодом повернулася на Західну Україну.

Справжня підготовка професійних бандуристів у Донбасі почалася з відкриттям класу бандури в м. Северодонецьку в 1967 році.

В 1966 році було створено музичне училище в м. Северодонецьке Луганської області, а в 1967 році сюди на роботу приїхала випускниця Київської консерваторії ім. П. І. Чайковського Дегтярьова Лідія Омелянівна, яка навчалася у Харківському музичному училищі у П. Г. Іванова та у консерваторії у професора С. В. Баштана.

На той час в Северодонецьку було дві дитячі музичні школи, класу бандури в них відкрито не було, бо був спротив директорів цих закладів, один з них заявив, що це не Україна, а Малоросія і бандура тут не буде популярна. Звичайно у такому регіоні, де нема кобзарських коренів, працювати було складно. Та викладач Л. О. Дегтярьова вірила в успіх започаткованої справи. Не було підготовлених по спеціальності учнів, важко набрати дітей, бо немає масової моральної підтримки населення. Доводилось об'їздити дві області, прослуховувати молодь в будинках культури, загальноосвітніх школах, музичних салонах, приймати на 1 курс музичного училища без спеціальної підготовки, тільки за музичними даними. Та все ж поступово клас бандури в училищі розширюється, було створено ансамбль бандуристів, проводиться велика концертна робота: в школах, на підприємствах міста і області. Студенти музичного училища почали виїздити на республіканські та міжнародні конкурси і незмінно ставали переможцями. В 2011 році Северодонецькому училищу виповнюється 45 років, за цей час випущено 45 бандуристів, лауреатами конкурсів стали 29 студентів. Ансамбль бандуристів веде і донині концертну діяльність, виступав в області, Білорусії, Литві, Латвії, Естонії. Бандуру тепер знають в Донецькому краї і шанують, викладач часто виступає зі своїми учнями. Випускники Северодонецького музичного училища очолюють класи бандури в п'яти ВНЗ України:

Л. В. Коханська (Федорова) – Заслужена артистка України, професор Національної музичної академії України;

залізничного транспорту України. К.: – 1996.

7. Фердюшин Ю.М. Реструктуризація, оновлення і розміщення виробничого апарату залізниць України. К.: – 2001.

Подано до редакції 12.05.2011

УДК 37.013:811.111(410)
**РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ НА
ЕКОНОМІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УНІВЕРСИТЕТІВ
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

*Лазаренко Олена Василівна, здобувач інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
асистент кафедри сучасних європейських мов
Буковинської державної фінансової академії, м. Чернівці*

Постановка проблеми. Процесу становлення та розвитку проблеми іншомовного професійного спілкування як складового компоненту іншомовної освіти у Великій Британії притаманні певні закономірності, які перебувають в полі зору фахівців і реалізують реформи її змісту й технології функціонування. Поняття професійне іншомовне спілкування розглядається як особлива міжособистісна професійна взаємодія у сфері інформаційно-пізнавального контакту, яка передбачає взаємообмін інформацією з урахуванням можливостей пізнавального й емоційного впливів на співрозмовника та особливостей мовленнєвого та поведінкового етикету носіїв мови.

Основна мета нашої роботи полягає у аналізі та характеристиці ретроспективного аналізу становлення і розвитку проблеми професійного іншомовного спілкування як складового компоненту іншомовної освіти в університетах Великої Британії. Для цього необхідно вирішення таких завдань:

- виокремити основні документи в галузі професійного іншомовного спілкування у Великій Британії;
- визначити реформування навчального процесу за останні роки;
- виявити доцільність нововведень у системі навчання професійного іншомовного спілкування на економічних факультетах університетів Великої Британії, а також їх становлення в процесі навчання.

Об'єктом дослідження є стратегічні нормативні документи в галузі професійного іншомовного спілкування на економічних факультетах університетів Великої Британії.

Предметом аналізу є Відкритий університет (The Open University), ради університетських фондів (Higher Education Funding Council) Англії, Шотландії та Уельсу та Комітет з якості вищої освіти (Higher Education Quality Council).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До скарбниці передової педагогічної теорії і практики увійшли філософсько-педагогічні, теоретичні і методичні ідеї, концепції, міркування чисельних представників філософії та педагогіки Великої Британії, таких С. Маклюра, М. Нейша, У. Тейлора, Дж. Сайта, Т. Аткинсона, А. Мура, С. Гейфорда, Е. Уілсона, М. Хоуллі, С. Маклафліна та багатьох інших суттєво впливає на модернізацію системи освіти не тільки у Великій Британії, але й в інших країнах Європи і світу, і в Україні у тому числі. Протягом тривалої історії розвитку освітньої системи Великої

Британії вона неодноразово переживала бурхливі періоди реформування, щоразу виходячи на якісно новий ступінь функціонування, що забезпечило державі ведучі позиції у Європейській співдружності в багатьох галузях соціально - економічного життя. Про це свідчить і визнання дипломів вищих навчальних закладів Великої Британії практично в усіх країнах світу.

Професор В. Андрущенко стверджує, що "лейтмотивом поточного десятиліття розвитку освіти загалом і вищої освіти зокрема визначають Болонські декларації, підписані Україною навесні 2005 року. Актуальними для наукового пошуку в цьому контексті є вивчення порівняльних характеристик національних систем освіти, формування єдиної нормативно-правової бази, яка б урегулювала освітні процеси в європейському культурному просторі, роз'яснення одне одному власних національних освітніх традицій, забезпечення їх ефективною взаємодією на основі взаємодоповнення" [2,8].

Виклад основного матеріалу. Зміни, що постійно відбуваються в освітній галузі європейських країн взагалі, і Британії зокрема мають привертати увагу науковців та освітян, оскільки освіта Великої Британії, як й інших країн, на наш погляд, достатньо вдало поєднує свою традиційність із гнучкістю та швидкою адаптованістю до постійних соціокультурних змін, що варто детально вивчати для запозичення передового педагогічного досвіду, особливо в галузі вищої педагогічної освіти.

Надзвичайно корисною й цінною в плані вивчення зарубіжного досвіду модернізації освітніх систем видається монографія О.В. Матвієнко, присвячена аналізу стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу взагалі, і Великої Британії зокрема [1,163]. Заслужовує на увагу і ретельне вивчення науковцями-початківцями ґрунтовне дослідження розвитку систем університетської педагогічної освіти за рубежом протягом останнього тридцятиріччя, здійснене О.В. Глузманом [2,9].

Але суттєві зміни в педагогічній освіті Великої Британії, що мають місце у зв'язку з прийняттям Ліссабонської, Сорбонської, Болонської декларацій протягом останнього десятиліття. На нашу думку, було б доцільно відслідкувати процес історичного розвитку педагогічної освіти Британії на більш широкому за часом соціокультурному ґрунті, визначити історичні зміни і трансформації змісту педагогічної освіти, проаналізувавши конкретні навчальні плани, програми, підручники; здійснити конкретно-історичний та системно-структурний аналіз змісту та організації педагогічної практики підготовки майбутніх економістів до професійного іншомовного спілкування; проаналізувати зміни в законодавчій та управлінській сферах системи педагогічної освіти, визначити шляхи інтеграції педагогічної науки та педагогічної освіти, університетів, системи педагогічної освіти та суспільства і державних інституцій в цілому.

Зростання та розвиток стали основними рисами, властивими проблемі професійного іншомовного спілкування кінця ХХ - початку ХХІ століття. З 1980 по 1995 рік кількість студентів у сфері вищої освіти в усьому світі виросла з 51 до 82 мільйонів, у результаті чого приріст складав 31 мільйон студентів. Переважне значення професійного спілкування у сучасному світі, з одного боку, і зростання вимог до тих, кого готує вища школа, з іншого боку, підвищує її відповідальність і значимість перед суспільством. Досвід організації вищої освіти Великої Британії може стати в нагоді для побудови професійної освіти в Україні, а саме впровадження змін у професійному іншомовному спілкуванні майбутніх економістів.

- d. Апраксина О. А. Методика музыкального воспитания в школе / О. А. Апраксина. – М.: Просвещение, 1983. – 224 с.
- e. Апраксина О. А. Из истории музыкального воспитания / О. А. Апраксина. – М.: Просвещение, 1990. – 207 с.
- f. Баландина Е. Ю. Народная музыка в школе / Е. Ю. Баландина // Музыка в школе. – 2003. – №2. – С.28-30
- g. Безбородова Л. А. Методика преподавания музыка в общеобразовательных учреждениях / Л. А. Безбородова, Ю. Б. Алиев. – М.: Академия, 2002. – 416 с.
- h. Верховинец В. Весняночка: ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів / В. Верховинец. – К.: "Музична Україна", 1979. – 339 с.
- i. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребёнка / Н. А. Ветлугина. – М.: Просвещение, 1967. – 115 с.
- j. Дмитриева Л.Г. Методика музыкального воспитания в школе / Л. Г. Дмитриева. – М.: Просвещение, 1989. – 207 с.
- к. Шевченко Г. П. Эстетическое воспитание в школе / Г. П. Шевченко. – К.: Радянська школа, 1995. – 144 с.

Подано до редакції 06.05.2011

УДК 787.03(477)

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО КОБЗАРЬСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ДОНБАСІ

*Дегтярьова Лідія Омелянівна
викладач-методист КЗ Северодонецьке
обласне музичне училище ім. С. С. Прокоф'єва*

Постановка проблеми. У світовому духовному просторі Україна утверджує себе непересічними явищами, до яких у першу чергу треба віднести кобзарство. Характерно, що пам'ять про кобзарів свято зберігається у найглибших верствах українського народу, вона є дієвим чинником збереження традицій духовного життя нації, формування національної самосвідомості. Кобзарство – визначне явище української культури. Воно тісно пов'язане з історією України. Кобзарі та бандуристи завжди були духовними наставниками народу, несли в своїх піснях правду, пробуджували народну совість, душу. В об'єднаннях старосвітських кобзарів відбувалося постійне духовне, морально-етичне і фахове виховання від молодого «підмайстра» до поважного «панотця». Тільки свідомо опустившись на найнижчу сходинку соціального стану (жебрацтво), зламавши гординю, людина могла ступити на шлях духовного життя. До того ж кобзарювали часто сліпці та скалічені на війнах чоловіки, які знали, що таке страждання, самі були милосердними і надіялись на людське милосердя.

Кобзарство – суто українське явище, служило збереженню духовності українського народу. У кобзарських піснях і думках оспівані сторінки драматичної історії українського народу, герої національно-визвольного руху, постаті козацьких гетьманів. Значна увага в репертуарі кобзарів приділялася побуту, родинним стосункам, моралі людських взаємин.

наличие во многих обрядовых, хороводных песнях припева подсказывает прием припевания. Слушая песню даже в первый раз, учащиеся могут включаться в пение припева, присоединяясь к голосу учителя или к фонограмме. Относительно пассивная с точки зрения практической деятельности форма слушания переходит в активную — исполнение. С педагогической точки зрения она познавательна: ученики узнают новую песню, знакомятся с ее полным содержанием без сокращения, к которому нередко прибегают, чтобы сэкономить время урока. И главное, ситуация порождает творческую, эмоциональную насыщенную атмосферу. Учащиеся вовлечены в исполнение без каких-либо усилий заучивания. Краткость припева, его многократная повторяемость, стабильность словесной формулы (или присоединение к ней последних слов предыдущей строфы) обеспечивает быстрое запоминание. Ученики поют уверенно, с подъёмом, подогреваемые азартным ожиданием момента своего вступления в песню, эффектом её звучного многоголосного подхвата.

Н. А. Ветлугина предложила классификацию методов эстетического воспитания и художественного обучения детей. Исходя из своеобразия задач и сущности эстетического воспитания, она выделяет четыре педагогических метода: побуждения к сопереживанию, эмоциональной отзывчивости на прекрасное и осуждения безобразного в окружающем мире; убеждения в процессе формирования эстетического восприятия, первоначальных проявлений вкуса; приучения, упражнения в практических действиях, направленных на сильное преобразование детьми эстетических качеств окружающего, на совершенствование культуры своего поведения; поисковых ситуаций, побуждающих к творческим и практическим действиям.

Побуждение к сопереживанию, убеждение, приучение, упражнение в практических действиях также осуществляется с помощью наглядности — слова — и практических методов, которые могут содержать элементы проблемности.

Резюме. В данной статье рассмотрены методы развития музыкально-эстетической культуры при изучении украинской народной песни. **Ключевые слова:** развитие музыкально-эстетической культуры, украинская народная песня, методика музыкального воспитания.

Резюме. У статті розглянуті методи розвитку музично-естетичної культури у процесі вивчення української народної пісні. **Ключові слова:** розвиток музично-естетичної культури, українська народна пісня, методика музичного виховання.

Summary. In this article the methods of development of musically-aesthetic culture are considered at the study of the Ukrainian folk song. **Keywords:** development of musical-aesthetic culture, Ukrainian folk song, method of musical education.

Литература

- а. Абдулин Э.Б. Музыка в начальных классах: Методическое пособие для учителя / Э. Б. Абдулин, Т. А. Бейдер, Вендрова Т. Е. и др. – М.: Просвещение, 1985. – 140 с.
- б. Алиев Ю. Б. Настольная книга учителя-музыканта / Ю. Б. Алиев. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 336 с.
- с. Алиев Ю. Б. Основы эстетического воспитания / Ю. Б. Алиев, Л. П. Барышникова и др. – М.: Просвещение, 1986. – 240 с.

Вища освіта Великої Британії з початку 80-х переживає великий приплив студентів. Загальна кількість абітурієнтів, що бажають одержати вищу освіту, уже у 1994 році складало 1,7 мільйона. У порівнянні з 1979 роком кількість студентів, які надійшли на денну форму навчання, виросло з 12 до 30 %. Це суттєво впливає на навчання професійного спілкування, адже це збільшує зацікавленість студентів до економічної проблеми, а отже до бажання оволодіти навичками професійного іншомовного спілкування.

Національна рада професійних кваліфікацій Великої Британії (NCVQ) представила нову структуру професійних кваліфікацій Англії, Уельсу та Північної Ірландії. Вона базується на національних стандартах, що визначають навички, уміння, знання та компетентність працівників, яких вимагає роботодавець, відповідно потребам сучасної економіки, політики та суспільних відносин. Національна рада по професійних кваліфікаціях NCVQ контролює системи професійної освіти Англії, Уельсу й Північної Ірландії. Основні цілі роботи Національної ради: підвищення кваліфікації всіх працюючих у Великій Британії; побудова кваліфікацій з урахуванням вимог конкретних робочих місць; створення простої, але ефективної системи кваліфікації; гарантії якості й уніфікації системи контролю якості; зближення і взаємопроникнення загальноосвітніх і професійних кваліфікацій [3,25].

Загальні правила й технологія контролю якості профосвіти також визначалися Національною радою. Національною радою було визначено одинадцять галузей професійної діяльності: сільське господарство й землевпорядкування; видобуток і переробка корисних копалин; будівництво; інженерне мистецтво; виробництво; транспорт; сфера послуг; охорона здоров'я й соціальний захист; бізнес; зв'язок; загальнонавчальні знання й уміння.

Остання галузь не є професійною, але британські фахівці вважають, що вона важливіша за інші: без неї неможливе оволодіння ні однією іншою галуззю професійних знань. У кожній із цих галузей було уведено п'ять рівнів кваліфікації – від першого рівня, що надається навчальними центрами, школами, цілою низкою коледжів, до п'ятого рівня, що надається університетами, деякими коледжами, системою післядипломної освіти.

Навчальний заклад, що має сертифікат від відповідної організації, яка сертифікує, сам визначає вид, тривалість і місце навчання (особливо – місце виробничого навчання).

Зміст будь-якої професійної кваліфікації розбито на модулі. Кожен модуль складається із професійних знань і навичок, критеріїв оцінки (відповідності стандарту), ступеня широти, гнучкості, переносу знань і навичок.

Необхідно зазначити, що за останнє десятиліття у Великій Британії створено інтенсивну систему національного тестування, на підставі розробленої концепції тестування. У рамках програми Національної оцінки (National Assessment) на основі єдиних національних тестів оцінюються індивідуальна підготовка студентів, а також проводиться національний моніторинг якості освіти [5,269]. Незважаючи на децентралізацію, система оцінки результатів навчання у Великій Британії є найбільш збалансованою, тому що вона має дві складові: зовнішній контроль досягнень студентів за допомогою централізовано розроблених тестів і обов'язковий внутрішній контроль.

У Великій Британії діє близько 150 організацій, що сертифікують, які є незалежними недержавними структурами. Частина з них має статус промислових освітніх організацій. Існує сім етапів розробки кожної

кваліфікації [5,275]. Основні розробники – представники промисловості, профспілки, держава.

Основні завдання організації, що сертифікує: розробка професійних кваліфікацій; методичне забезпечення кваліфікацій (навчальні плани й програми можуть розробляти самі навчальні заклади, їхня відповідність стандарту підтверджує організація, що сертифікує); визначення системи контролю якості по кожній професійній кваліфікації; сертифікація попереднього навчання.

Одна з найважливіших характеристик національної професійної кваліфікації – добре розроблена система контролю якості, що складається із взаємозалежних етапів: облік критеріїв NCVQ – визначення системи контролю [4,150].

Практика роботи NCVQ за останні роки показала: стандарти можуть розроблятися й упроваджуватися тільки в умовах соціального партнерства, насамперед, тісного взаємозв'язку із профспілками й підприємцями. Національні Професійні Стандарти Великої Британії розвинені ключовими секторами зайнятості. Представники регулювальних органів Об'єднаного Королівства й Агентство Розвитку Навичок Сектора схвалюють національні Професійні Стандарти від імені Правління національних Професійних Стандартів. Національне Професійне Правління Стандартів визначає критерії для схвалення стандартів та розробляє зміст національних Професійних Стандартів.

Стан справ у професійному іншомовному спілкуванні у Великій Британії в останні роки свідчить про великі досягнення у сфері вищої освіти. При плануванні масштабної діяльності в сфері вищої освіти з'являються нові проблеми, з якими зіштовхуються держава і керівники підприємств. У якості однієї з вагомих проблем розглядається питання рівноваги кількості та якості освіти. Нові вимоги до якості професійного іншомовного спілкування повинні відповідати зростаючим різноманітним потребам світового ринку праці.

Деякі з зазначених вище тенденцій - швидкий і стійкий ріст контингенту студентів, підвищення міжнародної мобільності, висока сума витрат на вищу освіту і збільшення її вартості, пояснюють могутній потенціал вищої освіти та зростання бажаючих отримати саме економічну освіту. Особливості підготовки фахівців визначають гнучке реагування на зміни у структурі системи освіти, громадського життя та іншомовного професійного спілкування. Разом із тим, підготовка фахівців будь-якої сфери здійснюється в тісному співробітництві з усіма секторами професійної освіти, такими, як університети, інститути та коледжі.

Освіта - чутлива, сприйнятлива галузь, традиції ж освіти Великої Британії особливо стійкі. Британські освітні системи докорінно розрізняються своєю організацією, змістом і перспективами. З одного боку, вони повинні залишатися найбільш постійними, тому що духовне формування людини, людства, у цілому, не повинно мати різких стрибків, тим більше якихось значних перерв у єдиному ланцюзі знань, це перешкоджає прогресу освітньої політики співтовариства взагалі. По-друге, ці системи повинні бути найбільш революційними, відчувати та сприймати новітні наукові відкриття, тому що інакше вони просто не зможуть виконати свою функцію духовного й інтелектуального провідника і двигуна подальшого розвитку людства.

Реформа освіти почалася у Великій Британії з прийняттям Закону «Про освіту» в 1988 році. Її проведення, було обумовлено стурбованістю правлячих

Наприклад, чтобы ознакомить учащихся с новой песней, которую они будут разучивать, педагог исполняет её в целом. Своим пением он стремится привлечь внимание учеников к художественному образу музыкального произведения, дать им возможность воспринять его целостно, вызвать эмоциональный отклик, сопереживание образа, вовлечь в общую эмоциональную настроенность песни, дать пример эмоционального наглядно-выразительного исполнения как эталон на будущее её исполнения самими детьми [9, с. 43].

Стимулированию интереса к музыкальной деятельности способствует создание ситуаций успеха. Они особенно необходимы в тех случаях, когда учащиеся проявляют старание, но испытывают затруднения, например из-за отсутствия координации между слухом и голосом не могут достичь чистого интонирования. Поощряя ребят, учитель создает ситуацию успеха, а переживание радости придает им силы, уверенность в преодолении трудностей, помогает поднять эмоциональный тонус в работе над исполнением песни.

К методам стимулирования музыкальной деятельности относится и создание проблемно-поисковых ситуаций, когда перед учащимися ставятся различные творческие задания.

Известно, что у подростков стремление к самостоятельности и самоутверждению влияет и на их музыкальные интересы. Знание современных эстрадных направлений, модных исполнителей и рок-групп открывает возможности завоевать престиж у одноклассников и почувствовать себя взрослыми. Поэтому, например, вопрос учителя: «Нужная ли нам народная музыка?» - естественно вызывает споры. Столкновение различных точек зрения создает проблемную ситуацию, которая разрешается в последующей дискуссии, буквально захватывающей весь класс, не оставляющей никого равнодушным. Процесс дискутирования заставляет учащихся думать и, отстаивая свою точку зрения, активизировать весь музыкальный опыт. В умело организованных дискуссиях учитель помогает ребятам сравнивать, противопоставлять разные мнения, не навязывая своего. Он побуждает их делать выводы и правильности той или иной позиции, приводит музыкальные примеры. Чрезвычайно важно то, что в активной дискуссии формируются взгляды и убеждения учащихся, формирующие мировоззрение, основу музыкально-эстетической культуры.

Метод сравнения является наиболее распространённым в практике музыкального воспитания не только потому, что его применение позволяет создавать ситуации, вызывающие у учащихся интерес. Выполнение творческих заданий предполагает анализ музыки, заставляет ребят вслушиваться, следить за изменением звучания и развития музыкального образа, осознавать свои впечатления и делать выводы [10, с. 77].

Фольклор усваивается устно-слуховым, подражательным способом. Важнейшая задача урока музыки — активное приобщение детей к различным формам музицирования и, конечно, прежде всего к пению. В практике сложились разные приемы разучивания украинских народных песен.

Прежде всего устно-слуховой, устно-подражательный метод усвоения. Особенно важно для работы с учащимися привнесение в разучивание элементов игры.

Сами формы украинских народных песен несут в себе возможность активного включения в исполнение без специального разучивания. Например,

способностей – чувства ритма, композиции; формирования продуктивного творчества);

- требованием соблюдения возрастных возможностей подростков;
- индивидуально-дифференцированным подходом – установлением правильных взаимосвязей в процессе коллективных занятий между

а) приемами индивидуального подхода;

б) подходами к небольшим группам подростков, объединенных по сходным уровням художественной подготовленности;

в) приемами обращения ко всей группе (фронтальный подход).

Каждый основной метод – наглядно-слуховой, словесный, художественно-практический – включает в себе определенный комплекс разнообразных методических приемов, которые, отвечая его основной задаче и специфике, детализирует, конкретизируют, уточняют этот метод.

Широкое творческое применение педагогом отдельных методических приемов и их сочетаний обогащает методику музыкального воспитания в целом, индивидуализирует ее, предостерегает от установленных штампов, помогает творчески работать.

Приобщение подростка к музыкальному искусству совершается самой музыкой. Но музыку надо услышать, и это возможно только благодаря исполнителю, а в занятиях с детьми – педагогу-исполнителю. К нему и предъявляются высокие требования исполнительства.

В подростковом возрасте общение с музыкой принимает новые, более сложные формы: эмоциональной осознанности, понимания идеи и содержания произведений, осмысления художественной музыкальной формы, выделения любимых произведений, более глубокого сопереживания художественным образам. Постепенно происходит переход от первого радостного восприятия музыки к радости простейшего исполнения.

Педагог – посредник между композитором и учащимися. Он доносит до учащихся произведение в его первозданной красоте. Следовательно, ему необходимо понять, почувствовать, проникнуть, углубиться в содержание украинской народной песни, его идею, почувствовать настроение. В исполнении музыкального произведения должно быть единство замысла композитора и исполнителя.

В квалифицированном исполнении педагога звучат произведения, правдиво отражающие окружающий мир учащихся. Они содержат многообразную гамму оттенков, вызывающих у учащихся созвучное им настроение: торжественность, лиричность, веселье, грусть, тревогу, сожаление, юмор, бодрость, светлую радость и т. п. [5, с.33]

Разнообразие музыкальных художественных образов, смена их эмоционального колорита оказывает непосредственное глубокое воспитательное влияние на учащихся, вызывает различные чувства, мысли, раздумья, дает возможность пережить пусть кратковременные, но яркие эмоции, обогащающие внутренний мир подростка. Прекрасно сказал К. И. Чуковский: «...вся наша задача заключается в том, чтобы пробудить в восприимчивой детской душе эту драгоценную способность сопереживать, сострадать, сородоваться, без которой человек – не человек» [9, с. 42].

Показ приемов занимает одно из основных мест в методике педагога. Таким наглядно-выразительным показом может быть исполнение для учащихся как музыкального произведения в целом, так и его отдельных фрагментов.

кіль зниженням конкурентноздатності країни в порівнянні з іншими державами Заходу. Реформування освіти безпосередньо асоціюється з недостатньо високим освітнім потенціалом населення. Автори реформи підкреслюють: «Освіта - це не тільки передача знань, але й наділення силою - силою моральною та духовною. Освіта повинна передавати з покоління в покоління такі людські цінності, як справедливість, повага до всіх людей, почуття обов'язку в громаді, у суспільстві, турботу про ближнього, про культурну спадщину нації і людства» [4,52].

У травні 1997 року, з приходом до влади лейбористського уряду Т. Блеєра, прем'єр-міністр уже в одній із перших промов проголосив: «Трьома головними національними пріоритетами є: освіта, освіта, освіта» [3,23]. Аналіз програм і нововведень найвідоміших університетів Великої Британії показує, що вони переважно спрямовані на організацію підготовки фахівців до професії, удосконалення якісного їхнього навчання.

Ще в 1974 році Міністерство освіти і науки Великої Британії підкреслило, що «ні в якому випадку освіта не повинна бути складовою економіки» (Резолюція Міністерства освіти, 20.8.1974), також освіта й навчання тепер розглядаються як «важлива складова Європейського співробітництва» (Комісія Ради Освіти, 24.05.1988) [1,164].

Навчання професійного іншомовного спілкування відіграє визначну роль у суспільстві. Рада освіти Великої Британії й уряд у своїх рекомендаціях надав перевагу співробітництва з освітніми установами. Його директиви були спрямовані на введення єдиної системи визнання професійних кваліфікацій, які б базувалися на пріоритетах гармонійної побудови навчальних курсів. Досліджуючи розвиток і становлення цієї сфери суспільної діяльності, можна впевнено сказати, що тільки в 70-х роках ХХ століття у Великій Британії почали здійснюватися перші перетворення, що нині виявляються соціальними змінами на загальному ринку праці.

Висновки. Отже, безупинна професійна освіта та професійне іншомовне спілкування як світова тенденція формується в другій половині ХХ сторіччя, а точніше - на початку 70-х років.

Саме в цей період підсилилася тенденція до міжнародного співробітництва в галузі професійної освіти. Насамперед, мова йде про широкую діяльність ООН, ЮНЕСКО, Міжнародної організації праці, що прийняли важливі документи з проблем професійно-технічного навчання різних категорій населення. В основу реформування національної системи освіти Великої Британії були покладені загальні принципи теоретичного, а потім і практичного розвитку концепції безупинної професійної освіти навчання професійного іншомовного спілкування.

Концепція безупинної освіти вперше розглядалася на міжнародному рівні - на конференції ЮНЕСКО в 1965 році. Її обґрунтував всесвітньо-відомий теоретик П. Ленгранд. В основу запропонованої концепції безупинної освіти покладені загальноновизнані ідеї гуманізму.

Нові підходи в організації навчального процесу - вимога часу. На цьому шляху велику допомогу може зробити дослідження структури вищої освіти у Великій Британії. Варіантність програм, вільний вибір основних дисциплін і предмету дослідження в рамках програми має місце майже на всіх сучасних економічних факультетах Великої Британії. Можливість реалізації індивідуальних навчальних планів забезпечується аналізом усіх стратегічних документів країни в галузі професійного іншомовного спілкування для

підготовки майбутніх економістів.

Резюме. Стаття присвячена ретроспективному аналізу становлення і розвитку проблеми професійного іншомовного спілкування як складового компоненту іншомовної освіти в університетах Великої Британії. Поняття професійне іншомовне спілкування розглядається як особлива міжособистісна професійна взаємодія у сфері інформаційно-пізнавального контакту. В статті розглядається взаємообмін інформацією з урахуванням можливостей пізнавального й емоційного впливів на співрозмовника та особливостей мовленнєвого та поведінкового етикету носіїв мови. Визначається реформування навчального процесу за останні роки. Характеризується доцільність нововведень у системі навчання професійного іншомовного спілкування на економічних факультетах університетів Великої Британії, а також їх становлення в процесі навчання. **Ключові слова:** Ретроспективний аналіз, професійне іншомовне спілкування, іншомовна освіта, університети Великої Британії, навчальний процес, економічні факультети.

Резюме. Стаття посвящена ретроспективному аналізу становлення і розвитку проблеми професійного іноязычного общения как составного компонента иноязычного образования в университетах Великобритании. Понятие профессиональное общение рассматривается как особая межличностная профессиональное взаимодействие в сфере информационно-познавательного контакта. В статье рассматривается взаимообмен информацией с учетом возможностей познавательного и эмоционального воздействия на собеседника и особенностей речевого и поведенческого этикета носителей языка. Определяется реформирование учебного процесса за последние годы. Характеризуется целесообразность нововведений в системе обучения профессионального иноязычного общения на экономических факультетах университетов Великобритании, а также их становления в процессе обучения. **Ключевые слова:** Ретроспективный анализ, профессиональное общение, иноязычная образование, университеты Великобритании, учебный процесс, экономические факультеты.

Summary. This article is on a retrospective analysis of the formation and development of professional foreign language communication problems as a component of foreign language education in UK universities. The concept of professional foreign language communication is considered as a special professional interpersonal interaction in information and cognitive contact. This article describes the exchange of information and capacities of the cognitive and emotional effects on the interlocutor and peculiarities of speech and behavioral etiquette native speakers. Determine educational reform process in recent years. It is characterized by innovations in the system feasibility study of professional foreign language communication in economics departments in UK universities and their educational process. **Keywords:** Retrospective analysis, professional foreign language communication, foreign language education, Universities UK, the educational process, Economics Department.

Література

1. Алексевич Г.А. Реформа освіти у Великобританії / Алексевич Г.А. - Педагогіка і психологія. — 1994. — №2-3. — С. 163-164.
2. Андрущенко В. Інтелектуальний потенціал суспільства у світлі політичного виміру / Андрущенко В., Холод Б. Тези Міжнародної наукової конференції “Порівняльний аналіз сучасних систем вищої освіти в реформуванні вищої школи України”. — К., 1996. — С. 7—9.

этим на музыкальных занятиях, в процессе практической деятельности педагог использует другие методы, позволяющие ему влиять на содержание и характер деятельности подростков, учитывая при этом степень овладения ими материала [4, с.55].

Обучая и вовлекая подростка в самостоятельные действия, учитывая их возрастную активность, большие возможности, педагог в одних случаях пользуется методом прямого воздействия, предлагая ребенку образец и способ выполнения (пени украинских народных песен, её фрагмент), в других применяет метод опосредованного педагогического воздействия на самостоятельную деятельность детей.

Учитель музыки пользуется методом проблемного воспитания и обучения, особенно побуждающего и развивающего у подростков самостоятельные поиски решения для выполнения творческих заданий, которые им предлагает педагог.

В творческой поисковой деятельности у подростка развиваются познавательные способности, проявляется интерес к выполняемой им игровой роли, к характеристике данного образа, стремление к правдивому воспроизведению его движений.

Руководства содержательной и разнообразной музыкально-художественной деятельностью учащихся педагог осуществляет путем комплексного подхода, который определяет оптимальное всестороннее художественное влияние, воспитательное воздействие на формирование нравственных качеств личности ребенка средствами музыки. Это достигается в музыкально-эстетическом воспитании подростка путем привлечения высокохудожественных по содержанию музыкальных произведений (украинская народная песня) и взаимопроникновением методов и приемов в их оптимальном сочетании.

При выборе методов и приемов руководства, как уже отмечалось, учитывается уровень общего и художественного развития подростков данной возрастной группы, их индивидуальных и возрастных особенностей, склонностей, интересов, возможности самостоятельных способов действий, а также перспективы их дальнейшего художественного музыкального развития.

В процессе музыкального художественного обучения детей целесообразное сочетание и использование уже названных и ряда других методов и приемов находится в зависимости от задач эстетического воспитания, а также от различных сторон педагогического процесса.

Методы и приемы определяются:

- источниками, из которых учащиеся приобретают знания (применение наглядных средств, приемов словесно-образных эмоциональных пояснений);
- видами художественной деятельности и их учебными задачами (приемы развития художественного восприятия репродуктивной и творческой деятельности в соответствии с программой музыкального обучения);
- типами и этапами музыкально-художественных занятий (специфика приемов отдельных видов художественно-музыкальной деятельности: приемы в зависимости от типов занятий – комплексных, одновидовых, тематических, учетно-контрольных; приемы при первоначальной встрече с заданием, при реализации их, при переносе в новые ситуации);
- задачами развития художественных творческих способностей (приемы развития музыкального слуха, зрительной наблюдательности, специальных

народных песен, убеждаться в их верности и красоте, выражать свое отношение у них в процессе художественно-творческой музыкальной практики.

Итак, музыка отражает в художественных образах объективную жизнь, окружающую подростков, и является в музыкальном воспитании первоисточником особого своеобразного художественно-образного познания, приобретаемого через внешние органы чувств путём слуховых ощущений и восприятий. Это первая ступень чувственного познания. Музыка, вызывая многообразные настроения, эмоции, чувства подростка под влиянием близких, знакомых ему художественных образов музыкального произведения, определяет своеобразие наглядно-слухового метода в музыкально-эстетическом воспитании. Однако восприятие музыкальных образов всегда связано с художественно-образным мышлением, конкретно-чувственным проявлением мысли [10, с.52].

Б. М. Теплов утверждает: «Восприятие музыки во всей глубине и содержательности возможно только в контексте других, выходящих за пределы музыки средств познания». Для подростка одним из таких средств познания, особенно близким и понятным ему, является конкретно-образное слово педагога. Сущность жизненных явлений и объектов отражается в мысли и выражается в словах. Мысль, слово – это вторая ступень познания. Слово педагога помогает ребенку понять идею и содержание музыкального произведения, убеждает в верности его восприятия. Отсюда следующий метод – словесный, обращенный к сознанию ребёнка, углубляющий его сопереживание художественного музыкального образа, придающий ему осмысленность, убеждающий в его правильности.

В процессе восприятия, эмоционально сопереживая образы музыкальных произведений, ребёнок осмысливает их. Он находится под влиянием художественного музыкального образа, сила которого вызывает к нему соответствующее эстетическое отношение. Постепенно ребенок подходит к отражению сопереживаемых художественных образов в доступной ему исполнительской деятельности – в пении. Так выявляется третий художественно-практический метод, имеющий в своей основе музыкальную творческо-исполнительскую деятельность, тесно связанную с процессом обучения. Она даёт ребенку возможность действенной проверки правильности музыкального восприятия и художественной мысли в активной, разносторонней и самостоятельной деятельности.

Наглядно-слуховой, словесный и художественно-практический методы в педагогическом процессе взаимосвязаны. Этого требует специфика музыкально-эстетического восприятия и связанного с ним обучения, в которых чувство и мысль, эмоциональный и сознательный компоненты представляют единство, обеспечивающее ребенку осмысление и силу сопереживания музыкальных образов. Обогащая восприятие и вызывая соответствующие эмоции, наглядность не может быть использована в отрыве от поясняющего образного слова, раскрывающего идею и содержание произведения, воздействующего на сознание и воображение. Практическая деятельность в процессе воспитания позволяет подростку на основе возникших эмоций и мысли проявить свое творческое отношение к художественной деятельности, выразить его в пении так, как он почувствовал, понял, осмыслил.

В процессе овладения некоторыми знаниями, умениями и навыками подросток постепенно подводится к большей самостоятельности. В связи с

3. Вільямс С. Освіта для майбутнього / Вільямс С. - Британський вісник. — 1997. — Вип. 5. — С. 23-27.

4. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века./ Вульфсон Б.Л.. – М.: Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.

5. Education: Moving into the New Era / Conservative Research Department: Politics Today. — 1990. — №10. — P. 265—279.

Подано до редакції 20.05.2011

УДК 37.015.3

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ЩОДО МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВУЗУ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Недвіга Надія Іванівна, ст. викладач

Севастопольський національний технічний університет, м. Севастополь

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність в сучасному світі тенденції цивілізаційного розвитку визначає нові вимоги перед людиною, отже, і перед освітою, що відіграє вирішальну роль у становленні кожної особистості. Спеціаліст сьогодні повинен відрізнитися новою свідомістю, новою культурою, новим мисленням, новим якісним інтелектом. Мотивами діяльності студента технічного вузу повинні бути: потреба у самореалізації, бажання самоудосконалення, підвищення рівня професійної майстерності. Дослідження показують, що молоді спеціалісти, які змотивовані на діяльність шляхом впровадження у навчальний процес рефлексивних елементів, успішно оптимізують виробничі процеси, розвивають в собі такі професійні якості як творчий стиль мислення, системність мислення, конкретність мислення, мобільність мислення при умінні виділяти головне, почуття міри в прийнятті рішень і діях. «Сучасний випускник технічного вузу повинен також володіти достатнім рівнем професійної мовнокомунікативної компетенції, тобто бути здатним спілкуватися в типових умовах професійної діяльності»[1,51].

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасне суспільство, з одного боку, вимагає дедалі глибокого особистісного розвитку людини (студента), а з іншого – створює все ліпші передумови для цього [Кремін, 2010]. Автор наголошує, що процес глобалізації, який до того ж супроводжується розвитком сучасних інформаційних технологій, суттєвим чином, буквально на порядок, збільшує комунікаційне середовище, в якому живе й функціонує майбутній спеціаліст. На основі відстеження тенденцій сучасної філософії освіти нами здійснена спроба сформулювати модель конкурентоспроможного спеціаліста, складовими особистості якого є: оволодіння сучасними науково-інформаційними технологіями, здатність до творення змін і прийняття змінності, здатність до розвитку і саморозвитку особистості, самостійних і усвідомлених дій, готовність до інноваційного типу діяльності, інноваційного типу мислення, інноваційного типу культури, оволодіння високим ступенем самодосконалості, їх здатності до самостійної і усвідомленої дії, розвинена самодостатня особистість, комунікативність. Процес людського спілкування як комунікативної взаємодії особистостей, що здійснюють різні види діяльності, викликає стабільну увагу науковців. Мотиваційний компонент комунікативної

діяльності викладача вивчали Л.Божович, Є.Ільїн, В.Крутецький, О.Леонтьєв, А.Марков, А.Маслоу, С.Рубінштейн та ін. [2,29]. Науковці визначали, що мотиваційний компонент спрямований на визначення професійної мотивації майбутніх інженерів у загальній структурі мотивів (внутрішня і зовнішня мотивація інноваційної діяльності) та виявлення ставлення їх до комунікації. Розглядаючи педагогічний (сугестивний) дискурс як навчальну взаємодію, спілкування викладача та студента, вчені відзначають, що методологічно цей процес ґрунтується на соціально-психологічних положеннях, які визначаються насамперед єдністю суспільних, міжособистісних відносин, контактів і взаємодій, про що свідчать праці В.Андрєєва, І.Зимньої, О.О.Леонтьєва, О.М.Леонтьєва, Г.Костюка та ін. Спеціальні психолого-педагогічні, лінгвокультурологічні проблеми педагогічного дискурсу висвітлюються у працях вчених-психологів, педагогів, методистів (П.Гальперіна, Д.Ельконіна, Л.Зінченко, О.Штепи, Г.Китайгородської та ін.) [3,31]. Вивчення досвіду роботи із формування комунікативних компетенцій студентів і аналіз психолого-педагогічних досліджень з указаної проблеми дали змогу виявити суперечності: між теоретичною розробленістю комунікативної компетенції і відсутністю технологій її реалізації у практиці; між змістом робочої програми дисципліни «Українська мова за професійним спілкуванням» та фактичним рівнем оволодіння студентами знаннями й уміннями. Недостатньо вивчено ступінь мотивації щодо формування комунікативної компетентності майбутніх інженерів.

Метою даної статті є дослідження технології формування комунікативної компетенції на основі мотивації до навчально-професійної діяльності шляхом використання ефективних рефлексивних засобів навчання.

Виклад основного матеріалу. Через тенденції загальноцивілізаційного розвитку наука як сфера, продукуюча нові знання, й освіта, олюднююча знання, робить їх дієвими, діяльними, об'єктивно висуває в число головних пріоритетів будь-якого суспільства, що претендує на конкурентоспроможність у сучасному світі. «Філософія освіти - сфера, яка разом із еволюцією передбачає певні стабільні основи, що зберігають своє значення на будь-яких етапах розвитку людства. З'являються нові ідеї, які ми обов'язково повинні враховувати, особливо в педагогічній діяльності, оскільки вони є важелем в освітній діяльності суспільства взагалі»[1,251]. Аналіз навчального процесу свідчить про те, що студенти технічних вузів оволодівають лише окремими комунікативними якостями, що суттєво спливає на формування професійно-комунікативної компетенції. Вхідний контроль з української мови (за професійним спрямуванням) показав, що рівень комунікативних знань і умінь першокурсників технічних вузів недостатній. Результати анкетувань студентів на першому курсі у вищому технічному закладі дозволив виявити, що першокурсники мають певні труднощі, а саме: їм важко сформулювати власне запитання, брати участь у комунікації, висловлювати власну думку тощо. Бесіди з викладачами, які працюють із студентами на першому курсі, засвідчують недостатню їх підготовленість до навчання у вищому навчальному закладі, оскільки часто студенти не можуть відповісти на запитання, обґрунтувати відповідь, власну точку зору. Отже, рівень успішності студентів на першому курсі в цілому недостатньо високий, це спонукає до пошуку нових форм і методів навчання, спрямованих на оволодіння студентами технічного вузу комунікацією в навчально-професійній сфері, тобто професійно-комунікативною компетенцією. Вивчення наукових праць стосовно

Summary. The article briefly traces the path of evolution of the orchestra, the orchestral writing and reveals the contribution of the Russian symphonic school in its development. **Keywords:** instrumentation, orchestral writing, a symphony orchestra.

Література

1. Агафонников Н. Н. Симфоническая партитура / Н. Н. Агафонников. – Л.: Музыка, 1951. – 256 с.
2. Асафьев Б. В. О симфонической и камерной музыке. Пояснения и приложения к программам симфонических и камерных оркестров / Б. В. Асафьев. – Л.: Музыка, 1981. – 128 с.
3. Асафьев Б.В. Избранные труды, том I. / Б. В. Асафьев. – М.: Издательство академии наук СССР, 1952. – 380 с.
4. Чайковский П.И. О симфонической музыке. Избранные отрывки из писем и статей / П.И. Чайковский. – М.: Госмузиздат, 1963. – 150 с.
5. Чайковский П.И. О композиторском творчестве и мастерстве. Избранные отрывки из писем и статей / П.И. Чайковский. – М.: Музыка, 1964. – 125 с.

Подано до редакції 03.05.2011

УДК 784.4(477).071.5

МЕТОДЫ И ПРИЁМЫ РАЗВИТИЯ МУЗЫКАЛЬНО-ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ УЧАЩИХСЯ 5-ГО КЛАССА ПРИ ИЗУЧЕНИИ УКРАИНСКОЙ НАРОДНОЙ ПЕСНИ

Чирич Ирина Петровна

преподаватель кафедры теории, истории музыки и методики музыкального воспитания РВНЗ «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта)

Методы музыкально-эстетического воспитания представляют собой разнообразные способы руководства процессом музыкально-эстетического воспитания, направленного на формирование личности и всесторонне музыкальное развитие подростка. Методы музыкального воспитания осуществляются в условиях непосредственного контакта педагога с учащимися.

Учитывая возрастные и индивидуальные особенности подростков, педагог целенаправленно создаёт обстановку музыкальных занятий, обеспечивающую общую музыкально-творческую направленность всей деятельности подростков в процессе их общения с народной музыкой.

Отбор методов, используемых в музыкальном воспитании подростков, вытекает из основных теорий познания, определяющих взаимосвязь компонентов познания. Такими компонентами являются чувственный – музыка, в которой эмоционально, образно отражается внешний мир, окружающий ребёнка; специфический в данной области искусства – звуковой, воздействующий на восприятие и вызывающий сопереживание художественных музыкальных образов, отражённых в народных песнях; логический – деятельность мышления, выраженная в слове педагога, воздействующего на сознание, мысль и творческое воображение ребёнка; практический – художественная музыкальная деятельность подростков, позволяющая им самостоятельно, действенно проверять музыкальные образы

удивителен, несмотря на бедность тогдашних инструментальных сил отнительно нашего, послебетховенского времени» [3].

Вовсе не отрицая необходимости накопления умения, в особенности из наблюдений, что для чего совершается в оркестре, Глинка всё же боялся перехода приёмов оркестровки, т.е. техники ремесла в догматы, в абстрактные, ко всем случаям приложимые правила и в этом смысле ограничивал их роль. «Какие могут быть *общие* правила на счёт оркестровки, когда, например, в симфониях Бетховена в каждой — совершенно другой, новый оркестр, не похожий на оркестр других его же симфоний» [3].

Русские композиторы последующих поколений следовали традициям Глинки и творчески развивали его принципы оркестровки. Основной характерной чертой, например, партитур Чайковского является дифференциация групп инструментов, это же качество унаследовали Шостакович и некоторые другие советские композиторы. Тембровая вариационность, яркость, колористическая изобретательность, искусство эпической звукописи послужили отправным моментом в оркестровом творчестве Бородина, Римского-Корсакова и их прямых наследников — Стравинского, Прокофьева и др. Следуя глинкавским заветам о динамическом равновесии звучности оркестра, всех его функций, Глазунов, Скрябин, Рахманинов, Мясковский представляют ещё одно, достаточно характерное ответвление русской оркестровой школы.

Для оркестра П. И. Чайковского характерна яркая рельефность оркестровых линий, достигаемая по глинкавскому принципу: различные сочетающиеся в одновременности функции (бас, аккордовое сопровождение, оркестровая педаль, фон, мелодический подголосок и т.д.) поручаются различным тембрам или тембровым группам, благодаря чему ясно прослушиваются (например, главная тема второй части Шестой симфонии).

Для оркестровки П. И. Чайковского типичны и такие глинкавские принципы, как экономия оркестровых средств, строгий расчёт в смене тембров или тембровых комплексов, скромность состава оркестра, предпочтение лёгкой прозрачной оркестровки грузной и вязкой.

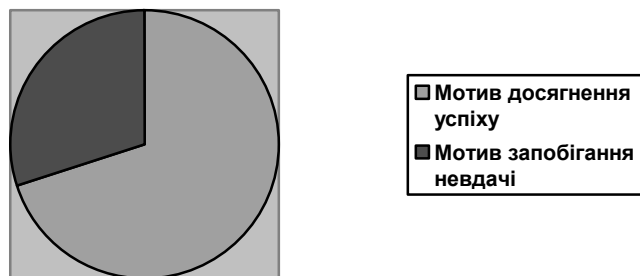
Достижения Н. А. Римского-Корсакова в области оркестровки базируются на тщательном изучении технических возможностей инструментов и являются результатом его неутомимых поисков, о чём свидетельствуют его «Основы оркестровки», которые до сих пор являются предметом изучения многих композиторов.

Выводы. Итак, русские композиторы внесли большой вклад в сокровищницу мировой музыкальной культуры, в частности, в развитие оркестрового письма. Каждый кто занимается инструментровкой для музыкальных ансамблей и оркестров или только начинает заниматься ею должны учитывать находки и достижения в оркестровке русской композиторской школы.

Резюме. В статье кратко прослеживается путь эволюции оркестра, оркестрового письма и раскрывается вклад русской симфонической школы в его развитие. **Ключевые слова:** инструментровка, оркестровое письмо, симфонический оркестр.

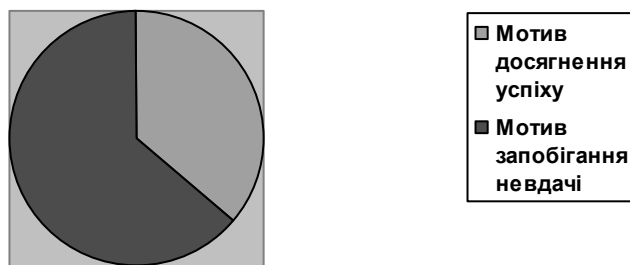
Резюме. У статті висвітлен шлях еволюції оркестра, оркестровки та інструментровки, розкривається внесок російської симфонічної школи в його розвиток. **Ключові слова:** інструментування, оркестрове письмо, симфонічний оркестр.

комунікативної компетенції дав можливість виділити на її основі мотиваційний компонент, що передбачає розвиток мотивів навчання та прищеплення інтересу до вивчення наукового та ділового стилів мовлення. Мотиваційний компонент професійно-комунікативної компетенції(на основі рефлексивної діяльності), на нашу думку, один з основних етапів технології формування даної компетенції, а саме: в ході мотиваційно-цільового етапу студентів націлюють на вивчення мови за професійним спілкуванням, оволодіння якою дозволить студентам активно брати участь у комунікації в навчально-професійній сфері і частково готує їх до професійної діяльності. Технологія формування комунікативної компетенції передбачає використання на кожному етапі заняття мотивації до діяльності, що в свою чергу забезпечить постійний інтерес до майбутньої професії через обґрунтування значущості оволодіння мовою за професійним спілкуванням, рефлексивні елементи діяльності, інтерес до майбутнього фаху, допомогу в проектуванні і реалізації професійної комунікації, уміння оперувати знаннями з ділового та наукового мовлення. В ході експериментального дослідження, проведеному психологічною службою кафедри українознавства, педагогіки і культурології [6], в якому брали участь студенти-першокурсники спеціальностей «Мікро- і наноелектроніка», «Системна інженерія», «Морський і річковий транспорт», «Економіка підприємства» Севастопольського національного технічного університету, визначився рівень сформованості мотиваційної сфери студента. Тест-опитувальник для виміру мотивації досягнення був призначений для діагностики двох узагальнених стійких мотивів особистості: мотиву прагнення до успіху і мотиву запобігання невдачі. При цьому оцінювалося, який з цих мотивів у студентів домінує. Мотивація досягнень, на думку Мерея, виражається в потребі переборювати перешкоди і досягати високих показників у праці, суперничати з іншими та випереджати їх, реалізувати свої таланти і тим самим підвищувати самоповагу, самовдосконалюватися. Мотивація досягнень – одна з різновидностей мотивації діяльності, пов'язана з потребою індивіда, досягати успіху або запобігати невдачі залежить від умов виховання і середовища, а також особистісних стандартів, привабливості самооцінки, індивідуальних уподобань типу атрибутів. Сучасна діагностика спрямованості мотивації досягнення дозволяє коректно спрямовувати діяльність майбутніх інженерів у потрібне русло, сформувані методи і засоби грамотної комунікації з даним студентом, дозволяє спрогнозувати стиль поведінки у виробничій ситуації, дає можливість більш грамотного вибору підходів до даної особистості. Мотивація прагнень до успіху в експериментальній групі після впровадження інноваційних методик становила 70%. Це дає підстави говорити, що більшість студентів орієнтовані на успішне виконання поставленої перед ними завдань, не бояться можливих помилок і невдач, які можуть виникнути у процесі їх діяльності.

Діаграма 1 – експериментальна група

Мотивація прагнень до успіху в контрольній групі становила 40%, що дозволяє судити про відсутність чітко вираженої спрямованості мотивації даної групи.

Діаграма 2 – контрольна група

Мотиваційний фон контрольної групи нейтральний. Результати тестової психодіагностики виміру мотивації аффіліації по методиці А.Мехрабіана дали змогу оцінити дві мотиваційні тенденції, функційно взаємопов'язані і співвіднесені з потребою аффіліації: прагненням до людей (а значить, до комунікації) і боязнь бути відкинутим. Під аффіліацією розуміється потреба людини у встановленні, збереженні і зміцненні добрих відносин з членами студентської групи. Майбутній спеціаліст, який володіє такою потребою, не тільки постійно прагне до людей і відчуває задоволення від емоційного позитивного спілкування з ними, але в людських стосунках вбачає один з головних сенсів життя. Іноді ця потреба стає для студентів настільки значущою, що перевищує останні.

- осознанное правило: чем легче каждая партия, тем чище и качественнее оркестровое звучание.

В «Заметках об инструментовке», продиктованных М. И. Глинкой А. Н. Серову и опубликованных в «Музыкальном и театральном вестнике» (1856 г.), Глинка характеризует инструменты симфонического оркестра и описывает разные манеры оркестровки. В ряде ярких и сочных высказываний Глинки заметно выступает на первый план качественная интонационная сторона выявления тембровости, актуальная и в наше время. В письме Н. В. Кукольникову, отказывая последнему в его просьбе инструментовать номера его музыки к драме «Азовское сидение», Глинка излагает свои интонационные принципы инструментовки следующим образом: «Обратись к опытному капельмейстеру, скажи ему, чтобы буквально перевёл твою музыку на оркестр, пусть наинструментует массаами, т.е. скрипки и духовые все вместе, что надёжней моей трудной *прозрачной* инструментовки, где каждый *дурак* должен не зевать, а стоять сам за себя» [2].

Подобные мысли можно найти и у Петра Ильича Чайковского: «...всё позднейшее творчество Шумана обличает в нём художника, лишённого чутья к колориту, гениального рисовальщика, пренебрегающего красками, предпочитающего карандаш и перо — кисти... Шуман не обладал искусством свои богатые мысли воплощать в красивые звуки; его инструментовка всегда *густа и массивна*, но лишена блеска и прозрачности» [4].

Просматривая присланные Кукольниковом номера к драме «Азовское сидение» Глинка высказывает свои соображения: «Вообще, советуя основывать всё (более или менее) на смычковых инструментах. Духовые хоть и красивы, но крайне капризны, и требуют большой опытности». Н. А. Римский-Корсаков в предисловии к «Основам оркестровки» (1891г.) ещё конкретнее развивает эту мысль. Он пишет, что занимающийся оркестровкой «переживает следующие фазисы развития: 1) стремление к ударным инструментам — низшая ступень; 2) период любви к арфе — всякий аккорд он удаивает звуком этого инструмента; 3) период обожания деревянных и медных духовых... 4) период высшего развития вкуса, всегда совпадающий с предпочтением всему другому материалу смычковую группу, как самую богатую и выразительную» [1].

Вот слова Глинки о струнных: смычковые инструменты — «самые богатые разнообразием звуков, обширностью регистра и средствами *видоизменять* исполнение, но самые бедные *силою звука* (2 гобоя в оркестре очень легко пересиливают 8 первых и 8 вторых скрипок). Оттуда действуют и получают силу только в массе. Их главный характер — движение. Чем больше движения, змеинных извивов дано смычкам, тем лучше оркестровка. От смычковых инструментов зависит и *прозрачность* и *настоящая сила* оркестра. С этой стороны выше всех по оркестровке Глюк, Гендель и Бах». Лучшее и лаконичнее не рассказать о вершинной стадии становления европейского классического оркестра.

Ещё одна находка русской симфонической школы заключается в следующих словах Глинки: «Инструментовка находится в прямой зависимости от самого творчества музыкального. Красота музыкальной мысли *вызывает* красоту оркестра. Если б мы, положим, не знали творений Генделя, Баха, Глюка в оркестре, не видали бы их партитур, великолепная красота их мыслей при изучении музыки их за фортепиано должна была бы поручиться нам за неподражаемую красоту их инструментовки. И в самом деле, оркестр их

Цель статьи - проследить путь развития оркестра и оркестровой партитуры, эволюцию принципов оркестрового письма и осветить вклад русских композиторов в это развитие.

Изложение основного материала. Исследованию этой темы немалое внимание уделяли П. И. Чайковский, Б. В. Асафьев, Н. А. Римский-Корсаков, С. Л. Гинзбург, Н. Н. Агафонников.

Изучая традиции русской оркестровой музыки и русской школы инструментовки, следует помнить, что все эти традиции базируются на истории развития европейского оркестра. На протяжении более чем четырёх столетий европейские композиторы вносили по крупицам свой вклад в развитие оркестровой партитуры и самого оркестра:

1. Жан Батист Люлли (1632-1678 гг.) наметил дифференциацию духовой и струнной групп оркестра;

2. Алессандро Скарлатти (1660-1725 гг.) закрепляет в оркестре господство струнной группы. У него наметилось разделение оркестровых функций по группам — например, струнные играют мелодическую линию, а духовые — контрпунктирующий голос;

3. Иоганн Себастьян Бах (1685-1750 гг.) и Георг Фридрих Гендель (1685-1759 гг.), письмо которых было обусловлено полифоническим мышлением и обилием самостоятельно движущихся голосов;

4. Йозеф Гайдн (1732-1809 гг.) и Вольфганг Амадей Моцарт (1756-1809 гг.) — с их именами связано становление классического состава симфонического оркестра и повышение роли струнной группы. Известно, что П. И. Чайковский был не только почитателем В. А. Моцарта, но и даже не стеснялся подражать ему;

5. Людвиг ван Бетховен (1770-1827 гг.) утверждает приёмы инструментовки Й. Гайдна и В. А. Моцарта, главенствующую роль струнной группы, усиливает роль деревянных и медных инструментов, которым всё чаще поручаются сольные партии.

Весь этот громадный опыт европейской симфонической школы трансформировался и получил логическое продолжение в творчестве русских композиторов и, прежде всего, в творчестве Михаила Ивановича Глинки, по праву считающегося основателем русского симфонизма. Именно Глинка изложил принципы, ставшие основой для русской школы оркестровки, которая, в свою очередь, оказала заметное влияние на развитие европейского оркестрового письма. Значение М. И. Глинки для русской музыкальной культуры неизменно подчёркивал П. И. Чайковский: «... русских симфонических произведений написано много, можно сказать, что имеется настоящая русская симфоническая школа. И что же? Вся она в «Камаринской», подобно тому, как весь дуб в жёлуди». Конечно, не только «Камаринская», но и другие симфонические произведения дают представление о принципах оркестрового стиля М. И. Глинки. Это, прежде всего:

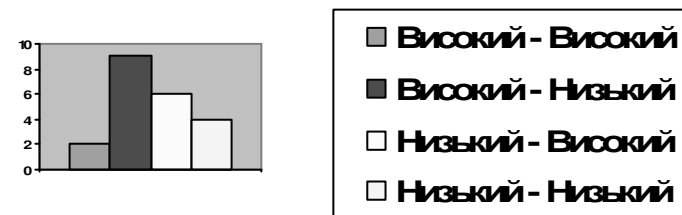
- полная дифференциация функций основных групп инструментов;
- контрасты колорита, достигаемые сопоставлением чистых тембров;
- отсутствие излишеств и строжайшая экономия тембровых средств;
- оркестровый план, согласованный с общим планом развития произведения;
- стремление к динамическому равновесию при сложении аккордов;
- знание и учёт возможностей каждого инструмента;

Виходячи з даних, отриманих при розробці анкет, була сформована нищезазначена діаграма, яка показала наступні результати: експериментальні групи мають 67% балансу аффіліації по типу «Високий рівень розвитку мотиву «прагнення до людей», поєднаних з низьким рівнем розвитку мотиву «боязнь бути відторгнутим».

Діаграма 3 – експериментальна група

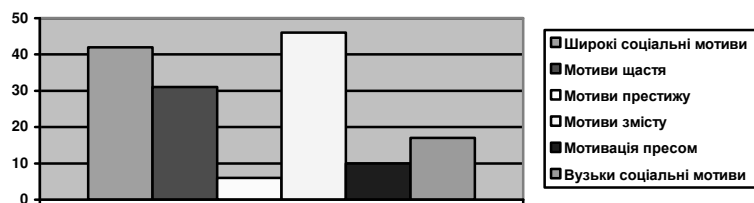
У контрольних групах цей показник становить 51%.

Діаграма 4 – контрольна група

Також проведено дослідження з метою виявлення мотивів навчальної діяльності майбутніх інженерів. Класифіковані мотиви на наступні групи: широкі соціальні мотиви; мотивація щастя; мотивація престижу; мотивація змісту; мотивація пресу; вузькі соціальні мотиви (Діаграма 5).

Серед провідних мотивів можна назвати наступні: мотивація змісту – 46%, широкі соціальні мотиви – 42%, мотиви щастя – 31%. Це говорить про те, що комунікаційна сфера діяльності студентам-першокурсникам небайдужа. Завдання педагога - допомогти їм в оволодінні мовнокомунікативною компетентністю.

Діаграма 5

Виявлені результати отримані нами після впровадження методик, які включали залучення студентів до мотивації через рефлексивні елементи навчальної діяльності шляхом використання навчально-мовленнєвих ситуацій, впровадження елементів тренінгової діяльності, інтерактивну взаємодію, мотиваційних тренінгів (4,87). Використання даних методик суттєво вплинуло на рівень сформованості професійно-комунікативної компетенції. Аналізуючи результати дослідження, можемо констатувати, що в групі, де застосовувалося традиційне навчання, суттєвих змін не відбулося. Підготовка майбутніх інженерів до забезпечення професійної діяльності визначається рівнем рефлексивної «культури», формування якої залежить від наявності в навчальному процесі низки педагогічних умов, а саме: відображення у змісті самих предметів елементів рефлексивних прийомів, що забезпечують ефективну взаємодію учасників навчально-виховного процесу, створення в навчальному процесі ситуацій, що спонукають майбутнього інженера до самостійного усвідомлення змісту і засобів відтворення професійної діяльності крізь призму рефлексивно-творчого підходу; використання елементів тренінгових занять, що сприяють набуттю майбутніми інженерами особистого досвіду регулювання відносин з партнерами в технічному середовищі на основі рефлексивно-творчої взаємодії. Співпраця і взаємодопомога сприяють успішності навчання, що реалізується через різні форми індивідуальної і спільної роботи в парах, малих і великих групах. У педагогічному процесі реалізація означених педагогічних умов забезпечується у змісті і методиці викладання дисципліни «Українська мова за професійним спілкуванням», метою якої є підготовка фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовно компетентних, які б ґрунтовно володіли українською мовою у повсякденно-професійній, офіційно-документальній сфері, зокрема набули навичок комунікативно виправданого використання засобів мови, оволоділи мовою конкретної спеціальності фаху. Нова програма курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» переносить акцент з традиційної настанови - засвоєння відомостей про літературні норми усіх рівнів мовної ієрархії - на формування навичок професійної комунікації, студіювання особливостей фахової мови, розвиток культури мови, мислення і поведінки майбутнього спеціаліста. Майбутнім фахівцям мова потрібна як система світобачення, засіб культурного співжиття в суспільстві, самовдосконалення і самовираження особистості, що базувалася на послідовному забезпеченні студентів до самостійної рефлексивно-творчої діяльності, зокрема, виокремлення форм,

Summary. The problem of pianist creative adaptation to concert performance is one of the general in music art. In this article uncovered same science and theoretical ways of its development, which using make ground for doing the methodic for getting over of art emotion. **Keywords:** creative adaptation, concert performance.

Література

1. Персиса К. Развитие фортепианных змгань в Украине (конец XX столетия-начаток XXI): зб. наук. праць “Проблеми сучасної мистецької освіти”: матер-ли звітно-наукової конференції студентів Інституту мистецтв ім. М. П. Драгоманова / Катерина Персиса. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – 134 с. – С. 82 – 86.

2. Благой Д. О музыке... вне музыки / Д. Д. Благой // Советская музыка. – 1972. – № 5. – С. 64 – 66.

3. Бочкарёв Л. Психологические аспекты публичного выступления музыканта-исполнителя / Л. Бочкарёв // Вопросы психологии. – 1975. – № 1. – С. 68 – 79.

4. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. С. Мерлин. – М.: Педагогика, 1986. – 254 с.

5. Федоров Е. К вопросу об эстрадном волнении / Е. Федоров. – М., 1979. – С. 107–118. (Труды ГМПИ им. Гнесиных; вып. 43).

Подано до редакції 01.05.2011

УДК 78.071.1(470+571):785

ВКЛАД РУССКИХ КОМПОЗИТОРОВ В РАЗВИТИЕ ОРКЕСТРОВОГО ПИСЬМА

Родина Виктор Николаевич, старший преподаватель кафедры теории, истории музыки и методики музыкального воспитания РВУЗ «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта)

Постановка проблемы. Среди творческих умений, необходимых будущему учителю, преподавателю-инструменталисту более всего привлекает внимание способность организовывать и руководить музыкальным коллективом — ансамблем, оркестром. Именно такая форма работы в школе чаще всего вызывает у детей живой интерес к занятиям музыкой, а общение со сверстниками и дух здорового соперничества является дополнительным стимулом к учению. От профессионализма учителя зависит успех учебной деятельности музыкального коллектива в целом, и каждого его участника в отдельности. Поэтому в системе профессиональной подготовки студенты должны получать кроме ансамблевых и оркестровых навыков знания и умения по инструментровке произведений для различных инструментальных составов, освоить методику и практику работы с ними. Умение инструментовать музыкальное произведение предполагает не только знания по таким смежным музыкальным дисциплинам, как теория музыки, сольфеджио, гармония, музыкальная форма, но и способность решать по этим предметам творческие задачи. Кроме того, необходимо знать историю оркестра, его инструментарий и историю развития оркестрового письма (оркестровки).

концертних виступів. Г. Васаде розглядає цю установку на музично-виконавську діяльність як щось “несвідоме, психічне, що лежить у основі творчої активності”. І. Дубровіна, Є. Денисова, О. Прихожан досліджують несвідому установку як “готовність, схильність суб’єкта діяти в передбачених ним умовах ситуації”. При цьому автори вказують, що установка може створитися в процесі набуття досвіду. Психологічна установка на музично-виконавську діяльність мобілізує всі творчі здібності, але не завжди усвідомлюється музикантом. Ця мобілізація, пошуки виконавського рішення можуть здійснюватися навіть тоді, коли, здавалося б, музикант і не думає про майбутній концертний виступ. Повсякденні турботи, які він переживає перед виступом, проявляють себе на тлі головного завдання – мобілізації фізичних і душевних сил до майбутнього виконання конкурсної програми.

Стала психологічна установка на періодично повторювану творчу роботу з часом може перетворитися в потребу. Л. Бочкарьов виділяє три типи потреби у структурі придатності до музично-виконавської діяльності, розрізняючи їх за мотивацією: потреба у виконавському процесі (експресивна мотивація), потреба у спілкуванні зі слухачами (комунікативна мотивація) і, нарешті, потреба в активному впливі на слухачів (сугестивна мотивація) [3].

Для формування психічного стану творчого підйому найбільш цінними є наступні потреби: долучитися до творення власного виконавського проекту; - у творчому спілкуванні у ансамблі та з публікою; самопрезентації особистого бачення світу та його втілення у художніх образах. Люди, позбавлені цих потреб, почуваються на естраді незручно. Захоплення виконавським процесом, художніми музичними образами допомагає піаністу утриматись на рівні творчого хвилювання.

Висновки. Узагальнюючи, припустимо, що методика розвитку творчої адаптації піаністів до концертного виконання може будуватися по таких п’яти напрямках: урахування фізіолого-психологічної структури особистості, за рахунок застосування аутосугестивних вправ; стійкість до психічних перешкод у спеціальних умовах концертних виступів; усвідомлення психолого-теоретичної сутності щодо багатокомпонентної динамічної структури особистості; набуття досвіду музично-виконавської діяльності (концертних виступів); психологічна установка на періодично повторювану творчу роботу, яка перетворюється у потребу.

Способи усунення шкідливих форм сценічного хвилювання однаково цікавлять музикантів всіх виконавських спеціальностей (вокалістів, диригентів, виконавців на струнно-смичкових, духових і народних інструментах), тому подальша розробка цієї проблеми може орієнтуватись на конкретні методичні погляди науковців і музикантів різних спеціальностей.

Резюме. Проблема творчої адаптації піаністів до концертного виступу – одна з найважливіших у музичному виконавстві. Розкрито декілька науково-теоретичних напрямків її розвитку, урахування яких створюють переумови методичної розробки прийомів подолання естрадного хвилювання. **Ключові слова:** творча адаптація, концертний виступ.

Резюме. Проблема творческой адаптации пианистов к концертному выступлению – одна из важнейших в музыкальном исполнительстве. Раскрыто несколько научно-теоретических направлений ее развития. Их использование создают предпосылки разработки методических приемов преодоления эстрадного волнения. **Ключевые слова:** творческая адаптация, концертное выступление.

методів і прийомів, які повинні реалізувати педагоги в організації навчально-виховного процесу та конкретних дій щодо їх забезпечення. Якщо планомірно розвивати навчальну співпрацю між викладачем і студентом, студентом і одногрупниками, то змістом їх спільної праці стануть знання рефлексій про власні можливості, що складає основу вміння вчитися. Рефлексивні процеси є необхідною умовою для організації взаємодії між викладачем і студентом. Самосвідомість (рефлексія) є початком мотивації, яка підсилює потреби, і, перш за все, освітні. За глибокою самосвідомістю починає розвиватися саморегуляція. Для активного протікання процесів рефлексії від самосвідомості до саморегуляції необхідні механізми – регулятори мислення, комунікації, підготовки до входження в пошукову діяльність, стимулювання її проведення, активного пошуку і фіксації результатів. Рефлексія як особиста якість впливає на розвиток потреби майбутнього спеціаліста в самореалізації, самоудосконаленні і тісно пов’язана з творчістю в професійній сфері, усвідомленні себе в цій позиції і оцінкою ефективності своєї діяльності. Характерна ще одна позиція стосовно діяльності педагога, коли сама ця діяльність виступає як особливий предмет аналізу осмислення і оцінки. Якщо в своїй практичній діяльності педагог конструє і використовує ті або інші форми, методи, прийоми, то тепер саме вони перетворюються на предмет осмислення. Якщо, наприклад, на контрольно-оціночному етапі викладач застосовує певні критерії і показники, то тепер вони стають тим, що повинно бути усвідомлено і розкрито. Тобто накопичення практичного досвіду є необхідною умовою, але недостатньою умовою їх професійного зростання, лише постійне осмислення, аналіз і перебудова власного досвіду дозволяють як викладачу, так і студенту розвивати свою майстерність: «досвід + рефлексія цього досвіду дорівнює розвиток». Технологія роботи викладача, що спирається на рефлексивний підхід, полягає в тому, що він не стільки вчить, виховує в традиційному значенні, скільки активізує, стимулює прагнення, мотивацію студентів до особистого і професійного розвитку, подальшого зростання. Самоуправління і співуправління в діяльності викладача і студента означає делегування багатьох повноважень: відповідальності за результати навчання і праці самим учасникам педагогічного процесу. В практичній діяльності це означає побудову горизонтальних зв’язків співпраці (суб’єкт-суб’єктних відносин). Саме цей механізм є великим резервом і стимулом для розвитку нових взаємин студента і викладача при особистісно-орієнтованій системі навчання. Взаємодія рефлексії викладача і студента припускає найвищий рівень активності осіб, багатство і різноманітність їх взаємозв’язків, відносин. Ситуація продуктивної навчальної взаємодії розширює спектр мотивів і забезпечує найвищий рівень самоусвідомлення студента і самомотивації ним навчальної діяльності. Для підвищення ефективності навчального процесу ми пропонуємо активне використання рефлексивно-творчих прийомів як активізацію індивідуальної і колективної навчальної діяльності за допомогою підвищення всіх психолого-педагогічних потенціалів студента: це довірчі відносини в системі «викладач-студент», відсутність відчуття невпевненості тощо.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз наукової літератури дозволив розкрити сутність навчально-комунікативної компетенції як сукупності мотивованих знань, умінь і навичок, необхідних особистості для здійснення мовленнєвої діяльності у навчально-професійній сфері, її структуру, яка включає обов’язково мотиваційний компонент, що забезпечує розвиток

мотивації навчання, прищеплення інтересу до вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спілкуванням». Завдяки цьому компоненту на основі рефлексивної діяльності можна досягти необхідного рівня професійно-комунікативної компетенції. Обов'язковими функціями навчальної діяльності студентів є: мотиваційна, що забезпечує спонукання студентів до професійно-комунікативної діяльності; і рефлексивна, реалізація якого сприяє глибокому самоусвідомленню навчальної діяльності. Розглянуті в статті положення не вичерпують усіх питань даної проблеми, важливість і актуальність якої визначає необхідність її подальших досліджень у різних аспектах. Спеціального аналізу, наприклад, вимагають такі питання, як створення рефлексивно-мотиваційних ситуацій на кожному етапі заняття у процесі викладання дисципліни «Українська мова за професійним спілкуванням». Проведені дослідження визначають необхідність розробки спеціальної програми мотиваційних тренінгів щодо саморозвитку і самоудосконалення студента, віри в свої сили і успіх.

Резюме. Розглянуто проблему рефлексивного підходу щодо мотивації навчальної діяльності студентів технічного вузу у процесі викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Досліджено певні технології по формуванню комунікативних компетенцій на основі мотивації до навчально-професійної діяльності шляхом використання ефективних рефлексивних засобів навчання. Мотивація, рефлексія, комунікація, компетенція, технологія, самосвідомість.

Резюме. Рассмотрена проблема рефлексивного подхода по мотивации учебной деятельности студентов технического вуза в процессе преподавания дисциплины «Украинский язык по профессиональной направленности». Исследованы определённые технологии по формированию коммуникативных компетенций на основе мотивации к учебно-профессиональной деятельности путём использования рефлексивных способов обучения. Мотивация, рефлексия, коммуникация, компетенция, технология, самосознание.

Summary. The problem of reflective approach in motivating the studies with technical college students in “Professional Ukrainian language” is considered. Some particular techniques of forming communicative competence on the basis of learning and working activity motivation by means of reflective teaching techniques are studied. Motivation, reflection, communication, competence, technology, self-consciousness.

Література

1. Крeмiнь В.Г. Фiлософiя нацiональної iдеї: Людина, Освiта, Соцiум. – Вид.переробл. – К.: Грамота, 2010. – 576с.
2. Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: Навч. пос. – К.: Центр учбової лiтератури, 2008. – 176с.
3. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посiбник. – К.: Центр Учбової лiтератури, 2007. – 232с.
4. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учеб. Пособие: В 2 кн. – 3-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Кн. 1: Система работы психолога с детьми разного возраста. – 384с.: ил.
5. Недвига Н.И. Рефлексивный подход в формировании модели конкурентоспособной личности специалиста технического профиля / Н.И. Недвига // Вестник СевНТУ. Вып. 104: Педагогика: сб. науч. тр. / Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2010. – С. 26-31
6. Емельянов К.Ю. Результаты тестовой психодиагностики измерения

піаністи поведуться по-різному, тому їм необхідні індивідуальні поради, і найпопулярніші, навіть дуже доброзичливі рекомендації, що надаються без урахування індивідуальних особливостей виконавця, користі не приносять.

Наступним напрямком наближення до вирішення проблеми розвитку творчої адаптації піаністів до концертного виступу є усвідомлення наукової сутності психологічної теорії щодо багатокомпонентної динамічної структури кожної індивідуальності. Неможливо пояснити виникнення будь-якого сценічного стану виконавця, беручи до уваги окремі особливості нервової системи, інтелектуально або творчі якості особи. Необхідно враховувати всі складові динамічної структури індивідуальності. Її розробці приділяли увагу багато психологів (А. Брушлінський, Є. Клімов, В. Мерлін, В. Мясіщев та ін.).

Сутність індивідуальності як наукового феномену розкрито В. Мерліним, який обґрунтував теорію інтегральної індивідуальності. Він довів, що сукупність індивідуальних властивостей людини є ієрархічною саморегульованою системою, „інтегральною індивідуальністю...”. За його думкою, „біохімічні властивості, властивості її нервової системи, темпераменту, властивості особистості та особистісні статуси являють собою різні ієрархічні рівні цієї системи” [4, с. 195].

У структурі індивідуальності між її ієрархічними блоками, зазначав автор, виникають багатозначні залежності. Вони свідчать про те, що різні явища дійсності не підпорядковуються загальній закономірності. У кожного ієрархічного рівня специфічні функціональні інваріанти, власні закономірності, які дозволяють відстоювати свою автономність та відносну незалежність. Принцип багатозначності заважає зведенню закономірностей однієї підсистеми у другу, що й дозволяє автору виділити рівні, які були доки невідомими.

Поширення набула психологічна концепція К. Платонова, згідно з якою всі особливості кожної особистості укладаються в чотири підструктури, узагальнено названі автором: спрямованість, досвід, психічні процеси, біопсихічні властивості. Є. Федоров, спираючись на концепцію К. Платонова, припускає можливість виявлення всіх сторін особистості, що впливають на особливості того чи іншого сценічного стану музиканта. Автор вважає, що структура якостей особистості могла б складатися з таких компонентів :

1. Психологічна установка на музично-виконавську діяльність, потреба в такій діяльності.
2. Творчий досвід виконавця, його професійні знання.
3. Особливості психічних процесів (у тому числі виконавська увага, воля, слухові уявлення, оптимальний для творчості рівень емоційного збудження, гнучкість психологічної адаптації та ін.).
4. Типологічні властивості вищої нервової діяльності, темперамент [5].

Усі складові особистості, перераховані в цій структурі, взаємопов'язані і взаємозалежні. Деякі з них можуть бути віднесені одночасно до різних підгруп. Так, наприклад, оптимальний для творчості рівень емоційної напруги детермінується не лише особливостями психічних процесів, але і типологічними властивостями вищої нервової діяльності. Гнучкість адаптації в одних випадках виявляється як особливість психічних процесів, а в інших – як досвід. Можно припустити, що сценічний стан виконавця формується під впливом усіх чотирьох підструктур.

Ще один напрямок пов'язаний із набуттям досвіду музично-виконавської діяльності, який безпосередньо відбивається на розвитку творчої адаптації до

апатії”. Гальмівні процеси в корі головного мозку превалюють над збудженням, відчувається небажання діяти, реакції уповільнюються, рівень задоволеності і адаптивних можливостей знижується, емоційне збудження невелике.

Із зазначеного витікає, що передстартове хвилювання спортсмена і сценічне хвилювання піаніста мають чимало схожих рис. Але спільні реакції не поширюється на глибинні особливості професійної музичної творчої адаптації (іноді піаністи, бажаючи виконувати музичний твір без помилок, застосовують у репетиційній роботі систему спеціальних вправ, запозичену зі спорту. Перед початком репетиції вони здійснюють повороти навколо себе, виконують стрибки із присіданнями і після цього намагаються виконувати музичні твори у стані фізичного та емоційного напруження).

Але лише такого роду вправи не можуть повноцінно сприяти високому художньому результату. Рекомендації спортивних психологів не доцільно бездумно використовувати у музично-виконавській творчості, оскільки вони не здатні стимулювати виконавські фантазії та слухові уявлення, не загострюють музичне мислення і, саме головне, не допомагають музикантові знайти стан творчого натхнення. Піаністу важливо набувати стійкість до таких психічних перешкод, які характерні музично-виконавській діяльності. Перед виходом на естраду піаністу корисніше методом аутосугестії переконати себе щодо власного бажання якнайшвидше виступити перед публікою (наприклад, “я хочу грати, тому що моє виконання буде цікаво присутніх людям!”). Музиканти згадують поведінку професора Б. Гутникова, який перед виходом до публіки шепотів, як заклинання: “Ах, як я хочу грати! Скоріше б!” (Цей сеанс самонавіювання допомагав виконавцю, який чекає виступу, знайти сценічний стан, що сприяв би успіху).

Спираючись на цю думку, розкриємо наступний шлях розвитку творчої адаптації піаністів, пов'язаний із сценічним хвилюванням. Відомий музикант-виконавець Д. Благотй вивчений, що особливості будь-якого сценічного стану детермінуються не стільки властивостями нервової системи, скільки інтелектуально-творчими якостями особи. На його думку, основні “ліки” від згубних наслідків шкідливих форм естрадного хвилювання пов'язані із “захопленістю, всеохоплюючими музичними образами, безперестанім відкриттям всього прекрасного, що міститься у творі”, любов'ю до кожної його деталі, пристрасною, з якою виконавець прагне виявити все у реальному звучанні, з усвідомленням величі музики, значущості її творця, у схильності перед цією величчю [2].

Ми погоджуємося із Д. Благим, що захопленість художніми образами позитивно впливає на особливості сценічного стану. Але прихильність перед музичними шедеврами не може звільнити виконавця від сумнівів щодо власного їх виконання. Захоплення особистістю композитора, його музичними творами не завжди усуває страх перед можливою помилкою. Деколи складно пояснити, яким способом демонструвати на сцені захопленість музичними шедеврами тому, хто не може зосередити увагу на виконавському процесі із-за шкідливого естрадного хвилювання.

Кожний виконавець має власні перешкоди щодо концертного хвилювання (один виконавець панівно боїться помилитися, забути музичний текст; другий збентежений емоційною атмосферою концертного залу; деякі мріють якнайшвидше закінчити виступ; інші відчувають стан творчого піднесення і з нетерпінням чекають спілкування з публікою. Перед виходом на естраду

мотивації аффіліації і мотивації досягнення по модифікованій методикі А.Мехрабіана. – Севастополь: изд-во СевНТУ, 2011. – 21 с.

Подано до редакції 05.05.2011

УДК 37.016 : 796 : 372.36

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КООРДИНАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ЮНАКІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

М'який О. В.

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

Постановка проблеми. Одним із визначальних факторів рухової активності та фізичної підготовки учнів старшої школи є інтенсивний період статевого дозрівання, що не аби як відображається на загальному стані юнаків. Залишається актуальною проблема необхідності підвищення рівня фізичної підготовки учнів старшої вікової групи і в цьому контексті особливу роль відіграє правильна організація занять з фізичної культури та й взагалі рухової активності в загальноосвітніх навчальних закладах.

В теперішній час ми спостерігаємо дуже складну ситуацію з фізичним розвитком, станом здоров'я та фізичною підготовкою молоді в нашій державі. Велика кількість громадян, особливо в молодому та похилому віці, страждають з різного виду захворювань. Основний відсоток хвороб займають захворювання пов'язані з серцево-судинною системою, що свідчить про недостатню рухову активність, або неправильну її організацію.

Дуже велика кількість учнів старшої школи, а також молодь мають фізично адаптуватися та реабілітуватися в суспільстві і тому галузь фізичного виховання потребує негайної реформи. Виникає питання необхідності впровадження інноваційних технологій управління фізичним станом учнів, розробки нових навчальних програм спрямованих на покращення здоров'я юнаків старшої школи, але при цьому потрібно враховувати статеві, вікові та індивідуальні особливості розвитку організму.

Аналізуючи ситуацію в нашій державі складається таке відчуття, що молодь не вміє, а частіше просто не хоче користуватися фізичною активністю, навіть якщо вона розуміє її користь.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На жаль, спостерігаємо за сумною статистикою під час занять фізичною культурою. Низка смертельних випадків пронизує всю систему фізичного виховання, створюючи не аби яке хвилювання як у батьків, дітей так і безпосередньо у викладачів. За даними Міністерства освіти і науки за сім років в Україні на уроках фізичної культури померло чотирнадцять школярів, причому четверо з них гине впродовж одного місяця. Лише один з цих трагічних випадків було пов'язано з отриманою травмою, інші – наслідки серцево-судинних захворювань. Враховуючи все це, уряд скасував Постанову про державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості.

Чернобильська трагедія, загальне порушення екологічних закономірностей, рівень життя, соціальний статус людини, різке скорочення фізичної праці, демографічна ситуація, неповноцінне харчування, інтенсифікація навчального процесу, неправильна організація режиму праці та

відпочинку, віртуальна залежність, шкідливі звички, такі як вживання алкоголю та тютюнопаління, безумовно відбиваються на стані здоров'я всього населення, особливо молоді. Але правильна організація занять з фізичної культури та взагалі рухової активності і відмова від шкідливих звичок, особливо в молодому віці, коли відбувається інтенсивний ріст імунно-адаптаційних можливостей організму, забезпечує найбільш гармонійний його розвиток, підвищує адаптаційні та захисні функції.

М.М. Амосов (1989) вважав, що одна із головних причин росту частоти і тяжкості серцево-судинних і ряду інших захворювань є умови життя сучасного цивілізованого суспільства і в першу чергу, гіподинамія, обумовлена розвитком транспорту, механізацією праці, зменшенням кількості фізично працюючих [2, с. 2, 4-5].

Як зазначав Гастев О.К.: “виховання рухів – дорога до виховання точної роботи мозку” [7, с. 472].

Як і в інших країнах світу в Україні своя система виховання склалася шляхом історичного розвитку, а тому максимально враховує національні риси й самобутність українського народу, – зазначав Носко М.О. [10, с. 53].

Як і в жодній країні світу, у нашій країні немає виховання “взагалі”. Виховання завжди має національно-державне вираження, конкретно-історичне, спрямоване на формування громадянина конкретної держави й не може бути безнаціональним [6, с. 19-195].

Створена протягом сторіч самим народом система звичаїв, традицій, ідей та ідеалів, поглядів і переконань, покликаних передавати соціальний досвід, надбання попередніх поколінь, формувати світоглядну свідомість і ціннісні орієнтації, як у молоді загалом так і в юнаків старшого шкільного віку зокрема – це і є українське національне виховання. Правильно організоване національне виховання та науково обґрунтоване, відображає історичний шлях народу, перспективи його розвитку [9, с. 48-52].

Методологічною основою теорії і практики виховання як соціального явища в умовах розвитку української державності є ідеологія незалежності України, орієнтована на національні та загальнолюдські цінності [10, с. 53].

Зв'язок роботи з важливими науковими програмами та практичними завданнями. Дослідження виконано у відповідності до плану науково-дослідної роботи Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Робота відповідає спрямованості наукової програми кафедри фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, яка входить до загально-університетської теми: «Дидактичні основи формування рухової функції осіб, які займаються фізичним вихованням та спортом» (№ державної реєстрації 0108U000854 від 19 лютого 2008 року), а також відповідає спрямованості теми: «Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді» (№ державної реєстрації 0110U000020 від 29 січня 2010 року).

Формулювання мети роботи – проаналізувати методологічні основи рухової активності юнаків старшого шкільного віку на основі даних спеціальної літератури.

Постановка завдань статті:

1. Узагальнити літературні джерела в яких висвітлюються методологічні основи координаційної структури рухової активності юнаків

всі фрагменти твору та майбутнього виступу в цілому, але на естраді втрачають здатність до саморегуляції, їм не завжди вдається успішно реалізувати свої художні наміри. Цей негативний фактор безпосередньо впливає на становлення творчої адаптації піаніста.

Дефіцит наукових відомостей про природу сценічного хвилювання спонукає виконавців на емпіричні пошуки прийомів психологічної підготовки до концертного виступу. Музичні педагоги пропонують учням рекомендації, засновані на особистому досвіді, власних суб'єктивних відчуттях. Це призводить до отримання учнями узагальнених порад усвідомлення існуючих ускладнень без урахування індивідуальних особливостей особистості.

Аналіз останніх публікацій. Безперечно, цінні поради щодо адаптації виконавця до концертного виступу містяться в книгах, статтях, спогадах, методичних розробках видатних музикантів і педагогів та сучасних дослідженнях: О. Баренбойма, Д. Благого, М. Когана, Г. Нейгауза, К. Персистої, С.Савшинського, С. Фейнберга. Натомість ці рекомендації не систематизовані дотепер у самостійний розділ методики оволодіння фортепіано. Не отримала ця проблема відображення у програмах з курсу методики фортепіанного навчання.

Метою статті є визначення науково-методичних напрямків розвитку творчої адаптації піаністів до концертного виконання, розкриття їх теоретичної та практичної сутності й спонукання до усунення деяких психологічних перешкод, пов'язаних із сценічним хвилюванням.

Визначена мета актуалізується за рахунок розв'язання таких **завдань**: визначення сутності творчої адаптації як науково-теоретичної категорії, винайдення конкретних науково-методичних напрямків її розвитку у піаністів.

Визначаючи напрямки розвитку творчої адаптації піаністів до концертного виступу, доцільно звернути наукову увагу на те, що сценічний стан виконавця розглядається як наслідок особливостей його нервової системи тому виконавцям, які страждають від шкідливих форм естрадного хвилювання, рекомендують аутосуггестивні вправи, запозичені із спортивної психології.

Молода дослідниця конкурсної готовності піаністів, К. Персиса, встановила зв'язок між результатами спостережень спортивних психологів та музикантів, що полягає у тому, що передстартові реакції спортсмена проявляються в трьох основних формах: “бойова готовність”, “передстартова лихоманка”, “передстартова апатія”. Сценічне хвилювання музиканта-виконавця проходить, як правило, на тлі фізіологічних процесів, схожих на одну з цих форм. Так, почуття творчого піднесення під час вдалого концертного виступу супроводжується змінами в організмі, характерними для спортсмена в стані “бойової готовності”. У ньому зростає швидкість реакцій, загострюється думка і увага, підвищується рівень завадостійкості і адаптивних можливостей.

Відчуття занепокоєння, випробуване деякими музикантами під час виходу на естраду, супроводжується змінами в організмі, характерними для “передстартової лихоманки”. Гальмівні процеси в корі головного мозку не стримують збудження, поведінка стає метушливою, увага розпорошується, рівень завадостійкості і адаптивних можливостей знижується, емоційне напруження швидко зростає і не завжди адекватне концертній ситуації.

Іноді музикант-виконавець скаржиться, що у нього пропало бажання до творчості, що все йому стало байдужим і хочеться залишитися у спокої. Така форма сценічного хвилювання має схожі риси зі станом “передстартової

analysed, the ways of influencing of mass subculture on self-perfection of vocal possibilities of future music masters open up. **Keywords:** self-perfection, youth subculture, vocal abilities.

Література

1. Гуо Хен Цей. Молодежь. Психическое самосовершенствование / Цей Гуо Хен. – С.: Психология, 2000. – 449 с.
2. Дзундза А. І. Виховання потягу до самовдосконалення у майбутнього педагога // Наукові записки Ніжинського держ. пед. ун-ту ім. М. В. Гоголя / А. І. Дзундза, Н. М. Лосева. Психолого-педагогічні науки, 2002. – № 4. – Ч. 2. – С. 153 – 155.
3. Жуо Бай. Методы самосовершенствования / Бай Жуо. – Ф.: Психология, 2006. – 311 с.
4. Завалко К. В. Самовдосконалення вчителя музики: теорія та технологія: [монографія] / К. В. Завалко. – Черкаси: Вид-во від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2007. – 274 с.
5. Левчук Я. М. Масова музика як соціалізуючий чинник молодіжних субкультур України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Я. М. Левчук. К., 2011. – 16 с.
6. Ростовський О. Я. Актуальні проблеми удосконалення дидактичної моделі професійної підготовки вчителя // Проблеми формування сучасного вчителя у вищій педагогічній школі. Наук.-метод. зб. / Упоряд. і заг. ред. Астаф'євої М. М. – Ніжин: НДПУ, 1999. – С. 3 – 9.

Подано до редакції 09.05.2011

УДК 378.134:786.2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АДАПТАЦІЇ ШАНІСТІВ ДО КОНЦЕРТНОГО ВИКОНАВСТВА

Чжоу Тинтин

аспірант Південноукраїнського національного педагогічного університету, м. Одеса

Постановки проблеми. Аналіз науково-теоретичної літератури та сучасних досліджень довів необхідність розробки відповідних педагогічних технологій, що у процесі фахової підготовки студентів сприятимуть постійному їх збагаченню досвідом творчості. Проте здійсненню цієї мети бракує спрямування навчальних умов щодо активізації концертного виконання студентами, набуття ними необхідного адаптивного досвіду. Необхідність пошуку педагогічних умов творчої адаптації особистості до виконавської діяльності у фортепіанному навчанні, під час опанування музичних творів та їх виконання, винайдення відповідних науково-методичних напрямків визначає актуальність даного дослідження.

Проблема адаптації музиканта-виконавця до концертного виступу одна з найважливіших у музично-виконавському мистецтві. М. А. Римський-Корсаков, наприклад, вважав, що естрадне хвилювання посилюється від неякісного вивчення твору. З цим можна погодитися. Проте сценічний стан виконавця залежить не лише від надійності опанованого музичного матеріалу. Багато музикантів ретельно обмірковують виконавський план, відпрацьовують

старшої школи, рухова активність учнівської молоді, зокрема учнів старшої вікової групи.

2. Порівняти показники моторики юнаків старшої школи на основі даних різних літературних джерел.

3. На основі аналізу наукових даних проаналізувати стан рухової активності юнаків старшого шкільного віку.

4. Визначити залежність між рівнем рухової активності юнаків старшої школи та їх загальним станом здоров'я.

Методи та організація дослідження. Для розв'язання поставлених завдань був використаний метод теоретичного аналізу і узагальнення даних науково-методичної літератури та емпіричних матеріалів наукового дослідження, вивчення літературних джерел з даної проблематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система принципів та засобів побудови й організації теоретичної та практичної діяльності, а також навчання про цю систему – це і є методологія. Згодом вона формується як система соціально апробованих правил, нормативів пізнання і дії, що співвідносяться з властивостями й законами дійсності та виокремлюється в спеціальний предмет раціонального пізнання. Передача та поповнення соціального досвіду вимагає систематизації принципів, які базуються на прийомах і операціях, розпорядженнях та безпосередньо на самій діяльності [11, с. 815].

До найдавніших функцій людини відноситься рухова функція. Вона часто виконувала вирішальну роль у постійній боротьбі за виживання на різних етапах еволюції людини як самостійного біологічного виду. На думку М.О. Бернштейна [4, с. 234], педагогічний процес здійснювався за двома напрямками: перший – рухові задачі поступово ускладнювалися, висувалися більш високі вимоги відносно диференційованості й точності, зростала різноманітність реакцій, необхідних організму; другий – збільшувалося число незвичних, нешаблонних рухових задач, вирішення яких потребувало значного індивідуального досвіду, при цьому ускладнювалася значеннєва сторона рухів, дій і вчинків індивідуума.

Учені й спеціалісти останнім часом порушують питання про необхідність перебудови чи істотного вдосконалення системи фізичного виховання дітей та молоді. На нашу думку, ця система на основі реалізації гуманних принципів педагогіки і психології повинна бути “перемурована”. Найважливішим є перетворення учня з об'єкта соціально-педагогічного впливу педагога в суб'єкт активної творчої діяльності на основі розвитку внутрішніх мотивів до самовдосконалення й самовизначення; посилення уваги до кожної особистості як до вищої соціальної цінності; формування в молоді мотивації різнобічного гармонійного розвитку; демократизація у взаєминах викладача й учнів тощо. В організації та удосконаленні фізичного виховання підростаючого покоління важливим є більш повне врахування індивідуальних психологічних і морфо-функціональних особливостей юнаків в процесі фізичного виховання з обов'язковою відповідністю вікового розвитку людини і фундаментальних закономірностей цілеспрямованого перетворення життєвого потенціалу [5, с. 28].

Також велика увага приділяється істотному переорієнтуванню завдань та цілей фізичного виховання. Йде мова про перехід від системи, орієнтованої на розвиток лише життєво необхідних рухових умінь і навичок, визначених фізичних якостей, до системи, яка дає людині глибокі знання про свій організм, засоби цілеспрямованого впливу на фізичний стан, рухові можливості,

збереження й зміцнення здоров'я, формуючи потребу у фізичному вдосконаленні, в активних заняттях фізичними вправами, а також в здоровому способі життя [10, с. 53].

Фізична культура – це складова частина загальної культури суспільства, яка характеризується спрямованістю на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних якостей, морально-вольових та інтелектуальних здібностей з метою гармонійного формування особистості та розвитку активної життєвої діяльності. Характерною рисою матеріалу базової програми є спрямованість на вирішення виховних, освітніх та оздоровчих завдань на уроках фізичної культури. За допомогою всіх форм навчальної та позакласної роботи вчитель повинен вказати учневі шляхи оволодіння необхідними знаннями, навичками й уміннями, методикою розвитку фізичних якостей, необхідних для зміцнення здоров'я, забезпечення здорового способу життя, активної праці, а юнакам – підготовки до служби в армії; як кажуть закласти фундамент фізичної культури [1, с. 14].

У навчальному процесі з точки зору біомеханіки фізичних вправ дуже важливим є створення передумов для наукового обґрунтування методики навчання рухам. Проте це не означає, що біомеханіка повинна хоча б в малому замінювати педагогіку, але без глибокого знання предмета вивчення рухів неможливо побудувати самий процес навчання. Варто визнати, що таким чином, біомеханіка має безпосередній практичний вихід та пряме відношення до педагогіки фізичного виховання, а точніше – до педагогіки рухів. Ступінь ефективності і цілеспрямованості навчання рухам багато в чому визначається знаннями механізмів і закономірностей формування рухів людини [10, с. 53].

При організації педагогічного процесу навчання юнаків старшого шкільного віку перед учителем виникають значні методичні проблеми, зумовлені як надзвичайною складністю зовнішніх взаємодій організму й специфіки того чи іншого виду так і діяльності в фізичному вихованні рухової функції людини. Постає питання, якою повинна бути техніка вправ: стандартною для всіх чи індивідуальною для кожного і в цьому контексті потрібно визначити правильну відповідь на дане питання. Ці два підходи у навчальному процесі можуть поєднуватися, проте необхідно завжди враховувати конкретні обставини переважного використання того чи іншого методичного прийому. На думку більшості спеціалістів на початкових етапах навчання вчитель має пропонувати учням такі зразки техніки, які характерні відомим ступенем стандартності для багатьох людей, тобто мають в якійсь мірі елемент шаблонності. В залежності від засвоєння елементів техніки, навчання варто поступово індивідуалізувати, будувати його з урахуванням індивідуальних особливостей моторики кожного учня [2, с. 2, 4-5].

Характерна форма передачі знань про рухи розглядається як процес навчання рухам, засвоєння спеціальних навичок, що відображають руховий досвід попередніх поколінь. З погляду дидактики звичайно навчання розглядають як процес взаємозалежної діяльності вчителя й учня, спрямований на придбання нових знань, умінь і навичок, а також на розвиток духовних і розумових якостей тих, кого навчають. Навчання – основа діяльності того, кого навчають, викладання – це характерна діяльність педагога. Ці дві сторони одного процесу нерозривно пов'язані між собою [3, с. 41].

Основні висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У умовах нашої держави система національного фізичного виховання визначається різними суспільними потребами, такими як

Первый путь – сочинение песен со словами, смысл которых близок и понятней не только профессионалам. Эти песни в китайской музыке созвучны с европейской массовой музыкой. Современные музыкальные композиции – больше, чем просто песни, они отражают глубокие и понятные китайцам эмоциональные реакции, на уровне этих композиций происходит реальный обмен человеческими чувствами. Второй путь – совершенствование самого вокала, современных приемов пения. Исполнение популярных песен легче дается многим желающим их исполнять, а не только профессионалам, они намного проще для их самостоятельного освоения. Самосовершенствование происходит благодаря персональному участию и желанию каждого певца. Простота освоения делает возможным исполнение вокальные произведения без особого опыта работы над голосом. Достаточно самостоятельно применять желаемые эффекты, используя различные окраски звука в зависимости от высоты. Популярные песни часто звучат очень характерно для отдельного певца. Так, звучание меццо Элва Сяо отличается интимным характером и неповторимо. При этом такое звучание не требовало особой работы над голосом, специальных навыков пения.

Необходимо учесть, что когда поп-музыка основывается только на человеческой природе звучания голоса, без подключения специфических эффектов, творческого самосовершенствования, стремления к необычности звучания, которое умеют достигать другие, музыкально неповторимого искусства не возникает.

Популяризация поп-музыки в современном мире происходит не только в Китае. Это – явление мирового масштаба. Поскольку реформы, происходящие в Китае, постепенное приближение к международным стандартам приводит к активизации национальных сил Китая, поп-музыка становится более популярной и востребованной в культурной жизни страны, даже знаменует собой некоторый прогресс музыкального развития, расширения диапазона интересов молодежи.

Выводы. Молодежная субкультура – часть музыкальной культуры развлекательного направления, показатель особенностей времени, оказывающих влияние на самоопределение молодежи. Учитель музыки, как проводник культуры в обществе, подвержен современному музыкальному влиянию. Педагогическое воздействие отражает влияние содержания молодежной музыкальной субкультуры, направляет ее использование на лучшие образцы для самосовершенствования естественных вокальных задатков каждой индивидуальности и развитие умений управлять голосом.

Резюме. В статье анализируется участие учащейся молодежи в национальном возрождении, самореализации своих личностных потенциальных возможностей и интересов, раскрываются пути влияния массовой субкультуры на самосовершенствование вокальных возможностей будущих учителей музыки. **Ключевые слова:** самосовершенствование, молодежная субкультура, вокальные умения.

Резюме. У статті аналізується участь молоді у національному відродженні, самореалізація власного особистого потенціалу та інтересів, розкриваються шляхи впливу масової субкультури на самоудосконалення вокальних можливостей майбутнього вчителя музики. **Ключові слова:** самоудосконалення, молодіжна субкультура, вокальні уміння.

Resume. In the article the participation of studying young people in the national revival, self-realization of the personality potential possibilities and interests is

педагогического воздействия целесообразно: учитывать интерес молодежи, обращать внимание на лучшие образцы музыки, направлять будущих учителей музыки на изучение воспитательных возможностей самоусовершенствования для повышения профессионального уровня певца, обращать внимание на действенные традиционные методы вокальной подготовки, самостоятельного совершенствования будущего учителя музыки.

Относительно молодежной субкультуры Китая можно отметить, что несмотря на общую историческую тенденцию использовать народно-песенную музыкальную традицию, молодежь стремится сказать свое слово и в поп-музыке. Процессы самоусовершенствования в современном исполнительстве происходили внутри массовой музыкальной культуры. Популярные песни в Китае находятся в процессе развития и еще не стали предметом широкого использования среди молодежи (современная музыка появилась в среде зажиточных людей, которые имели доступ к получению неизвестной широкому кругу людей музыкальной продукции).

В тоже время, самоусовершенствование китайских музыкантов осуществлялось и через творчество, в основном за счет влияния китайцев, живущих за рубежом, поскольку их песни и исполнение имели уровень международных стандартов, при этом не теряя национальных китайских традиций.

Современные технические возможности позволили применять новые средства для создания музыкальных композиций, синтезировать различные стили и жанры, тембры и ритмы, которые не имели аналогов среди других стиливых музыкальных направлений. Кроме того, изучение художественных особенностей популярных песен открыло новые их возможности, т. е. отображать в своем содержании простые человеческие заботы, любовь, проблемы повседневной жизни.

Для обеспечения эффективности самоусовершенствования будущих учителей музыки целесообразно осознать ими пути получения образования самостоятельно. В музыкальной педагогике данную проблему разрабатывали К. Завалко, Н. Лосева, О. Рудницкая, А. Ростовский.

Так, К. Завалко выделяет такие направления самообразования: общекультурный, методологический, педагогический, психологический и методический [4, с. 81]. Автор считает, что учитель музыки должен расширять собственные знания относительно методов, форм и способов музыкального образования, видов музыкальной деятельности с учетом дифференцированного подхода к обучению, технологии планирования, проведения и анализа уроков, развития способности учеников к самоусовершенствованию и др. [4, с. 88].

Интересна и полезна мысль А. Ростовского о том, что главное, о чем должны позаботиться педагоги высшей школы, это оснастить студентов методами самостоятельного получения знаний, заложить основы методологической культуры будущего учителя музыки, расширить его кругозор, вызвать стойкий интерес к профессиональным знаниям [6, с. 6].

А. Дзундза, Н. Лосева рассматривают готовность личности к самоусовершенствованию как синтез определенных условий, среди которых: целостный эмоционально-личностный аппарат, система знаний, умений и навыков, грамотная работа с источниками информации и др. [2, с. 154].

Возможности для самоусовершенствования будущих учителей музыки стали развиваться двумя путями.

необходимость последовательности виховних впливів різних соціальних інститутів, забезпечення спадкоємності та єдності, а також постійного коректування навчально-виховного процесу загалом, всебічна активізація інтелектуального, творчо-духовного потенціалу загальнолюдських і національних цінностей.

Зорієнтована на загальнолюдські, а також національні цінності ідеологія самоутвердження незалежності України і є методологічною основою як теорії так і практики фізичного виховання в умовах розвитку української державності як соціального явища.

Лише шляхом ефективного застосування у фізичному вихованні науково-обґрунтованої методології створюються сприятливі умови для можливості знайти найпростіший та, очевидно, найефективніший шлях досягнення достовірних відомостей, а також визначити місце й напрямки розвитку цієї галузі знань загалом.

Педагогічний процес навчання складним рухам юнаків старшого шкільного віку багато в чому залежить від різних як зовнішніх так і внутрішніх факторів: стану розвитку їхнього рухового апарату, зовнішніх взаємодій їх організму та специфіки діяльності у фізичному вихованні, проте головне є — це підхід до вирішення питання, якою повинна бути техніка вправ: стандартною для всіх чи індивідуальною для кожного.

Мотиви, якими керуються вчителі при проведенні уроків, значно впливають на хід процесу навчання. Вони можуть бути різними, але однозначно в усіх випадках повинні носити позитивний характер. Для педагога важливо знати, які інтереси, мотиви кожного з учнів привели до нього на заняття. Саме мотиви у більшості випадків визначають у майбутньому хід усього процесу навчання. Тут велике значення має направляюча та керівна роль вчителя: він шляхом вибору правильної мотивації повинен забезпечити необхідні умови для успішних занять фізичною культурою, організувати юнаків, стимулювати їхню пізнавальну діяльність, навчати правильному застосуванню своїх знань й умінь не тільки в фізичному вихованні, але й у повсякденному житті.

Виховання нерозривно пов'язане з навчанням молоді, воно має величезний вплив на моральні якості кожної особистості. Навчання та виховання — це складові частини єдиного педагогічного процесу, які забезпечують у комплексі вирішення складних і важливих завдань з формування та розвитку людини [8, с. 3-20].

Резюме. У статті аналізуються методологічні основи координаційної структури рухової активності юнаків старшої школи. **Ключові слова:** фізична культура, фізичний розвиток, здоров'я, юнаки старшого шкільного віку.

Резюме. В статье анализируются методологические основы координационной структуры двигательной активности юношей старшей школы. **Ключевые слова:** физическая культура, физическое развитие, здоровье, юноши старшего школьного возраста.

Summary. In the article are analysed the methodological bases of coordinating structure of motive activity of youths of senior school. **Keywords:** physical culture, physical development, health, youths of senior school age.

Література

1. Азаренко А. Забота о юных, забота о всех // Футбол-хоккей. — 1977. — № 25. — С. 14.
2. Амосов Н.М. Народ здоров, если здорово общество // Физкультура и спорт. — 1989. — №9. — С. 2, 4-5.

3. Арзютов Г.Н. Теорія і методика поетапної підготовки спортсменів: Автореф. дис... д-ра пед. наук. – К., 2000. – 41 с.
4. Аулик И.В. Определение физической работоспособности в клинике и спорте. – М.: Медицина, 1990. – 234 с.
5. Беляев А.В. Исследование тренировочных и соревновательных нагрузок в волейболе: Автореф. дис... канд. пед. наук. – М., 1974. – 28 с.
6. Бернштейн Н.А. О построении движений. – М.: Медиз, 1947. – С. 19-195.
7. Гастев А.К. Как надо работать. Практ. введ. в науку организации труда. – М.: Экономика, 1964. – 472 с.
8. Гастев А.К. Поэзия рабочего удара / Вступит. статья З. Померного. – М.: Сов. писатель, 1964. – С. 3-20.
9. Концепція національного виховання // Початкова школа. – 1995. – №2. – С. 48-52.
10. Носко М.О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять фізичною культурою та спортом: Автореф. дис...док. пед. наук. 13.00.09. – К., 2003. – 53 с.
11. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.

Подано до редакції 18.05.2011

УДК 37 (438):371.132

ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Старокожеско Ольга Миколаївна
асистент кафедри педагогіки вищої
школи та управління освітнім закладом
Бердянський державний педагогічний університет*

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останні двадцять років у європейських країнах і пов'язані з визнанням значимості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Цілеспрямоване набуття молоддю знань, умінь і навичок, їх трансформація в компетентності сприяє особистісному культурному розвитку, розвитку технологій, здатності швидко реагувати на запити часу. Європейські країни сьогодні розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Саме тому важливим є усвідомлення поняття компетентності в суспільстві, що базується на знаннях. Важливо розуміти яких саме компетентностей необхідно навчати і як, що має бути результатом навчання.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання фахової компетентності педагогічних працівників досліджувалося вітчизняними й зарубіжними науковцями. Праці, які розкривають: зміст і структуру предметних

Молодежь выбирает – включаться ей в группу с одинаковыми музыкальными предпочтениями или разными. Рассматривая источники музыкальной информации целесообразно отметить, что они имеют коммерческий характер, поэтому содержание музыкальных интересов молодежи в основном зависит от рынка музыкальной продукции.

На основании полученных данных автор заключает, что традиционное бытовое музицирование постепенно исчезает из жизни молодежи. Его место занимает техника, вытесняя существующие на протяжении десятилетий семейные музыкальные традиции. Характерная для Украины (несколько в другом аспекте и Китая) певческая культура активно заменяется искусственным звучанием современной аппаратуры. Семья, все меньше влияет на формирование предпочтений молодежи. У большинства молодежи в памяти не зафиксировались семейные музыкальные впечатления. Правда, по мнению психологов [1, с. 43], воспоминания детства связаны с внутренним миром человека (ассоциативной памятью) и эмоциональными переживаниями, которые оставляют глубокий этический след в душе. Те, молодые люди, которые из далекого детства вынесли определенные музыкальные переживания, чаще вспоминают классические произведения (13,3 %), популярные детские песни (7,6 %), фольклор (4,5 %), зарубежную эстраду (3,4%) [5, с. 10].

Цель данной статьи – определить суть изменений в содержании современной вокальной музыки, популярной среди молодежи, а также отразить влияние массовой музыкальной культуры на процессы самостоятельного совершенствования будущего учителя музыкального искусства Китая.

Для достижения поставленной цели необходимо выполнить такие **задачи**: проанализировать воздействие массовой музыкальной культуры на интересы современной молодежи (Украины и Китая), определить пути возможного самосовершенствования будущих учителей музыки в их вокальном творчестве.

Изложение основного материала. Из данных исследований следует, что преобладающие источники музыкальной информации – СМИ (способы массовой информации). Возрастает практика отдыха, развлечений. Рост такой музыкальной практики исследователи объясняют усилением потребительской ориентации в сознании молодежи (а не самосовершенствование) [3, с. 78], а также психологической адаптации к условиям информационной эпохи. Это отражает индивидуальный характер предпочтений молодежи относительно массовой музыкальной субкультуры, которые можно объединить в группы (а значит повлиять в процессе направленного педагогического воздействия). Они делятся по таким показателям: музыкальные предпочтения, индивидуальное отношение к выбору стиля жизни, принцип внутренне групповой организации молодежи, выбор источника музыкальной информации, возрастные особенности. Характер потребления может активно влиять на характер добывания музыкальной информации самостоятельно, который зависит от: случайных музыкальных впечатлений; осознанно потребляемых при активном воздействии традиций народной культуры; в рамках учебных программ профессиональных музыкальных образовательных систем (специальных музыкальных школах, институтах, академиях и др.).

Так как субкультура молодежи влияет на направления и характер художественных потребностей, т. е. – “определяющая в формировании художественных ориентиров молодежи” [5, с. 13], то в процессе

мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Я. М. Левчук. – К. : НАКККиМ, 2011. – 16 с.

4. Рошкофф Д. Медиавирус. Как поп-культура тайно воздействует на наше сознание / Д. Рошкофф // Пер. с англ. Д. Борясова. – М. : Ультра культура. – 2003. – 368 с.

Подано до редакції 01.05.2011

УДК 378.03.134:786.2

ВЛИЯНИЕ МОЛОДЕЖНОЙ СУБКУЛЬТУРЫ НА САМОУСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ

Цюй Сяо Юй, аспирант

*Национального педагогического университета
имени М. П. Драгоманова, г. Киев*

Постановка проблемы. Выход теории и практики образования на антропологическую парадигму, определяет методологический принцип, по которому обращается должное внимание национальному воспитанию, уважению к национальным традициям в содружестве с музыкальными традициями других народов. В этом содружестве основательное положение занимает Китай. В современных законах по образованию указывается на необходимость участия учащейся молодежи в национальном возрождении, самореализации своих личностных потенциальных возможностей и интересов.

Содержание молодежной субкультуры отражает стремление или отсутствие желания трудиться над собой, глубже познавать себя, развивать свои собственные способности и умения, серьезно влияет на ценностные ориентации общества в целом. Выявление взаимосвязи молодежной музыкальной субкультуры с потребностью в самосовершенствовании будущего учителя становится ключевой задачей современного общества и педагогической науки. Данное положение и определяет актуальность темы работы.

Анализ последних публикаций. Разновекторность влияния массовой музыки на молодежь изучали Е. Бодина, А. Стотыка, Т. Фурсенко, Г. Шостак и др. (в частности, увлечение джазом); проблеме содержания и форм восприятия массовой музыки, различных способов выразительности посвятили свои исследования К. Аюпян, Ю. Божко, В. Конен, А. Мидлер, А. Сохор, и др. Социологический аспект проблемы развития интересов раскрыты в научных работах Л. Божовича, А. Здравомысловой, А. Семашко и др.

Я. Левчук, исследуя проблему молодежных субкультур в Украине, представляет их как такое явление в системе культуры, которое имеет ряд характеристик, определяющих социальное состояние молодежи: отношение к моде, одежде, музыке; более дружественные взаимоотношения в группах одноклассников, чем в семье; относительная первичность отдыха по отношению к труду; вызов ценностям взрослых и индивидуальные эксперименты со способом жизни и др. [5, с. 4]. Украинская музыкальная субкультура включает множество символических субкультур, которые возникают на почве увлечения отдельным исполнителем или музыкальным направлением. Поэтому логично говорить о формах молодежной субкультуры, где основными факторами, влияющими на ее формирование, являются музыкальный вкус и предпочтения.

компетенцій (О.В.Бабенко, А.К. Грабовий, Т.Є. Ісаєва, О.І. Пометун, С.А. Раков, М.В. Савчин, С.В. Трубачева, П.Г. Хоменко, А.Хуторський та ін.); умови формування компетенцій (В.І. Бондар, О.Д. Гончар, А.К. Грабовий, Т.В. Григорчук, А.Митаєва, І.В. Мороз, Ю.В. Пестерева, І.В. Родигіна, О.Я. Савченко, А.В. Степанюк, С.В. Трубачева та ін.); етапи формування компетенцій (А.К. Грабовий, К.К. Платонов, С.В. Трубачева, П.Г. Хоменко, Г.А. Циммерман, Г.А. Удовиченко та інші); критерії діагностики рівня сформованості предметних компетенцій (Н.М. Байдацька, А.А. Давидов, Е.І. Клейман, О.І. Локшина, О.П. Петрашук, В.А. Петрук, С.А. Раков та ін.); закономірності формування та практичне застосування професійно-педагогічних умінь (В.І. Бондар, І.Д. Бех, Н.В. Кічук, Л.І. Кондратенко, М.М. Поташнік, М.М. Скаткін); фактори підвищення професіоналізму педагогічних кадрів (А.Є. Бусигін, А.Л. Деркач, Н.В. Кухарев, В.В. Панчук); феномен професійної зрілості викладача (В.М. Антипова, Є.С. Барбіна, Н.В. Гузій, Г.В. Троцько та ін.); особливості розвитку професійної компетентності вчителів у системі безперервної педагогічної освіти (К.О. Кальницька, В.Ю. Стрельников, Л.І. Шевчук); управлінська компетентність спеціалістів (В.П. Андрущенко, С.Я. Батишева, Л.М. Ващенко, Л.І. Даниленко, Г.А. Дмитренко, Г.В. Єльнікова, М.А. Захарова, І.А. Зязюна, А. Калініна, В.Г. Кременя, Ю.А. Конаржевського, А.М. Новикова, В.В. Олійника, Є.М. Павлютенкова, В.С. Пікельна, М.М. Поташника); сутність готовності до професійної діяльності (О.А. Абдулліна, А.М. Богуш, К.М. Дурай-Новакова, І.Я. Зязюн, Н.В. Кічук, З.Н. Курлянд, А.Ф. Ліненко, С.Д. Максименко, О.Г. Мороз, Г.О. Нагорна, В.О. Сластьонін, Н.М. Тарасевич, Р.І. Хмелюк та ін.).

Завдання статті полягає в дослідженні дефініції "компетентність" та проведенні порівняльного аналізу щодо підходів до формування ключових компетентностей в Європейському просторі вищої освіти.

Нормативні документи, що визначають основні положення формування змісту освіти наголошують переважно на знаннях, уміннях та навичках, які мають бути результатами навчання в вищому навчальному закладі. Такий підхід до основних засад змісту освіти, безумовно, є традиційним і недостатнім. Адже метою навчання є виховання у студентів бажання і вміння вчитися, тому комплекс знань, умінь і навичок є підґрунтям для набуття необхідних життєвих компетентностей. Саме на них, на наш погляд, важливо сьогодні звернути увагу педагогів.

Як відомо, поняття "компетенція" є сьогодні не лише однією з базових педагогічних категорій, але і об'єктом міждисциплінарного дослідження.

Доцільно звернутись до досвіду економічно розвинених європейських країн з розроблення та впровадження компетентнісно орієнтованого підходу до формування змісту освіти.

Сьогоднішня Європейська освіта базується на принципах: навчитися жити разом; навчитися отримувати знання; навчитися працювати; навчитися жити, які по суті, є глобальними компетентностями особистості.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до добору ключових компетентностей, визначимося з дефініцією даного поняття.

Так, Міжнародна комісія Ради Європи розглядає поняття компетентності як загальні або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, кроснавчальні вміння або навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання [2, С.19]. Компетентності, на думку

експертів РС, передбачають спроможність особистості відповідати на індивідуальні та соціальні виклики, формувати комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок.

ЮНЕСКО визначає компетентність як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, застосованих у повсякденні.

Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів (International Board of Standards for Training, Performans and Instruction) поняття компетентності визначається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок та відносин, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, спрямовані на набуття певних стандартів у галузі професії або виду діяльності [4, С.18].

Досить містким є, на нашу думку, тлумачення поняття "компетентність" фахівцями проекту DeSeCo (Definition and Selection of Competencies) в Канаді, котрі в 1997 році здійснили визначення та підбір ключових компетентностей:

1) компетентність виявляється тільки в реальній дії (на неї впливають мотиви, цілі та наміри діючого), що здійснюються в певній ситуації. Зовнішні вимоги – соціальний контекст ситуації входить до компетентності поряд з індивідуальними здібностями і схильностями;

2) компетентність, крім когнітивних компонентів, включає рухові й розумові навички, знання, мотивацію, ціннісні й етичні орієнтації, установки та інші соціальні та поведінкові компоненти, тобто все те, що може бути мобілізоване для ефективно дії;

3) компетентності здобуваються й розвиваються довічно через дії і взаємодії в найрізноманітніших формальних і неформальних освітніх ситуаціях;

4) ключові компетентності суттєві для успіху в різних сферах життя будь-якої людини й суспільства. Тому вони потрібні кожному майбутньому вчителю в соціумі. Виокремлення ключових компетентностей залежить від цінностей й певного соціуму, від того, що робить людину успішною соціально, економічно й особистісно в конкретному соціумі;

5) щоб впоратися зі складними вимогами сучасного життя, майбутньому вчителю необхідно досягти певного рівня когнітивної складності, що базується на критичному мисленні, рефлексії і цілісному баченні життя [5, С.25-29].

Вітчизняні педагоги, зокрема Б.Д. Грінченко, М.І. Демков, В.Г. Королєнко, М.О. Корф, С.І. Миропольський, М.І. Пирогов, К.Д. Ушинський та інші відзначали, що процес формування високого професіоналізму викладацьких кадрів повинен здійснюватися під впливом трьох факторів: 1) особистісного (учитель як творець педагогічного процесу надає йому деякого особистісного відтінку); 2) загальнолюдського (учитель повинен бути духовно розвиненою особистістю взагалі, здатною органічно входити до будь-якого товариства, реалізовувати себе як особистість і професіонал у будь-якому середовищі); 3) національного (учитель має глибоко розуміти національні особливості, вивчати історію, культуру, мову, традиції, звичаї свого народу і виховувати дітей так, щоб вони були рідними своєму народові за духом, переконанням та ідеалами) [3].

Слово "компетентний" в словнику іншомовних слів тлумачиться як «той, хто знає певну галузь; має право відповідно своїх знань чи повноважень робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь» [6].

засобів виразності, які не застосовуються іншими, незвичної, унікальної музичної композиції не виникає.

Зміни музичних вподобань у сучасних соціокультурних умовах відбувається не лише у Китаї. Розповсюдження поп-музики у світі стало загальнокультурним явищем. Реформи, що відбуваються у Китаї, поступове наближення змісту молодіжної субкультури до міжнародних стандартів призводить і до активізації національних творчих можливостей в самій країні, навіть демонструє деякий прогрес музичного розвитку, розширення діапазону вподобань студентства, молоді взагалі.

Висновки. Розвиток музичної молодіжної субкультури двох країн, України та Китаю, є складовою культури розважального спрямування, показником особливостей сучасного культурного розвитку студентства, що, безперечно, впливає на визначення його музичних вподобань. Аналіз цього соціально-культурного явища дозволяє констатувати, що це є загальний процес, який має спільні шляхи розвитку, й неповторні національні особливості щодо змісту розкриття в сучасній поп-музиці реальних проблем людського буття та застосування технічних засобів музично-творчої реалізації власного творчого задуму у вокальних композиціях. У будь-якому випадку, ефективним шляхом прогресивного розвитку музичних вподобань є залучення до музично-творчого використання студентством змістовних та яскравих сучасних композицій.

Резюме. Проблема музичних вподобань сучасного студентства розкривається у площині функціонування молодіжних субкультур в Україні та Китаї. Аналіз цього соціально-культурного явища дозволив визначити його загальним для обох країн процесом, який має спільні шляхи розвитку сучасної поп-музики, й неповторні національні особливості щодо реалізації музичних ідей у оригінальних вокальних композиціях. **Ключові слова:** музичні вподобання, сучасне студентство.

Резюме. Проблема музыкальных предпочтений современного студенчества рассматривается с позиций функционирования молодежных субкультур в Украине и Китае. Анализ этого социально-культурного явления позволил определить его общим для обеих стран процессом, который имеет сходные пути развития современной поп-музыки, и национальные особенности реализации музыкальных идей в оригинальных вокальных композициях. **Ключевые слова:** музыкальные предпочтения, современное студенчество.

Summary. The problem of music contemporary students preferences are uncovered through function young Ukrainian subcultural. Analysis this social and cultural phenomenon permits be formed general for Ukrainian and China, which has common for modern pop-music ways of development and original national different ways of realization of this music ideas in original vocal compositions. **Keywords:** music preferences, contemporary students.

Література

1. Глотов М. Б. Художественный мир российского студенчества : Социологическое исследование / М. Б. Глотов. – СПб. : Изд-во Поли текст, 1998. – 194 с.
2. Гуа Хен Цей. Молодежь и психическое самосовершенствование / Цей Гуа Хен. – С. : Психология, 2000 – 449 с.
3. Левчук Я. М. Масова музика як соціалізуючий чинник молодіжних субкультур України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.

У різні історичні періоди окреме стилістичне спрямування ставало основним і впливало на хід розвитку культури держави (класична музика, романтична, реалістична). Відбулися кардинальні зміни в Китаї і за рахунок індустріалізації. До країни приїздили багато людей різних національностей, які залишалися надовго жити в країні. Вони сприяли розповсюдженню сучасних соціальних та культурних можливостей. Це у свою чергу вплинуло на посилення власних можливостей держави, сприяло зміцненню самостійності молоді в поглядах на дійсність, можливості висловлювати сміливо власні думки про різні культурно-історичні явища тощо.

Нові можливості дозволяли застосовувати технічні засоби для створення нових сучасних музичних творів, таких композицій, у яких мав місце синтез різних стилів та жанрів, тембрів та ритмів, що не могли мати аналогів серед історично усталених стилевих музичних спрямувань.

Безперечно, мав вплив на зміни змісту музичних вподобань ще один фактор. Аналіз художніх особливостей популярних пісень дозволив відкрити нові можливості впливу цих пісень за рахунок появи нового змісту. Сучасні популярні пісні відбивали прості людські хвилювання, дружбу, любов, інакше кажучи, доступні кожній людині, турботи повсякденного життя, живі почуття.

Аналіз музичних вподобань сучасного студентства довів, що у нього з'явилися деякі шляхи щодо змін уявлень про вокальне мистецтво, нові засоби розкриття музичних образів. По-перше, стало можливим творення пісень із новим змістом, такими текстами, які дуже близькі та зрозумілі не лише професійним виконавцям, але й простим людям. Такі пісні у сучасній китайській вокальній творчості співзвучні із європейськими аналогами.

Доречно сказати, що не лише змінився, став більше демократичним зміст сучасних пісень. Вони перетворилися на музичні композиції, відбивали глибокі та зрозумілі всім, європейцям та китайцям людські почуття про мир, дружбу, кохання. У цих композиціях можна почути образне відбиття зрозумілих сучасних проблем не лише молоді, а й людей старшого покоління, висловити їх ідеали та життєві устремління.

По-друге, у сучасній музичній поп-культурі відбуваються цікаві процеси удосконалення звучання пісень, виконання їх не лише відомими професійними співаками, а й багатьма бажаними за рахунок того, що їх виконання проходить і стає можливим для вивчення самостійно (без втручання майстрів вокалу). Залучення до участі у розвитку поп-музики відбувалося завдяки участі кожної персони, яка цього забажає. У такий спосіб самостійне засвоєння музичного матеріалу теж дає ефективний результат на відміну від складного шляху набуття вокальної майстерності на кшталт навчання Bel Canto. Тобто, простота засвоєння дає можливість виконувати вокальні твори без великого досвіду роботи над удосконаленням голосового апарату. Достатньо самостійно застосувати бажані звукові ефекти, використовуючи різні відтінки звучання у залежності від діапазону голосу.

Нагадаємо, що поп-музика частіше приваблює слухачів завдяки особливим характеристикам колористики голосу кожного окремого співака, що більше і відрізняє їх між собою. Виникає деяка суперечність. З одного боку, кожний співак має відрізнитися від інших завдяки неповторності звучання його тембру голосу. А з другого, не можна не враховувати важливий момент. Якщо поп-музика базується лише на людській природі звучання голосу, без додавання специфічних ефектів, творчого намагання винаходити незвичні комбінації

У педагогічній науці країн-учасниць Великої хартії європейських університетів компетентнісні педагогічні цілі, цінності і відповідні технології навчання та тестування органічно виходять з міркувань та дій, спрямованих на подолання недоліків національної освіти. При цьому їх визначення здійснювалося з позицій прагматичних господарів ринку праці. Внаслідок цього склалося соціальне замовлення на якості, якими мають володіти випускники освітніх закладів. Це знайшло відображення в доповіді комісара ЮНЕСКО Ж.Делора [1, С. 37] "Освіта. Необхідна утопія" (1996р.), у якому сформульовано "чотири стовпи" - глобальні компетенції сучасності, на яких ґрунтується освіта, культура, суспільство в цілому: навчитися пізнавати, навчитися творити, навчитися жити, навчитися жити разом.

Сучасні системи освіти різних країн Європи при всій їх культурно-національній різноманітності і специфіці економічного розвитку характеризують дві тенденції: 1) перехід до професійних стандартів, що ґрунтуються на результатах; 2) системний опис кваліфікацій у термінах професійних компетенцій. Створюються європейські організаційні структури із впровадження своєрідного "євро паспорта" – сертифіката, у якому будуть зазначені засвоєні студентом компетенції і кваліфікації, що пройшли процедуру взамовизнання, а також доповнення європейського резюме спеціальним додатком з переліком освоєних спеціальних професійних і ключових компетенцій.

Відповідно до цього було сформульовано перелік основних (ключових) компетенцій: вивчати, шукати, думати, співпрацювати, діяти, адаптуватися.

Актуальність ключових компетенцій обумовлена й тими функціями, які вони виконують у життєдіяльності кожної людини:

- формування у людини здатності до навчання і самоосвіти;
- забезпечення майбутнім учителям, працівникам більшої гнучкості у стосунках з роботодавцями;
- закріплення репрезентативності, а отже, зростаючої успішності (стійкості) в конкурентному освітньому середовищі існування.

В. Хутмаєр [7] виокремив підходи до визначення основних (key) компетенцій. Їх може бути всього дві — уміти писати й думати (scriptural thought (writing) і (rational thought), або сім: навчання (learning); дослідження (searching); роздуми (thinking); спілкування (communicating); кооперація, взаємодія (co-operating); уміння робити справи, доводити справу до кінця (getting things done); схвалювати себе (adopting oneself).

Наш аналіз засвідчив велике розмаїття щодо змісту поняття "компетентність". Але ми солідарно приймаємо виражену думку основних Європейських освітніх документів (доповідь Жака Делора "Освіта прихований скарб", рекомендації Міжнародної Комісії Ради Європи, проект DeSeCo), якими визначається від чотирьох до одинадцяти ключових компетентностей сучасного фахівця.

Summary. In article the concept "competence" is investigated; the comparative analysis of approaches to formation key competence in the European space of higher education is carried out. **Keywords:** competence, key competence, subject competence.

Резюме. В статье исследуется понятие "компетентность" и проводится сравнительный анализ подходов к формированию ключевых компетентностей в Европейском пространстве высшего образования. **Ключевые слова:** компетентность, ключевые компетентности, предметные компетентности.

Резюме. В статті досліджується поняття "компетентність" та проводиться порівняльний аналіз щодо підходів до формування ключових компетентностей в Європейському просторі вищої освіти. **Ключові слова:** компетентність, ключові компетентності, предметні компетентності.

Література

1. Делор Ж. Образование: сокрытое сокровище. UNESCO, 1996., с. 37
2. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти/ Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. К.: К.І.С., 2003. 296с., С.19
3. Панасенко Є.А. Идеал учителя у вітчизняній педагогічній журналістиці другої половини ХІХ – початку ХХ ст.. – Автореф. дис... канд. пед. наук. – Луганськ, 2001. – 20с.
4. Пометун О.І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки// Вісник програм шкільних обмінів. 2005. С.18
5. Сіданіч І. Професійна компетентність учителя та культура мислення учнів/І.Сіданіч// Директор школи. Україна. – 2008. – №3. – С.25-29
6. Словник іншомовних слів (М., 1952 р.
7. Hutmacher Walo. Key competencies for Europe//Report of the Symposium Berne, Switzerland 27-30 March, 1996. Council for Cultural Co-operation (CDCC) //Secondary Education for Europe Strasbourg, 1997., с. 11

Подано до редакції 15.05.2011

УДК-378.1: 168.1

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ТА АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ

*Баранова Ірина Григорівна, старший викладач
Колесник Тетяна Володимирівна, викладач
Дніпропетровський університет економіки
та права імені Альфреда Нобеля*

Постановка проблеми. Ефективність учбового процесу залежить передусім від правильного підбору навчальних методів, які не тільки б розвивали вміння та навички потенційних учасників навчання, а й створювали б умови та мотивацію слухачів до самовдосконалення, самоосвіти, розвитку творчих здібностей. Це перетворило б групу навчаючих слухачів у активних співучасників процесу оволодіння певних знань. Вагомий досвід у процесі активних форм навчання доречно почерпнути з інтерактивних методів, які сприяють швидкому та успішному поширенню ресурсів знань.

Аналіз досліджень і публікацій. З приводу методики викладання написано чимало, але більшість з робіт написані формально, розглянуті більш теоретичні питання. В той час як більшості викладачів, особливо молодим потрібні практичні поради.

Метою даної статті є практичні поради викладачам вищих навчальних закладів.

музичної апаратури. Родина, у свою чергу, на жаль, все менше впливає на зміст та формування музичних вподобань молоді [3, с. 10].

Мета статті полягає у розкритті схожих музичних явищ двох культур, України та Китаю, виявленні характерних рис їх змісту. Визначена мета потребує розв'язання наступних **задач** : проаналізувати таке музичне явище, як українська молодіжна субкультура, винайти характерні риси її впливу на студентство та охарактеризувати ознаки сучасної китайської поп-музики.

Виклад основного матеріалу. Оцінюючи музичні вподобання сучасного студентства, можна відмітити зростання музичної практики відпочинку в обох країнах. Це пояснюється посиленням споживацьких настроїв орієнтації молоді. Щоправда, до цієї думки додається інша : потреба молоді у психологічній адаптації до умов сучасної інформаційної епохи [1].

За характером споживання музичної інформації можна визначити декілька груп студентства, які поділяються за :

- музичними вподобаннями;
- індивідуальним ставленням щодо вибору стилю життя;
- принципом відбору способів поведінки у молодіжних групах;
- обранням джерел музичної інформації;
- віковими особливостями.

Стосовно музичної молодіжної субкультури Китаю необхідно відмітити, що не дивлячись на загальну традицію виховання китайської молоді на народних традиціях та вивчення китайської опери з перших класів навчання в школі, молодь із задоволенням сприймає сучасну музичну мову масової поп-музики. Більше того, китайська молодь бажає пишатися власними досягненнями в цій сфері. Розвиток сучасної музичної культури Китаю, удосконалення вокалу сучасних співаків відбувалося в умовах розповсюдження нових засобів співу в процесі поширення впливу музичної молодіжної субкультури.

Цьому процесу сприяло декілька факторів. Перший фактор пов'язаний із процесом поступової популяризації поп-музики в країні, яка і дотепер знаходиться у стані розвитку. Ця субкультура ще не отримала широкого розголосу серед молоді, тому не так активно на неї впливає. Це можна пояснити тим, що першими слухачами поп-музики могли бути лише заможні люди, які могли відвідувати елітні клуби, танцювальні майданчики або слухати нову музику в домашніх умовах за рахунок застосування сучасної аудіо- та відеоапаратури, яку не могли дозволити собі молоді люди широкого загалу. Цим пояснюється те, що молодіжна субкультура була частиною буття лише обмеженої частини молоді Китаю [2].

Зміни музичних вподобань китайських музикантів відбувалося за рахунок тих китайців, які жили в інших країнах. Саме вони впливали на зміни у творчих процесах сучасних музикантів. Їх пісні сягали до рівня міжнародних стандартів, зберігаючи всі елементи народної пісенної традиції. Так, відомими стали музичні композиції Лі Цзиньгуана, Чень, Ян Хуан та інших.

Зміст другого фактора полягає в тому, що китайська сучасна поп-музика почала відповідно розвиватися за рахунок соціальних змін, "пом'якшення" вимог щодо естетики та етики побуту та поведінки людей у загальній культурі держави. Почали з'являтися нові музичні твори. Історичний розвиток "відгукнувся" на сучасні вимоги, що призвело до популяризації масової поп-музики, вплинуло на зміни вподобань сучасної молоді.

УДК 373.016:786.2

АНАЛІЗ ЗМІСТУ МУЗИЧНИХ ВПОДОБАНЬ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА УКРАЇНИ ТА КИТАЯ

Чен Дин, аспірант

*Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова, м. Київ*

Постановка проблеми. У сучасних соціальних умовах методологічним принципом освіти є національне спрямування, виховання поваги до народних традицій, які проявляються у співдружності із культурами інших народів, зокрема України та Китаю.

Проблема музичних вподобань сучасного студентства розкривається у площині функціонування молодіжних субкультур в Україні, є таким явищем у системі культури, яке має низку ознак. Вони визначають соціальний статус студентства (наприклад, вподобання у музиці та одязі; дружні стосунки в групах; відносна перевага потреби у відпочинку перед працею; виклик цінностям дорослих тощо). Схожими є вподобання сучасного студентства і у Китаї, що споріднює загальносвітові молодіжні проблеми в умовах глобалізації культур світу. Це актуалізує обрану проблему.

Аналіз останніх публікацій. Аналізу та вивченню означеної проблеми присвячено низку досліджень, тому числі сучасних (Ю. Божко, Я. Левчук, О. Стотика, Т. Фурсенко, Т. Чердничко, Г. Шостак та ін.). У них розглянуто особливості функціонування масової музики стосовно її змісту, форм, засобів виразності тощо.

С. Кон, наприклад, розглядає субкультуру з позиції структурно-функціонального аналізу, що обґрунтовує думку про наявність соціалізуючого чинника молодіжної музичної субкультури. А. Асмолов, підтверджуючи базисність впливу молодіжного фактора на динаміку процесів соціальних змін, наголошує на проблемі соціалізації молодіжних вподобань. Деякі дослідники вважають масову молодіжну поп-музику (як компонент молодіжної субкультури) соціальним феноменом, який віддзеркалює навіть морально-психологічні та емоційні виклики сучасності.

Я. Левчук, досліджуючи соціалізуючий фактор української музичної субкультури, впевнена, що вона вміщує багато символічних субкультур, які виникають на ґрунті особистого захоплення окремими виконавцями або музичними спрямуваннями. Тому цілком ймовірно, що є певні форми молодіжної субкультури, де основними факторами, які впливають на її зміст, є музичний смак, вподобання. Сучасне студентство, взагалі молодь, обирає сама – входить або не входить їй у будь-яку групу, яку характеризують однакові музичні вподобання [3].

Аналізуючи витоки сучасної музичної інформації, доцільно відмітити, що вони мають безумовно комерційний характер, тому зміст музичних вподобань сучасного студентства в обох країнах (Україні та Китаю), як правило, також залежить від ринку музичної продукції. На підставі отриманих даних соціології можна припустити, що традиційне бітове музикування поступово випадає з життя молоді. Його замінюють технічні засоби, замінюючи національні родинні музичні традиції, які існували у наших народів протягом століть. Характерна для України хорова співоча культура (та народно-пісенна китайська традиція) активно замінюється штучним звучанням сучасної

Виклад основного матеріалу. Інтерактивний - *inter* (взаємний), *act* (діяти). Процес навчання здійснюється в умовах постійної, активної взаємодії всіх навчаючих.

Мета такого навчання полягає у створенні таких ситуацій, в яких учасники вишколу були б активними, дієвими, уважно заглиблюючись у розв'язування певних проблем.

З існуючої таблиці запам'ятовування виявляємо, що люди здатні запам'ятати:

- 10% того, що прочитаємо;
- 20% того, що почуємо;
- 30% того, що побачимо;
- 50% того, що побачимо та почуємо;
- 80% того, що скажемо;
- 90% того, що виразимо в дії. [4, с.15]

Отже дієвість та активність, як основа інтерактивних методів, сприяють глибшому, кращому, ефективному запам'ятовуванню.

Активне навчання вчить співпраці, тому і є – інтерактивним. У процесі інтерактивності (взаємодіяльності) співчасники беруть участь у постійному обміні думок, інформації, досвідом і т.п. Інтерактивне навчання розвиває мислення, спонукає до творчості та несе в собі демократичний характер взаємодії. Технології інтерактивного навчання існують у великій кількості. Головний принцип цих технологій - організація навчального процесу, в якому неможлива незадіяність жодного учасника в колективі.

У навчальному посібнику "Інтерактивні методи навчання" за редакцією П. Шевчука та П. Фенриха детально розглядаються основні приклади інтерактивних технологій:

- 1) Візуалізована лекція.
- 2) Дискусії.
- 3) Метод мозкового штурму.
- 4) "Снігова куля".
- 5) "Килимок ідей".
- 6) "Капельок".
- 7) Анкета "5 із 25".
- 8) "Оксфордські дебати".
- 9) Суперництво чи співпраця.
- 10) "Ікси та ігреки".
- 11) Метод генерування ідей 6-3-5.
- 12) Моделювання ситуацій.
- 13) Симуляції.
- 14) Інтеграційні ігри.

Варто звернути увагу на те, що інтерактивні вправи сприяють:

1. Розвитку незалежного мислення, певної самостійності думок: спонукання до висловлення своєї думки, творче ставлення до будь-яких висновків тощо. Деякі з інтерактивних вправ (наприклад «робота в парах», «ротатійні трійки», «два - чотири – всі разом» та ін.), спрямовані на самостійне осмислення матеріалу, допомагають замислитися, дослідити факти, зрозуміти їхню суть, перевірити і себе і свого партнера, знайти помилку.

2. Розвитку пошукової спрямованості мислення, прагненню до знаходження кращих варіантів вирішення навчальних завдань; які під час ставлять учасників учбового процесу у реальну ситуацію пошуку,

передбачають нестандартні виходи із ситуацій. Завдання активізувати бажання поділитися власними ідеями, віру у свої можливості. Так вправи «розумовий штурм», «коло ідей», «вирішення проблем» передбачують як реальні, так і вигадані думки. Вправи «Пошук інформації» вчать самостійно працювати з додатковими джерелами, відбирати необхідне, пізнавальне, робити свої висновки.

3. Формується вміння у діалоговій взаємодії: вміння аргументовано висловлювати свої думки (метод «Прес»), співпрацювати у колективі. Спрямованість на розвиток умінь знаходити спільне групове рішення («вирішення проблем», «дерево рішень», «спільний проект», «діалог», «синтез думок»; на підвищення інтересу до вивченого матеріалу. Рольові ігри націлені на розвиток вміння викладати свої думки, з повагою ставитися до думок інших. Доброзичлива атмосфера та заохочення під час обговорень, підтримка сором'язливих учасників під час інтерактивних вправ зумовлює розумову й емоційну розкомплексованість, знижує страх перед можливими помилками, сприяє розвитку вміння аргументувати.

4. Розвитку опору до навіювання думок, зразків поведінки, вимог інших і спонукання до відстоювання власної думки, створюють ситуацію дискусії, зіткнення думок. Застосовуються вправи «аналіз ситуації», «вирішення проблем», «дерево рішень».

Ми вважаємо, що дискусії найчастіше використовуються в практиці і тому це потрібно розглянути більш детально.

Не можна не згодитися, що здатність повести цікаву дискусію – основа ефективного викладання. Різноманітні обговорення є найбільш стимулюючим та корисним видом діяльності для багатьох студентів і викладачів, це спосіб отримання інформації, розв'язання суперечок, розвиток навичок, перевірка ідей. Унаслідок обговорення студенти набувають цікавого та корисного досвіду й отримують задоволення від навчання тому що стають активними учасниками процесу.

Проведення обговорень досить складний та непередбачуваний засіб викладання. Деякі фактори можуть бути частково або цілком не піддаватися контролю: здібності студентів, настрої, проблеми пошуку необхідного матеріалу, зовнішні фактори, що відволікають, навіть погода або епідемія грипу. Іноді обговорення проходять мляво, незалежно від рівня підготовки до них. Тому потрібно завжди пам'ятати, що існують методи, за допомогою яких можна запобігти невдачам. [1, с.38]

Важливим аспектом успішної дискусії є звичайно підготовка. Існують декілька основних кроків, щодо підготовки успішного обговорення.

По-перше, потрібно ознайомитися з матеріалом і бути готовим відповідати на запитання студентів. По-друге, слід визначити цілі обговорення. Треба пам'ятати, що існують багато різноманітних способів, як досягти потрібні цілі, тому потрібно використовувати їх та бути доволі гнучким. Питання мають бути побудовані послідовно, слід вирішити з якого з них почати та як рухатися далі в обговоренні. Під час дискусії можуть бути відхилення від плану. Тому бажано мати свій власний план, і бути готовим до цього.

Щоб успішно спілкуватися з аудиторією потрібно знати про деякі «хитрощі» вмілого викладача:

1. Нелінгвістичними прийомами для кращого розуміння

а) видимість (студенти повинні бачити й рот й очі, не прикривати рот руками)

Резюме. В статті розглядається сутність поняття творчої самореалізації особистості. Розкриті погляди вчених на зміст, структуру і умови забезпечення творчої самореалізації в музично-навчальному процесі. Піднімається питання специфіки творчої сутності, її особливостей в контексті самореалізації особистості викладача-музиканта. **Ключові слова:** самореалізація особистості, творча особистість, особливості творчої самореалізації викладача-музиканта.

Summary. The article deals with the essence of the concept of creative self-realization. Disclosed the views of scientists on the content, structure and conditions of creative self-realization and maintenance in the educational process. Particular attention is paid to the specifics of the creative essence of its features in the context of self-realization of the teacher-musician. **Keywords:** self-realization, creative person, especially of creative self-realization of musician-teacher.

Література

1. Арчажникова Л. Г. Теоретические основы профессионально-педагогической подготовки учителя музыки: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Л. Г. Арчажникова. – М., 1986. – 37 с.

2. Басин Е.А. Творческая личность художника / Е. А. Басин. – М. : Знание, 1998, – 64 с.

3. Гура О. І. Педагогіка вищої школи : Вступ до спеціальності. Навч. посібник для студ. ВЗН / О. І. Гура. – К., 2005. – 223 с.

4. Исаев И. Ф. Культурологический подход к исследованию педагогической деятельности // Педагогическое образование XXI века / И.Ф. Исаев. – М., 1994. – С. 36–40.

5. Лосева Н.М. Самореалізація викладача-куратора: навч.-метод. посібник / Н. М. Лосева. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – 227 с.

6. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва / О. М. Олексюк., М. М. Ткач. – К.: Знання України, 2004. – 264 с.

7. Рибалко В.В. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посібник / В. В. Рибалко. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.

8. Рудницька О. П. Музика і культура особистості : проблеми сучасної педагогічної освіти : навч. посібник / О. П. Рудницька. – К.: ІЗМН, 1998. – 248 с.

9. Филимонова С. И. Формирование готовности специалиста физической культуры к педагогической самореализации: автореф. дис. ... на соиск. учен. степени канд. пед. наук: 13.00.04 / С. И. Филимонова. – М., 1997. – 20 с.

10. Цыренова Л.А. Самореализация личности как предмет философского исследования: автореф. дис. ... на соиск. учен. степени канд. филос. наук: 09.00.11 / Л. А. Цыренова. – М., 1992. – 21 с.

Подано до редакції 13.05.2011

особистості входять: система особистісних значень, спрямованість і міра педагогічної активності, педагогічний досвід, здібність до рефлексії і внутрішній діалогізм. Актуальна форма включає в себе механізм розгорнення творчого потенціалу. Його елементами є потреби, мотиви, інтереси, цілі тощо.

Самореалізація особистості здійснюється в процесі розв'язання суперечності між соціальним та індивідуальним, де результатом впливу загально-соціальних умов є направленість особистості, в якій важливе значення мають мотиви діяльності і ціннісні орієнтації. Для здійснення процесу самореалізації необхідно становлення індивіда – його індивідуалізація і соціалізація, а чотири базові соціальні потреби особистості: *діяльність, відношення, пізнання, творчість* – є ціннісними умовами забезпечення творчої самореалізації.

Суттєвим фактором самореалізації викладача-музиканта є усвідомлення себе як творчої особистості. Як засвідчують результати багатьох досліджень, рефлексивні процеси в особистісному розвитку педагога визначають його готовність до творчої самореалізації, до подальшого самовдосконалення. Професіоналізм викладача в музичній сфері пов'язаний не тільки зі знанням методики навчання молоді, але й з особливостями його самореалізації в цій сфері як особистості та як фахівця. Викладач, як особистість і фахівець, в першу чергу отримує задоволення від музичного мистецтва, і тільки за цієї умови він може намагатися передати це почуття учням. Особливістю викладача-музиканта як суб'єкта творчої самореалізації в умовах рефлексивної самоорганізації є здібність до самостановлення, самовизначення, самодовершення та альтернативної творчої реконструкції музично-педагогічного досвіду. Адже пошук нових рішень супроводжується «перетворенням» самої особистості, зміненням її попередніх моральних норм і властивостей, виникненням і трансформацією нових внутрішніх зв'язків по відношенню до себе та оточуючого середовища і, що особливо важливо – до музично-навчального процесу.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати що, творча самореалізація викладача-музиканта – це свідомий, цілеспрямований процес розкриття власної творчої сутності в фаховій діяльності, що характеризується задоволеністю результатами праці, усвідомленням особистісної значущості в професійному становленні та власної виконавської діяльності.

Специфіка полягає в тому, що самореалізація викладача-музиканта залежить саме від творчої самореалізації особистості як музиканта, в його особливих особистісних новоутвореннях – творчої ініціативності, рефлексії, естетично-гуманної спрямованості, адекватності в самооцінці, в прагненні і готовності до самореалізації, які переростають у відносно стійкі внутрішні регулятори поведінки і сприяють розвитку індивіда в активну, комунікабельну, творчу, цілеспрямовану, захоплену у власну співпричетність до музичного мистецтва особистість.

Резюме. В статті розглядається сутність поняття творчої самореалізації особистості. Розкриті погляди учених на зміст, структуру і умови забезпечення творчої самореалізації в навчальному процесі. Піднімається питання специфіки творчої сутності, її особливостей в контексті самореалізації особистості викладача-музиканта. **Ключеві слова:** самореалізація особистості, творча особистість, особливості творчої самореалізації викладача-музиканта.

- б) вираз обличчя
 - в) мова тіла – жести (коли викладач демонструє значення слів за допомогою рухів, а не тільки словом)
 - г) посилання до реальних предметів та людей
 - д) малюнки, діаграми, карти тощо
 - 2. Регулярні перевірки
 - а) краще спостерігати за виразом обличчя студентів ніж питати їх, чи вони зрозуміли
 - б) зоровий контакт
 - 3. Регулярні паузи (деякі викладачі пропонують студентам розказати своєму сусідові про те, що вони зараз почули)
 - 4. Знайомі слова
 - а) слова, які студенти вивчили протягом попередніх занять
 - б) вживати здебільшого слова з найбільшою частотністю
 - в) вживати слова близькі до рідної мови
 - 5. Ключові слова зв'язані з темою
 - 6. Знайомі теми
 - а) теми зв'язані з повсякденним життям студентів
 - б) теми, які були вивчені на попередніх заняттях
 - 7. Негайне повторення або перефразування
 - а) повторити ще раз ті самі слова або ту саму ідею іншими словами
 - б) постійні короткі висновки
 - 8. Більш повільне та чітке мовлення
 - 9. Інтонація та наголос дещо перебільшені
 - 10. Структурно спрощена мова
 - 11. Терпимість усного перекладача
 - а) якщо студенти гомонять часто це значить вони не розуміють викладача, потрібно ще спростити вашу мову
 - б) ви можете вимагати тиші, тоді ви повинні інколи робити паузи, щоб надати можливість студентам зрозуміти вас.
- Здається доцільним звернути вашу увагу на ще декілька важливих моментів. Потрібно намагатися не розмовляти зі всією групою сидячи.
- Ще одним шляхом заохочення студентів до дискусії є регулярне опитування студентів групи, роз'яснення їм, що активна робота на занятті є однією зі складових підсумкової оцінки. Але найкращим способом заохочення студентів, звичайно, є спроба зацікавити їх предметом, курсом, завданнями і навіть *викладачем*.
- Потрібно звернути особливу увагу на початок дискусії. Починати дискусію завжди важко. Багато залежить від того, як її почати, які можливості надати студентам.
- Треба починати з конкретного запитання. Можна зачитати уривок з рекомендованого матеріалу, або написати на дошці якусь цитату, пов'язану з темою дискусії і попросити студентів прокоментувати це. Також можна запропонувати студентам написати тези до теми обговорення і попросити одного-двох з них зачитати ці матеріали вголос. Нарешті можна почати дискусію з провокативного запитання, що викличе розбіжності у думках і спричинить дискусію.
- Корисно починати дискусію з неоднозначних запитань, які не потребують простої відповіді. Плідні дискусії базуються на розбіжностях у думках та запитаннях, що починають дебати і потребують принаймні кількох відповідей.

Чимало викладачів призначають студентів для ведення або принаймні початку дискусії щотижня, що надає їм можливість набути досвіду в дослідженні теми, керуванням дискусією та навичок презентації. Але дії студентів може виявитися менш успішними, ніж дії викладача, тому він має бути готовим врятувати становище. Дискусії проходять успішніше, якщо студенти спершу готують їх у групах, а потім беруть участь у загальних бесідах.

Одна з найскладніших проблем, як виправляти помилки. Не можна дозволяти студентам змінювати напрямок обговорення, але й у цьому випадку варто сказати щось позитивне перед тим, як спростувати чи скоригувати коментарі студента, на зразок: «Ви маєте рацію в цьому питанні, але неправі щодо...», «Ваша думка мала б сенс, якби не ...». Якщо студент висловив думку, демонструючи, що він опрацював матеріал, а відповідь його неправильна можна подати коментар на зразок: «Це найкраща неправильна відповідь». Якщо істотні помилки залишаються непоміченими навіть самими студентами, слід обов'язково їх виправити. [1, с.43]

Реакція – захоплення зусиль, схвалення діяльності	Молодець! Мені подобається ваша думка... Ви дуже уважні і точно підмітили, що ... Добре! Важко не погодитися з вашими висновками. Так, ви наблизилися до розв'язання завдання... Так, думка цікава, але хотілося б більшої глибини...
Реакція як створення обстановки на подальшу активну пізнавальну діяльність.	Поміркуйте ще, і ми отримаємо цікаве рішення... Ще трошки слід поміркувати, ви на шляху до правильної відповіді... Зосередьтесь, не поспішайте, зверніть увагу на... можливо, це вам допоможе. Хід думок цікавий, але аргументи не переконливі. Як це можна виправити?
Реакція – уточнення відповіді	Чи правильно я вас зрозумів, що... Чи є ще в когось думки з приводу сказаного? Хто може запропонувати інший шлях розв'язання? Чи вважаєте ви свою відповідь вичерпною?
Реакція – вияв невдоволення відповіддю і стимулювання додаткових зусиль студентів	Не зовсім зрозуміла ваша думка щодо... поясніть... Важко погодитися з вашими висновками, вони не переконують, можливо потрібні інші приклади... Хотілося б більшої доказовості й аргументації у відповіді... Намір ваш зрозумілий, та цього не достатньо, давайте поміркуємо над тим, як його краще реалізувати. [3, с.37]

Потрібно надавати час на обдумування. Потрібно щоб студенти знали, що на перших хвилинах заняття викладач шанує вдумливу тишу.

Намагайтесь використовувати різні форми реакцій на відповіді студентів, це може бути засобом спонукання до глибшого аналізу, самоаналізу, залучення до діалогу з іншими студентами в аудиторії. Приведемо декілька варіантів реакції викладача на відповідь студента.

фахових компетентностей педагога та їх реалізацію у навчально-виховному процесі. Так, С. Філімонова зазначає, що самореалізація це багатогранний процес реалізації своїх можливостей, здібностей у професії, готовності до неї, що правомірно розглядати її тільки в єдності та інтеграції фізичної, психологічної і професійної готовності. За умови єднання та інтеграції, означені властивості будуть доповнювати один одного, поглиблювати відповідні характеристики [9].

Людина відчуває себе реалізованою в житті коли її особисті амбіції задоволені, включаючи здобуту освіту, службове положення, творчу спроможність. Творчість має важливе значення для самого педагога, оскільки в її основу закладений такий важливий регулятивний механізм, як самосвідомість, самооцінка, стремління до самореалізації. На погляд Є. Басіна [2], в творчому стилі професійної діяльності, в її особливого неповторному «почерку» проявляється як особистість педагога, так і його індивідуальність. І. Ісаєв знаходить протиріччя творчої самореалізації, що виявляються і розв'язуються, саме в творчій діяльності. Автор виділяє дві моделі самореалізації (прогресивну і регресивну), що дає підставу припущення для існування двох різних рівнів самореалізації. На думку І. Ісаєва, професійна діяльність може характеризуватися як творча і як професійно-нейтральна [4].

Ряд авторів здійснили моделювання процесу самореалізації. У Г. Батиришної модель творчої самореалізації особистості майбутнього вчителя музики включає в себе два блоки: *ціннісно-смисловий*, утримуючий особистісну культуру і потреби в творчій самореалізації особистості та *особистісно-технологічний*, утримуючий компоненти когнітивного забезпечення творчої самореалізації особистості (самосвідомість, самопізнання), і компоненти діяльного (регулятивного і результативного) здійснення творчої самореалізації особистості (саморегуляцію, самовизначення, самоосвіту і творчість) [5].

У музичному мистецтві - потреба, готовність, і можливість особистості до творчої реалізації, розглядаються як внутрішньо-особистісні структури і механізми, що забезпечують актуалізацію здібностей до творчості, як соціально – психологічні установки на творчу самореалізацію. В дисертаційних дослідженнях А. Буреніної, Ю. Алієва, Г. Батиришної, А. Зайцевої, прослідковується спільна думка щодо особливої актуальності проблеми творчої самореалізації для педагогів-музикантів, оскільки педагог-музикант реалізує себе не тільки в педагогіці, але й в музичному мистецтві, що неможливо без внутрішньої свободи і захопленості у творчій співпричетності до мистецтва.

На підставі філософських та психолого-педагогічних положень щодо самореалізації особистості нами з'ясовано, що самореалізація особистості є складовою цілісного процесу самоорганізації особистісних сутнісних сил індивіда, а творча самореалізація особистості тлумачиться як міра і спосіб реалізації творчих задатків та здібностей, де сутнісні сили індивіда обумовлюють сукупність можливостей та рівень потужності, необхідних для її здійснення, творча самореалізація тлумачиться як міра і спосіб реалізації творчого потенціалу. Це процес безперервний і довготривалий, що включає в себе потенційну і актуальну форми. Потенційна форма складається з творчого професійного потенціалу та сутнісних сил педагога. Творчий професійний потенціал обумовлює рівень потужності самореалізації, сукупність можливостей необхідних для її здійснення. До складу сутнісних сил

можливостями, своїм соціокультурним змістом – і залучення об'єктивних умов свого буття в індивідуальний світ сенсу, раціонально виправданого пошуками істини свого життя [10].

У Н. Бабикіної, М. Недашковської самореалізація визначається як процес і результат діалектичного злиття унікальної, неповторної особистості та об'єктивного середовища, що відбувається в результаті людської діяльності. До необхідних ознак процесу самореалізації відносять направленість, в якій важливе значення мають мотиви діяльності індивідуальності, її ціннісні орієнтації та розширення сфери діяльності[3].

Мета роботи полягає у теоретичному переосмисленні сутності поняття творчої самореалізації, виявленні особливостей у процесі творчої самореалізації викладача-музиканта та практичному забезпеченню умов для її здійснення не тільки на етапах навчання в освітньому закладі, але й у ході професійної діяльності, оскільки розвиток людини як особистості і професіонала можливий тільки через його власну діяльність. Для досягнення визначеної мети доцільно було вирішити такі **завдання** – уточнити методологічне поняття творчої самореалізації особистості, визначити зміст, сутність даного феномену та специфіку його прояву у музично-педагогічній галузі.

Виклад основного матеріалу. У психології «самореалізація» визначається як розвиток і реалізація своїх можливостей і здібностей. Самореалізація особистості як поняття, доведено завдяки загальним принципам детермінізму, розробленим С. Рубінштейном, де особистість виступає як цілісна система внутрішніх умов, через які вони проявляються у зовнішніх діях. Важливу роль психологи відводять утворенню особистісного змісту «Я». Беруться до уваги не тільки усвідомлення особистістю її власних якостей, рис і цінностей, але й вироблення відношення до себе. Самовідношення особистості, на думку В.Століна, «породжується процесом, в якому власне «Я», особисті риси і якості оцінюються суб'єктом по відношенню до мотивів, що виявляє потребу в самореалізації» [7, с. 72].

Гуманістичні психологи відстоюють думку, що людська природа утримує в собі різноманітні здібності, потенції, схильності тощо, які людина повинна в межах своєї фундаментальної потреби в самореалізації актуалізувати і здійснювати в життєвому процесі. Головне в особистості – устремління до майбутнього, до вільної реалізації свого потенціалу (Г. Олпорт), в особливості творчих здібностей (А. Маслоу), до укріплення віри в себе і можливість досягнення «ідеального Я» (К. Роджерс). Значний внесок у розробку теорії самореалізації особистості зробили А. Адлер, З. Фрейд, Е. Фром, К. Хорні, К. Юнг. Вирішальне значення вони надають несвідомому в регуляції поведінки особи. Особистість у К. Юнга, реалізує себе як унікальне неподільне ціле завдяки «індивідуалізації» – особливій інтеграції досвіду попередніх поколінь [7].

У педагогіці самореалізація визначається як одна із цілей педагогічного процесу і полягає у наданні допомоги особистості здійснити свої позитивні наміри, розкрити задатки та здібності. Самореалізацію як процес втілення потенційних можливостей і здібностей індивіда в конкретному результаті його предметної діяльності, і як найбільш повне виявлення особистісно-індивідуальних і професійних якостей, розглядають В. Андреев, А. Міщенко, І. Ісаєв. Виділення в педагогіці діяльного особистісного фактору як визначального, виявило реальну основу для інтеграції індивідуальних і

Для того, щоб дискусія пройшла ефективно потрібно знати та володіти деякими методами для поживлення дискусії.

Одна з гарантій успішності, коли студенти приходять на заняття готові щось розповісти.

Викладач може зіграти роль «адвоката диявола» - заперечувати, провокувати відповідь; це поживить навіть за умови, що ці заперечення можуть бути контраверсійними.

Але про цей підхід треба заздалегідь попередити студентів.

Важливо уникати вести дискусії з одним студентом.

Щоб розмова не вийшла занадто затягнутою потрібно довести її до логічного висновку, який лишив би в студентів відчуття того, що вони вивчили. Завершити розмову можна власним висновком. Можна запропонувати студентам зробити самостійні висновки. Викладач повинен бути певен в чіткому завершенні дискусії.

Зараз всім добре відомо, що комп'ютерні засоби дуже поширені серед студентів. Тому використання електронних засобів можуть стати дуже корисними для викладача, зробити заняття більш ефективними, вражаючими, інформативними, різноманітними, цікавішими, дискусії – відкритішими, студентські роботи – оригінальнішими й краще опрацьованими.

З багатьох методів для вивчення іноземної мови найбільш цінною безперечно є дискусія. Це насамперед електронна пошта, Інтернет-форум та інтерактивне спілкування, обговорення прочитаних текстів. Це дуже зручний метод роботи, тому що не залежить від відстаней і кількості учасників.

Комп'ютерні технології є лише одним, хоча й суттєвим, елементом успішного викладання, існує досить багато інших. Це, насамперед, студентські дослідницькі роботи.

Дослідницька робота дуже часто є частиною навчального процесу, яку студенти добре запам'ятовують і від якої отримують найбільшу користь.

Один з шляхів допомоги студентам у написанні самостійної роботи з обраної теми є вимога подати заздалегідь стислий план роботи. Це змушує студентів обмірковувати свої теми. Плани можна повернути з коментарями, призначити зустріч і все обговорити або винести це на обговорення аудиторії. Потрібно пам'ятати, що не потрібно давати забагато порад, аби не зашкодити самостійному дослідженню.

Важливо зазначити, що не слід ніколи зауважувати про помилки студентів, називаючи їх імена, цим можна зашкодити бажанню писати ще раз.

Навряд чи є серйозніші порушення у навчальному процесі за плагіат, і саме це розтлумачити студентам дуже важко. Ця розмова може образити студентів. Але краще попередити це, ніж потім карати за це.

Потрібно пояснювати, що потрібно наводити цитати з відповідним посиланням. Доцільно буде дати таку пораду, коли ви не впевнені чи наводити цитати чи ні, цитуйте.

Якщо хтось все ж таки вдався до плагіату – не поспішайте повідомляти про це, потрібно зібрати всі докази, потім обов'язково спитати чому він так зробив. Також слід розрізняти випадковий плагіат та свідомий.

Оцінюючи роботу потрібно враховувати ряд критеріїв, а саме: мета (чи чітка, оригінальна та достатньо переконлива), структура, аргументація, науковий пошук, мова роботи, творчий момент.

Потрібно бути об'єктивним: оцінювати роботу, а не студента. Перш ніж оцінювати критично, потрібно вказати на позитивні сторони, адже навіть у

найгіршій роботі потрібно знайти хоч щось цікаве. Намагайтеся *завжди* завершувати розгляд робіт на позитивній ноті.

Дуже важливо заохочувати студентів поділитися результатами своїх досліджень з іншими, тому найпростіше – обговорити ці роботи в аудиторії, встановивши чіткий регламент для виступу.

Виступи на конференціях є іншим ефективним шляхом ознайомлення з результатами досліджень.

Відомий факт, що інформація краще запам'ятовується своєю нестандартністю, експресивністю, асоціативністю, сприйняття якої залежить від умінь подачі матеріалу так, щоб залишити у сприймаючих яскраві позитивні враження та спогади.

Вивчаючи методи активізації та інтенсифікації діяльності студентів не можна не згадати про ігрові технології, без яких не можна обійтись не тільки під час роботи з дітьми, а й з дорослими. Під час ігрової дії зникає напруженість та страх виступу перед аудиторією, формується як індивідуальна відповідальність, так і відповідальність за роботу всієї команди, оскільки успіх заняття залежить в цілому від узгодження взаємодії всіх учасників гри.

Ігрова діяльність виконує наступні функції:

- спонукальну (викликати інтерес);
- комунікативну;
- самореалізацій;
- розвивальну (розвиток уваги, волі та інших психічних якостей);
- розважальну (отримують задоволення);
- діагностичну (виявлення відхилень в ЗУН, в поведінці, прогалин у знаннях);
- корекційну (внесення позитивних змін). [2, с.169]

Отже, завдання гри – розвинути вільну діяльність, яка мала б активний творчий характер, сприяла б розвитку почуттів та позитивних емоцій.

Висновки. Існують безліч методів та професійних секретів ефективного навчання, але не варто забувати про основні технології та слідувати за постійними сучасними змінами в цій галузі. Можна впевнено стверджувати, що поза великої кількості активних методів, кожен викладач може самостійно створити власні нові форми роботи з аудиторією.

Резюме. Дана стаття присвячена теперішнім проблемам вищої школи. Тут розглянуто деякі професійні секрети ефективного навчання взагалі та навчання іноземним мовам зокрема, що надає їй особливу актуальність у зв'язку з залученням України до Болонського процесу. Разом з цим визначено основні стратегії та прийоми викладача в сучасному навчальному процесі. Також запропоновано шляхи формування пізнавального інтересу у студентів. Автори аналізують деякі з активних форм навчання, зокрема інтерактивні методи та описують деякі інші «хитрощі» навчання. Ця стаття призначена для викладачів іноземних мов. **Ключові слова:** інтерактивність, нестандартність, експресивність, асоціативність, ігрові технології, формальна та неформальна поведінка, нелігвістичні прийоми, контраверсійні заперечення, плагіат, електронні дискусії.

Резюме. Данная статья посвящена нынешним проблемам высшей школы. Здесь рассмотрены некоторые профессиональные секреты эффективного обучения вообще и обучения иностранным языкам в частности, что придает ей особую актуальность в связи с вхождением Украины в Болонский процесс.

УДК 786.2(07)

СПЕЦИФІКА ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧА – МУЗИКАНТА

*Березовська Олена Василівна
аспірант НПУ імені М.П. Драгоманова*

Постановка проблеми. Специфікою сучасної освіти стає зміна цілей від «освіти на все життя до освіти через все життя» (ЮНЕСКО), тому здібність до саморозвитку, творчої самореалізації розглядається сьогодні як важливі фахові компетенції викладача. Це обумовлює актуальність проблеми. Пошуки шляхів вдосконалення змісту музично-педагогічної освіти з метою самовдосконалення викладачів-музикантів як просвітян широкого гуманітарного профілю, створення системи фундаментального розвитку особистості у всьому багатстві інтелектуальних, емоційних і творчих якостей розробляються на методологічному рівні теорії музичної освіти (О. Апраксина, Л. Арчажнікова) та інших інноваційних теорій музичної педагогіки з урахуванням традиційних методів індивідуально-творчого та особистісно-орієнтованого навчання (О. Олексюк, О. Рудницька, Г. Тарасова та ін.), які собою закладають основу для побудови системи музично-педагогічної освіти, що відповідає сучасним суспільним вимогам і максимально спрямована на творчу самореалізацію педагогів-музикантів у професійній діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Порівняльний аналіз філософських, психологічних та педагогічних досліджень дає широку панораму розробки концепції сутності, механізму і умов самореалізації особистості. Педагогічні теорії самореалізації особистості розглянуто в роботах А. Буреніної, Л. Ведернікової, Б. Вульфова, С. Ємельянцева, Л. Мітіна, М. Ситнікової, В. Сластьоніна; дослідження проблематики особистості педагога (у т.ч. педагога-музиканта) знаходимо в дисертаціях О. Андрієнко, Д. Ануфрієвої, В. Арюткіна, А. Зайцевої, І. Лебедик, С. Філімонової; теорії творчості в її різних аспектах: філософському (В. Біблер, М. Каган, Д. Леонт'єв, В. Муляр, Л. Циренова, М. Ярошевський та ін.), психологічному (Д. Богоявленська, Л. Виготський, Я. Пономар'єв, В. Столін, П. Якобсон), педагогічному (В. Андрєєв, В. Загвязінський, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна, Н. Нікандров). Варіативність їх виявлення слугує визначенню основних положень щодо розкриття проблеми самореалізації.

Самореалізація особистості в філософському аспекті має неоднозначну природу. Визначене твердження аргументоване наявністю різних точок зору про сутність досліджуваного предмета. Вихідним методологічним принципом у поясненні самореалізації служить діяльний підхід, а ключовим поняттям в її визначенні – поняття сутнісних сил людини. Н. Лосева, досліджуючи проблему самореалізації, наводить думки деяких науковців. Так, В. Муляр відносить самореалізацію особистості до індивідуального процесу практичного втілення сутнісних сил особистості в практичній діяльності [5]. Д. Леонт'єв формулює наступне положення про сутнісні сили людини, де вони є історично-конкретною та одночасно динамічно-активною реальністю і виступають сполучною ланкою між універсальною діяльною сутністю людини і її конкретно - історичною суспільною сутністю [5]. Л. Циренова вбачає самореалізацію як творчість самого себе і свого світу, що передбачає оволодіння «матеріалом» власного буття – своїми здібностями, обдарованістю,

Новым в ритмах Шумана представляется и прихотливость темпа, отражающая колебания душевного состояния. Это — непрерывное нарастание, безудержная *stringento* в конце произведений становится даже одним из стилистических признаков шумановской фортепианной музыки. В этом проявляется пристрастие романтиков к свободным ритмам, как одному из выразительных средств в передаче возбужденных, неустойчивых состояний.

Сочетание простоты с изысканностью, неизменности с неожиданностью — важнейшие элементы фортепианного стиля Шумана в целом.

Выводы. В музыке Шумана новаторская смелость, тонкость художественных средств соединяются с большой непосредственностью. Его музыка навсегда сохранила отпечаток юности и острой душевной отзывчивости, свойственных его автору.

Любимый девиз Шумана — «молодость и движение» — прекрасно выразил дух его музыки. В ней кипит молодая энергия, в ней навсегда запечатлелась юношеская отзывчивость его сердца.

Резюме. В статье раскрываются стилевые особенности фортепианного творчества Роберта Шумана, его мелодики, гармонии, ритма. **Ключевые слова:** фортепианная музыка, гармонический язык, интонационная подвижность, программность.

Резюме. У статті розкриваються стильові особливості фортепіанного творчості Роберта Шумана, його мелодики, гармонії, ритму. **Ключові слова:** фортепіанна музика, гармонійна мова, інтонаційна рухливість, програмність.

Summary. The article describes the stylistic features of piano works by Robert Schumann, his melody, harmony, rhythm. **Keywords:** piano music, harmonic language, intonation mobility.

Література

1. Амброс А.В. Р. Шуман. Жизнь и творчество / А. А. Амброс. – М.: Музгиз, 1988. – 78 с.
2. Житомирский Д. Роберт Шуман / Д. Житомирский. – М.: Музгиз, 1960. – 36 с.
3. Конен В. История зарубежной литературы / В. Конен. – М.: Музгиз, 1958. – 257 с.
4. Шуман Р. Избранные статьи о музыке / Р. Шуман. – М.: Музгиз, 1956. – 57 с.

Подано до редакції 19.05.2011

Наряду с этим определены основные стратегии и приемы преподавателя в современном учебном процессе. Так же предложены пути формирования познавательных интересов у студентов. Авторы анализируют некоторые из активных форм обучения, в частности интерактивные методы и описывают некоторые другие «хитрости» обучения. Эта статья предназначена для преподавателей иностранных языков. **Ключевые слова:** интерактивность, нестандартность, экспрессивность, ассоциативность, игровые технологии, формальное и неформальное поведение, нелингвистические приемы, контравенционные отрицания, плагиат, электронные дискуссии.

Summary. The given article is dedicated to current problems of higher education. Some professional peculiarities of effective teaching in general and teaching foreign languages in particular are studied here, that adds it a particular topicality for Ukraine's entering into the Bologna process. At the same time the main strategies and techniques of a professor in the modern academic course are defined here. Also the ways of formation of students' cognitive interests are proposed. The authors analyze some of the active forms of training, particularly interactive methods and describe some other "tricks" of teaching. This article is intended for the foreign language teachers. **Keywords:** interactivity, originality, expressivity, associativity, playing technologies, formal and informal behavior, nonlinguistic techniques, contraventional negations, electronic discussions.

Література

1. Мистецтво бути викладачем : практичний посібник / Алан Брінклі, Бетті Дечантс, Майкл Флемм, Сінтія Флемінг, Чарльз Форсі, Ерік Ротшильд та ін. ; за ред. О.І.Сидоренка. - Київ, Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2003 р. – 144 с.
2. Вітвицька, С.С. Основи педагогіки вищої школи / С.С.Вітвицька. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
3. Зазюн, І.А. Педагогічна майстерність. / І.А.Зазюн. – 2-ге вид. - Київ, Вища школа, 2004. - 422 с.
4. Karnikau, R. Communication for the safety professional / R. Karnikau and F. Mc Elroy - Chicago, 1975. - 240 с.
5. Інтерактивні методи навчання: навчальний посібник / за ред. П. Шевчука та П. Фенриха. – Щецін - Львів: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.

Подано до редакції 13.05.2011

УДК 371.315:811.133.1

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРОДУКТИВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ СФЕРІ

*Липська Інна Іванівна, кандидат педагогічних наук
Дніпропетровський університет економіки
та права імені Альфреда Нобеля, м. Дніпропетровськ*

Реформа освіти в Україні, яка спирається на положення Болонської декларації, включає як один з провідних компонентів реформу мовної освіти, зокрема, перебудову процесу навчання іноземних мов відповідно до вимог Загальноєвропейських Рекомендацій (ЗЄР).

Зважаючи на те, що іноземна мова у навчальному закладі вивчається для спілкування, перебудова процесу навчання іноземних мов у вищому навчальному закладі повинна ґрунтуватися на вдосконаленні навчання всіх видів іншомовної комунікативної компетенції.

Для реалізації цієї мети потрібна ефективна методика формування такого виду компетенції як лексична компетенція, яка б повністю відповідала сучасним вимогам та досягненням у навчанні іноземних мов.

На сьогодні в методиці формування лексичної компетенції зроблено чимало: чітко сформульовано завдання, зміст її формування, проаналізовано поняття сфери усномовленневої комунікації [4, с. 63].

Однак формування франкомовної лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей в таких сферах усномовленневої комунікації як адміністративно-правова (АПС), стримується недостатньою кількістю теоретичних і науково-методичних робіт, в яких формування лексичної компетенції в адміністративно-правовій сфері була б предметом дослідження як невід'ємний компонент комунікативної компетенції студентів та оволодіння ними навичками та вміннями спілкування у мовному вищому навчальному закладі (ВНЗ).

Проблеми виникають у процесі підготовки студентів мовних спеціальностей. При підготовці фахівців мовних спеціальностей, постає питання формування лексичної компетенції всіх сфер усномовленневої комунікації, оскільки іноді не зовсім зрозуміло, яка саме з них буде потрібна в професійній діяльності. Питання обмежується тільки вибором лексичних одиниць кожної сфери і рівнями навчання студентів.

Актуальність роботи зумовлена важливістю розвитку особистості майбутнього фахівця, готового і здатного брати участь у міжкультурному спілкуванні, необхідністю формування міжкультурної комунікативної компетенції, відповідності комунікативним потребам студентів, їх інтелектуальному рівню, інтересам і професіоналізації. Таким чином, виникає необхідність формування франкомовної лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей у всіх сферах усномовленневої діяльності, враховуючи її адміністративно-правову сферу, виходячи з вимог ЗСР [2, с. 8].

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній розробці методики формування франкомовної лексичної компетенції в АПС у студентів мовних спеціальностей і впровадженні такої методики у навчальний процес.

Поставлена мета вимагала розв'язання таких завдань:

- розробити методику формування лексичної компетенції для спілкування в АПС у вищому навчальному закладі;
- обґрунтувати і розробити комплекс вправ для формування франкомовної лексичної компетенції в АПС у студентів мовних спеціальностей з її подальшою реалізацією у циклі занять.

При створенні методики формування лексичної компетенції в АПС необхідно було вирішити такі питання: 1) яким повинен бути загальний рівень знань студентів; 2) з якою метою вивчають лексику сфери права.

Надавши аргументи щодо доцільності навчання АПС при викладанні іноземної мови як спеціальності, було проаналізовано труднощі, які виникають у процесі навчання АПС і шляхи їх подолання. Слід зазначити, що в основному ці труднощі є термінологічними. Як правило, подібні труднощі пов'язані з неможливістю розуміння терміну, широкою інформативністю законодавчого акту, розбіжностями соціокультур України і Франції, істотними особливостями

Мелодика Шумана в вищій ступені своєобразна. Внаслідок — у Шуберта, Вебера, отчасти у Мендельсона — она тяготела к скромной простоте бытового напева. У Шумана (и Шопена) процесс индивидуализации идёт гораздо дальше. «Мелодия не должна быть такой, чтобы каждый её шаг можно было заранее предугадать, у неё должен быть всякий раз свой особенный облик, вызванный особым, неповторимым состоянием. Она должна быть вольной, непокорной, независимой по отношению к общепринятым мелодическим формам» (Р. Шуман). Мелодия может возникнуть как бы «без начала», а также не иметь конца, остановиться на «многоточии» или «раствориться» в общем окружающем её движении («Детские сцены» — «Просьба ребёнка»); мелодия часто перемещается на неакцентированные доли такта — «Вечером».

Но наряду с этим, типичной чертой мелодии Шумана является интонационная подвижность, в отличие от законченных форм давно сложившихся народных мелодий. Это гибкие переходы, свобода рисунка, отсутствие застывших формул (в частности, каденционных) — всё это сообщает мелодике Шумана эмоциональную непосредственность. Часто мелодия звучит в средних голосах и сливается с гармонией и фактурой. Именно в текучести кроется большая психологическая выразительность. Яркая особенность музыкального языка Шумана — многоплановость. Она проявляется в возросшем значении гармонии и в полифонизации фактуры. Критик Брендель сравнивает произведения Шумана с «ландшафтом, подёрнутым дымкой, из которого только кое-где выступают предметы, освещённые солнцем» (например, «Листок из альбома», H-moll). Фактура Шумана отличается насыщенностью, полновзвучием, нередко плотностью ткани.

Существенная черта — его произведения насыщены полифонией. В них постоянно обнаруживается контрастная полифония, проведение голосов по принципу взаимодополняющей ритмики («Вечер», «Листок из альбома»). Шуман вообще уничтожает в своей музыке ощущение «переднего плана». Нет отдельно мелодии и фона, всё важно («Первая утрата»). Этому нарушению традиционного соотношения мелодии и фона способствовало усиление роли гармонии в качестве выразительного средства. Скрытые полифонические и гармонические голоса обволакивают основную мелодию, образуют с ней своеобразный свободный контрапункт в манере «арабесок».

Гармонический язык Шумана прочно опирается на нормы, выработанные зрелым классицизмом. Между тем, он обладает свежестью, иногда заметной оригинальностью. Шуман обращается к подвижной и сложной гармонии, неожиданным причудливо смешанным краскам. Часто типичны для Шумана гармонические шероховатости, «странности», «дерзкие кляксы» или томительная неразрешённость. Часто: неожиданные модуляции, неподготовленные диссонансы, энгармонизмы; привычные разрешения Шуман часто заменяет неожиданными оборотами, сближая отдалённые тональности. Это сочетание далёких тональностей — характерная черта стиля Шумана («Детские сцены» — «Забавы»; «Wagum»).

Ярко характерны шумановские энергичные ритмы. Они новы, необычны, свободны от оков метрического схематизма и бесконечно разнообразны. Часты пунктирный ритм, синкопы, полиритмические эффекты — в них проявляется неисчерпаемое воображение композитора. А. Рубинштейн: «Шуман очень любил предъёмы и нередко злоупотреблял однообразными ритмами — в этом его обаяние».

большим классическим формам — всего три сонаты), а последовательным чередованием отдельных законченных пьес. Например, «Пёстрые листки», «Фантастические пьесы» и др.

От шубертовских циклов и от сюиты 18 века произведения Шумана отличаются подчёркнутой драматичностью композиции, использованием предельных контрастов: так, Флорестан постоянно сталкивается с Эвсепием; типична в этом отношении композиция сборника «Фантастические пьесы» — мечтательный «Вечер», возбуждённый «Порыв», нежная пьеса «Зачем» и так далее. Подобный принцип и в «Карнавале», в «Симфонических этюдах». Но не только все произведения, но и каждый отдельный его эпизод (пьеса) часто тяготеет у Шумана к максимальной внутренней контрастности («Причуды»).

Вообще, романтики перевели миниатюру в разряд высокого искусства: Шуберт — «Экспромты», Мендельсон — «Песня без слов», Шопен — Этюды, Ноктюрны. Но надо сказать, что несмотря на типично романтический характер этой формы (цикла миниатюр), никто кроме Шумана не применял их с таким постоянством. Шопен, который не уступал Шуману в богатстве фантазии, тем более в новаторстве, лишь однажды использовал нечто подобное в цикле из 24-х прелюдий. Часто пользуется Шуман вариационностью — иногда это просто приём развития (например, Вариации «Abegg» — романтически новое преломление классических вариаций).

Роберт Шуман был одним из активных поборников программной музыки, часто снабжал свои произведения поэтическими названиями или комментариями. Применяет он программность по-разному: иногда ограничивается общим названием всего цикла («Крейслериана», «Бабочки»), иногда называет каждую миниатюру («Фантастические пьесы»).

Музыка — по его убеждению — вправе объединять свои усилия со словом, поэтическим образом, вызывая у слушателя живую и точную ассоциацию с определённым явлением и чувствами. Но, конечно, романтический заголовок, программа — только вспомогательный приём. Его главная творческая задача — вызвать конкретные жизненные ассоциации средствами самой музыки!

Необыкновенна образность его произведений. Ференц Лист: «До Шумана никто не опубликовал столь значительного количества произведений, программа которого столь совершенно отвечала бы их содержанию». Лист называет эту особенную образную конкретность шумановской музыки «величайшим чудом». А возникло оно благодаря характерности шумановских музыкальных тем, что в свою очередь связано с новаторскими чертами мелодии, гармонии, ритма, способов изложения, то есть особенностями стиля Шумана.

Музыкальный язык Шумана ярко самобытен. Но в тоже время композитор тесно связан с традициями немецкой мировой классической музыки. Мы легко обнаруживаем в его творчестве и баховское, и бетховенское, и шубертовское. Но всегда ощущаем, что это, прежде всего, — Шуман — его дыхание, его темперамент, его своеобразное острое восприятие жизни.

Шуман — единственный из крупных мастеров фортепианной музыки 1830х-40-х годов, оставшийся в стороне от «блестящего» направления виртуозного пианизма. Его сочинениям не свойственны «жемчужная техника» и элегантная манера фортепианного письма, присущая композиторам салонно-виртуозного направления.

адміністративного устрою країн, бази правової сфери, суб'єктивним ставленням до права (некомпетентність). Подібні труднощі можуть бути подолані шляхом порівняння з первинною семантикою лексичних одиниць адміністративно-правової сфери [1, с. 84].

З методичної точки зору, доцільно орієнтувати програми, підручники з французької мови для студентів мовних спеціальностей на АПС як у широкому, так і вузькому значенні цього поняття, але таким чином, щоб не виходити за межі можливої предметної компетенції студентів, які не є і не будуть спеціалістами у сфері права [5, с. 37]. Подібне твердження було аргументоване такими положеннями:

– необхідно враховувати відсутність спеціальних професійних знань у студентів мовних спеціальностей в галузі права;

– потрібно враховувати наявні якісні характеристики мовлення студентів у цілому й в адміністративно-правовій сфері зокрема.

Таким чином, було розглянуто важливу методичну проблему відбору змісту навчання при формуванні франкомовної лексичної компетенції в АПС (на базі французької мови) у вищих навчальних закладах і на факультетах іноземних мов.

Для керування навчальною діяльністю з формування лексичної компетенції в АПС використовувалися найрізноманітніші засоби. По-перше, було створено спеціальні блоки соціокультурної лексики АПС згідно з їх приналежністю до тієї або іншої галузі права які виконують такі важливі функції, як то: а) змістового наповнення навчального матеріалу; б) контрольної-координуючої функції.

Для проведення самого відбору, на основі наведеного вище аналізу відповідної літератури, було розроблено низку інших критеріїв. До них належать такі: достатність відібраної лексики для досягнення мети навчання в даній сфері (говоріння в АПС), доступність відібраних ЛО, відповідність комунікативним потребам тих, хто навчається, їхньому інтелектуальному рівню та інтересам [3, с. 201].

З огляду на викладене вище, було визначено мету навчання усномовленневого спілкування в адміністративно-правовій сфері. Такою метою є формування у студентів лексичної та лінгвосоціокультурної компетенції в галузі правової сфери, що забезпечить ефективну діяльність фахівця-студента мовних спеціальностей відповідно до вимог Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти про необхідність навчання всіх сфер усномовленневого спілкування.

Визначення мети формування франкомовної лексичної компетенції з метою спілкування в адміністративно-правовій сфері створив передумови для розробки комплексу вправ з урахуванням таких етапів формування французької лексичної компетенції: 1) етап подачі і семантизації ЛО; 2) етап автоматизації дій студентів з лексичним матеріалом на рівні слова, речення та понадфразової єдності; 3) етап автоматизації дій студентів з лексикою у мовленні на текстовому рівні і контролю рівня оволодіння нею студентами.

Засобом формування й розвитку відповідних навичок та вмінь у парно-групових та колективних формах мовленнєвої взаємодії при навчанні студентів лексики є комплекс вправ, розроблений з урахуванням сформульованих у дослідженні вимог.

Підготовлений комплекс вправ для формування франкомовної лексичної компетенції продуктивного усного мовлення у студентів мовних

спеціальностей надав можливість модульної організації навчальних матеріалів і навчального процесу для навчання спілкування в АПС.

Виконання комунікативних вправ, використання дискусій та рольових ігор авторського комплексу навчальних матеріалів для формування лексичної компетенції в АПС в експериментальних групах студентів і модуля як найбільш раціональної організації навчального процесу в межах цього комплексу, сприяло формуванню більш високого рівня франкомовної лексичної компетенції в АПС, що було підтверджено кращими результатами післяекспериментального зрізу в зазначених групах порівняно з групами, які виконували рецептивно-продуктивні вправи без рольового компоненту за авторськими навчальними матеріалами.

Основна мета експерименту полягала в перевірці ефективності методики формування лексичної компетенції у правовій сфері спілкування, що розглядається, за певною тематикою і в ситуаціях спілкування, що відповідають цій сфері. Перед початком експерименту була висунута така гіпотеза: проведення дискусій і рольових ігор у межах чинних програм і сітки годин з метою формування франкомовної лексичної компетенції продуктивного усного мовлення у студентів мовних спеціальностей в АПС, дозволить їм (студентам) оволодіти мовленнєвими вміннями мови права краще, ніж здійснювати формування франкомовної лексичної компетенції в АПС тільки за допомогою виконання рецептивно-продуктивних вправ з мінімальним керуванням без опор, з природними опорами, але без рольового компоненту.

Для досягнення поставленої мети були визначені відповідні завдання:

1. Визначити ступінь готовності студентів до формування лексичної компетенції в АПС, враховуючи їх особисті характеристики, у процесі профільної підготовки в мовному ВНЗ.

2. Сформувати на підставі здобутих даних приблизно рівнопідготовлений склад експериментальних та контрольних груп.

3. Провести експеримент з метою перевірки ефективності запропонованої методики для формування франкомовної лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей в АПС і визначення можливості використання розроблених матеріалів у навчальному процесі.

4. Узагальнити результати післяекспериментального зрізу й обробити їх математично.

Всього в процесі експериментального навчання проводилось два зрізи знань студентів: передекспериментальний (за результатами якого визначено початковий рівень володіння студентами лексикою АПС і сформовано рівносильний склад експериментальних і контрольних групи) та післяекспериментальний (за результатами якого визначено кінцевий рівень володіння лексикою для спілкування в АПС).

По закінченні експериментального дослідження у всіх групах було проведено післяекспериментальний зріз, який продемонстрував, що кращі показники було одержано в групах, які працювали на основі методики авторського комплексу навчальних матеріалів.

Перспективою подальшого розвитку дослідження є створення навчально-методичного комплексу для забезпечення організації навчального процесу в мовному ВНЗ у межах формування лексичної компетенції публічної, соціальної сфер усномовленнєвої діяльності. Наслідком подальших досліджень може також бути розроблення варіантів запропонованої методики для

назвуть шумановским. Музыка Шумана, органически примыкающая к творчеству Л. Бетховена и в то же время резко от него отделяющаяся, открывает целый мир новых музыкальных форм, затрагивает струны, которые ещё не коснулись его великие предшественники».

Сущность «шумановского» в музыке выражена в его фортепианных произведениях. Тонкий музыкант-психолог, с удивительной поэзией воплотивший сложный, противоречивый внутренний мир человека — таким предстает Роберт Шуман в своей фортепианной музыке. Это яркое оригинальное искусство сложилось в годы юности композитора. Оно отчасти родственно фортепианным пьесам Мендельсона, Шуберта, Шопена. Их сближает поэтическое настроение, полное несходство с «эстрадно-салонным» стилем. Но никто из современников Шумана не достигал такого охвата разнообразных впечатлений, подобной эмоциональной заостренности. Возволнованность, переходящая в возбужденность, порыв и элегическая мечтательность, причудливая таинственность и юмор, балладно-повествовательные моменты — всё это придает фортепианным произведениям Шумана неповторимые черты.

Многие произведения Шумана для рояля требуют огромного исполнительского темперамента, звукового блеска и технической виртуозности. Но при этом в музыке Шумана нет и отдаленного следа ненавистного ему эстрадно-бравурного стиля. Он поставил технику на службу поэзии и широко раздвинул границы фортепианного искусства. С этой точки зрения Шуман занимает место в одном ряду с Шопеном и Листом. Хотя к листовской манере исполнения он относился критически (как, кстати, и М. Глинка). Конечно, ему был ясен исключительный масштаб дарования Листа. «Как всё же необыкновенно он играет, смело и неистово, потом нежно и воздушно. Но этот мир, листовский, уже более не мой. Искусство, как его культивируешь ты, да и я, эту прекрасную сердечность я не отдал за весь его блеск — в нём есть некая мишура и, пожалуй, её слишком много» (из письма к Кларе Вик).

Основная творческая тема Шумана — человек и его внутренний мир. Ни у кого из современников Шумана, кроме Шопена, нет такой глубины и богатства чувств, как у Шумана. «Освещать глубину человеческого сердца — вот назначение художника» (Шуман). Хотя он и пишет: «Меня волнует всё, что происходит на белом свете — политика, литература, люди; обо всём этом я размышляю на свой лад, и затем всё это просится наружу, желает быть выражено музыкой». Уже первые фортепианные произведения Шумана демонстрируют самобытность композитора. Что же нового внёс композитор, в чём проявилась эта самобытность?

Знаменательно, что уже первые произведения Шумана не принадлежат к выработанным многолетней практикой музыкальным жанрам и формам, как фуга, соната, с которых обычно начинало свой путь большинство музыкантов. Шуман же внёс много нового в область музыкальной формы. С его именем связано плодотворная работа с циклом фортепианных миниатюр — «Бабочки», «Карнавал», «Фантастические пьесы». Это новое оригинальное явление, рожденное своеобразным складом музыкальных представлений и мышления композитора. Интерес Шумана к этой форме не случаен: она открывала простор для создания небольших образов-характеристик, что так увлекало творческое воображение композитора. Таким образом, крупные произведения у Шумана образовывались не путём сонатного развития (он редко обращался к

УДК 78.071.1(430)

ОСОБЕННОСТИ ФОРТЕПИАННОГО СТИЛЯ РОБЕРТА ШУМАНА

Литвинова Нина Андреевна

преподаватель высшей категории, старший преподаватель класса фортепиано ЯМШ им А. Спендиарова, г. Ялта

Постановка проблемы. Фортепианные произведения Роберта Шумана изучаются в детских музыкальных школах, в средних и высших учебных заведениях. Понимание стилевых особенностей фортепианной музыки Р. Шумана способствует более яркому, глубокому раскрытию музыкальных образов его произведений.

Цель статьи — раскрытие стилевых особенностей фортепианного творчества Р. Шумана.

Изложение основного материала. Творчество Роберта Шумана — одна из вершин мирового музыкального искусства 19 века. Его искусство пронизано тем беспокойным, бунтарским духом, которое роднит его с Байроном, Гюго, Гейне, Берлиозом и другими выдающимися художниками-романтиками.

Своей бурной, порывистой, протестующей музыкой и своими литературно-музыкальными выступлениями, обличающими «бесстыдство пошлости», духовную пустоту, рутину мещанства. Р. Шуман восстал против «расслабляющего воздуха салонов», «душливой дворцовой атмосферы», затхлости немецких провинциальных «медвежьих» углов.

Роберт Шуман прожил недолгую жизнь — 1810-1856 гг. (с 1850г начинается болезнь) и трагически заканчивается его жизнь в психиатрической лечебнице, где он провёл последние свои 2 года.

С детства испытывает огромный интерес к литературе и искусству, тогда же он начинает сочинять маленькие танцы-фантазии для детей, но по требованию матери Шуман поступает на юридический факультет Лейбцигского университета. Все эти годы полны разнообразием впечатлений, знакомств, увлечением музыкой, литературой. Но лишь после окончания университета в 1830-м году Шуман начал систематические занятия композицией, музыкальным творчеством, выступает как пианист, импровизатор.

Быстрый расцвет его творческих лет изумителен. Смелый, самобытный, законченный стиль его первых произведений кажется почти неправдоподобным:

- 1829-1831гг. — «Бабочки»
- 1830г. — вариации «Abegg»
- 1834г. — «Симфонические этюды»
- 1835г. — «Карнавал»

и множество других произведений для фортепиано открыли новую страницу в истории музыкального искусства.

По новизне художественных тем и образов, по своей психологической тонкости и правдивости музыка Шумана — явление, значительно раздвинувшее границы музыкального искусства 19 века.

Пётр Чайковский: «Можно с уверенностью сказать, что музыка второй половины 19 века составит в будущей истории искусства период, который

формування іншомовної компетенції в інших сферах спілкування.

Резюме. Статтю присвячено проблемі формування франкомовної лексичної компетенції продуктивного усного мовлення у студентів другого курсу мовних спеціальностей в адміністративно-правовій сфері (АПС).

У статті теоретично обґрунтовано розроблену методику навчання студентів французької термінологічної лексики такої сфери усномовленневої комунікації як адміністративно-правова. Проаналізовано науково-методичну літературу та сформульовано концептуальні засади формування франкомовної лексичної компетенції.

Було проаналізовано лінгвістичні особливості термінологічної лексики АПС та соціокультурні особливості цієї лексики. Розглянуті питання розвитку соціокультурної компетенції студентів мовних спеціальностей ВНЗ для спілкування в АПС.

Запропоновано розробку комплексу вправ для формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей. **Ключові слова:** лексична компетенція, лексика адміністративно-правової сфери, студенти мовних спеціальностей, комплекс вправ, продуктивне усне мовлення.

Резюме. Стаття посвячена проблемі формування франкоязыковой лексической компетенции продуктивной устной речи у студентов второго курса языковых специальностей в административно-правовой сфере (АПС).

В статье теоретически обоснована разработанная методика обучения студентов французской терминологической лексики такой сферы устной речевой коммуникации как административно-правовая. Проанализирована научно-методическая литература и сформулированы концептуальные основы формирования франкоязыковой лексической компетенции.

Были проанализированы лингвистические особенности терминологической лексики АПС и социокультурные особенности этой лексики. Рассмотрены вопросы развития социокультурной компетенции студентов языковых специальностей ВУЗ для общения в АПС.

Предложена разработка комплекса упражнений для формирования лексической компетенции у студентов языковых специальностей. **Ключевые слова:** лексическая компетенция, лексика административно-правовой сферы, студенты языковых специальностей, комплекс упражнений, продуктивная устная речь.

Summary. The article is devoted to developing lexical competence in administrative and law sphere for students majoring in Philology. The Methodology of teaching students French law terms as a prerequisite for practical mastering of a special course has been theoretically substantiated. They have been practically elaborated.

As a result of a thorough analysis of special pedagogic literature basic concepts of developing lexical competence have been formulated. Major didactic and linguistic peculiarities of teaching administrative and law vocabulary to students in the learning process have been discussed.

A complex of exercises to practice has been elaborated and experimentally verified. **Keywords:** lexical competence, administrative and law vocabulary, students of language specialties, a complex of exercises, productive oral speech.

Література

1. Круковський В. І. Явище зовнішньої полісемії у французькому юридичному вокабулярі/ В. І. Круковський, Я. І. Припишнюк // Лінгвапакс-VII. – 2001. – Вип. 4. – С. 78-85.

2. Николаева С. Ю. Державний стандарт середньої освіти з іноземної мови : окремі недоліки та шляхи їх усунення при укладанні нових програм / С. Ю. Николаева // Іноземні мови. – 2004. – № 1. – С. 8-9.

3. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. 2-е изд. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.

4. Скалкин В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи / Владимир Львович Скалкин. – М. : Русский язык, 1981. – С. 60-66.

5. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти / Олег Борисович Тарнопольський. – Дніпропетровськ, 2005. – 146 с.

Подано до редакції 13.05.2011

УДК 378.14(477)(045)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сивак Оксана Анатоліївна

*старший викладач кафедри математичних методів
Маріупольський державний університет, м. Маріуполь*

Постановка проблеми. Державна національна програма відродження освіти в Україні, Закони України з вдосконалення галузі освіти, нові освітні Концепції визначають пріоритетні напрями реалізації державної політики в галузі вищої освіти. Це інтеграція вітчизняної освіти в європейський та світовий освітній простір; розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя; створення для громадян України рівних можливостей у здобутті вищої освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; розширення україномовного освітнього простору; створення ринку освітніх послуг; особистісна орієнтація освіти; стандартизація змісту освіти; оновлення форм організації навчального процесу; запровадження інформаційних технологій у навчальний процес та ін.

Реформування системи вищої освіти України проводиться в умовах впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів кредитно-трансферної системи навчання зорієнтованої на використання особистісно-орієнтованого підходу, який є основою реалізації компетентісного підходу на підставі використання ідей та методів діяльнісного, комплексного та системного підходів.

Але, на жаль, практика підготовки фахівців у вищих навчальних закладах показує, що реалізація перебудови методичних систем навчання окремих навчальних дисциплін на підставах використання ідей та методів компетентісного підходу ще знаходиться на початковому рівні. Хоча впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів компетентісного підходу є основою підготовки фахівців з вищою освітою, здатних забезпечувати авторитет країни та її конкурентоспроможність.

Аналіз досліджень і публікацій. У контексті особистісної орієнтації освітнього процесу у вищій школі, тенденція, щодо впровадження

На думку Л. Арчажникової, виконавська культура є необхідною умовою успішної діяльності вчителя музики та його творчого розвитку. Ця культура повинна виражати розвинений естетичний смак вчителя, свідоме ставлення до музичного мистецтва, широту кругозору, готовність до музично-просвітницької діяльності [1, с. 75].

До складу виконавської культури вчителя входять теоретичні та практичні знання, уміння, навички; глибоке розуміння естетичних, психологічних та педагогічних особливостей виконавського процесу; знання специфіки інструменту та виконуваного на ньому навчально-педагогічного репертуару; культура звуку і технічна майстерність виконавця; особливості інтерпретації музичних творів і творча активність.

Висновки. Вищесказане дає підстави стверджувати про необхідність спрямування музично-інструментальної підготовки майбутніх фахівців на формування їх виконавської культури. Остання, в свою чергу, впливає на розвиток таких ознак загальної культури особистості вчителя, як індивідуальність, оригінальність, вільне творче сприйняття самої себе і навколишнього світу. Як складова цілісної системи культури особистості, виконавська культура вміщує в собі духовні, художні, естетичні, музичні, професійні, педагогічні та особистісні характеристики майбутнього вчителя музики загальноосвітньої школи.

Резюме. У статті розглядається виконавська культура як феномен, що входить у цілісну систему культури особистості. Охарактеризовано різновиди особистісної культури педагога. Визначено змістове наповнення та окреслено складові виконавської культури майбутнього вчителя музики. **Ключові слова.** Культура особистості, духовна культура, естетична культура, музична культура, інструментальна підготовка, виконавська культура, педагог-музикант.

Резюме. В статье рассматривается исполнительская культура как феномен, который входит в целостную систему культуры личности. Охарактеризованы разновидности личностной культуры учителя. Определено содержательное наполнение и обозначены составляющие исполнительской культуры будущего учителя музыки. **Ключевые слова.** Культура личности, духовная культура, эстетическая культура, музыкальная культура, инструментальная подготовка, исполнительская культура, учитель -музыкант.

Resume. In the article the performance culture as a phenomenon, a part of a coherent system of cultural identity. The characteristic variations of personal culture teacher. Determined semantic content and the outlined structure. **Keywords.** Cultural identity, spiritual culture, aesthetic culture, musik culture, instrumental training, performance culture, the teacher-musician.

Література

1. Арчажникова Л. Профессия – учитель музыки / Арчажникова Л. – М.: Просвещение, 1984. – 107 с.

2. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз / Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. – М. – 2-е вид. – К.: Знання України, 2005. – 580 с.

3. Рудницька О. Основи викладання мистецьких дисциплін / Рудницька О. – К.: Міносвіти Укр., 1998. – 184 с.

4. Тельчарова Р. Музыка и культура (Личностный подход) / Тельчарова Р. – М.: Знание, 1986. – 64 с.

Подано до редакції 01.05.2011

В. Сухомлинський писав, що одним із засобів гармонійного розвитку особистості, формування її культури є музика. Вона збагачує думки і почуття, викликає натхнення і насолоду, збагачує духовний світ людини, адже „музика – це джерело думки, музика – це найсприятливіший фон, на якому виникає духовна спільність вихователя і дітей” [3, с. 97].

В основу поглядів Р. Тельчарової на музичну культуру покладені ідеї, згідно яких музика функціонує як засіб емоційного розвитку і соціалізації почуттів індивіда, як предмет, з приводу якого здійснюється соціальне спілкування, як модель емоційно-чуттєвого життя, як програма залучення до цінностей культури, як засіб рефлексії індивіда, тобто перетворення його в особистість. Особистість гуманістичного типу повинна виступати причиною, метою, засобом існування реальної музичної культури [4, с. 17].

На наш погляд, найбільш повно особистість розкривається в професійній сфері, під час якої проявляються індивідуальність, самостійність, ініціативність, творчість, неординарність. Основним способом такого прояву виступає виконавська діяльність музиканта, яка визначається високохудожньою, індивідуально-творчою інтерпретацією музики. Виконавська підготовка майбутнього вчителя музики має зовсім іншу мету, яка спрямована на проведення уроків та позакласних занять в загальноосвітній школі. Зміст її полягає в тому, що майбутній вчитель повинен не лише вміти самостійно працювати над сольним репертуаром, поряд з технікою піаніста володіти технікою концертмейстерської справи. Вона включає навички співу під власний акомпанемент, спів з одночасним диригуванням і дублюванням мелодії на інструменті, підбір на слух акомпанементу до мелодії, транспонування музичного тексту в вокально-хоровій роботі.

Однак у виконавській діяльності вчителя важливою є її педагогічна спрямованість, а саме – вміння подавати музичний матеріал шкільній аудиторії, вміння спілкуватися з класом, враховуючи вікові та індивідуальні особливості учнів відповідно до завдань уроків музики [1, с. 72].

Із вищесказаного стає помітною думка, що під час проведення уроку музики в загальноосвітній школі вчитель виступає в ролі виконавця, ілюстратора, концертмейстера та власне вчителя музики. У позакласній музично-навчальній та виховній роботі він використовує своє вміння грати на інструменті (лекції-концерти, заняття з дітьми в групі продовженого дня, в інструментальних гуртках). Безумовно, виконавська підготовка вчителя-музиканта впливає на його професійний престиж. Адже слід пам'ятати про те, що майже щоденно вчитель музики в загальноосвітній школі постає перед своїми вихованцями в ролі виконавця.

Зважаючи на важливість інструментальної підготовки в професійній діяльності майбутніх учителів музики, ми можемо стверджувати, що її метою є розвиток виконавської культури педагога-музиканта. Вона передбачає самостійне бачення і пізнання музики з опорою на її специфічні закономірності і прояви особистісного ставлення до неї. Виконавська культура характеризує рівень освоєння музичного мистецтва.

На важливості розвитку виконавської культури як музично-педагогічного феномена наголошувало багато науковців і педагогів. Так, Б. Асаф'єв вважає що без сформованої виконавської культури неможлива повноцінна діяльність музиканта-педагога. Згідно його трактування виконавська культура має інтонаційну основу і характеризується „чуттєвим інтелектуалізмом” й „обов'язковим володінням собою” [3, с. 57].

компетентнісного підходу в його організацію, викликана новим поглядом на якість підготовки сучасних фахівців із вищою освітою. Вона знаходить відповідного відзеркалення в роботах науковців (М.І. Жалдак, О.Л. Овчарук, О.І. Пометун, С.А. Раков, О.В. Куделіна та ін.) і державних документах, що регулюють освітню галузь. Активізація творчих пошуків, щодо впровадження ідей компетентнісного підходу у вищу освіту України, базується на визнанні даного підходу одним з провідних напрямів вдосконалення національної освітньої системи [5].

Метою даної статті є обґрунтування необхідності впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес вищих навчальних закладів з метою підвищення якості підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу. Приєднання України до Європейського освітнього простору вимагає реформування системи освіти з метою органічної інтеграції національної системи освіти у світову. Порівняльний аналіз сучасних зарубіжних освітніх систем і технологій та наукових розробок вітчизняних педагогів дозволив зробити висновок про те, що основними шляхами розвитку системи вищої освіти є оновлення змісту вищої освіти з метою більш повного забезпечення потреб суспільства, у тому числі й майбутніх; орієнтація на забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці; формування в студентів професійних та соціально-особистісних якостей, які б дозволили їм повністю реалізувати свій інтелектуальний потенціал у майбутньому; поглиблення автономії та забезпечення академічної незалежності закладів освіти, посилення їх зв'язків із роботодавцями, як основними замовниками фахівців; розширення академічної мобільності студентів, що дозволить повніше реалізувати їх інтелектуальний потенціал.

Перелічені завдання вищої школи вже частково реалізовано. Так, з метою підвищення можливостей випускників вищих навчальних закладів на ринку праці значно розширені навчальні можливості студентів, а саме, вони можуть здобувати декілька спеціальностей одночасно, навчатися за індивідуальними траєкторіями навчання, вивчати навчальні дисципліни в різних навчальних закладах. Активно впроваджуються у навчальний процес вищих навчальних закладів сучасні інформаційні технології, зокрема, користування мережею Інтернет та дистанційна освіта.

На сьогодні в Україні вже розроблено нові освітні стандарти підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів та галузей знань (освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми), а вищим навчальним закладам надано право розробляти навчальні плани підготовки фахівців з врахуванням цих стандартів. При цьому перелік і зміст вибіркового навчальних дисциплін визначається вищими навчальними закладами самостійно з врахуванням досягнень наукових шкіл закладу та потреб замовників на фахівців. Це дозволяє навчальним закладам успішно конкурувати на ринках освітніх послуг, задовольняти потреби і можливості студентів та потреби регіонів у кваліфікованих фахівцях певного напрямку підготовки чи спеціальності.

Основна увага приділяється підвищенню якості освіти, а саме, забезпеченню високої соціально-гуманітарної, фундаментальної, професійної та практичної підготовки студентів при здобутті ними освітньо-кваліфікаційних рівнів за обраним напрямом підготовки та спеціальністю відповідно до їх бажань, інтересів та здібностей [1]. У цьому контексті завданнями вищої школи виступають: забезпечення підготовки випускників вищих навчальних закладів як фахівців-дослідників, носіїв культурно-історичного надбання народу; підготовка конкурентноспроможних фахівців на рівні світових стандартів; забезпечення раціонального співвідношення соціально-громадського, загальнокультурного, психолого-педагогічного та спеціального компонентів підготовки фахівців; забезпечення спрямованості навчальних планів і програм вищих навчальних закладів на прогресивні тенденції розвитку системи освіти, на пріоритетні навчальні та інформаційні технології, органічне поєднання методів і форм теоретичної і практичної підготовки.

Відомо, що з позицій дидактики процес учіння – це організована викладачем (або самим студентом) цілеспрямована, самокерована, відображально-перетворювальна діяльність з опанування як знаннями, так і способами їх здобуття, переробки та застосування.

За класифікацією Т.І Шамової до основних компонентів самоуправління процесом учіння відносять:

- мотиваційний (потреби, інтереси, мотиви, тобто все те, що забезпечує залучення суб'єкта до процесу активного учіння і підтримує цю активність протягом усіх етапів навчального пізнання);
- орієнтувальний (прийняття суб'єктом мети навчально-пізнавальної діяльності, її планування і прогнозування);
- змістовно-операційний, який складається з двох взаємопов'язаних частин: системи провідних знань (уявлення, факти, поняття, закони, теорії) і засобів учіння (інструменти одержання і переробки інформації та застосування знань на практиці);
- ціннісно-вольовий (увага, воля, емоційна забарвленість дії);
- оцінний (систематичне отримання зворотної інформації про хід дії на підставі звірення результатів діяльності із завданням, що виконується) [2].

Говорячи про проблему якості підготовки фахівців з вищою освітою не можна залишити поза увагою рівень підготовленості першокурсників до навчання у вищій школі. Збільшення мережі вищих навчальних закладів з одного боку робить вищу освіту більш доступною для широких верств населення, а з іншого боку, в умовах демографічної кризи, зменшення загальної кількості випускників середньої школи, неминуче призводить до зниження якості підготовки абітурієнтів. Цей негативний чинник ускладнює навчальний процес у вузах, для яких питання щодо того, як організувати продуктивну навчально-пізнавальну діяльність, активізувати учіння, викликає потребу пошуків засобів такої організації навчального процесу, які б дозволяли уникнути зайвої опіки та заходів примусового впливу.

Як зазначає Ю.В. Триус, до основних проблем, які проявляються при вивченні студентами навчальних дисциплін, належать, у першу чергу,

складають системно сформовані ціннісні якості, котрі реалізуються у діяльності і в яких результати суспільної культури виявляються як особистісні досягнення. Саме тому особистісну культуру визначають як духовне оснащення суб'єкта, рівень розвитку соціокультурних якостей.

Заслуговує на увагу структуралізація культури М. Каганом як трирівневого утворення – матеріального (матеріальна культура), духовного (духовна культура) і художньої культури, яка гармонійно поєднує в собі як матеріальні так і духовні компоненти. До матеріальної культури вчений відносить культуру відтворення людського роду, фізичну культуру, культуру соціально-політичну, медичну справу, спорт тощо. Духовну культуру філософ розглядає як чотиричленну систему, яка створюється в результаті наступних видів людської діяльності – проєктивної, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної (ідеологічної) і духовного спілкування людей. Художня культура, на думку М. Кагана, включає в себе художнє виробництво, споживання, критику, мистецтвознавство, безпосереднє мистецтво тощо [2, с. 220].

Згідно сучасних досліджень, розрізнення матеріального і духовного як первинного (базисного) і вторинного (надбудовного) за винятком відомих меж взагалі втрачає сенс. Культура – цілісне формоутворення й як таке повинна розглядатись за видами людської діяльності, оскільки духовні і матеріальні начала є однаково вагомими початками будь-якого виду культури.

Зокрема, найважливішим завданням культурної діяльності у царині освіти є розвиток її особистості, духовного світу. Адже її докорінне реформування пов'язується саме з ідеєю відродження пріоритету духовних цінностей над матеріально-економічними. Таким чином виникає необхідна потреба у вихователях, учителях, яким належить роль носіїв культури.

Так, О. Рудницька зауважує, що поняття „культура індивіда” не зводиться до суми його знань, переконань, умінь, здібностей, хоч вони і є характеристиками культурного розвитку людини. „Особистісна культура – це узагальнена ознака змістовного наповнення життєдіяльності суб'єкта, стилю та способу його життя” [3, с. 15].

Навчально-виховний процес у вищому педагогічному навчальному закладі спрямований на розкриття і розвиток індивідуальності майбутнього вчителя задля того, щоб у своїй професійній діяльності він зумів повно та продуктивно реалізувати себе, свій культурний потенціал і отримав при цьому максимальне задоволення своїх потреб. Розвиток культури особистості найбільш плідно відбувається в „мистецькому середовищі” при вивченні мистецьких дисциплін, які найбільш ефективно сприяють формуванню її складових. Важливою частиною культури особистості є її естетична культура, яка з педагогічної позиції виступає результатом свідомо-організованого впливу на внутрішній світ людини з метою розвитку в неї почуття прекрасного, вміння бачити і насолоджуватись красою природи, давати вірну естетичну оцінку мистецьким творам, вчинкам людей, предметам побуту та ін., відрізнити справді прекрасне від неестетичного. Адже з естетичних позицій педагог – це досконалий викладач, особистість широкого культурного діапазону.

О. Рудницька вважає, що рівнем спроможності розуміти мистецтво, відчувати його, насолоджуватись досконалістю художнього відображення та прагнення до участі в художній творчості, прилучення до художньо-творчої діяльності виступає художня культура. Для неї характерними є такі якості особистості, як вияв інтелекту, творчих можливостей, психологічної стійкості, які необхідні для повноцінної діяльності людини. [3, с. 37].

УДК 378.016:37.091.12:78:071.4-051

ВИКОНАВСЬКА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Михалюк Алла Михайлівна

*аспірант Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

Постановка проблеми. Новітній етап динамічного розвитку наукових знань характеризується актуальністю культурологічного аспекту підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів, адже культура належить до системи професійно значущих якостей особистості. Професійна підготовка майбутніх педагогів-музикантів включає як набуття психолого-педагогічних знань, так і оволодіння фаховими компетенціями. Важливою складовою останніх, поруч з диригентсько-хоровою та вокальною є інструментальна підготовка, яка не обмежується тільки технічною досконалістю виконання, а передбачає художню довершеність інтерпретацій, а також їх педагогічну доцільність. Усі означені якості характеризують виконавську культуру, формування якої відбувається не тільки з удосконаленням інструментальної підготовки студентів, а й в контексті розвитку їх особистісної культури в цілому.

Аналіз публікацій. Теоретичне опрацювання філософської (В. Андрущенко, В. Біблер, М. Каган), культурологічної (Е. Гуренко, Г. Нейгауз, Г. Ципін, Б. Асаф'єв), та педагогічної літератури (Л. Арчажникова, О. Рудницька, Р. Тельчарова) свідчить про важливість та доцільність формування виконавської культури майбутніх фахівців для досягнення високих результатів їх професійної діяльності.

Мета статті полягає у визначенні змістової характеристики виконавської культури майбутніх педагогів-музикантів в контексті особистісних ознак загальної культури вчителя.

Основний матеріал. Перш ніж розглядати виконавську культуру майбутнього вчителя ми звернемося до визначення поняття „культура” та її важливих складових.

Глибинний зміст філософського розуміння культури полягає в тому, що це поняття фіксує людське ставлення до природи, рівень загальнолюдської значимості речей (предмета), її здатності ніби випромінювати з себе людський сенс, прислуговувати людині як її власне відображення. На думку В. Давидовича, культура є втілення людського ставлення до природи, втілення людяності – універсальності цього ставлення [2, с. 19].

Культура – це все те, що відрізняє діяльність людей та її результати від тих природних явищ, які не зазнали змін при цій діяльності. У цілому вона інтегрується в єдиному контексті життя, тобто культура суспільства неминує шукає виходу в культуру особистості. У такий спосіб культура перетворюється на інтегральний чинник соціалізації особистості, стає середовищем для її розвитку [2, с. 20]. З цієї позиції особистісну культуру можна вважати індивідуальною формою виявлення результатів культурного впливу суспільства на людину і результатів сприймання особистістю культурних цінностей.

Особистісна культура є інтегральною ознакою змістового наповнення життєдіяльності суб'єкта, стилю й способу його життя. Її компоненти

недостатній рівень активності навчально-пізнавальної діяльності студентів та їх невміння і небажання працювати самостійно [3].

Різним аспектам даної проблеми присвячені роботи А.М. Алексюка, С.І. Архангельського, Ю.К. Бабанського, В.І. Бондаря, С.Л. Рубінштейна, Н.Ф. Талізної, Ю.В. Триуса, Г.І. Щукіної та ін. Вчені трактують пізнавальну активність як рису особистості, яка характеризується мотиваційним, змістово-операційним та емоційно-вольовим компонентами; як рису індивіда, яка виявляється у його готовності і прагненні до навчально-пізнавальної діяльності, а також в самостійному здійсненні діяльності та виборі раціональних шляхів до досягнення поставленої мети.

Як зазначається в роботах вітчизняних вчених (М.І. Бурда, М.І. Жалдак, В.Г. Кремль, В.М. Мадзигон, О.І. Пометун, З.І. Слєпкань, М.І. Шкіль та ін.), найважливішим чинником забезпечення пізнавальної активності студентів є побудова навчального процесу на засадах діяльнісного підходу тому, що він «є ключем до організації змісту, визначення цілей і завдань вищої освіти» [4]. Як відмічають відомі педагоги та психологи (О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, Н.Ф. Талізніна, З.І. Слєпкань, В.Д. Шадріков, Т.І. Шамова та ін.), саме у діяльності проявляється активність особистості як суб'єкта, саме діяльність сприяє навчанню та підвищенню його результатів. Реалізація діяльнісного підходу дає можливість формувати у студентів професійні здібності і власний індивідуальний стиль навчальної та майбутньої професійної діяльності, що виступає мотиваційним компонентом діяльності.

Серед дидактичних питань мотивації навчання розглядали Ю.К. Бабанський, М.Д. Вадиш, М.А. Данілов, І.Я. Лернер, М.І. Махмутов, М.Н. Скаткін, Г.І. Щукіна та ін. Багато уваги даній проблемі приділяли психологи Л.І. Божович, З.І. Калмикова, Н.О. Менчинська, В.О. Моляко, В.О. Худик та ін. Аналізуючи їх роботи, слід відмітити, що мотивацію навчально-пізнавальної діяльності неможливо здійснювати без стимулювання пізнавального інтересу, формування свідомого, ціннісного ставлення до здобування нових знань. Міцними мотивуючими чинниками виступають розвиток почуття обов'язку й відповідальності за якість майбутньої професійної діяльності, а також роз'яснення студентам труднощів конкуренції на ринку праці, які можна долати, лише проявляючи власні здібності та маючи високу професійну підготовку.

Сьогодні індивідуальний розвиток людини - головна передумова розвитку суспільства. Питанням побудови освітнього процесу на засадах особистісної орієнтації присвячені численні роботи вітчизняних і зарубіжних вчених (І.Д. Бех, Е.В. Бондаревська, С.І. Подмазін, В.В. Серіков, О.Я. Савченко, І.С. Якіманська та ін.), в яких розкривається філософія і методологія особистісно-орієнтованого навчання, особливості використання певних прийомів та методів, вимоги щодо проектування й впровадження особистісно-орієнтованих технологій.

В світі особистісно-орієнтованого підходу принципових змін набуває зміст освіти, який має розвивати функції, які виконує особистість у своїй життєдіяльності (смісловизначення, свідомого вибору і цілепокладання, прийняття рішень і відповідальності за їх виконання, рефлексії, творчої

самореалізації в обраній сфері діяльності тощо) та підвищувати якість підготовки студента до майбутньої професійної діяльності. Впровадження у вищих навчальних закладах особистісно-орієнтованого підходу зумовлює переорієнтацію з навчання студентів спеціальності на навчання професії.

У роботах О.І. Пометун висвітлено питання щодо формування ієрархії компетентностей. При цьому компетентності найвищого ієрархічного рівня (ключові) тлумачаться як “здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культурно-доцільні види діяльності, ефективно розв’язуючи актуальні індивідуальні та соціальні проблеми”. До загально-галузевих (професійних) компетентностей за О.І. Пометун належать ті, які формуються у студентів протягом всього терміну навчання у вищому навчальному закладі при засвоєнні знань з обраної студентом освітньої галузі та виробленні вмінь застосовувати їх на практиці у рамках майбутньої професійної діяльності для розв’язування індивідуальних та соціальних проблем. Компетентності найнижчого ієрархічного рівня (предметні компетентності) розглядаються О.І. Пометун як ті, що стосуються впливу конкретної навчальної дисципліни [5].

При цьому кожна ключова компетентність повинна “проекуватись” на загальногалузеві компетентності, які у свою чергу повинні “проекуватись” на предметні компетентності. Під терміном “проекування” слід розуміти таке визначення компетентностей нижчого рівня, яке дозволяє розглядати компетентності вищих рівнів як сукупність компетентностей нижчих рівнів. Однак, це не означає, що ключові компетентності складаються просто з набору відповідних галузевих та предметних компетентностей, вони інтегрують галузеві компетентності у складний структурний компонент, у якому елементи пов’язані між собою різноманітними зв’язками та відношеннями.

Розкриваючи зміст і основний спосіб набуття ключових компетентностей, О.І. Пометун звертається до самого поняття “набуття”, котре означає, що стати компетентним (набути компетентностей) можна тільки своєю особистою активною, наполегливою та продуктивною діяльністю, особистою творчістю, особистісним досвідом через пізнання, критичне осмислення соціального досвіду, тобто через своє неповторне особисте буття. Таке тлумачення повністю узгоджується із сучасними положеннями педагогіки і психології щодо ціннісного ставлення до потреб розвитку кожного студента, визнання продуктивності педагогіки співробітництва, яка передбачає індивідуальне творче буття кожного студента. Таким чином, реалізація компетентнісного підходу цілком відповідає побудові системи вищої освіти на засадах особистісної орієнтації [5].

Отже, перетворення навчального предмета на засіб виховного впливу викладача на особистість студента потребує посилення професійної спрямованості викладання спеціальних предметів у вищому навчальному закладі, створення сприятливих умов для засвоєння студентами спеціальних предметів на особистісному рівні, що характеризується такими рисами і вміннями, як вільне володіння науково-предметною інформацією; вміння виділяти суб’єктивний контекст історії науки, бачити її ціннісно-світоглядні і соціально-прогностичні висновки (діяльність і особистість дослідника);

многомерність. Исполнительское время представляет собой диалог «большого» и «малого» времени, «психологического» (суб’єктивного) и культурно-исторического (об’єктивного), в котором осуществляется непрерывная связь прошлого, настоящего и будущего.

Можно говорить о том, что для исполнителя очень важно понимание и реализация «ритма высшего порядка», при котором возможна наиболее полная смысловая реализация композиторских замыслов; а его демонстрация представлена не только в игре С.Рахманинова, но и в исполнениях таких выдающихся музыкантов, как: Герберт фон Караян, Евгений Мравинский, Святослав Теофилович Рихтер, Мария Вениаминовна Юдина и других величайших исполнителей.

Резюме. У статті розглядаються актуальні проблеми виконавського часу. Пропонуються різні підходи до вивчення темпоральності «багатомірності», «ритму вищого порядку». **Ключові слова:** темпоральність, виконавський час, ритм вищого порядку.

Резюме. В статье рассматриваются актуальные проблемы исполнительского времени. Предлагаются различные подходы к изучению темпоральности «многомерности», «ритма высшего порядка». **Ключевые слова:** темпоральность, исполнительское время, ритм высшего порядка.

Summary. The actual problems of the performing time are considered in this article. The different approaches to the temporality «multivariate» and «the rhythm of the highest order» studying are offered. **Keywords:** temporality, performing time, rhythm of the high order.

Література

1. Аркадьев М. Фундаментальные проблемы теории ритма и динамика «незвучащих» структур в музыке Веберна. Веберн и Гуссерль / М.Арадьев // Музыкальная академия. – 2001. – № 1. – С. 151-163.
2. Григорьев В.Ю. О роли времени в исполнительском творческом процессе /Владимир Григорьев // Музыка и категория времени: сб. материалов 5 конференции «Григорьевские чтения». - М.: АСМ, 2003. - С. 5-14.
3. Забирченко В.А. Категория времени в фортепианной поэтике С.В.Рахманинова. /В.Забирченко. - Дис. на соиск. учен. степ. канд. искусствоведения – Одесса, 2007. – 169 с.
4. Ляхович А. Феномен tempo rubato в контексте эволюции музыкальной ритмики /Арте́м Ляхович //http://www.21israel-music.com/Music_journal_No26.htm.
5. Суханцева В. Категория времени в музыкальной культуре / В.Суханцева. – К.: Лыбидь, 1990. – 184 с.

Подано до редакції 13.05.2011

оценивает как главные и решающие в становлении его стиля. Основываясь на учении А. Лосева, Забирченко изучает музыкальное время со стороны структурно-семантических стилистических фигур [3, с. 39]. Использование позиций Лосева позволило разграничивать в музыкальном времени логические («чисто»-временные) и алогические (пространственно-временные) стороны, а также выделять линейный ход времени в музыкальной композиции. Особое внимание уделяется таким категориям музыкального времени, как: ритм, симметрия, метр, мелодия, гармония, тон, темп, длительность звука, динамический акцент, массивность звучания – которые дают возможность определять, как происходит в музыке переход от темпоральных факторов к спатильным. Забирченко отмечает, и мы присоединяемся к ее мнению, что при изучении лишь пространственных свойств композиции – ускользает суть музыкального времени.

Исследователь приходит к очень важному выводу о том, что те имманентные факторы времени, которые не переходят на сторону пространственных условий (ритм, симметрия, метро-ритмический акцент) – выражают автономную временную идею музыки, то есть «темпоральные факторы композиции возводят до значения «ритма высшего порядка», до эстетической сущности музыки и стилиевой идеи ее автора» [3, с.43].

Анализируя фортепианное творчество С. Рахманинова, Забирченко предлагает следующие уровни музыкальной темпоральности: жанровое время (как ретроспективная направленность «умной фигуры»); композиционно-линейное время (как единичное осуществление композиторского замысла, направленного в будущее); стилевое время (как подвижный покой, особенное лирическое самодавление, направленное на настоящее как на образ автора). Именно взаимодействие данных уровней музыкальной темпоральности «ведет к формированию эстетической идеи музыкального целого, что позволяет осуществиться «ритму высшего порядка» - смысловой упорядоченности единого становления эпической, лирической и драматической образно-стилистических сфер» [3, с. 164-165]. Подобный «ритм высшего порядка» демонстрирует исполнение С.Рахманиновым своих произведений.

Обращаясь к творчеству И. Баха, В. Суханцева отмечает, что «если рассматривать полифоническое мышление как своеобразную темпоральную модель, то его концептуальным основанием является временной универсум, абсолютное время, однородно-непрерывное, бесконечно становящееся, черпающее стимулы развития из себя... Временная концепция фуги отражает и дуализм религиозного сознания, для которого континуум раздвоен: человек скоротечно проходит через время и пространство «здесь», постоянно осознавая бесконечность «потустороннего бытия...Общая модель фуги и направлена на воссоздание полифоническими средствами образов бесконечного времени» [5, с. 28].

Выводы. Не зависимо от того, к какому музыкальному произведению мы прикасаемся (эпохе барокко, классическому или романтическому стилю, музыке XX века), перед нами предстает двойственная природа времени, «эстетико-темпоральная многомерность» и смысловая стереоскопичность: «большое время» время шубертовского опуса принадлежит человеческой культуре; его «малые хронотопы» заземляют эту культурно-стилистическую универсалию в рамках живой субъективности и интимности» [5, с. 56].

Исполнительское время выражает неделимость целостной человеческой сущности и существования; экзистенциальная полнота обуславливает его

здатність вибирати спосіб викладання найбільш цінного з професійної точки зору матеріалу; опанування прийомами образного, емоційного розкриття питань науки, актуалізації життєво-практичних і міжпредметних зв'язків [6].

Результат вищеприписаних рис особистості в процесі навчання дисциплін фундаментального та професійного блоків належить до завдань формування найважливіших компетентностей майбутнього фахівця.

Результатом впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів компетентнісного підходу є те, що студент уміє сам формулювати й утримувати свою мету до її реалізації; навчився моделювати власну діяльність, тобто виділяти умови, важливі для реалізації своєї мети; розвив увагу, пам'ять та процеси мислення; уміє оцінювати кінцеві та проміжні результати своїх дій; має необхідні навички та вміння для організації навчальної діяльності; має високий рівень особистої саморегуляції, високу самосвідомість, адекватну самооцінку, рефлексивність, організованість, самостійність, а також сформованість вольових якостей [6].

Висновки. Вищесказане дозволяє зробити висновок, що одним з найважливіших сучасних підходів до модернізації вищої освіти в Україні є впровадження у навчальний процес компетентнісного підходу з метою підвищення якості підготовки фахівців.

Резюме. Компетентнісний підхід є основою реформування системи вищої освіти України тому, що він сприяє підвищенню якості підготовки фахівців з вищою освітою, здатних забезпечувати авторитет країни та її конкурентоспроможність. **Ключові слова:** рівень професійної готовності випускників вищих навчальних закладів, реформування системи вищої освіти України, компетентнісний підхід.

Резюме. Компетентностный подход - основа реформирования системы высшего образования Украины, которая позволяет готовить специалистов способных поднять авторитет страны на мировом уровне. **Ключевые слова:** уровень профессиональной готовности выпускников университетов, реформа системы высшего образования в Украине, компетентностный подход.

Резюме. Компетентностный подход - основа реформирования системы высшего образования Украины, которая позволяет готовить специалистов способных поднять авторитет страны на мировом уровне. **Ключевые слова:** уровень профессиональной готовности выпускников университетов, реформа системы высшего образования в Украине, компетентностный подход.

Література

1. Державна національна програма „Освіта” (Україні ХХІ століття) / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Освіта, 1993. – 24 с. — (Бібліотека офіційних видань).
2. Шамова Т.И. Активизация учения / Татьяна Ивановна Шамова. - М.: Педагогика, 1982. - 209с.
3. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін: Монографія / Юрій Васильович Триус. – Черкаси: Брама-Україна, 2005. – 400 с.
4. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навчальний посібник / Зінаїда Іванівна Слєпкань. – К.: Вища школа, 2005. –

239 с.

5. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу до вітчизняного змісту освіти / Олена Іванівна Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. - К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

6. Куделіна О.В. Математична освіта студентів у світлі впровадження компетентнісного підходу. Міжнародний збірник наукових робіт / Ольга Володимирівна Куделіна. – Донецьк: ДонНУ, 2008. – С.231-237. – (Дидактика математики: проблеми і дослідження. – Вип. 24).

Подано до редакції 01.05.2011

УДК 378.147 + 371.315

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Георгіаді Олександра Анатоліївна

здобувач кафедри педагогіки та

управління навчальними закладами

РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта)

Постановка проблеми. Упровадження досягнень науки та техніки у життя сучасної людини значно поширює діапазон засобів, які мають певний потенціал для розвитку усіх соціальних сфер й освіти у тому числі. Особливу роль у забезпеченні інформаційного обміну у сучасному світі відведено саме електронним технологіям. Все більша кількість людей віддають перевагу отримувати інформацію засобами цих нових технологій, у зв'язку з чим сьогодні найбільш популярні постачальники інформації – це телебачення та Інтернет. Причинами масового розповсюдження нових медіа є перехід від аналогово кодування до цифрового та розвиток засобів комунікації, які забезпечують взаємопроникнення жанрів, тем і змісту; а також презентація інформації у мультимедійній формі, у результаті чого ми потрапляємо до мультимедіа оточення, яке постійно розвивається, захоплює та приймається як взаємопов'язане ціле [11, с. 3].

За умов сприйняття мультимедіа середовища як звичайного явища у сучасному суспільстві розвиток мультимедійного напрямку освіти стає вже не стільки актуальним, скільки природно необхідним. Тим більш що освітня ефективність мультимедійних засобів, які забезпечують можливість впливу на різні почуттєві канали людини, вже не одне десятиліття є надбанням психолого-педагогічної науки.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми застосування мультимедійних засобів розглядалися у науково-педагогічних дослідженнях західних (К.Ворснопа, А.Харта, Л.Мастермана та ін.), російських (Г.П.Бакулева, С.С.Полат, М.В.Моїсєєвої, І.А.Морева та ін.) та вітчизняних дослідників

музикант играв внутренне как бы в замедленном темпе в своем психологическом времени, а его реальный исполнительский процесс протекал в другом масштабе («времени деятельности»). Это давало возможность и иного масштаба контроля – более точного, дробного, который обеспечивал высокое качество исполнительского процесса.

Сравнивая исполнительский процесс с композиторским, Григорьев отмечает, что исполнитель идет противоположным путем: если у него в процессе работы возникает мощное «силовое поле замысла», то оно способствует сворачиванию произведения в «тугую пружину»; тогда как у композитора идет процесс «разворачивания» своего замысла в реальный звуковой поток.

Интересный аспект изучения исполнительского времени предложен в статьях А. Ляховича, посвященных изучению феномена *tempo rubato*. Автор говорит о четырех типах ритмики: интонационном, квантитативном, квалитативном и четвертом, который на практике существует, по его словам, в качестве дополнения, «расширения» к квалитативному типу. Предлагая «наиболее полную и фундаментальную ритмологическую концепцию» и исследуя феномен *tempo rubato*, он приходит к выводу о том, что в линейной нотации «не существует знаков, обозначающих отличия романтического времени от других музыкальных традиций, в частности – от классицизма» [4, с. 4]. Таким образом, культура романтической агогики – сложнейшее искусство, существует «вне» нотной записи и известно лишь благодаря непрерывной устной традиции, дожившей до наших дней (можно вспомнить слова о В. Горовице – как о «последнем» романтике). Нотный текст романтических произведений не содержит никаких указаний на «темпоральный аспект» «романтического стиля», кроме словесных пояснений, что дает возможность говорить о романтической музыке, как о являющейся в известной степени «устной традицией» [4, с. 5]. Это приводит к тому, что музыкант-исполнитель при изучении музыкального текста романтического произведения вынужден читать исполнительские знаки данной системы как отсылки к нефиксируемым знакам *иной системы*.

Исследователь приходит к выводу, что в романтической музыке проявляет себя иная, отличная от квалитативной, система ритмики. Ляхович вводит понятие «волнового мышления», в котором, в отличие от квалитативного, преобладает процессуально-линейное измерение над дискретным и которое вне квалитативной системы не существует. «Волновое время, как и другие формы «свободной игры», возможно только благодаря существованию квалитативного пульса» [4, с. 12].

Таким образом, именно применительно к волновому времени или *tempo rubato*, по мнению автора, целесообразно говорить о «новом, четвертом типе ритмики» (помимо интонационного, квантитативного и квалитативного), который на практике существует только в качестве дополнения, «расширения» к квалитативному типу. Шопеновская музыкальная модель стихии послужила не только отправной точкой формирования новой культуры, но и шире – нового понимания музыкального времени, нового музыкального мышления.

К серьезным выводам приходит в своем исследовании категории времени В. Забирченко. Обращаясь к творчеству С. Рахманинова, она впервые предлагает объяснение феномена времени в музыке на основе фортепианного творчества Рахманинова в связи с конкретными условиями музыкальной композиции, а темпоральные факторы фортепианной поэтики Рахманинова

зарубежной и отечественной гуманитарной науке К. Акопян, М. Арановский, М. Аркадьев, Б. Асафьев, В. Григорьев, В. Забирченко, И. Земцовский, Я. Йиранек, Э. Курт, А. Ф. Лосев, А. Ляхович, А. Малинковская, В. Медушевский, Е. Назайкинский, В. Суханцева, С. Е. Фейнберг, В.Н. и Ю. Н. Холоповы и многие другие.

В последнее время в обиход входят новые уточняющие термины, связанные с понятием времени: время культуры, человеческое время, исполнительское время, «большое» и «малое» время, психологическое время, «объективное» время, художественное время, квалитативная ритмика, темпоральность и т.д. Однако, несмотря на достаточную разработанность, проблема времени не теряет своей актуальности и требует дальнейшего исследования.

Изложение основного материала. Некоторые исследователи отмечают, что всякий инструмент обладает известным «сопротивлением материала», поэтому сам процесс звукоизвлечения и перехода со звука на звук требует некоего времени. Взаимодействие художественного времени с технически-необходимым рождает реальное исполнительское время.

В. Григорьев предлагает разделить время на объективное (время звучания произведения) и субъективное переживание объективного времени, которое опосредовано как внешними качествами слуха и слуховых представлений, так и внутренними (переживанием музыкального содержания, своих откликов на него, переживанием состояния во время подготовки произведения к исполнению на эстраде). Он отмечает, что «так как музыкант имеет дело не только с объективной, но и с художественной реальностью, то он имеет отношение как бы с двумя временными реальностями. В одном из них развертывается сам процесс исполнения, именно в нем объективируется исполнительский замысел, в другом – развертывается творческий процесс, связанный с переживанием и воплощением художественных образов. Именно последнее связано с настоятельной необходимостью выхода за пределы переживания настоящего времени в иной масштаб, иное измерение» [2, с.5]. Григорьев разделяет понятия «субъективного переживания времени» и «субъективного преобразования времени», однако, не совсем ясно, что он понимает под «субъективным преобразованием времени». Опираясь на работы Н. Бехтеревой, он отмечает возможность обеспечения мозгом не одного, а многих различных масштабов времени. Анализируя исполнительский процесс, Григорьев говорит о том, что в процессе подготовки музыкального произведения на различных этапах (имеется в виду начальный этап медленных темпов, средний и завершающий – подготовка к выступлению) происходит образование «свернутой» структуры времени, двойного масштаба временных процессов, о котором писали многие музыканты (Моцарт, Сигети и др.). По его мнению, образуется три масштаба времени: «играя в замедленном темпе, мы внутренне, подсознательно соотносим его с истинным темпом, будущим исполнением на эстраде. То есть и психологически при этом мы замедленный темп «сворачиваем», увыстраем его до предписанного автором, а при убыстренном темпе внутренне как бы «разворачиваем» до требуемого [2, с. 12].

Интерес вызывает его вывод, что при переключении исполнителя с обычного масштаба времени при исполнении кантилены на внутренний масштаб при игре виртуозных мест, техника могла предстать в субъективном психологическом плане резко замедленной, гибкой, плавной. Таким образом,

(В. Андрієвської, О. Біди, Ю. Казакова, Т. Лоцицької, Г. Онкович та ін.). Необхідність розроблення медіадидактики (у тому числі й мультимедіа дидактики) підкреслено у дослідженнях Г. Онкович. Різним аспектам застосування мультимедійних засобів у педагогічній практиці присвячено роботи О. Бондаренко, Є. Полат та ін. Окремі аспекти застосування мультимедійних засобів у професійній підготовці педагогів досліджувалися у роботах О. Біди, Т. Лоцицької та ін.

Упровадження мультимедійних засобів у вищих навчальних закладах створює можливості для підняття навчання майбутніх учителів філологічних спеціальностей на якісно новий рівень. Це потребує подальшого розвитку основних теоретичних положень щодо застосування мультимедійних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Метою даної статті є узагальнення теоретичних та методичних положень щодо застосування мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Застосування мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей слід розглядати у руслі застосування медіа-освітніх технологій та медіа-освіти взагалі. Як зазначено у проекті Концепції впровадження медіа-освіти в Україні, «медіа-освіта у вищій школі передбачає підготовку як фахівців для мас-медіа, так і медіа-педагогів та медіа-психологів. Крім того, медіа-освітні елементи мають увійти до навчальних програм циклу професійно-орієнтованої гуманітарної підготовки з інших спеціальностей у відповідних їм обсягах» [7, с. Іп]. Очевидним є акцент на необхідності удосконалення підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей, що є гарантом послідовного впровадження ідей медіа-освіти у суспільстві та сприятиме формуванню медіа культурного середовища.

Взагалі застосування медіа-освітніх технологій має певний потенціал для модернізації навчального процесу, який на сучасному етапі повинен будуватися з урахуванням вимог ринку праці, де конкурентоспроможними є фахівці, які підготовлені до умов існування в інформаційному суспільстві. Отже застосування медіа-освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей розглядається як можливість вирішення соціальних та освітніх завдань.

Медіа-освітні технології належать до класу інформаційних. Ціллю застосування інформаційних технологій в освіті, як зазначено О.А. Імановою, є підсилення інтелектуальних можливостей тих, хто навчається, в інформаційному суспільстві, а також гуманізація, індивідуалізація, інтенсифікація процесу навчання та підвищення якості навчання на усіх ступенях освітньої системи [5, с. 10]. Поняття „медіа-освітні технології” (медійні технології обучения, media educational technologies) у самому узагальненому виді визначається О.В. Федоровим як засоби організації діяльності з використанням медіа для досягнення педагогічних цілей [9, с. 45]. Вітчизняна дослідниця Г.В. Онкович зазначає, що медіаосвітні технології (технології медіаосвіти) на сучасному етапі виокремлено у медіадидактику – частину педагогіки, яка має обґрунтувати і розкривати зміст освіти, методи і

організаційні форми навчання за посередництва засобів масової інформації [8, с. 362]. На думку вченої, загальне поняття «медіадидактика» об'єднує у собі усі найбільш значимі інформаційні технології, що формують інтелектуальні мережі сучасного суспільства засобами масових комунікацій, а саме – пресодидактика, теледидактика, кінодидактика, інтернетдидактика та мультимедіадидактика [8, с. 362]. Тобто сьогодні у педагогічній науці актуальним є узагальнення знань щодо організації навчальної діяльності з використанням різних типів медіа для досягнення певних педагогічних цілей.

Розвиток медіа-освітніх технологій (медійних технологій навчання) пов'язують із збільшенням впливу медіа (media, mass media) – засобів масової комунікації, до яких, на думку О.В.Федорова, можна віднести технічні засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації та обміну нею між суб'єктом (автором медіа тексту) та об'єктом (масовою аудиторією) [10, с. 23]. До традиційних медіа, як зазначає Г.П.Бакулев, відносять друкарство, періодичні видання, радіо, звукозапис, кінематограф, телебачення; до електронних (нових) належать відео, мобільні телефони, CD, DVD, комп'ютер, Інтернет [1, с. 4].

Характерною рисою електронних (нових) медіа є мультимедійність, що є природною у сучасному інформаційному середовищі, тому саме застосування мультимедіа технологій в освіті заслуговує особливої уваги. В узагальненому виді, як зазначає О.В.Федоров, мультимедіа є комплексом технічних / комп'ютерних / програмних засобів, які синтезують, часто в інтерактивному режимі, текст, зображення та звук [10, с. 30]. Мультимедійність поряд з комунікативністю та продуктивністю є важливою характеристикою багатьох сучасних електронних засобів. До найбільш поширених електронних медіа, застосування яких у вищому навчальному закладі має певний освітній потенціал, ми відносимо: відео камеру, мобільний телефон (які забезпечують можливість комбінувати зображення й звук) та комп'ютер, як найбільш зручний інструмент, що забезпечує можливість моделювання звуку, зображення та тексту, а також глобальну мережу Інтернет.

Зазначені електронні медіа дозволяють створювати спеціальні медіа продукти навчального призначення, серед яких сьогодні розрізняють електронні видання та електронні ресурси. Як зазначає А.В.Осін, електронні видання – це продукти, які розміщено на відчужених матеріальних носіях (дискета, CD, DVD), для розповсюдження яких потрібне фізичне тиражування; електронні ресурси – це продукти, які будучи розміщеними на одному комп'ютері, можуть бути переданими на інший комп'ютер мережі (локальної чи глобальної) [9, In]. Використання матеріальних носіїв для розміщення медіа продуктів обмежене: 1) технічними характеристиками носія (об'єм); 2) вимогами до оновлення навчальних матеріалів, що буде відбиватися на організації вчасного тиражування певної кількості CD чи DVD. У цьому зв'язку більш перспективним виглядає застосування у навчальному процесі вищого навчального закладу електронних ресурсів (локальної мережі навчальної аудиторії, університету та глобальної мережі Інтернет).

Використання електронних мереж розглядається як характерна ознака модернізації структури навчального середовища (Ю.О.Жук, Т.І.Коваль,

Література

1. Арчажнікова Л. Г. Профессия – учитель музыки. – М.: Просвещение, 1984. – 109 с.
2. Буланова-Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. - Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 544 с.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под. ред. В. В. Давыдова. – М.: АСТ. Астрель Люкс, 2005. – 671с.
4. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М.: Совершенство, 1998. – 608 с.
5. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование. Опыт системного исследования. – К.: изд. «Просвіта», 1997. – 307 с.
6. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М.: Педагогика, 1987. – 160 с.
7. Закон України «Про освіту» // Освіта, - 1991. – 25 червня. – 36 с.
8. Концепція педагогічної освіти. – К., 1998. – 20 с.
9. Лопатина А., Скребцова М. 500 игр по темам в детском саду, школе и дома / Нравственное воспитание и творческое развитие личности: В помощь педагогам и родителям. – М.: Сфера, 2001. – 312 с.
10. Маклаков А. Г. Общая психология: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2008. – 583 с.
11. Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти // Мистецтво та освіта. – 2004. - №1. – С.2 – 5
12. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: Навч. – метод. посібник. – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 216 с.
13. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі: Навч. – метод. посібник. – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 272 с.
14. Румянцева З. В. Формирование профессиональной готовности учителя к музыкально – педагогической деятельности в школе. Дис. канд. пед. наук. – М., 1987. – 199 с.

Подано до редакції 09.05.2011

УДК 78.01 + 786.2

ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЕ ВРЕМЯ – РИТМ ВЫСШЕГО ПОРЯДКА

Чеботаренко Ольга Валериевна

*кандидат искусствоведения, доцент кафедры музыковедения,
инструментальной и хореографической подготовки
музыкально-педагогического отделения
факультета искусств КГПУ (г. Кривой Рог)*

Постановка проблемы. Проблема времени – одна из фундаментальных проблем человечества и, несмотря на то, что решению вопросов, связанных с исполнительским искусством как временным процессом посвящено множество работ в различных областях, данные вопросы так и остаются «открытыми» и дискуссионными. Проблемами музыкальной семантики, музыкального восприятия, музыкального исполнительства и времени в музыке занимаются в

- интеграції методики музикального виховання з іншими дисциплінами сприяє метод углублення знань, стимулювання інтересу до педагогічної діяльності; метод контролю і самоконтролю передбачає усний і письмовий контроль, тестування.

Особа роль відводиться різноманітним прийомам навчання. Розглянемо деякі з них.

«Імпровізація на задану тему». Студенти роблять літературні, музикальні і художні малюнки на задану тему. Таким чином розвивається творче мислення, вміння зв'язувати кожну малюнок з логічною ланкою.

«Музикальна шкатулка». Студенти пишуть пісню по куплетам, інсценують її, розподіляючи ролі. Таким чином розвивається вміння працювати в колективі.

«Зобразити в малюнку музику». Прослухав музикальне творіння, студенти зображають його в кольорі, формі по власному бажанню.

«Сочини казку». Один студент починає писати казку, потім кожен з учасників продовжує розповідь, враховуючи запропонований сюжет попереднього учасника. Після завершення роботи відбувається вибір музикальних ілюстрацій до музикальної казки.

Висновки. Виходячи з вищезазначеного, зауважимо, що готовність студентів до музикально-педагогічної діяльності – складне професійне якість, яке можна розглядати на індивідуально-мотиваційному і методичному рівнях. На мотиваційному рівні це якість представляє собою потребу в музикальному мистецтві, розвинутий смак, естетичні емоції, потреба в музикально-педагогічній діяльності. На методичному рівні така готовність передбачає загальнопедагогічну і музикальну підготовку. Також зауважимо, що процес формування готовності студентів до музикально-педагогічної діяльності передбачає розвиток особистісних педагогічних якостей – як музикально-естетичних, так і інтелектуально-творчих. Для методичного забезпечення такого процесу необхідно використовувати різноманітні методи навчання.

В той же час, розглядаючи нашу проблему формування основ музикально-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики в процесі вивчення дисципліни «Методика музикального виховання» передбачає аналіз методичної, психолого-педагогічної, наукової, довідкової літератури. Це відкриває можливості для подальших досліджень.

Резюме. В статті проаналізовано зміст процесу формування основ музикально-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики в процесі вивчення дисципліни «Методика музикального виховання».

Ключові слова: підготовка вчителя музики, методика музикального виховання.

Резюме. У статті проаналізовано зміст процесу формування базису музично-педагогічної підготовки майбутніх вчителів музики при вивченні дисципліни «Методика музичного виховання». **Ключові слова:** підготовка вчителя музики, методика музичного виховання.

Summary. In the article maintenance of process of forming of bases of music and pedagogics preparation of future music masters is analysed in the process of study of discipline «Method of musical education». **Keywords:** preparation of music master, method of musical education.

С.О.Сисоєва, Л.П.Сущенко). Так, Ю.О.Жук та О.М.Соколюк зазначають, що подання навчальної інформації засобами локальної мережі та мережі Інтернет дозволяє уникнути обмеження інформаційного простору навчально-виховного процесу та його збагачення якісною аудіо та відео інформацією [4, с. 106]. На думку авторів, нові моделі організації навчально-виховного процесу можуть бути засновані на використанні локальної комп'ютерної мережі та / або мережі Інтернет 1) для подання навчальної інформації, 2) для самостійного використання ресурсів мережі Інтернет безпосередньо на уроці, 3) у процесі самостійної навчальної діяльності; 4) на засадах застосування спеціально створеного учителем освітнього Інтернет сайту у процесі самостійної навчальної діяльності [4, с. 106].

Доцільність використання електронних ресурсів (у тому числі мультимедійних), розташованих в Інтернеті не викликає сумніву. Інтернет технології на сучасному етапі, як зазначають М.В.Моїсєєва та Є.С.Полат, мають особливе значення для системи освіти завдяки таким дидактичним властивостям: 1) забезпечення інформаційного обміну між користувачами Інтернету; 2) подання інформації у різній формі та об'ємі; 3) взаємозамінність (наприклад, обмін файлами); 4) сполучуваність (можливість одночасного користування) різних технологій, їх дидактична універсальність [6, с. 50].

Застосування медіаосвітніх технологій на різних рівнях освітньої системи має свої особливості. Питаннями впровадження окремих видів мультимедіа в практиці початкового навчання займалися В.М.Андрієвська, Н.В.Олефіренко та ін.; у середній школі – Т.Ю.Лозицька, В.В.Мантуленко та ін.; у вищих навчальних закладах – О.Бондаренко та ін. Класифікація важливих у ланці вищої освіти мультимедійних засобів, згідно до О.Бондаренко, включає: 1) *презентаційні*, призначені для супроводу викладу нового матеріалу; 2) *орієнтаційні*, призначені для тренування студентів шляхом постановки завдань, розміщених на аналіз педагогічної ситуації й вироблення вмінь прийняття оптимального рішення або вироблення оптимальної стратегії дій; 3) *контролюючі*, призначені для контролю засвоєння навчального матеріалу; 4) *інформаційно-довідкові*, призначені для надання необхідної теоретичної інформації і орієнтовані на застосування в ході самостійної роботи студентів [3, с. 109]. Представлена О.Бондаренко класифікація була створена з урахуванням особливостей викладання педагогічних дисциплін, але вона має універсальний характер, що, на нашу думку, дозволяє спиратися на неї при застосуванні мультимедійних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Спрямованість на діяльність розглядається багатьма дослідниками як найважливіша характеристика навчального процесу за умов застосування медіа-освітніх технологій [2, 3]. О.Біда зазначає, що спільна праця над конкретним медіа продуктом дозволяє уникнути проблеми „згорання” живого міжособистісного спілкування, якщо викладач приділяє увагу організації групових і колективних форм навчання [2, с. 16]. Це, на думку дослідниці, є дуже ефективним за умов реалізації діалогічного спілкування у рамках курсів філологічних дисциплін [2, с. 16]. Крім того мультимедійні технології навчання дозволяють вирішити протиріччя між колективними формами

навчання та необхідністю індивідуалізації навчання, адже вони є орієнтованими на урахування індивідуальних психологічних і фізіологічних особливостей. У цьому виявляється свого роду гуманізація навчання, оскільки знання і вміння можуть бути отримані в комфортніших для студентів умовах [2, с. 16]. До того ж індивідуалізації навчання сприяє використання мультимедійних технологій для організації якісного контролю знань студентів, при оцінці яких враховуються індивідуальні особливості молодшої людини, забезпечується гнучкість керування навчальним процесом [2, с. 16].

Професійна підготовка фахівців гуманітарного профілю (особливо майбутніх педагогів) повинна забезпечити спадкоємність як необхідну заруку успішного впровадження ідей медіа-освіти. Особливу роль за таких умов відведено викладачам дисциплін педагогічного циклу, які, як зазначає О.Бондаренко, повинні показати практичні зразки професійної діяльності: 1) свідоме вивчення та використання багатства наявних педагогічних програмних засобів; 2) власну участь у збагаченні електронних навчальних ресурсів; 3) органічну інтеграцію засобів інформаційних технологій у навчальний процес з метою підвищення його ефективності; 4) володіння новітнім педагогічним інструментарієм [3, с. 107]. Але не буде перебільшенням зазначити, що реаліями сучасного життя такі вимоги вже пред'явлено викладачам усіх дисциплін вищих навчальних закладів.

У якості причин, які негативно впливають на ефективність використання мультимедійних технологій у викладанні О.Біда зазначає: неадекватність наукових досліджень і оцінки засобів, що застосовуються; недостатність або невідповідність технічних засобів для вирішення завдань освіти; недостатня підготовка викладачів до використання нових технологій; неефективну координацію інформації і програмно-методичних ресурсів [2, с. 16]. Вирішення проблем, що зазначені вище, як вважає автор, дозволяє вивести використання мультимедійних технологій в освіті на новий якісний рівень [2, с. 16].

Висновки. Отже застосування мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей є складним процесом, який вимагає певних організаційних змін у вищому навчальному закладі, а також готовності викладачів до інноваційних змін у їх професійній діяльності. Але цей процес є неминучим, тому що цього вимагає сучасне інформаційне середовище. Освітня ж система покликана сприяти розвитку людини, готувати її до повноцінного життя за умов інформаційного суспільства. Тому й професійна підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей повинна відповідати вимогам сьогодення та готувати їх до виконання їх соціальної ролі, яка полягає у наведенні мостів між світом технологій та соціумом, формуванні медіа культурного середовища. Самі ж мультимедійні технології мають необхідний для вирішення задач потенціал. З позицій дидактики, психології чи навіть фізіології вони дозволяють оптимізувати зусилля теоретиків та практиків освіти та забезпечити плідне розроблення цього напрямку освіти.

Резюме: У статті узагальнено основні теоретичні та методичні положення щодо застосування мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей; підкреслено перспективність

- коммуникативной деятельности;
- организаторской деятельности.

С точки зрения методики музыкального воспитания профессиональная подготовка будущих учителей осуществляется на учебных занятиях и в период педагогической практики. Эти блоки формируют личность учителя, его музыкально-педагогическое мастерство, представляют систему, которая включает в себя все вопросы профессии. Профессия учителя музыки – это его квалификационная характеристика, она помогает учителю-практику определить оптимальный круг знаний, необходимых для музыкального воспитания школьников.

Музыкально-педагогическая подготовка будущих учителей включает в себя следующие компоненты: ценностно-мотивационные, когнитивный, процессуальный, личностный. Ценностно-мотивационный компонент выступает как потребность в выявлении, постановке и решении творческих музыкальных заданий; когнитивный компонент музыкально-педагогической подготовки объединяет музыкальные знания в целостную систему, которая сложилась в процессе исторического развития; процессуальный компонент включает в себя прежде всего умения оперировать музыкальными навыками и умениями в повседневной музыкально-педагогической деятельности; личностный компонент представляет собой комплексное исследование основных качеств личности учителя музыки. Учителю музыки необходимо овладеть целым комплексом профессионально значимых качеств:

- музыкально-эстетических: музыкальный слух; ладовое восприятие музыки; активизация интонационного слуха; восприятие гармонического, фактурного, тембро-динамического слуха, формирование художественного представления;
- моральных: гуманизм, высокая культура, вежливость, честность;
- волевых: выдержка, владение собой, настойчивость, терпимость, решимость, смелость;
- эстетических: эстетический отзыв, эстетическая эмпатия, креативность, эстетический вкус, педагогический артистизм;
- интеллектуально-творческими: четкость и логика, критичность, творческое внимание, находчивость.

Указанные качества личности будущих учителей музыки являются показателями уровня их профессиональной подготовленности к проведению музыкально-эстетической работы в школе.

Успешно осуществляют музыкально-педагогическую подготовку будущих учителей музыки позволяют лекционные, практические, семинарские занятия, педагогическая практика. В ходе этих занятий студенты приобретают практические навыки работы со школьниками. Формирование музыкально-педагогической деятельности студентов происходит в процессе выполнения творческих заданий, при этом используются следующие методы обучения:

- осознанное отношение студентов к музыкальному искусству базируется на методе обобщения, так как он активизирует музыкальный опыт студентов, закрепляет знания, умения и навыки;
- формирование целостного представления об искусстве осуществляется на основе метода «забегания вперед и возвращения»;
- метод художественной драматургии направлен на активизацию эмоционального отношения студентов к искусству;

многих ученых-педагогов, музыкантов, психологов. Сущность психологических познавательных процессов и содержание основных качеств личности, необходимых для музыкального развития, освещаются в работах Л. Выготского [3], А. Маклакова [10], З. Румянцевой [14]. Педагогическая сторона рассматриваемого вопроса нашла отражение в работах Б. Гершунского [4], А.Ростовского [12; 13]. Методические разработки по вопросам формирования основ музыкально-педагогической подготовки будущих учителей музыки освещены в трудах Л. Арчажниковой [1], А. Лопатиной, М. Скребцовой [9]. Для понимания сущности музыкально-педагогической подготовки большое значение имеют исследования В. Загвязинского [6], М. Булановой-Топорковой [2]. Однако, основная сложность заключается в том, что наглядно продемонстрировать процесс формирования музыкально-педагогической деятельности студентов нельзя. Преподаватель высшего учебного заведения должен научить студентов учиться. С этой целью необходимо актуализировать поиски продуктивных средств формирования музыкально-педагогической деятельности и преподавателя и студента.

Целью данной статьи является обоснование значимости исследуемой проблемы подготовки учителя музыки и выявление способов ее совершенствования.

Изложение основного материала. Преподаватель педагогического вуза формирует личность будущего учителя. Творческие и нравственные аспекты профессионально-педагогической деятельности современного преподавателя должны составлять ее ядро, выступая одним из критериев профессионального мастерства, они должны пронизывать все функции деятельности преподавателя. Только тогда он сможет подготовить специалиста, готового решать задачи обучения и воспитания подрастающего поколения. Все это в первую очередь относится к воспитанию педагога-музыканта. Уровень музыкального развития школьников во многом зависит от того, каким будет современный учитель музыки, сможет ли он осуществлять свою педагогическую деятельность в свете требований общества, передовой теории и практики педагогического просвещения.

Определить цели и закономерности музыкального воспитания помогает методика, входящая в систему педагогических наук и изучающая закономерности музыкального воспитания с целью совершенствования его содержания и методов. Методика музыкального воспитания как педагогическая наука основывается на основных принципах дидактики. Кроме того, методика музыкального воспитания в соответствии с особенностями предмета «Музыкальное искусство» выдвигает и свои принципы:

- единство эмоционального и сознательного;
- единство художественного и технического;
- единство развития музыкальных способностей, составляющих основу различных видов музыкальной деятельности.

Методика музыкального воспитания решает проблему высокопрофессиональной подготовки учителя музыки. Учитель музыки должен обладать знаниями, умениями, навыками музыканта, воспитывать в своих учениках увлеченность и любовь к настоящему искусству. Педагог-музыкант должен обладать навыками:

- исследовательской деятельности;
- проектировочной деятельности;
- конструктивной деятельности;

розроблення даного напрямку з позицій модернізації, гуманізації та індивідуалізації навчального процесу. **Ключові слова:** медіа-освітні технології, медіаосвіта, мультимедійні технології, мультимедійні засоби, професійна підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Резюме: В статті обобщены теоретические положения о применении мультимедийных средств в профессиональной подготовке будущих учителей филологических специальностей; подчеркивается перспективность разработки данного направления с позиций модернизации, гуманизации и индивидуализации учебного процесса. **Ключевые слова:** медиаобразование, медиа-образовательные технологии, мультимедийные технологии, мультимедийные средства, профессиональная подготовка будущих учителей филологических специальностей.

Summary: The paper generalizes theoretical guidelines of the use of multimedia in the professional education of future teachers of the philological profession. It emphasizes the perspective potential of the trend from the position of modernization, humanization and individualization of education. **Keywords:** media education, media educational technology, multimedia technologies, multimedia, the professional education of future teachers of the philological profession.

Література

1. Бакулев Г.П. Новые медиа: теория и практика / Г.П.Бакулев. – Москва: Изд-во КЛМ, 2008. – 137 с.
2. Біда О. Ефективність застосування мультимедійних технологій у педагогічній теорії і практиці / О.Біда // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Випуск L. – Частина II. – Слов'янськ. – 2010. – С. 12–18.
3. Бондаренко Е. Экспериментальная реализация применения мультимедийных технологий в учебном процессе по педагогическим дисциплинам / Е.Бондаренко // Вища школа: Гуманізація навчально-виховного процесу Випуск L – Слов'янськ, 2010. – С. 105 – 113.
4. Жук Ю.О. Характерні ознаки структури комп'ютерно орієнтованого навчального середовища / Ю.О.Жук, О.М.Соколюк // Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. праць / За ред. В.Ю.Бикова, Ю.О.Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2005. – С. 100–108.
5. Иманова О.А. Методика развития деятельностиной компоненты медиакомпетентности учащихся старших классов средствами информационных технологий: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания (информатика)” / О.А.Иманова. – Киров, 2010. – 19 с.
6. Интернет обучение: технологии педагогического дизайна / [под ред. канд. пед. наук М.В. Моисеевой]. – М.: Издательский дом «Камерон», 2004. – 216 с.
7. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні / Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
8. Онкович Г.В. Технології медіаосвіти / Г.В.Онкович // Вища освіта України. – 2007 (л). – № 3. – Додаток 3 (т.5) / Режим доступу: edu.of.ru/attach/17/89036.doc

9. Осин А.В. Образовательные электронные издания и ресурсы. Введение в предмет / А.В.Осин. – Режим доступа: www.ict.edu.ru/ft/002354/osin6.pdf

10. Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / Федоров Александр Викторович. – Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.

11. Hart, A. & Suss, D. (Eds.) (2002) Media Education in 12 European Countries. Zurich: The Swiss Federal Institute of Technology. <http://ecollection.ethbib.ethz.ch/show?type=bericht&nr=246>

Подано до редакції 10.05.2011

УДК 37.013:378

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ТА ОСНОВ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Тихолаз С. І.

Постановка проблеми. У світлі глобальних соціальних, економічних і культурних перетворень в Україні змінюються вимоги до професійної діяльності медичних працівників, зростає значущість соціальних і духовних чинників збереження здоров'я. Ефективність медичної діяльності визначається не лише власне професійними знаннями і вміннями, але й особистісними якостями лікаря, його орієнтацією на гуманістичні цінності професії. Це підвищує професійну відповідальність лікарів, робить особливо значущою їх особистісну підготовку до професійної діяльності і, як наслідок, вимагає реформування вищої медичної освіти, посилення її орієнтації на особистісне становлення майбутнього лікаря, розвиток його професійної спрямованості. У цьому контексті зростає актуальність обґрунтування нових педагогічних підходів і розробки методичних шляхів розвитку професійної спрямованості майбутніх лікарів у період їх підготовки у вищих медичних навчальних закладах.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема розвитку професійної спрямованості особистості розглядалася в працях багатьох дослідників (Б.Г. Ананьєв, Ю.В. Андреева, Р.С. Гуревич, Т.С. Деркач, В.П. Жуковский, Г.А. Журавльова, Т.А. Ільїна, Н.В. Кузьміна, В.П. Парамзін, М.С. Пряхников, А.П. Сейтешев, В.О. Сластьонін, Н.К. Степаненков, В.Д. Шадриков, В.А. Якунін та ін.). Водночас слід визнати наявність певних диспропорцій у увазі науковців до проблематики формування професійної спрямованості спеціалістів різного фаху. Так, достатньо ґрунтовно і всебічно педагогами й психологами розкрито різні аспекти становлення професійної спрямованості майбутнього вчителя (В.В. Абрамова, Г.А. Гектіна, А.Г. Губайдулліна, Т.С. Деркач, Н.М. Дороніна, В.Г. Маралов, Н.Ф. Пустовалова, Л.О. Свіріна, О.М. Сендер та ін.). Питання розвитку професійної спрямованості фахівців іншого профілю, зокрема, майбутніх лікарів, вивчені значно менше. Лише декілька досліджень присвячено цій проблемі, але в них розглядаються різні аспекти становлення професійної спрямованості школярів або учнів середніх медичних навчальних

УДК 371.134:78

ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Валит Элла Аркадьевна

*старший преподаватель кафедры теории, истории музыки и методики музыкального воспитания
ИФПИ РВУЗ «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта)*

Постановка проблемы. Национальное возрождение и интеграция Украины в мировое сообщество обусловили необходимость создания новой системы образования, направленной на формирование творческой личности, становление которой является одной из основных задач современного образовательного пространства.

В Законе Украины «Об образовании» подчеркивается: «Целью образования является всестороннее развитие человека, как личности и наивысшей ценности общества, развитие его талантов, умственных и физических способностей, воспитание высоких моральных ценностей, формирование граждан, готовых к осознанному общественному выбору, обогащение на этой основе интеллектуального, творческого, культурного потенциала народа» [7, с.2]. На современном этапе развития общества подход к образовательной системе, сложившейся в XX веке, нуждается в реформации. Потребность общества в личности, которая бы характеризовалась высоким уровнем готовности к самостоятельной творческой деятельности, обусловлена необходимостью развития навыков постоянного поиска новой информации, установки на нестандартные решения творческих задач. Все это обеспечивает способность человека продуктивно реализоваться в современных условиях.

На этом фоне возрастает значимость нового подхода к подготовке будущих педагогов. Решать основные задачи профессиональной подготовки учащихся предстоит преподавателю высшей школы, так как именно высшее образование готовит специалиста нового поколения. Особенно сложная проблема совершенствования содержания образования стоит перед преподавателями педагогических высших учебных заведений. Важное место в системе образования занимает проблема совершенствования музыкально-педагогической деятельности. Существующая ныне теория и практика музыкальной деятельности требует обновления, а именно, улучшения подготовки будущих учителей музыки. Сегодня педагогическая подготовка кадров учителей музыки общеобразовательных школ направлена на развитие творческой, нестандартной личности, на умение молодого специалиста реализовать личный креативный потенциал в каждой образовательной ситуации.

Таким образом, проблематика статьи определяется тем, что процесс формирования основ музыкально-педагогической подготовки будущих учителей музыки в курсе изучения дисциплины «Методика музыкального воспитания» заключается в переоценке студентами системы знаний в области музыкальной психологии и синтеза искусств, формировании познавательного интереса в области изучения методики музыкального воспитания посредством введения в обучение инноваций.

Анализ исследований и публикаций. Формирование основ музыкально-педагогической подготовки будущих учителей музыки привлекает внимание

– обізнаність із шляхами, принципами і засобами професійної діяльності педагога-музиканта на заняттях.

Операційно-діяльнісний компонент виявляє себе у таких показниках:

– уміння визначити підготовленість студентів до самостійної музичної діяльності;

– уміння контролювати та коригувати чинники, що впливають на ефективність індивідуальної музичної діяльності студентів;

– уміння розробляти, планувати і впроваджувати музичну діяльність студентів під час їх професійної музичної підготовки.

Висновок. Професійна компетентність майбутнього педагога-музиканта за конкретною спеціалізацією є складником загальної професійної компетентності, який конкретизує його теоретичну й практичну підготовленість до розв'язання питань, пов'язаних з викладанням певної музичної дисципліни.

Резюме. У статті розвинуто наукову сутність професійної компетентності як складової професійної підготовленості майбутнього педагога-музиканта.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутній педагог-музикант.

Резюме. В статье получила развитие научная сущность профессиональной компетентности как составляющая профессиональной подготовленности будущего педагога-музиканта. **Ключевые слова:** профессиональная компетентность, будущий педагог-музыкант.

Summary. In the article scientific essence got development professional competence as a constituent of professional preparedness of future teacher-musician.

Keywords: professional competence, future teacher-musician.

Література

1. Гоноболин Ф.Н. О некоторых психологических качествах личности учителя // Вопросы психологии. 1975. – №1. – С. 100-111.

2. Карпова Э.Э. Категория качества в теории и практике подготовки будущего учителя к профессиональной деятельности: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Южноукраинский гос. пед. ун-т им. К.Д. Ушинского. – Одесса, 1994. -260 с.

3. Кузьмина Н.В., Реан А.А. Профессионализм педагогической деятельности. — СПб – Рыбинск, 1993. - 54 с.

4. Курлянд З.Н. Формирование и развитие профессиональной устойчивости: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / ОГПУ им. К.Д. Ушинского. – Одесса, 1992, -353 с.

5. Ліненко А.Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / ПДГУ ім. К.Д. Ушинського. – К., 1996. -44с.

6. Слостенін В.А., Подымова Л.С. Педагогика: Инновационная деятельность. – М.: Магистр, 1997. - 224 с.

7. Стернберг Р. Практическое мышление. – СПб: Пресс, 2002. - 180 с.

8. Щербаков А.И., Богословский В.В. Исследование отношений – актуальная задача психологии воспитания. В кн.: Отношения как проблема психологии воспитания. 1973. – С. 129–132.

Подано до редакції 08.05.2011

закладів: формування професійного інтересу в учнів середніх медичних навчальних закладів [5], педагогічні умови формування професійної спрямованості студентів середніх медичних навчальних закладів [1], формування у медичних працівників ціннісного ставлення до професіоналізму [2], формування професійної спрямованості учнів на медичну професію [3]. Є також декілька досліджень, в яких окремі аспекти професійної спрямованості розглядаються в загальному контексті особистісно-професійного становлення лікаря (І.С. Вітенко, В.Т. Вогралик, О.В. Денисова, Г.П. Кондратенко, Б.І. Ороховський, Б.А. Ясько та ін.). Водночас залишаються недостатньо дослідженими питання професійно зумовленого змісту й структури професійної спрямованості майбутніх лікарів, критеріїв та показників її сформованості, не визначені особливості її становлення у період професійного навчання, потребує розробки методика педагогічного супроводу розвитку професійної спрямованості студентів в освітньому процесі медичного ВНЗ. Загалом можна зробити висновок, що ступінь дослідженості проблеми розвитку професійної спрямованості студентів вищих медичних навчальних закладів не відповідає рівню її теоретичній й практичній значущості.

Метою даної статті є обґрунтування можливостей і методичних шляхів розвитку професійної спрямованості студентів медичного університету у процесі вивчення курсу «Латинська мова та основи медичної термінології».

Виклад основного матеріалу. «Входження» в медичну професію розпочинається з освоєння її мови. Особливе місце в цьому процесі відводиться професійно орієнтованій дисципліні «Латинська мова та основи медичної термінології», оскільки саме латинська мова лежить в основі формування термінологічної грамотності студентів як невід'ємної складової їх професійної готовності. *In via est in medicina via sine lingua Latina* (Немає шляху в медицину без латинської мови). Головна мета викладання цієї дисципліни полягає в тому, щоб навчити студентів розуміти, свідомо, грамотно та творчо "використовувати грецько-латинські медичні терміни в практичній діяльності фахівця", "володіти латинською мовою на рівні фахового використання та спілкування" [4, с. 42]. Знання основ латинської граматики, спеціальної лексики, основного грецько-латинського словотворчого фонду, вміння писати і читати латинською мовою рецепти та клінічні діагнози забезпечують професійну термінологічну грамотність спеціаліста-медика, полегшують студентам розуміння фахової літератури.

Термінологічна база майбутніх лікарів формується поетапно відповідно до засвоєння освітньо-професійної програми підготовки фахівця за спеціальністю «Лікувальна справа». Спочатку відбувається формування загально-медичного словника на заняттях з професійно-орієнтованих дисциплін, а вже потім – вузькоспеціального – під час викладання спеціальних дисциплін. Так, вивчення курсу «Латинська мова та основи медичної термінології» відповідно до структури базової медичної освіти здійснюється на 1 курсі медичного університету, що сприяє оволодінню студентами-медиками спеціальною термінологією, необхідною для формування професійної мовленнєвої культури. Засвоєння цього курсу закладає у студентів лінгвістичну базу медичного лексикону, формування якого відбувається паралельно з вивченням анатомії людини, гістології, цитології та ембріології; медичної біології тощо та продовжується на старших курсах у процесі вивчення спеціальних дисциплін (акушерства і гінекології, внутрішніх хвороб, госпітальної терапії, офтальмології, госпітальної хірургії, дитячих хвороб, інфекційних хвороб,

урології, онкології та ін.), які дають знання вузькопрофільної термінології. Зважаючи на те, що першокурсники ще не вивчають клінічних дисциплін і не мають досвіду безпосереднього спілкування з пацієнтами, опанування «Латинської мови та основ медичної термінології» набуває особливого значення у процесі розвитку професійної спрямованості майбутніх лікарів.

У процесі вивчення латинської мови та основ медичної термінології у студентів формується мовна компетентність – професійно важлива якість, що визначає професійне мовлення фахівця, його спрямованість, адекватність вживання мовних засобів. Майбутній лікар повинен знати: що говорить (значення слова), як говорить (інтонація, поза, жести, міміка), навіщо говорить (мета вислову – інформування, навіювання, ознайомлення, втішання, роз'яснення тощо) і кому говорить (колеги, пацієнти). Засвоєння принципів утворення професійних термінів дає змогу студентам у подальшому самостійно освоювати мову медицини і відповідно, оволодівати професією. Необхідно підкреслити, що термінологічна грамотність лікаря – один з найважливіших показників його професійної компетентності. Некомпетентність лікаря у галузі професійної мови зумовлює неточне, «приблизне» розуміння змісту медичної науки, що нерідко призводить до так званих «лікарських помилок». Таку помилку не можна «переписати» або «закреслити», оскільки вона стосується живої людини і спричиняє ризик втрати життя та здоров'я пацієнта, а також благополуччя його близьких.

Вивчення курсу «Латинська мова та основи медичної термінології» не тільки формує професійне мовлення майбутніх лікарів, але й допомагає освоїтися в професії, ознайомитися з нормами і цінностями медичного співтовариства, поглибити і розширити знання з історії професійної етики та медичної деонтології. Дана дисципліна навчає студентів молодших курсів медичного університету мислити науково, поняттями і категоріями майбутньої професії. Володіння латинською мовою є не тільки професійно значущою здатністю, але й одним із найважливіших елементів професійного образу лікаря, без якого неможливе формування професійної ідентичності студентів. Вивчення предмету «Латинська мова та основи медичної термінології» значною мірою впливає на розвиток професійно важливих якостей, відображених у моделі фахівця (підготовка лікаря, здатного в своїй практичній і науковій діяльності свідомо, грамотно користуватися латинською медичною термінологією, що постійно оновлюється).

Окрім формування професійної термінологічної бази, вивчення латинської мови розвиває у студентів мовне чуття, пізнавальні здібності, стимулює інтерес до медицини та її історії. У процесі викладання майбутнім лікарям латинської мови й основ медичної термінології важливе значення має надаватися розвитку у студентів: когнітивної складової мовної компетентності, яка включає медичні знання і уміння (знання змісту медичних термінів, їх етимології, що у свою чергу, дозволяє розвивати професійно важливі для лікаря здібності до аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, абстрагування) і закладає фундамент освоєння медичної науки; комунікативної складової, яка полягає у знанні значення медичних термінів та їх усвідомленому вживанні в професійному спілкуванні з колегами і пацієнтами.

Однією з умов розвитку професійної спрямованості майбутніх лікарів є посилення професійної спрямованості педагогічного процесу шляхом моделювання в ньому предметного та соціального контексту майбутньої діяльності студентів. Для реалізації цієї умови під час вивчення курсу

процесів, а саме: планування, відслідковування, оцінки рішення проблеми, прийняття рішення, отримання та обробка інформації тощо. Згідно з другою позицією, компетентність – це наслідок накопичення людиною бази знань й досвіду різних способів її організації та реорганізації [7].

Якщо розглядати компетентність у межах її розуміння як наслідку в розвитку певних розумових процесів, то визначальними характеристиками її треба вважати рівень узагальнення та спосіб вирішення проблем. За даними, що їх наводить Р. Стернберг, фахівці, котрі відзначаються високим рівнем професійної компетентності, тяжіють до глобальності, метаузагальнень, стратегічного планування, руху думки від формування завдання до пошуку способу його розв'язання. Фахівці з низьким рівнем професійної компетентності виявляють себе в локальних, вузькопредметних узагальненнях, тактичному плануванні. У розв'язанні проблеми вони йдуть від підбору вже відомого способу рішення до формування самого завдання. Розходження в баченні проблеми становить головну відмінність між спеціалістами та новачками: там, де спеціаліст бачає дію принципу, новачок виявляє «факт суто механічної взаємодії» [7, с.15].

Розглядаючи сутність компетентності з другої позиції, де за основу приймається база знань та накопичених у досвіді вмінь, Р. Стернберг наголошує на тому, що створювана й певним чином організована база знань, проблемні схеми, котрі виникають разом із нею, складають фундамент для всіх різноманітних видів компетентності [7, с.16]. Тобто залежно від того, які знання утворюють базу щодо розуміння певного предмета (певної сфери дійсності), визначається сфера компетентності спеціаліста. Кількісний склад цієї бази та спосіб організації знань, що входять до неї, визначають межі й характер розв'язання тих проблем, які можуть бути вирішеними за допомогою певної бази знань.

Отже, відповідно до розуміння компетентності, що обґрунтовує Р. Стернберг, за основу беремо таку дефініцію: професійна компетентність майбутнього педагога-музиканта є узагальнювальним показником його теоретичної й практичної підготовленості до виконання професійної діяльності, пов'язаної з вихованням і навчанням іншої людини. Вирішення завдань, пов'язаних з вихованням педагога-музиканта, суттєво зумовлює й конкретизує простір його професійної компетентності. Відповідно до цього, професійна компетентність майбутнього педагога-музиканта з конкретної дисципліни є окремим складником його загальної професійної компетентності.

Структурними компонентами професійної компетентності педагога-музиканта є: база знань (когнітивно-імперативний компонент) та система дій (операційно-діяльнісний компонент), що забезпечує практичне вирішення завдань його професійної діяльності.

З урахуванням вимог державного стандарту музичної освіти наробок науковців і практиків зміст когнітивно-імперативного компонента професійної компетентності педагога-музиканта в професійній діяльності виявляється у таких показниках, як-то:

- обізнаність із сучасними моделями діяльності педагога-музиканта, засобами її організації;
- обізнаність із феноменом професійної діяльності педагога-музиканта, його формами, показниками та особливостями прояву на заняттях з музичної підготовки;

Аналіз досліджень з теми статті. У контексті означеного підходу певне коло науковців якості підготовки студентів до професійно-педагогічної діяльності визначає за наявністю й розвиненістю навичок та вмінь, що забезпечують відтворення провідних функцій педагогічної діяльності – конструктивної, комунікативної, організаційної, гностичної, прогностичної та ін. (Ф. Гоноболін, Н. Кузьміна, О. Щербаков). Ефективність підготовки майбутніх фахівців визнається тим вищою, чим більше сформовано в них відповідних умінь і навичок [1; 3; 8].

Подекуди, як зазначає О. Щербаков, структура професійної діяльності вчителя визначається через інші складники, до яких зараховують інформаційну, виховну, розвивальну, дидактичну, орієнтаційну, методичну, дослідницьку та інші функції [8]. Але і в цьому випадку показником ефективності підготовки майбутнього педагога постає наявність і кількість його умінь та навичок, що забезпечують виконання виокремлених функцій.

Останніми десятиріччями показником якості підготовки студентів вищого навчального закладу до професійної діяльності найчастіше обирається такий психологічний термін як готовність, до складу котрого включають систему потреб, мотивів, психологічні якості, професійні знання та навички, досвід особистості. На такий підхід натрапляємо в роботах Е. Карпової, З. Курлянд, А. Ліненко та інших [2; 4; 5].

Слід зазначити, що поняття «професійна компетентність» досить широко використовується в теорії й практиці педагогіки. Зазвичай ним послуговуються, коли мова йде про ступінь відповідності знань та вмінь, якими оволодіває майбутній фахівець, до вимог професії. При цьому мають на увазі, що чим більший ступінь цієї відповідності, тим вищий є рівень професійної компетентності фахівця; відсутність такої відповідності засвідчує низьку професійну компетентність фахівця або його повну некомпетентність [1; 3].

У розумінні В. Сластьоніна та інших авторів поняття «професійна компетентність» характеризує єдність теоретичної й практичної підготовленості вчителя до педагогічної діяльності й констатує його професійність [6]. Нормативною моделлю професійної компетентності вчителя виступає його кваліфікаційна характеристика. Реального відтворення ці нормативні характеристики набувають у змісті нормативних програм. Перший складник нормативної моделі – теоретичні (психолого-педагогічні, спеціальні) знання – є необхідною, але недостатньою складовою професійної компетентності. Другий елемент – це педагогічні вміння, сукупність певним чином упорядкованих інтелектуальних та практичних дій, завдяки яким теоретичні знання реалізуються в практиці.

На думку В. Сластьоніна, ці вміння доцільно об'єднати в чотири групи: 1) уміння перетворювати зміст об'єктивного процесу виховання в конкретні завдання педагогічної діяльності; 2) уміння вибудовувати й надавати руху логічно впорядкованій системі педагогічних дій, що складають сутність педагогічного процесу; 3) уміння визначати й встановлювати взаємозв'язки між усіма складниками та чинниками виховання, перетворювати їх у дію; 4) уміння враховувати й оцінювати наслідки своїх педагогічних дій, коригувати їх та спрямовувати на досягнення нових результатів.

Р. Стернберг, аналізуючи природу компетентності, підкреслює, що психологи досліджують і визначають сутність цього явища з двох позицій. У межах першої вона розглядається як наслідок розвитку певних розумових

"Латинська мова та основи медичної термінології" необхідно забезпечити його тісну інтеграцію з фаховими дисциплінами, які викладаються клінічними кафедрами, кафедрою фармакології та анатомії людини. Латинську лексику необхідно подавати студентам у тісному зв'язку з професійним контекстом медичної діяльності. Так, наприклад, під час вивчення медичних термінів латинського, грецького та гібридного походження студентам можна запропонувати ознайомитися з анотаціями до лікарських засобів, самостійно виокремити, дешифрувати й проаналізувати їх значення.

Формування в процесі вивчення курсу «Латинська мова і основи медичної термінології» мовної компетентності як важливої складової професійної готовності майбутніх лікарів слід розглядати з двох точок зору: з особистісної – як формування ціннісного ставлення до слова через роздуми над інформацією, закладеною в ньому, і співвіднесення її зі змістом медичної діяльності; з соціальної – цілеспрямоване використання слова як засобу забезпечення спадкоємності стародавніх культур, збереженої в медичній термінології, свідоме і грамотне користування невичерпною скарбницею латинської мови, коректне її вживання.

З метою забезпечення суб'єктної позиції студентів у процесі вивчення латинської мови та основ медичної термінології доцільно використовувати проблемні методи навчання: проблемний виклад, частково-пошуковий, дослідницький методи. Так, наприклад, під час вивчення анатомічної термінології студентів можна ознайомити з назвою анатомічного утворення «tendo (Achillis) calcaneus – п'яткове сухожилля, ахіллесова п'ята». У них природним чином виникає питання: як з'явилася така назва? При цьому не слід давати готової відповіді, натомість запропонувати студентам самостійно з'ясувати етимологію цього номена, ознайомившись з міфом про героя грецької міфології Ахілла, який мав єдине вразливе місце – п'ятку, куди і було спрямовано смертельну стрілу, коли він незброєний прийшов до храму. Студенти, як правило, не обмежуються знайомством тільки з одним міфом, а намагаються виявити інші сліди грецької міфології в термінах анатомічних, фармацевтичних, клінічних розділів. Студенти виявили, зокрема, що назва першого шийного хребця «atlas, atlantis», що тримає череп, пов'язана з грецьким велетнем Атлантом, який був покараний за участь у боротьбі титанів проти Зевса: він мусив довіку підтримувати небосхил; «arachnoidea mater encephali – павутиноподібна оболонка головного мозку» походить від імені грецької героїні Арахни, яка кинула виклик богам у мистецтві ткацтва, за що і була Афіною перетворена на павука (гр. arachne). Рослина «Adonis vernalis – горичвіт весняний», названа так на честь прекрасного хлопця Адоніса, в якого була закохана Афродіта і який загинув на полюванні від іклів кабана, а жовті квіти звіробою «Hypericum» за легендою вперше вирости там, де впали краплі крові відсіченої голови Йоанна Хрестителя. Назву захворювання «carut Medusae – голова медузи», що являє собою розширення підшкірних вен передньої черевної стінки із змієвидним розгалуженням навкруги пупка, пов'язують з міфічним створінням Медузою-Горгоною, голову якої замість волосся вкривали змії.

Подібні екскурси в історію слова не тільки полегшують запам'ятовування студентами термінологічної лексики, але й розвивають їх інтерпретативні здібності, формують інформаційну культуру (звернення до античної літератури, робота з Енциклопедичним словником медичних термінів, етимологічними словниками), стимулюють інтерес до вивчення історії

медичної професії. Виконання завдань на визначення етимології термінів латинського походження допомагає майбутнім лікарям побачити спадкоємність мови, яка є джерелом формування не тільки медичної термінології, але й загальнонавчального лексичного словника (університет, корпус, лектор, екзамен, професор, доцент, семестр, консультація, факультет, лаборант, аудиторія тощо). Ця робота сприяє формуванню у студентів грамотності й здатності адекватно застосовувати професійну лексику в конкретних мовних ситуаціях, а також допомагає їм оволодіти спадком античної культури, збереження мовою медицини.

Окрім роботи зі словом, латинська мова завдяки багатій афористичній не тільки наближає до мудрого світу античності, але й відкриває широкі можливості для формування професійного образу майбутнього лікаря, а також засвоєння правил і норм поведінки як у професійній діяльності, так і в повсякденному житті. Лікар повинен бути другом, слугою для хворого, ставитися до здоров'я і життя як вищої цінності, цілком віддаватися професії, за будь-яких умов намагатися виконати свій професійний обов'язок, уважно і зі знанням справи виконувати свою роботу. Засвоєнню майбутніми лікарями цих та інших професійних настанов сприяє вивчення таких латинських афоризмів, як: *Aliis inserviando consumor.* – Слугуючи іншим, згораю сам (девиз полум'яніючому світильнику або свічці як емблеми лікування, запропонований голландським лікарем Ван дер Тульпом; символ самопожертви). *Arte et humanitate, labore et scientia.* – Мистецтвом і людинолюбством, працею і знанням (девиз лікаря). *Medicus amicus et servus aegrotorum est.* – Лікар – друг і слуга хворих. *Medica mente, non medicamentis.* – Лікуй розумом, а не ліками. *Medice, cura aegrotum, sed non morbum.* – Лікарю, лікуй хворого, а не хворобу. *Bene dignoscitur, bene curatur.* – Правильно розпізнається, правильно лікується. *Chirurgus mente prius et oculis agat, quam armata manu.* – Нехай хірург діє розумом і очима перш, ніж озброєною рукою. *Diagnosis bona – curatio bona.* – Хороший діагноз – хороше лікування. *Noli nocere!* – Не нашкодь (хворому)! (гасло лікарів і фармацевтів). *Comple aegrotum bona spe!* – Вселяй хворому надію на краще. *Omnia artium - medicina nobilissima.* – Зі всіх мистецтв медицина – найбагородніше. *Contraria contrariis curantur* (Hippocrates). – Протилежне лікується протилежним (принцип алопатичної медицини). *Similia similibus curantur.* – Подібне лікується подібним (правило гомеопатичної медицини). *Medice, cura te ipsum.* – Лікарю, зцілися сам (застосовується до тих людей, що дають іншим добрі поради, а самі на практиці їх не дотримуються). *Natura sanat, medicus curat (morbos).* – Природа оздоровляє, лікар лікує (хвороби). *Optimum medicamentum quies est* (Celsus). – Спокій – найкращі ліки (положення римського ученого і лікаря Авла Корнелія Цельса). *Omne nimium poset.* – Все зайве шкодить, все зайве шкідливо. *Primum non nocere.* – Перш за все, не нашкодь! *Summum bonum medicinae – sanitas.* – Вище благо медицини – здоров'я.

Розвитку професійної спрямованості студентів у процесі вивчення латинської мови та основ медичної термінології сприяє їх ознайомлення не тільки з висловами, які мають безпосереднє відношення до медичної діяльності, але і з латинськими афоризмами, які мають важливе значення для загального особистісного становлення майбутнього лікаря: *Ne discere cessa.* – Не переставай учитися. *Si sapis, sis apis.* – Якщо ти розумний, будь бджолою (працелюбним). *Cibus, potus, somnus, venus – omnia moderata sint* (Hippocrates). – Їжа, пиття, сон, кохання – нехай усе буде помірним (так Гіппократ висловив

4. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. - 2-е. - Том. 23. - 188 с.
5. Гальперин П.Я. О методе поэтапного формирования умственных действий // Вопросы психологии - 1969. - № 1. - С. 10-13
6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М., 1946. - 563 с.
7. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. - М., 1977. - С. 80.
8. Проблемы этики и эстетики.- ЛГУ, 1975.- с.20
9. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. - М.-Л.: АПН РСФСР, 1947. - 355 с.
10. Назайкинский Е. О психологии музыкального восприятия / Е. Назайкинский. - М.: Музыка, 1972. - 383 с.

Подано до редакції 05.05.2011

УДК:378:78-051.001/002
**ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА**

Борисенко Тамара Георгіївна
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії, історії музики
та методики музичного виховання ІФІМ
РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)

Постановка проблеми. Одне з головних питань, що розв'язують науковці, досліджуючи процес підготовки майбутнього педагога-музиканта у вищій школі, пов'язане з визначенням ефективності тієї чи іншої запропонованої моделі підготовки. Найчастіше для визначення цього питання обирається певний показник успішності підготовки майбутніх професіоналів. За основу такого показника приймають професіограму або модель особистості майбутнього фахівця, що складається з системи вимог до його діяльності й переліку знань та вмінь, особистісних якостей, що можуть їх задовольнити. З огляду на цю модель визначаються зміст і складники підготовки майбутнього спеціаліста у вищій школі. Вважається, що він є тим кращим, чим повніше результати підготовки відповідають показникам професіограми.

Визначаючи ефективність підготовки майбутніх педагогів-музикантів, необхідно зазначити, що за час навчання у вищому гуманітарному навчальному закладі неможливо засвоїти вичерпного обсягу знань і навичок, необхідних для забезпечення професійної діяльності. Зумовлено це насамперед тим, що обсяг знань, які мають забезпечувати виконання педагогом вимог своєї професійної діяльності, упродовж часу постійно зростає, оновлюється й принципово змінюється за своїм змістом. По-друге, термін навчання у вищій школі, його насиченість переважно теоретичною підготовкою майже не залишає місця для набуття практичного досвіду в педагогічній діяльності, без чого неможливе усвідомлене, а не механічне формування досконалих професійно-педагогічних умінь та навичок. Отже, як справедливо зазначає Р. Стернберг, «завдання полягає в тому, щоб визначити необхідний мінімум змісту підготовки, який забезпечить професійну компетентність» [7, с.131].

Мета. Розкрити зміст професійної компетентності майбутнього педагога-музиканта під час його професійної підготовки.

⇒ умение применять различные виды творческой деятельности на каждом занятии, исходя из главных задач эстетического воспитания школьников;

Музыкально-эстетическая деятельность учителя связана, в основном, с изучением музыкальных произведений, знанием характера музыкальных произведений, их выразительных средств, умением их творческого исполнения. Специфика творческих умений и навыков учителя выступает в качестве повышения эффективности воспитания школьников.

Ведущим мотивом творческой деятельности учителя музыки есть интерес к педагогике и к музыкальному искусству, которые проявляются как потребность восприятия, понимания в исполнении музыкальных произведений, стремление к глубоким эмоциональным переживаниям, желанию приобщить школьников к музыкальному искусству, научить их любить и понимать музыку.

Проблема деятельностного подхода к обучению музыки предполагает формирование профессионально компетентного, методически подготовленного учителя музыки.

Формирование профессиональной готовности к музыкально-эстетической деятельности предусматривает также адаптацию к будущей педагогической профессии; повышение эффективности общего и музыкально-эстетического образования; формирование умений самосовершенствования, что возможно при условии творческого характера деятельности.

Выводы. Решение проблемы формирования готовности студентов к музыкально-эстетической деятельности предполагает обучение с широким использованием музыкального творчества в различных видах музыкально-эстетической деятельности.

Это поможет творческому музыкально-эстетическому развитию школьников, как этого требуют новые программы преподавания школьного предмета «Музыка», поскольку современный учитель - это современный взгляд на роль музыки в обществе, это открытие музыкально-эстетической красоты школьникам.

Резюме. В статье автор анализирует проблему профессиональной готовности в современной научной литературе. Освещаются пути эффективного формирования готовности будущих учителей к музыкально-эстетической деятельности. **Ключевые слова:** деятельностный подход, подготовка учителя музыки.

Резюме. В статті автор аналізує проблему професійної готовності в сучасній науковій літературі. Висвітлюються шляхи ефективного формування готовності майбутніх учителів до музично-естетичної діяльності. **Ключові слова:** діяльнісний підхід, підготовка вчителя музики.

Summary. In the article the author deals with the problems of the professional preparedness of music teachers and analyses these problems in modern scientific literature. He describes the ways of the effective forming of music teachers to be preparedness for their professional activity. **Keywords:** deyatelnostniy approach, preparation of music master.

Литература

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М., 1946. - 703 с.
2. Иванов В.П. Человеческая деятельность. - К., 1979. - С. 47.
3. Хрестоматия по возрастной психологии. - М.: изд. МГУ, 1981. - С. 75.

принцип помірності). Ignorantia non est argumentum. – Незнання не аргумент. Nosce te ipsum. – Пізнай самого себе. Non progredi est regredi. – Не йти вперед, означає йти назад. Amat victoria curam (Катулл). – Перемога любить старання. Amicus certus in re incerta cernitur. – Вірний друг пізнається в біді. Bis vincit, qui se ipsum vincit. – Двічі перемагає той, хто перемагає самого себе. Dictum – factum. – Сказано – зроблено. Per aspera ad astra (Seneca). – Через терни до зірок. Festina lente. – Не дій поспішно. Carpe diem (Горацій). – Лови момент (користуйся випадком). Debes, ergo potes. – Повинен – значить можеш. Eruditio aspera optima est. – Суворе навчання – найкраще.

Завдання на письмове коментування афоризмів, їх запам'ятовування і відтворення розвивають у майбутніх лікарів здатність логічно висловлювати свої думки, а також сприяють осмисленню і засвоєнню деонтологічних норм та цінностей медичної професії. Для того, щоб лікар міг впливати на хворих емоційно позитивно, він повинен бути готовий до цього як інтелектуально, так і морально. Прищеплення студентам – майбутнім лікарям лікарської етики, принципів медичної деонтології є одним із важливих завдань навчально-виховного процесу у вищих медичних навчальних закладах. У сучасних умовах існує потреба у вдосконаленні морального виховання майбутніх лікарів, спрямованого на підвищення їх відповідальності за якість і культуру надання медичної допомоги, боротьбу з проявами неухважного і бездушного ставлення до хворих. До лікаря завжди ставилися великі вимоги як до спеціаліста і особистості. Особливе значення має повне усвідомлення й виконання ним принципів і норм медичної етики та деонтології, без чого неможливе формування у суспільстві шанобливого ставлення до лікарів і медицини в цілому.

Висновок. Таким чином, вивчення курсу «Латинська мова та основи медичної термінології» забезпечує не тільки формування термінологічної грамотності та мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів, але й містить значні можливості для розвитку і зміцнення їх професійної спрямованості, інтеріоризації професійних норм, цінностей і деонтологічних принципів медичної діяльності.

Література

1. Аниськіна Н.И. Формирование профессиональной направленности студентов средних медицинских учебных заведений: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н.И. Аниськіна. – Брянск, 1999. – 22 с.
2. Демина М.Н. Формирование ценностного отношения к профессионализму у медицинских работников: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. психол. наук: спец. 19.00.11 «Психология личности»; 19.00.13 «Психология развития, акмеология» / М.Н. Демина. – М., 1999. – 21 с.
3. Іваненко Р.В. Організаційно-педагогічні умови професійної орієнтації старшокласників на медичні спеціальності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р.В. Іваненко. – Вінниця, 2008. – 21 с.
4. Освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціаліста за спеціальністю 7.110101. "Лікувальна справа" напряму підготовки 1101 "Медицина". Затв. МОН України №239 від 16.04.03. – К.: МОН України, 2003. – 43 с.
5. Пантелеева О.Н. Формирование профессионального интереса у учащихся средних профессиональных медицинских учебных заведений (на материале изучения латинского языка и медицинской терминологии): автореф.

дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / О.Н. Пантелеева. – Орел, 2008. – 21 с.

Подано до редакції 10.05.2011

УДК 371.134:78:159.954-057.874

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПОДГОТОВКИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ И ХУДОЖЕСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ

Фурсенко Татьяна Фёдоровна

канд. пед. наук, доцент, доцент
кафедры теории, истории музыки и
методики музыкального воспитания

ИФНП РВУЗ «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта)

Постановка проблемы. Сегодня необходимо изменить систему обучения студентов гуманитарного вуза, чтобы перейти от подготовки узкого специалиста-предметника к формированию личности учителя с широким художественным мировоззрением, гуманитарным объемом знаний, высокими ценностными ориентациями в разных областях искусства. В основе этой сложной работы лежат процессы развития целостного восприятия и осмысления художественных явлений.

Наблюдения за деятельностью студентов университета на педагогической практике показали, что студенты недостаточно активны в осуществлении творческого подхода к отбору форм и методов к уроку художественной культуры, испытывают затруднения в организации творческой деятельности старших школьников; им довольно трудно стимулировать интерес и творчество учащихся на уроке; большая часть студентов ориентируется на традиционную передачу «готового» знания, в то время как приоритетом в профессиональной деятельности учителя музыки и художественной культуры должно выступать создание условий для полноценного вхождения школьников в мир искусства и формирования у них потребности в творчестве, пробуждения творческих способностей.

Анализ последних публикаций. Разработкой системы профессиональной подготовки студентов к художественно-эстетическому образованию школьников на культурологических основах занимаются такие учёные-педагоги, как Д. Берестовская, Л. Масол, В. Орлов, Г. Падалка, О. Шевнюк, О. Щёлокова. Учёные рассматривают разнообразные подходы к определению педагогических условий в зависимости от цели и задач конкретных исследований, самыми важными педагогическими условиями считают те, которые активизируют *творческое отношение молодежи* к художественной культуре.

Цель статьи – разработать педагогические условия подготовки будущего учителя музыки и художественной культуры к формированию творческих способностей старших школьников на уроках художественной культуры

Изложение основного материала. Учитель, обладающий низким уровнем развития творческих способностей, не может организовать действительно творческую деятельность учащихся. В связи с этим на первый план выходит одна из важных задач современного педагогического образования – развитие у

эстетического восприятия прекрасного в искусстве и окружающей действительности и способности к самостоятельному эстетическому творчеству. Художественный образ в процессе музыкально-эстетической деятельности студентов является целесообразно-организованным стимулом, направляющим реакции чувственно-эмоциональных отношений в сторону определенного социально-полезного духовного освоения окружающей действительности.

Итак, эстетические интересы и потребности получают преломление в особенностях психических процессов, в чувственном познании мира и являются поэтому важной целью воспитания личности студента к творческой художественно-эстетической деятельности.

Творчество - это деятельность, которая создаёт что-то качественно новое и отмечается неповторимостью, оригинальностью. Это наивысшая форма проявления активности человека, которая требует напряжения физических и духовных сил.

Творческая деятельность рассматривается, в первую очередь, как деятельность, которая способствует развитию целого комплекса качеств личности: сообразительности, мобильности памяти, творческого воображения, умственной активности.

Давая характеристику многочисленным видам музыкально-эстетической деятельности, их назначению, содержанию, следует подчеркнуть её многочисленные взаимосвязи и взаимообусловленность. Особо следует указать на важную роль в музыкально-эстетической деятельности восприятия музыки.

Восприятие и анализ музыки является наиболее всеобъемлющей музыкальной деятельностью. Она важна как самостоятельная деятельность слушания и постижения музыки, и как составная часть любого музицирования.

Большой вклад в разработку проблемы музыкального восприятия внесли Б. В. Асафьев, В. Н. Шацкая, А. Д. Костальский, Е. В. Назайкинский. Так Е.В. Назайкинский отмечал, что восприятие направлено на постижение и осмысление тех значений, которыми обладает музыка как искусство, как особая форма отражения действительности, как эстетический художественный феномен [10].

Эстетическое восприятие художественного образа связано с педагогической деятельностью учителя музыки и занимает определяющее значение в структуре музыкально-эстетической деятельности. При рассмотрении направления и содержания процесса формирования профессиональной готовности учителя музыки большое значение приобретают такие факторы, как:

⇒ владение высоким уровнем профессиональной подготовленности в разнообразных сферах музыкального искусства, на которых базируется его профессия;

⇒ владение широким спектром творческих умений и навыков в сфере музыкального искусства;

⇒ умение использовать разнообразные формы работы, способствующие созданию на уроках музыки творческой активности, заинтересованности;

что интересы личности студента надо рассматривать в системе общественных отношений и что интересы имеют также социальную природу.

Интересы проявляются в личности через индивидуальные особенности в специфических психических процессах интеллектуальных, эмоциональных, волевых и стимулируют творческую деятельность. Следовательно, интересы являются важными компонентами личности студента в смысле психолого-педагогической готовности к восприятию эстетических явлений прекрасного в искусстве, обществе, в окружающей действительности, как целостную систему, направленную на развитие готовности эстетического восприятия, представлений, воображения, мышления, фантазии, творческой активности в способности реализовывать все это в творческой художественно-эстетической деятельности. Эстетический интерес влияет на все стороны психики человека: сенсорную, моторную, эмоциональную, поэтому целенаправленное эстетическое воспитание в сочетании с индивидуальными психическими особенностями личности, её готовностью воспринимать эстетическое, переходит в процессе воспитания в потребность и является важным фактором становления личности студента. Эстетические потребности более или менее глубоко и органически включаются в их сознательную жизнь, в целый мир тончайших чувств и переживаний в их творческую деятельность. Потребностная активность переходит в целевую мотивационную потребность. Мотивационная психическая активность - механизм возникновения смысла жизни, ее перспектив. Развитие личности знаменуется уяснением для нее наиболее значимых мотивов. Это приводит к перестройке системы установок в формировании собственной личности, взгляда на себя как на идеальное «Я». Образ собственного «Я» влияет на особенности мотивации и поведение человека. Он стремится понять какой он есть на самом деле, оценить себя. Неудовлетворенная оценка самого себя заставляет его выстраивать иерархию мотивов по самоусовершенствованию. Для него наиболее значимо стать в уровень с созданным в самосознании «Я» - идеальным. В процессе достижения труднодоступных целей включается воля и творчество, силу которых питает эмоция, а упорство воли мотивация.

Таким образом, эстетические потребности включаются в сознательную жизнь и переходят в сферу мировоззренческих взглядов и установок. В диалектике движения личности студента от потребности к противоречиям и разрешению этих противоречий, происходит ориентация направленности на более высокую степень эстетической деятельности. Порождая соответствующие потребности, эстетическая культура становится его природой. Эстетические потребности переходят в психологические установки. Благодаря их влиянию, предметы и явления воспринимаются не только в исходных физических качествах (цвет, форма и т.д.), но и как объекты с точки зрения эстетической оценки, имеющие определенное жизненное значение и играющее ту или иную роль в жизни и деятельности. Потребность в художественно-эстетическом воспитании - это важное условие эстетического отношения студентов к искусству и окружающей действительности. Она предполагает собой единство их природных задатков, художественно-эстетическую образованность, в результате которой у них формируется творческая индивидуальность, которая проявляется в эстетическом творческом отношении к самому себе, своему поведению к людям, труду, природе. Эстетическая воспитанность предусматривает наличие художественного вкуса, эстетических идеалов, широких интересов к искусству, художественно-

будущих специалистов высокого профессионализма, создание условий для обретения опыта творчески преобразующей деятельности. В полной мере профессионально-творческая активность может проявиться лишь в профессиональной деятельности, в то же время предпосылки и отдельные стороны ее формируются во время обучения в вузе при благоприятных условиях для проявления данного вида активности, стимулирования ее развития. Чтобы найти верный подход к индивидуальности ученика, будущему педагогу сегодня нужны методологические знания в самых различных областях – психологии, педагогике, искусствоведении, методике и др.

Процесс подготовки будущего учителя музыки и художественной культуры к формированию творческих способностей старших школьников на уроках художественной культуры будет эффективным, если:

- использовать на занятиях по «МХК», «Методике преподавания МХК в школе», спецкурса «Молодёжная музыкальная культура в воспитании личности» личностно ориентированный подход и активизирующие методы и приемы обучения и воспитания студентов;

- развивать самостоятельность студентов на основе творческо-деятельностного подхода к усвоению, анализу и обобщению знаний, умений и навыков, получаемых на занятиях по мировой художественной культуре и методике преподавания мировой художественной культуры, педагогической практике.

Данная система условий способствует формированию позитивных потребностей и мотивов студентов, что, в свою очередь, повышает профессиональный интерес к предмету, усиливает направленность процесса обучения на будущую практическую деятельность, успешно влияет на формирование потребности в творчестве в области художественной культуры и педагогической практики.

Рассмотрим предложенные педагогические условия подробнее.

Первым педагогическим условием является использование на занятиях по МХК и методике преподавания МХК в школе личностно ориентированного подхода и активизирующих методов и приемов обучения и воспитания студентов.

Одной из важнейших функций педагога является формирование профессионального интереса и психологической готовности студентов к дальнейшей преподавательской деятельности. Основным критерием высокой квалификации педагога является не только умение успешно обучать избранной специальности, но и способность воспитывать в студентах определенные черты характера, устойчивый профессиональный интерес к работе. И. Ирхен подчёркивает: «Полноценный образовательный процесс есть результат полноценной совместной деятельности, в которой раскрываются внутренние ресурсы педагога и студента, способствующие их личностной самореализации и профессиональному самосовершенствованию» [3, с.68].

Личностно ориентированный подход к каждому студенту – это не только правильный подбор методов и средств обучения, но и умение создать определенную психологическую тональность во взаимоотношениях со студентами, умение правильно сориентировать в заданном направлении, не сковать творческую инициативу. Благоприятный психологический фон позволяет направить энергию студентов на деятельность инициативного и творческого характера, а умело регулируемая динамика эмоциональных состояний стимулирует этот процесс.

Процесс обучения в университете должен быть организован таким образом, чтобы активизировать механизм личностного развития каждого студента. Это возможно лишь при использовании личностно ориентированных средств и методов организации учебного процесса: создание личностно утверждающих ситуаций, перенос общения в диалогическую плоскость, формирование позитивных образов «Я», создание ситуаций успеха, творческой атмосферы. Личностно ориентированная модель выдвинула на первый план формирование таких качеств личности, которые позволяют молодому человеку самореализоваться.

Во время изучения «МХК», «Методики преподавания МХК в школе», спецкурса «Молодёжная музыкальная культура в воспитании личности» и прохождения педагогической практики по специальности важно создать личностно ориентированную образовательную среду.

Это характеризуется:

➤ ориентацией методов, средств, приемов и форм организации учебного процесса на личность студента, с учётом его познавательных возможностей, ценностных ориентаций, личностного опыта;

➤ подчинением содержания работы преподавателей университета личностно ориентированному обучению;

➤ формированием субъект-субъектных отношений в процессе обучения; введением диалогизированных форм обучения;

➤ созданием преподавателями педагогических кафедр дидактического комплекса, предоставляющего студенту возможность выбора организации собственного процесса обучения;

➤ организацией личностно ориентированных учебно-педагогических ситуаций, которые побуждают студентов к осознанию своего позитивного образа «Я», создание «ситуаций успеха»;

➤ ориентацией на более подготовленных субъектов обучения; предоставлением студенту возможности выбора индивидуальной траектории обучения; созданием условий для его творчества в самостоятельной и коллективной деятельности.

Как видим, отмеченные идеи, ориентированы на кардинальное изменение типа мышления и тех, кто готовит будущих специалистов, и тех, кто овладевает профессией.

Основной побудительной силой творческой деятельности учителя музыки и художественной культуры является интерес к художественной культуре, педагогике искусства. Он проявляется как потребность к восприятию, пониманию и интерпретации произведений искусства, стремление к глубоким эмоциональным переживаниям, желание приобщить учащегося к сокровищам искусства, научить его любить и понимать различные виды искусства, развить его творческие способности.

Использование активизирующих методов и приемов обучения и воспитания студентов способствует их подготовке к развитию творческих способностей старших школьников. Рассмотрим подробнее эти методы и приёмы.

Метод *сравнения и сопоставления*. При реализации этого метода необходимо использовать уточняющие признаки, которые помогут объединить сопоставляемые явления. Таким признаком является общность (например, общность тем, исторического периода, национального своеобразия, художественного направления, творческого метода автора).

преобразования мира на началах присущей ему гармонии, упорядоченности, системности.

Итак, воплощая в своих образах идеал красоты, искусство пробуждает в людях художников, воспитывает находить внутреннюю меру предметов, соотносить их свойства с общественными потребностями человека, учат чувствовать и понимать красоту и творить сообразно её законам.

Рассматривая вопрос о деятельности студентов в области изучения музыкального искусства, музыкальных и педагогических дисциплин, особый интерес представляет творческая деятельность, которая является неотъемлемой частью музыкально-эстетической деятельности.

Б. М. Теплов определяет творчество как деятельность, которая даёт новые, оригинальные продукты высшей общественной ценности [9].

Побудительной силой творческой деятельности будущего учителя музыки является интерес к педагогике, а также музыкальному искусству. Он проявляется как потребность к восприятию, пониманию, и исполнению музыкальных произведений. Это подтверждает мысль о том, что одной из существенных проблем усовершенствования системы художественно-эстетического воспитания учащихся является развитие их эстетических интересов и потребностей. Для определения уровня эстетических интересов большое значение имеет мотивация. Этим определяется глубина и устойчивость установки на ту или иную творческую деятельность. Вопрос готовности студентов к музыкально-эстетической деятельности следует рассматривать с позиции учета роли мотивации в психических процессах личности. Эта готовность обуславливается стойкими мотивами в психических особенностях студентов. Интересы побуждают их к знаниям, умениям, навыкам. Это один из главных факторов их мотивации к деятельности. Интерес в психологическом смысле определяет направленность личности. Будучи производным от общественных интересов, интерес в психологическом смысле не тождествен ни с общественным интересом в целом, ни с субъективной стороной.

Л. С. Рубинштейн отмечает что «... интерес в психологическом смысле слова является совершенно специфической направленностью личности, которая лишь в конечном счете обусловлена осознанием ее общественных интересов» [1, с. 630]. «... интерес - это единство проявления внутренней сущности субъекта и отражение объективного мира, совокупность материальных и духовных ценностей человеческой культуры в сознании субъекта», утверждает Б. М. Теплов [9].

Итак, интерес является важнейшей побудительной силой к приобретению знаний к расширению кругозора студентов к обогащению содержания их психической жизни. Б. М. Теплов отмечает, что под интересом мы разумеем такое отношение к предмету, которое создает тенденцию по преимуществу обращать внимание на него [9, с. 176].

Характеризуя направленность внимания человека, мы прежде всего обращаемся к содержанию и широте его интересов, но выделение интереса как главного в психической структуре личности к восприятию эстетического было бы неверным. Интерес и направленность должны опираться на мировоззренческую позицию личности на ее широту и значимость, чтобы не быть узким, ограниченным. Чтобы воспринимать эстетические явления действительности и реализовывать их в музыкально-эстетической деятельности, необходимо иметь развитый эстетический интерес, опирающийся на мировоззренческие ориентиры. Это приводит к мысли о том,

продуктах исторического развития . . . ход человеческой деятельности обусловлен прежде всего объективной логикой задач, в разрешение которых включен человек, а её строение соотношением этих задач [6].

Следовательно, деятельность человека, какую бы структуру она не имела, нельзя рассматривать вне общественных отношений, она включается в систему отношений общества и вне этих отношений не существует. Это специфические для человека общественные отношения, в которые он вступает в предметной деятельности.

При всём многообразии видов и форм общественных отношений, все они обладают общностью своего внутреннего строения и предполагают сознательное их регулирование, т.е. наличие сознания, а на известных этапах развития так же и самосознание субъекта.

Это подтверждается мыслью о месте учебной деятельности в системе деятельности « . . . учение имеет место там, где действия человека управляются сознательной целью усвоить определенные знания, навыки, умения, формы поведения и виды деятельности» [7].

Учение есть специфическая человеческая деятельность. Учение возможно лишь на той ступени, когда человек обладает способностью регулировать свои действия сознаваемой идеальной целью.

Единство учебной деятельности конкретно выступает как единство тех целей, на которые она направляется и мотивов из которых она исходит.

Мотивы и цели деятельности в отличие от целей отдельных действий носят обычно обобщённый характер, выражая общую направленность личности, которая в ходе деятельности не только проявляется, но и формируется.

Специфические потребности и мотивы учебной деятельности выражают их отношение к действительности и соответствующие ему способы организации содержательной деятельности и определяют взаимосвязанные формы сознания личности (научного, нравственного, художественного, эстетического).

Исходя из этого, употребление понятия эстетической формы сознания обретает научный смысл тогда, когда эстетическое освоение мира понимается не как некий, существующий в действительности самостоятельный вид деятельности, а по определению А. Н. Ильяди, « как характеристика определенной стороны деятельности человека в целом за категорией эстетическое стоит не предметно-вещественный продукт деятельности, а функциональная структура формирующаяся в процессе любой человеческой деятельности, в их предметных средствах и результатах» [8].

Универсальной формой эстетической деятельности является творчество по законам красоты, или любая форма освоения миром протекает по законам красоты. Суть эстетических отношений выражается в том, что развертываясь во всех видах специализирующейся деятельности, они создают у человека установку на универсальность его деятельности, а так же на деятельное отношение к действительности.

Выдвигаемый в зависимости от уровня развития общественных отношений тот или иной эстетический идеал в искусстве указывает на возможный эталон к реализации которого должен стремиться человек. Эстетическое отношение здесь фокусируется как принцип активного

При изучении материала по мировой художественной культуре необходимо использовать уточняющие признаки, которые помогут объединить сопоставляемые явления. Таким признаком могут быть общность тем, исторического периода, национального своеобразия, художественного направления, творческого метода творца. Реализация сопоставления по признаку общности позволяет найти решение многих практических задач, как во время подготовки материала к занятию, так и в процессе восприятия и оценки художественных произведений.

Метод обобщения. Преподаватель должен чётко сформулировать проблему, которую необходимо обозначить, а затем постепенно вместе со студентами рассмотреть её, обосновать конечный вывод. Метод обобщения, направлен на развитие восприятия и мышления студентов, способности самостоятельно ориентироваться в искусстве, осознавать его морально-этическую функцию.

Метод углубления знаний – целесообразно использовать в учебном процессе потому, что изучение курса «Мировая художественная культура» предполагает широкую интеграцию с историей, литературой, музыкальной культурой и другими дисциплинами.

Метод структурно-функционального и системного анализа, позволяет рассмотреть феномен художественной культуры во взаимодействии её составных частей. Каждый этап художественного развития раскладывается на взаимосвязанные элементы. Между ними устанавливаются соотношения, выделяются своеобразные проявления каждой национальной культуры, которые затем объединяются по общности. Использование этого метода на занятиях позволяет раскрыть как общетеоретические понятия, так и разные функциональные компоненты художественной культуры.

Кроме рассмотренных нами методов, на занятиях по «Мировой художественной культуре», «Методике преподавания мировой художественной культуры в школе», спецкурса «Молодёжная музыкальная культура в воспитании личности» используются методы *контроля и самоконтроля*. К ним относятся: устный и письменный контроль, рефлексия.

Рассмотрим специальные методы художественного воздействия на студентов на занятиях мировой художественной культуры и методики преподавания мировой художественной культуры.

Метод драматизации (импровизации, инсценирования). Его лучше всего использовать при обобщении темы. О. Александрова справедливо заметила: «Метод драматизации как творческий способ восприятия вводит зрителя в особую игровую ситуацию...» [1, с.78].

Метод погружения в эпоху – помогает лучше проникнуть в содержание и художественный образ произведения искусств, даёт возможность познакомиться с исторической эпохой в период которой было создано произведение, прочувствовать жизнь автора и героев того периода который запечатлён в художественном произведении, выделить своеобразие стиля данной эпохи.

Метод эмоциональной зарядки (О. Щёлоковой [6]) – направлен на раскрытие ярко-эмоционального отношения студентов к каждому произведению искусства.

Метод художественно-педагогической драматургии (Л. Предтеченской) представляет собой систему целенаправленных действий преподавателя, ориентированных на организацию общения студентов с произведениями искусства и обеспечение целостного восприятия произведения, использование

силы его эмоционального воздействия для развития духовного мира студента, а также получения знаний, необходимых для восприятия различных видов искусства.

Отдельную группу составляют *креативные методы* обучения (А. Хуторского [5]). Они ориентированы на создание студентами личного образовательного продукта. Познание при этом возможно, но оно происходит «по ходу» собственно творческой деятельности. Главным результатом является получение нового продукта. К этой группе методов относятся такие, как метод образной картины, «мозговой штурм» (А. Осборна) и др.

Метод образной картины воссоздаёт такое состояние студента, когда восприятие и понимание изучаемого объекта будто бы сливаются, происходит его целостное, нерасчленённое видение. В результате у студента возникает образная художественная картина мира. Поскольку человеку очень важно уметь создавать и передавать целостный образ познаваемого объекта, студентам предлагается изобразить свою художественную картину мира, выразить с помощью рисунка, символов, терминов своё видение мира, явлений культуры.

«Мозговой штурм» (А. Осборна). Основная задача метода – сбор как можно большего числа идей в результате освобождения участников обсуждения от инерции мышления и стереотипов. Начинается «штурм» с разминки – быстрого поиска ответов на вопросы тренировочного характера. Затем ещё раз уточняется поставленная задача, напоминаются правила обсуждения, и – старт. Каждый может высказать свои идеи, дополнить и уточнить.

Рассмотрим коммуникативные приёмы обучения и воспитания студентов на занятиях мировой художественной культуры.

«Ролевая маска». Студенту предлагается войти в определённую роль и выступить уже не от своего имени, а от лица соответствующего персонажа, художника, писателя, композитора, исполнителя.

«Эстафета мнений». Студенты по «цепочке» высказываются на заданную тему: один начинает, следующий продолжает, остальные дополняют, уточняют. От простых суждений участникам необходимо перейти к аналитическим, предварительно преподаватель должен выдвинуть соответствующие требования. Эстафета завершается проблемным высказыванием студентов.

«Самостимулирование». Студенты, разделённые на группы, готовят друг другу определённое количество встречных вопросов. Поставленные вопросы и ответы на них подвергаются затем коллективному обсуждению.

«Импровизация на свободную тему». Студенты выбирают ту тему, в которой они наиболее сильны и которая вызывает у них определённый интерес, творчески развивают основные сюжетные линии, переносят события в новые условия, по-своему интерпретируют смысл происходящего.

«Импровизация на заданную тему». Студенты свободно импровизируют на обозначенную преподавателем тему (моделируют, конструируют, инсценируют, делают литературные, музыкальные и иные зарисовки, комментируют, разрабатывают творческие задания).

«Обнажение противоречий». Это разграничение позиций студентов по тому или иному вопросу художественной культуры, методики преподавания МХК в школе, спецкурса в процессе выполнения творческого задания с последующим столкновением противоречивых суждений, различных точек

личностный и процессуальный. Она предполагает наличие у личности способностей, мотивов знаний, умений, благодаря которым создаётся продукт деятельности.

Деятельность непрерывно передаётся или, как мы говорим, «транслируется» из поколения в поколение. Средства и способы её разнообразны. Но в каком бы виде не транслировалась деятельность, повторение её другими людьми возможно только в том случае, если они умеют «копировать» увиденную деятельность.

Изложение основного материала. В результате деятельности человек сознательно и целенаправленно изменяет мир и самого себя «для того, чтобы присваивать вещество природы в форме, пригодной для его собственной жизни, человек приводит в движение принадлежащие его телу естественные силы: руки и ноги, голову и пальцы. Воздействует посредством этого движения на внешнюю природу и изменяя ее, он в то же время изменяет свою собственную природу. Он развивает дремлющие силы и подчиняет игру этих сил своей собственной власти» [4].

Итак, основным видом деятельности является труд, выступающий как фактор проявления и развития психики. Деятельность – высшая, свойственная только человеку или группе людей форма активности.

А. Н. Леонтьев в психологической структуре деятельности выделяет такие компоненты как: цель – мотив – способ – результат и разделяет деятельность на деятельность практическую и деятельность теоретическую. Деятельность складывается из ряда действий. Действие как основной структурный компонент деятельности имеет большое значение при формировании умственных действий в учебном процессе.

Теория интериоризации П. Я. Гальперина выделяет пять этапов в процессе усвоения учебных действий:

1) составление схемы ориентировочной основы исполнительского действия, в процессе которого учащиеся осмысливают цель действия, его объект, систему ориентиров, последовательность выполнения операций;

2) формирование действия в материальной или материализованной форме, когда учащиеся выполняют предметные операции в развернутом виде с применением их в полном объеме и обобщением на материале задач;

3) формирование действия во внешне речевой форме, в ходе которого все операции в полном объеме сознательно отражаются в форме устной или письменной речи; на этом этапе обобщение действия происходит более широко с привлечением новых типовых ситуаций;

4) формирование действия во внешней речи «про себя, что отличается от предыдущего этапа как бы проговариванием операций в уме;

5) формирование действия в внутренней речи, в процессе которого оно автоматизируется, обобщается и принимает сокращенный вид [5].

Однако С. Л. Рубинштейн считает, что формирование учебной деятельности не может быть сведено к владению отдельными действиями. Это аргументируется тем, что обучение по логике интериоризации не имеет исходных внутренних предпосылок в индивиде. Рассматривая вопрос о формировании способностей в учебной деятельности, он подчеркивает, что «на самом деле надо говорить не только о способностях как продукта освоения предметов деятельности, но и самих этих предметах как

5. Хуторской А.В. Современная дидактика: Ученик для вузов / А. В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.

6. Щолокова О. П. Методика викладання світової художньої культури: Підручник / О. П. Щолокова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 194 с.

Подано до редакції 04.05.2011

УДК 378.95+378.14+159

ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД К ПРОБЛЕМЕ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ

Андрющенко Виктор Павлович

кандидат педагогических наук, доцент

ИФНН РВУЗ „Крымский гуманитарный университет” (г. Ялта)

Постановка проблемы. Роль искусства как фактора воздействия на процесс формирования личности была признана с древнейших времен. Музыка на протяжении столетий включалась в систему воспитания человека. Особо большую роль искусства в воспитании и развитии детей придавали видные педагоги Б. Л. Яворский, Н. Я. Брюсова, В. Н. Шацкая, Н. Л. Гродзенская.

Активно использовали роль искусства и художественного воспитания в разнообразных видах учебной деятельности В. А. Сухомлинский, Ш. А. Амонашвили.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблема художественно-эстетической деятельности подрастающего поколения актуальна и сегодня, о чём свидетельствуют исследования ряда учёных (О. А. Апраксина, Н. А. Ветлугина, А. В. Глузман, И. Л. Держинская, Г. Н. Падалка, Л. А. Хлебникова, Г. П. Шевченко).

Однако, несмотря на имеющиеся исследования в данной области, возможности эффективного формирования готовности студентов в системе музыкально-эстетической деятельности недостаточно полно изучены.

Цель исследования. Музыкально-эстетическая деятельность характеризуется особой структурой определяемой спецификой музыкального образования, но подчиненную общим закономерностям теории деятельности.

Для определения структуры, логической организации, методов и средств формирования готовности учителя музыки к профессиональной деятельности необходимо рассмотрение ее теоретических основ.

Деятельность есть начальная и наиболее общая категория, характеризующая внутреннюю общность культуры и общественного сознания [1].

Деятельность это общая абстракция, которая выражает специфику общего бытия не в плоскости отношения материального к духовному, а в плоскости отношения субъективного к объективному, человека к миру» определяет В. П. Иванов [2].

По словам С. Л. Рубинштейна, понятие о деятельности является одним из исходных теоретических понятий психологии основным её структурным компонентом. Деятельность имеет психологический аспект:

зрения. Приём предполагает чёткое разграничение расхождений во мнениях, определение главных линий, по которым должно пройти обсуждение.

Вторая группа приёмов связана с организаторской деятельностью преподавателя, направленной на организацию учебной деятельности студентов.

«Распределение ролей». Это чёткое распределение функций и ролей студентов в соответствии с уровнем владения теми знаниями, умениями и навыками, которые потребуются для выполнения творческого задания по МХК, методике преподавания МХК в школе, спецкурсу.

«Самоотстранение преподавателя». После того как определены цели и содержание задания, установлены правила и формы общения в ходе его выполнения, преподаватель как бы самоотстраняется от прямого руководства или же берёт на себя обязательства рядового участника.

«Распределение инициативы». Предполагает создание равных условий для проявления инициативы всеми студентами. Главное здесь добиться сбалансированного распределения инициативы по всей программе выполнения задания, с вполне конкретным участием всех обучаемых на каждом этапе.

«Обмен функциями». Студенты обмениваются функциями (ролями), которые они получили при выполнении заданий. Другой вариант этого приёма предполагает полную или частичную передачу преподавателем своих функций группе студентов или отдельному студенту.

Одно из наиболее эффективных средств углубления интегративных художественных знаний студентов – проведение познавательных занятий – игры-путешествия. Подготовка к проведению игры-путешествия заключается в детальном ознакомлении с содержанием предложенной темы занятия, переработке научной информации и представлении ее в образной, инсценированной, занимательной форме, создании презентации.

Коллективным приемом обучения может также выступать познавательный ринг. Сущность его состоит в том, что студенты должны давать ответы поочередно и максимально быстро. Это создает напряженную борьбу, активизирует внимание и память, ускоряет эмоциональную и интеллектуальную реакцию студентов, пробуждает познавательный интерес. Содержанием познавательного соревнования может выступать любой теоретический материал по курсам «Мировая художественная культура», «Методика преподавания МХК в школе», спецкурсу «Молодёжная музыкальная культура в воспитании личности»

Опора на анализ-интерпретацию (по методике И. Гринчук [2]) дает возможность осознать восприятие искусства не как «внеличностную» теоретизацию, ориентированную исключительно на готовые образцы анализа, а как творческий процесс осмысления произведения (его текста, контекста и подтекста) и своего отношения к нему. Ориентация на анализ-интерпретацию является альтернативой традиционному подходу к анализу музыки в педагогической практике. В разработке методики анализа-интерпретации студентами произведений искусства базовыми положениями стали принципы организации личностно ориентированного обучения, в частности приоритетности выявления субъективного опыта студентов, их «индивидуальных семантик».

Методика проведения занятий по дисциплине «Методика преподавания мировой художественной культуры в школе» предусматривает моделирование профессиональной деятельности студента по формированию творческих

способностей старших школьников на уроках художественной культуры. Для этого применяются такие методы и приемы: психолого-педагогический анализ и отбор искусствоведческого материала; сравнительная характеристика ценностей разных видов искусства, анализ передового педагогического опыта и применение его на педагогической практике; моделирование; творческие задания; деловые и ролевые игры и т. д.

Вторым педагогическим условием является развитие самостоятельности студентов на основе деятельностно-творческого подхода к усвоению, анализу и обобщению знаний, умений и навыков, получаемых на занятиях по мировой художественной культуре, методике преподавания художественной культуры в школе, педагогической практике.

Не вызывает сомнения, что актуальной проблемой теории и методики преподавания мировой художественной культуры является проблема формирования творческой самостоятельности студентов – основы их педагогической деятельности. Ее можно рассматривать в плане развития самостоятельности художественно-эстетического мышления, формирования навыков самостоятельной работы над раскрытием художественного образа произведения, рациональной организацией ежедневной самоподготовки, развития творческой индивидуальности, расширения художественного кругозора за счет изучения произведений разных художественных стилей.

Самостоятельная учебная работа не только формирует у студентов навыки и умения самостоятельного получения знаний, а и имеет важное воспитательное значение, поскольку формирует самостоятельность как черту характера, что играет ведущую роль в структуре личности современного специалиста высшей квалификации. Важную роль в организации самостоятельной работы студентов играет контроль за её выполнением и консультации преподавателей. Самостоятельная учебная деятельность с переходом студентов на старшие курсы постепенно должна приобретать характер исследовательского поиска.

Ученые-педагоги А. Пехота и А. Старева подчёркивают, что учебно-воспитательный процесс должен создавать условия для надлежащего овладения каждым студентом целостным опытом будущей профессиональной деятельности, не копируя, а индивидуально соединяя его основные составляющие (эмпатию, креативность, артистизм, рефлексивность, творческую активность). Наличие стойкого интереса к будущей профессиональной деятельности приводит к возникновению и закреплению в сознании студента стойкой самостоятельной психологической установки на актуализацию творческих возможностей, возникает глубокая потребность в рефлексии профессиональных знаний и личностного опыта, в самостоятельном поиске нестандартных методов и способов технологического решения педагогических задач. Накопление опыта профессиональной деятельности способствует росту уровня самооценки: она становится адекватной (нормативной) или адекватно-высокой, что присуще творческим личностям; повышается стабильность эмоционально-волевого состояния во время сценических выступлений студентов; развивается самоконтроль в процессе технологического освоения произведений искусства. Качество практического воплощения художественно-педагогических замыслов полнее всего обеспечивают самоорганизация и художественно-педагогическое самоуправление студентов [5].

Формы и методы организации занятий по мировой художественной культуре, методике преподавания мировой художественной культуры в школе базируются на активизации творческо-поисковой самостоятельной деятельности студентов, работе их фантазии и представлений. Она предусматривает проблемное изложение учебной информации и побуждение студентов к постановке и экспериментальному решению проблем профессионального самопознания на педагогической практике.

Создание проблемных ситуаций в процессе обучения обеспечивает постоянное включение студентов в самостоятельную поисковую деятельность, направленную на разрешение возникающих проблем, что неизбежно ведет к развитию стремления к познанию и творческой активности будущих учителей музыки и художественной культуры. Ответ на проблемный вопрос или решение проблемной ситуации требует от студента выведения такого знания, на основе имеющегося, которым он еще не обладал, т.е. решения творческой задачи.

Выводы. Таким образом, учебно-воспитательный процесс должен создавать благоприятные условия для надлежащего овладения каждым студентом целостным опытом будущей профессиональной деятельности, не копируя, а индивидуально соединяя его основные составляющие (эмпатию, креативность, артистизм, рефлексивность, творческую активность).

Резюме. В статье рассматриваются педагогические условия подготовки будущего учителя музыки и художественной культуры к формированию творческих способностей старших школьников на уроках художественной культуры. **Ключевые слова:** педагогические условия подготовки будущего учителя музыки и художественной культуры, формирование творческих способностей старших школьников, уроки художественной культуры.

Резюме. В статті розглядаються педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя музики і художньої культури до формування творчих здібностей старших школярів на уроках художньої культури. **Ключові слова:** педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя музики і художньої культури, формування творчих здібностей старших школярів, уроки художньої культури.

Resume. In the article the pedagogical terms of preparation of future music master and artistic culture to forming of creative capabilities of senior schoolboys on the lessons of artistic culture are examined. **Keywords:** pedagogical terms of preparation of future music master and artistic culture, forming of creative capabilities of senior schoolboys, lessons of artistic culture.

Литература

1. Александрова О. Драматизация как метод интерпретации женских образов купеческого портрета / О. Александрова // Искусство в школе. – 2006. – № 6. – С.75-78.
2. Гринчук І. Інноваційний підхід до організації слухання музики / І. Гринчук // Мистецтво та освіта. – 2004. – № 4. – С.13-16.
3. Ирхен И. Совместная деятельность педагога и студентов как основание социальных функций специалиста культуры / И. Ирхен // Искусство в школе. – 2007. – № 2. – С.65-68.
4. Пехота О. М., Старева А. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя: Монографія / О. М. Пехота, А. М. Старева. – Миколаїв : Ліон, 2006. – 272 с.